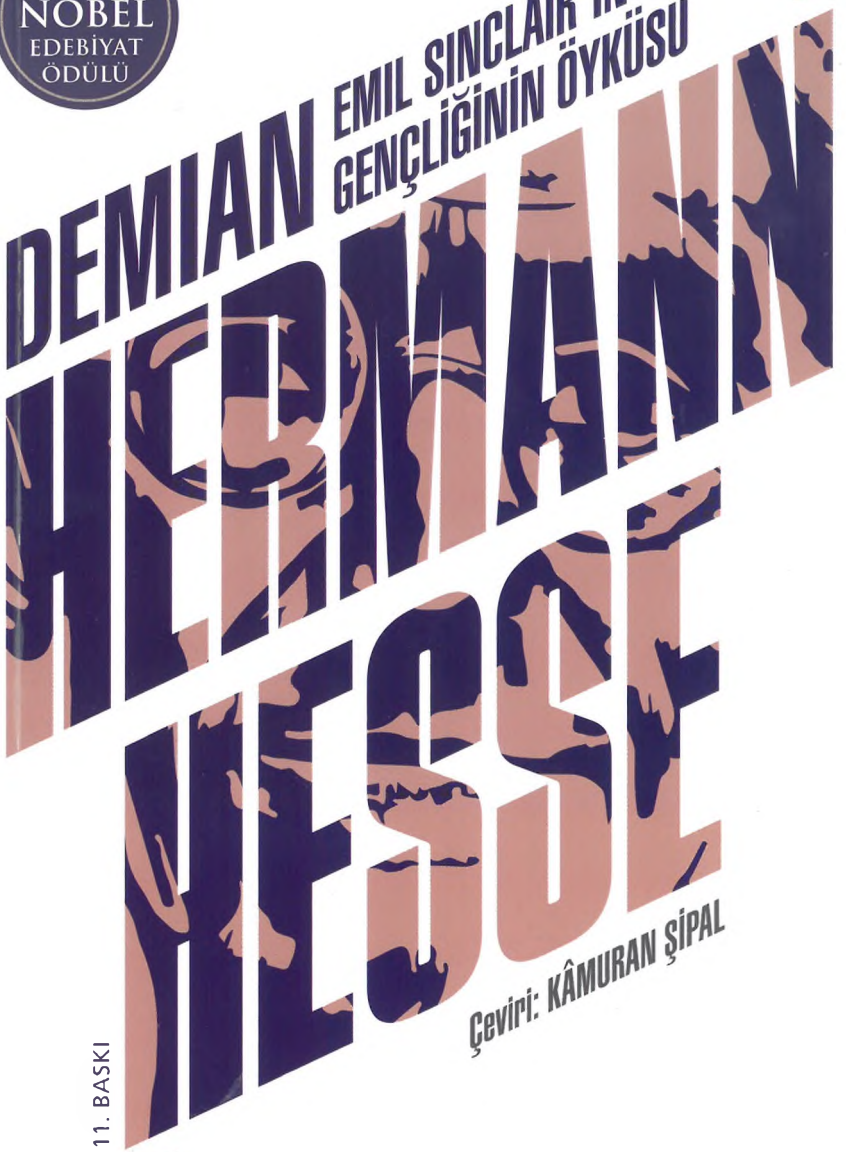
1946
NOBEL
EDEBİYAT
ÖDÜLÜ

DEMIAN

EMIL SINCLAIR'İN
GENÇLİĞİNİN ÖYKÜSÜ

HERMANN HESSE

Çeviri: KÂMURAN ŞİPAL

11. BASKI

can
roman

On yaşındaki Latince öğrencisi Emil Sinclair, güvenli aile ortamının dışında sert ve acımasız bir dünya olduğunu erken fark eder. Kendini bulma yolundaki delikanlı, din ve ahlak gibi artık inanmadığı kalıplarla birlikte baba evinden de kopar. Küçük yalanlar ve hırsızlıklarla beslenen yaşamında, sağlam çocuk dünyasının hızla çöktüğünü görür. Onu bu acılardan kurtaracak olan kişi, okula yeni gelen bir başka öğrenci, Max Demian'dır. Demian, Sinclair'in yaşamını yönlendiren, etkileyici başkişi olur. Tanıştığı insanlar, Sinclair'in kendini ve benliğini bulma yolunda birer kilometre taşı olacaktır.

Gençlik ve öğrencilik üzerine bir roman olan *Demian*, Nobel ödüllü Hermann Hesse'nin o dönemdeki korkularını ve sorunlarını da yansıtan bir eserdir.

can

17 TL
KDV DAHİL

ISBN: 978-975-07-2335-3

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi

HERMANN HESSE

DEMIAN

EMIL SINCLAIR'İN GENÇLİĞİNİN ÖYKÜSÜ

Demian: Die Geschichte von Emil Sinclairs Jugend, Hermann Hesse
© 1925, Hermann Hesse
© 2003, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Bu eserin Türkçe yayın hakları Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main ve Onk Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2003
11. basım: Ağustos 2014, İstanbul
Bu kitabın 11. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Şebnem Sunar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2
Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3 Güven İş Merkezi, Bağcılar, İstanbul
Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-2335-3

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 10758

HERMANN HESSE

DEMIAN

EMIL SINCLAIR'İN GENÇLİĞİNİN ÖYKÜSÜ

ROMAN

1946 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Almanca aslından çeviren

Kâmuran Şipal

can

Hermann Hesse'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Masallar, 1994
Çarklar Arasında, 2002
Kaplıcada Bir Konuk, 2002
Siddhartha, 2002
Doğu Yolculuğu, 2002
Peter Camenzind, 2003
Gençlik Güzel Şey, 2012

HERMANN HESSE, 1877'de Almanya'nın Baden-Württemberg eyaleti, Calw kasabasında doğdu. İlk şiirini yirmi beş yaşında yazdı. Bunu *Peter Camenzind, Çarklar Arasında, Gertrud, Rosshalde, Demian* ve diğer romanları izledi. Jung'un öğrencisi Lang ile dostluğu Hesse'nin ruhbilime ve Jung'a duyduğu ilgiyi körükleyerek şiirsel iç dünyasını zenginleştirdi. İnsancıllığı, barışseverliği ve insan yaşamını irdeleyen felsefesi *Bozkırkurdu, Narziss ve Goldmund* ile *Siddhartha* adlı romanlarında özellikle belirgindir. *Boncuk Oyunu* adlı romanından sonra 1946'da Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan Hesse'nin Doğu edebiyatı ve mistisizmine düşkünlüğü, bireysel bunalımların çözümünü Doğu felsefesinde arayışı, 1960'lı yıllarda canlanan Budizm ve Zen Budizm akımlarının da yardımıyla onun, özellikle Amerikan hippi gençliği arasında en çok okunan yazarlar arasına girmesini sağladı. Hermann Hesse, 1962 yılında öldü.

KÂMURAN ŞİPAL, 1926'da Adana'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. *Çağdaş Alman Hikâyesi / 1945'ten Sonra* başlıklı bir incelemesi; *Beyhan, Elbiseler Çarşısı, Büyük Yolculuk, Buhûrumeryem, Köpek İstasyonu* adlı öykü kitapları yayımlandı. *Elbiseciler Çarşısı*'yla 1965 Sait Faik Öykü Ödülü'nü, *Sırrımsın Sırdaşımsın* adlı romanıyla 2011'de Orhan Kemal Roman Armağanı aldı. Rainer Maria Rilke, Franz Kafka, Robert Musil, Heinrich Böll, Thomas Mann, Günter Grass, Ingeborg Bachmann, Sigmund Freud, Hans Bender gibi önemli yazarların eserlerini dilimize kazandırdı.

İçimde dışarı çıkmak isteyen bir şey vardı,
ben onu yaşamaya çalışıyordum yalnızca.
Neden böylesine güçtü bu?

İçindekiler

I. İki dünya 17
II. Kabil 40
III. Katiller 64
IV. Beatrice 88
V. Kuş yumurtadan çıkmak için savaş veriyor 113
VI. Yakup'un güreşi 134
VII. Bayan Eva 160
VIII. Sonun başlangıcı 189

Öykümü anlatabilmem için çok eskilere uzanmam gerekiyor. Elimden gelse daha da gerilere, çocukluğumun ilk yıllarına kadar uzanır, burada da durmaz, çok uzaklardaki atalarıma doğru yol alırdım.

Roman yazan sanatçıların âdetidir hep, Tanrı süsü verirler kendilerine, şu ya da bu insanın başından geçenleri sanki tüm ayrıntılarıyla kuşbakışı görüp kavrayabilir ve bunu Tanrı kendi kendine anlatıyormuşçasına, yani tüm çıplaklığıyla, hiçbir noktası önemsiz sayılmayacak şekilde hikâye edebilirlermiş gibi davranırlar. Ben üstesinden gelemem bu işin, benim gibi sanatçılar da gelemez. Ne var ki, benim öyküm benim için herhangi bir sanatçının öyküsünün kendisi için taşıdığından daha çok önem taşıyor. Çünkü benim kendi öykümdür bu, bir insanın öyküsüdür; kafadan uydurulmuş bir insan değil, olası bir insan, ideal ya da şu veya bu şekilde var olmayan bir insan değil, gerçek bir insan, bir kezliğine ve yaşayan bir insandır bu. Gel gelelim, gerçekten yaşayan bir insanın ne demek olduğu günümüzde her zamankinden az bilinmekte, her biri doğanın değerli ve bir kezliğine denemesi sayılacak insanlar, yığın yığın kurşunlanıp öldürülmektedir. Eğer bir kezliğine insanlar olarak daha fazla bir değer taşımasaydık, içimizden her biri bir filin-

ta kurşunuyla gerçekten saf dışı edilebilseydi, yaşamöykülerini kaleme almanın hiçbir anlamı kalmazdı. Ne var ki, her insan yalnız kendisi değil, aynı zamanda bir kezliğine, tamamen kendine özgü, her bakımdan önemli ve dikkate değer bir noktadır. Öyle bir nokta ki, dünyanın tüm olayları kesişir burada; bir kezliğine, bir daha asla yinelenmeyecek bir kesişimdir bu. Dolayısıyla her insanın öyküsü önemlidir ve dünya durdukça yaşayacak Tanrısal nitelik taşır, her insan yaşadığı ve doğanın istemini yerine getirdiği sürece olağanüstüdür, her türlü dikkat ve ilgiye layıktır. Her insanda ruh bir ete, kemiğe bürünmüştür, her insanda bir canlı acı çeker, her insanda bir Kurtarıcı çarmıha gerilir.

Bir insanın ne olduğunu günümüzde bilenler fazla değildir. Pek çok kişi bunu sezmekte ve sezdiği için de daha kolay ölebilmektedir; nitekim ben de bu öyküyü kaleme aldıktan sonra daha kolay ölebileceğim.

Kendim için bilen biri diyemem. Araştıran biri oldum hep ve hâlâ da öyleyim, ama artık yıldızlarda ve kitaplarda aradığım yok, damarlarımda çağıldayarak akan kanın verdiği dersleri dinlemeye başladım. Anlatacağım öykü hoş değil, düzmece öyküler gibi tatlı ve uyumlu da değil; kendilerini bundan böyle aldatmak istemeyen tüm insanların yaşamı gibi anlamsızlığı, karmaşayı, cinneti ve düşü çağrıştıran bir tadı var.

Her insanın yaşamı, onu kendine götüren bir yoldur, bir yol denemesi, bir yol taslağıdır. Hiçbir insan yüzde yüz kendisi olamamıştır, ama yine de herkes gücü yettiğince ilerler bu yolda, kimi biraz daha gözü açık kimi biraz daha gözü kapalı. Herkes kendi doğumuna ilişkin artıkları, bir ilkçağ dünyasının sümüksü cismini ve yumurta kabuklarını sonuna dek sürükleyip götürür kendisiyle. Kimileri vardır, hiçbir vakit insan aşamasına erişemez; kurbağa olarak, kertenkele olarak, karınca olarak kalır.

Kimileri de vücutlarının belden yukarısıyla insan, belden aşağısıyla balıktır. Ama her biri doğanın insan doğrultusunda bir yaratısıdır. Çıkıp geldikleri kaynak ise ortaktır hepsinde: anneler. Hepimiz aynı derinliklerden çıkıp geliriz, ama bir taslak, derinliklerden çıkıp gelen bir yaratık olarak her birimiz kendi öz amacımıza varmak için uğraşıp didiniriz. Birbirimizi anlayabiliriz, ama kendimizi ancak kendimiz açıklayıp yorumlayabiliriz.

I

İki dünya

Öyküme başımdan geçen bir olayı anlatmakla başlayacağım. On yaşındaydım henüz, küçük kentimizdeki Latince okuluna gidiyordum.

Burcu burcu bir alay koku o günlerden esip geliyor bana doğru, içimi bir sızıyla, tatlı bir ürpertiyle dolduruyor; karanlık sokaklar, aydınlık evler, kuleler, çalan saatler ve insan yüzleri, sıcacık bir rahatlık taşan konforlu odalar, kapılarından içeri hayalet korkusuyla adım atılan gizemli odalar. Sıcacık bir sıkışıklık kokuyor, adatavşanları, hizmetçiler, kocakarı ilaçları ve kurutulmuş meyve kokuyor her şey. İç içe iki dünya yaşanıyordu burada, gece ve gündüz iki ayrı kutuptan çıkıp geliyordu.

Dünyalardan biri bizim kendi evimizdi, öyleyken daha dar ve daha da sıkışıktı burası, gerçekte yalnızca anne ve babamı içine alacak kadardı. Büyük bölümüyle bana aşinaydı bu dünya; adı anneydi, babaydı bu dünyanın, sevgiydi ve çatılmış kaşlardı, örnek alınacak kişilerdi, okuldu. Yumuşacık parıldardı, aydınlık ve temizdi; sertlikten uzak güler yüzlü sözlerin, yıkanmış ellerin, temiz pak giysilerin, edep ve terbiyeye uygun davranışların yurduydu burası. Burada sabah duaları ve ilahileri söyleniyor, burada Noel kutlanıyordu. Geleceğe doğru dümdüz uzanan çizgileri ve yolları kendisinde barındırırdı bu

dünya; ödevler ve kabahatler, vicdan azapları ve günah çıkartmalar, bağışlamalar ve ileriye yönelik olumlu kararlar, sevgi ve saygı, İncil sözü ve bilgelik bu dünyadaydı ancak. Yaşamın aydınlık, güzel ve düzenli bir nitelik taşıyabilmesi için bu dünyaya tutunmak gerekiyordu.

Öteki dünyaya gelince; daha bizim evin göbeğinde başlıyordu ve bambaşkaydı, ayrı bir kokusu vardı bu dünyanın; değişik bir dil konuşuyor, başka vaatlerde bulunup başka şeyler istiyordu insandan. Bu ikinci dünyada hizmetçiler, zanaatkâr oğlanlar, hortlak hikâyeleri, skandallar yer alıyordu; dehşet verici, insanı cezbeden, korkunç ve bilmecemsi nesnelerin oluşturduğu rengârenk bir sel, mezbaha ve tutukevi, bağırıp çağıran içkili kadınlar, buzağılayan inekler, yere yığılıp kalan beygirler, hırsızlıklar, adam öldürmeler, kendi canına kıymalar, hepsi bu dünyadaydı. Dört bir taraf, bu güzelim ve tüyler ürpertici, vahşi ve acımasız nesnelerle doluydu; burnumuzun ucundaki sokakta, yanı başımızdaki evde vardı bunların hepsi, polisler vızır vızır dolaşıyor ve ipsiz sapsız kimseler ortalıkta kol geziyordu. Sarhoşlar karılarını dayaktan geçiriyor, akşamları küme küme genç kızlar fabrikalardan sökün ediyordu; insanı büyüleyen, büyüyle hasta yapabilen yaşlı cadılar yaşamaktaydı bu dünyada; ormanda haydutlar barınıyor, güvenlik güçleri sağda solda yangın çıkaran kundakçıları yakalıyordu sürekli. Bu ikinci, bu yaman dünya dört bir yanda gürül gürül akıyor, kokusu her yanı sarıyordu; yalnız bizim evin odaları, anne ve babamın kaldığı odalar bunun dışındaydı. Ve böylesi çok daha iyiydi. Bizim evde dirlik düzenin, huzurun ve vicdan rahatlığının, bağışlama ve sevginin bulunması harikulade bir şeydi, ama bütün diğer şeylerin, bütün o gürültücü ve çığırtkan, insanın darda kaldığında hemen koşup annesine sığınabileceği o kasvet verici, karanlık, zorba ve hoyrat nesnelerin varlığı da harikuladeydi.

İşin en tuhaf yanı, iki dünyanın sınırlarının gelip birbirine dayanması, iki dünyanın birbirinin bu kadar yakınında yer almasıydı. Örneğin hizmetçimiz Lina, salondaki akşam duasında yıkanmış ellerini kırışıkları düzlenmiş önlüğüne bastırarak kapının yanı başında oturup ince sesiyle okunan ilahiye katıldığı zaman, düpedüz anne ve babamın, bizlerin, aydınlıkların ve doğrulukların dünyasında yer alıyordu. Ama hemen ardından mutfakta ya da tahtalardan çatılmış ahırda bana başsız adamın öyküsünü anlatırken ya da küçük kasap dükkânında komşu kadınlarla kavga ederken başka bir kız, öbür dünyaya ait biri olup çıkıyor, çevresini esrarengiz bir hava sarıyordu. Ve herkes için, ama en çok da benim için böyleydi durum. Elbette benim yerim aydınlık ve kusursuz dünyadaydı, anne ve babamın çocuğuydum ben; gel gelelim gözümü nereye çevirsem, nereye kulak kabartsam öbür dünyayı algılıyordum, çoğu kez bana yabancı gelmesine, beni hep tedirgin etmesine, içimi korku ve vicdan azabıyla doldurmasına karşın, öbür dünyada da yaşıyordum. Hatta yasak dünyada yaşamaya can atıyordum bazen; çoğu kez bu dünyadan aydınlığa geri dönüş istediği kadar zorunlu ve iyi bir şey olsun, yine de bana daha az güzel, daha sıkıcı ve daha ıssız bir yere dönüş gibi geliyordu. Bazen biliyordum ki, yaşamdaki amacım annemle babama benzemek, onlar gibi aydınlık ve temiz, üstünlük duygusuyla donatılmış biri olmaktı. Ne var ki, o zamana değin uzun bir yol vardı geride bırakılacak, o zamana değin okullarda pineklemek, ders çalışmak, testlerden geçmek ve sınavları vermek gerekiyor; izlenecek yol da hep öbür karanlık dünyanın yanı başından, hatta hemen içinden geçiyordu; üstelik bu dünyaya dalıp dışarı çıkamamak, içinde gömülüp gitmek hiç de olmayacak şey değildi. Böyle bir durumla karşılaşan Müsrif Oğul'ların öyküleri vardı, yiyip yutarcasına okumuştum bunları.

Bu öykülerde baba evine ve iyiye dönüş içimde öylesine rahatlatıcı ve şahane bir duygu uyandırıyordu ki, doğru ve özlenmeye değer şeyin salt bu sayılacağını hissediyordum bütünüyle. Ama yine de öykülerin kötülerden ve mahvolmuş insanlardan söz eden bölümü bana çok daha çekici geliyordu. Açıkça söylemek gerekirse, Müsrif Oğul'un nedamet getirip yeniden doğru yolu bulmasına insan neredeyse üzülüyordu. Tabii böyle bir şeyin ne açıkça dile getirilmesi mümkündü ne de akıldan geçirilmesi. Nasılsa vardı işte, bir sezgi, gerçekleşebilir bir şey olarak duyguların ta en dip köşesinde yaşıyordu. Şeytan'ı kafanda bir yerde canlandır deseler, pekâlâ bizim altımızdaki sokakta canlandırabilirdim onu, kılık değiştirmiş olarak ya da kendini hiç gizlemeden, panayır ya da meyhanede dolaştığını düşünebilirdim, ama bizim evde asla yeri yoktu, asla.

Kız kardeşlerim de aydınlık dünyanın içinde yer alıyordu. Çoğu kez bana öyle geliyordu ki, mizaç bakımından anne ve babama daha yakındı kardeşlerim, benden daha iyi, daha terbiyeli, daha kusursuzdular. Onlar da hata yapıyordu kuşkusuz, onların da hoşa gitmeyen yanları vardı, ama bana öyle geliyordu ki, kız kardeşlerimde pek aşırıya kaçmıyordu bu, bendeki gibi değildi, benim kötüyle aramdaki ilişki çok daha sıkı ve ıstırap vericiydi, karanlık dünya bana çok daha yakındı. Kız kardeşlerimi de annemle babam gibi kollayıp gözetmem, kendilerine saygı göstermem gerekiyordu. Diyelim, aramızda bir kavga çıktı, sonradan hep ben vicdan azabı çekiyor, hep ben kendime kötü kişi gözüyle bakıyor; kavgayı çıkaranın, af dilemesi gerekenin kendim olduğuma inanıyordum. Çünkü kız kardeşlerime kötü davranmakla anne ve babama kötü davranmış sayıyordum kendimi, iyi denen, otorite denen şeye sırt çevirmiş görüyordum. İçimde öyle gizler vardı ki, sokaktaki en sefil çocuklarla

kız kardeşlerimden daha kolay paylaşabilirdim bunları. Her şeyin pırıl pırıl ve vicdanımın rahat olduğu günlerde kız kardeşlerimle oynamanın tadına çoğu kez doyamıyordum; onlara karşı iyi ve terbiyeli davranmak, onlarla birlikte olup kendimi yüce ve soylu bir ışık altında görmek ne güzeldi! İnsan bir melek olsa, ancak böyle yaşardı sanırım! Bildiğimiz en yüce şeydi bu ve biz melek olmanın tıpkı Noel gibi, mutluluk gibi aydınlık sesler ve burcu burcu kokularla çepeçevre sarılmanın tatlı ve harikulade bir şey olduğunu düşünüyorduk kendimizce. Gel gelelim, böylesi saatler ve günler ne kadar seyrekti! Oyun oynarken, oynamamıza izin verilen o masum güzel oyunlarla vakit geçirirken durduk yerde coşuyor, sert ve hoyrat davranıyor, kız kardeşlerimi bıktırıyor, kavga ve patırtıya yol açıyordum; kafam kızıyor, korkunç bir insana dönüşüyordum ansızın; öyle şeyler yapıyor ve söylüyordum ki, bunlardaki çirkinliği daha hemen o anda ruhumun derinliklerinde tüm yakıp kavuruculuğuyla hissediyordum. Ardından bunu o berbat ve karanlık saatler izliyor, pişmanlık ve nedamet duyguları içinde kıvranıyordum; sonra da gidip kız kardeşlerimden af dilediğim o nazik an gelip çatıyordu. Derken yine bir aydınlık sarıyordu ruhumu, kendimi hiçbir çelişkiye yer vermeyen suskun ve şükran dolu bir mutluluk içinde buluyordum; birkaç saat ya da birkaç dakika bu duygu yüreğimden silinmiyordu.

Latince okuluna gidiyordum; belediye başkanının ve orman başkorucusunun oğulları da bizim sınıftaydı ve bazen beni görmeye geliyorlardı; ele avuca sığmayan çocuklardı ama yine de yasaklanmamış iyi dünyaya mensuptu ikisi de. Ben, her şeye karşın komşu çocuklarıyla, kendilerine genel olarak yukarıdan baktığımız ilkokul öğrencileriyle yakın ilişkiler içindeydim. İşte şimdi bunlardan biriyle başlayacağım öyküme:

Okulda ders yapılmayan bir öğle sonrasıydı; on yaşından biraz büyüktüm, komşu mahalleden iki çocukla kentte serseri serseri dolaşıyordum. Derken büyücek bir oğlan gelip aramıza katıldı; yaklaşık on üç yaşında, güçlü kuvvetli, hoyrat biriydi, ilkokula gidiyordu, bir terzinin oğluydu. İçkicinin biriydi babası, ailenin adı kentte kötüye çıkmıştı. Franz Kromer adındaki bu oğlan hiç yabancım değildi, kendisinden çok korkardım, gelip bize katılması hoşuma gitmemişti. O yaşta erkeksi tavırları vardı, fabrikada çalışan işçi oğlanların yürüyüşüne ve konuşmasına özeniyordu. Kromer'in peşine takılıp köprünün yanı başından ırmak kıyısına indik, ilk kemerin altına girip saklandık, kimsenin bizi görmemesine çalıştık. Köprünün kemerli duvarıyla tembel tembel akan ırmak arasındaki dar kıyı şeridi sırf döküntüden, çanak çömlek kırıklarından, eski püskü eşyalardan, birbirine dolaşmış paslı tel yığınlarından ve daha başka süprüntülerden oluşuyordu. İnsan burada bazen işe yarar şeyler bulurdu; Kromer'in elebaşılığında dar kıyıyı boydan boya arayıp tarıyor, bulduklarımızı kendisine gösteriyorduk. Kromer bunları ya alıp bir kenara ayırıyor ya da fırlatıp suya atıyordu. Kurşun, pirinç ya da kalay gibi şeyler var mı, onlara dikkat etmemizi tembihlemişti bize; söz konusu nesneleri hep bir kenara ayırıyordu; boynuzdan eski bir tarağı da suya atmayarak yine alıkoymuştu. Kromer'in yanında kendimi adeta boğulacak gibi hissediyordum; onunla konuştuğumu bilse babamın ne çok kızacağını düşündüğümden değildi hani, daha çok Franz'ın kendisinden korkuyordum. Onun beni yanına almasından ve bana da ötekiler gibi davranmasından memnundum. O emir veriyor, bizler de verilen emri yerine getiriyorduk. Sanki öteden beri süregelen bir âdete uyar gibiydik; oysa ilk kez Kromer'le beraberdim.

Sonunda yere oturduk. Franz suya tükürdü, büyük

bir adam gibi davranıyordu; dişlerinin arasındaki bir aralıktan tükürüyor ve tükürüğünü istediği hedefe isabet ettiriyordu. Konuşmaya başladık; komşu mahalleden çocuklar okulda gösterdikleri çeşitli kahramanlıklardan, ona buna oynadıkları çeşitli oyunlardan söz açarak övünüp büyüklenmeye koyuldular. Ben susuyor, ama bu susuşumla da dikkati çekmekten ve Kromer'i kızdırmaktan korkuyordum. İki arkadaşım daha işin başında benden uzaklaşıp Franz'a yanaşmıştı; aralarında bir yabancıydım ben, kılık kıyafetime ve davranışıma içerlediklerini seziyordum. Kentteki Latince okulunun öğrencisi olan benim gibi bir beyzadeyi Franz'ın sevmesi düşünülemezdi asla; öbür ikisininse, gerektiğinde beni tanımazlıktan gelip benden yüz çevirecekleri kuşkusuzdu.

Sonunda sırf korkumdan ben de bir şeyler anlatmaya koyuldum. Hatırı sayılır bir haydut hikâyesi uydurdum kafamdan, olayın kahramanlığını da kendim üstlendim. "Köşedeki değirmenin yanı başındaki bahçeden bir arkadaşla geceleyin tam bir çuval dolusu elma yürüttük," diye başladım söze. "Elmalar da hani bildiğimiz elmalardan değil, hepsi de birinci sınıf elmalar, Ren elmaları ve golden elmalardı," dedim. O anda beni bekleyen tehlikeden kaçarak böyle bir anlatıya sığınmıştım işte; doğrusu bir olayı kafadan uydurup anlatmakta ustaydım. Az sonra arkasını getiremeyip eskisinden de kötü bir duruma düşmemek için bütün hünerimi seferber etmiştim. "Birimiz elmaları ağaçtan koparıp aşağı atarken, öbürümüz gözcülük yaptı hep," diye sürdürdüm konuşmamı. "Sonunda baktık ki çuval kurşun gibi olmuş, ağzını açıp elmaların yarısını yine boşalttık ister istemez, ama yarım saat sonra yine dönüp geldik, boşalttığımız elmaları da alıp götürdük."

Sözümü bitirdiğimde öyle sanıyordum ki, uydurduğum masalı beğenecek, bana alkış tutacaklardı. Sona doğru coşmuş, kendimi anlatının seline iyice kaptırmış-

tım. Aramızdaki küçüklerin ikisi de bir şey söylemeyerek bekledi, ama Franz Kromer gözlerini kısarak insanın içine işleyen bakışlarıyla beni süzdü, sonra tehditkâr bir sesle sordu:

"Doğru mu bu anlattıkların?"

"Tabii doğru," dedim.

"Yani gerçek düpedüz?"

"Evet, gerçek," dedim direterek, oysa içten içe korkudan boğulacak gibiydim.

"Yemin eder misin peki?"

Bunu işitince irkildim çok, ama hiç duraksamadan "evet"i yapıştırdım.

"Söyle öyleyse, Allah belamı versin ki doğru, de!"

"Allah belamı versin ki doğru," diye tekrarladım.

"Pekâlâ," dedi Franz bunun üzerine ve yüzünü başka tarafa çevirdi. Ben iş bu kadarla kapandı diye düşünüyordum; Franz'ın ayağa kalkıp dönüş yolunu tutmasına sevinmiştim. Köprünün üzerinde çekine çekine, eve gitmem gerektiğini söyledim.

"Bu kadar acele etmenin gereği yok," diyerek güldü Franz. "Nasıl olsa yolumuz bir."

Sonra salına salına devam etti yürümeye. Ben aralarından kaçıp gitmeyi göze alamadım. Franz gerçekten de bizim eve doğru geliyordu. Eve varıp da kapımızı, kapıdaki o kalın pirinçten tokmağı, pencerelere vurmuş güneşi ve annemin odasındaki perdeleri görür görmez, oh diyerek derin bir nefes aldım. Canım dönüş! O canım, mutlu eve dönüş, aydınlığa ve huzura dönüş!

Hemen kapıyı açıp taşlığa süzülmek ve kapıyı ardımdan vurup kapatmak istiyordum ki, Franz Kromer de benimle birlikte içeri girdi. Yalnızca avlu tarafından ışık alan çini döşeli karanlık taşlıkta yanı başımda durdu, beni kolumdan tutarak usulcacık, "Hey, acelen ne bu kadar?" dedi.

Korkuyla yüzüne baktım. Eli kıskaç gibi kavramıştı kolumu. Amacı ne acaba, diye geçirdim zihnimden, yoksa beni dövecek mi diye düşündüm. Bağırsam, avazım çıktığı kadar bağırsam, acaba yukarıdan zamanında biri yetişir de beni kurtarır mıydı? Ama vazgeçtim bağırmaktan.

"Ne var?" diye sordum. "Ne istiyorsun benden?"

"Çok bir şey değil. Bir soru daha soracağım o kadar. Ötekilerin işitmemesi gerekiyor."

"Ya? Ne söyleyeyim istiyorsun? Bırak beni, yukarı çıkacağım."

"Biliyorsun herhalde," dedi Franz alçak sesle, "köşedeki değirmenin yanındaki meyve bahçesi kimin?"

"Hayır, bilmiyorum; değirmencinin sanırım."

Franz eliyle kıskıvrak yakalamıştı kolumu, beni çekip iyice kendisine yaklaştırdı; adeta burun buruna gelmiştik. Gözlerini bir hainlik bürümüştü; kötü kötü gülümsüyor, suratından acımasızlık ve zorbalık akıyordu.

"O zaman, ben söyleyeyim sana. Elmaların aşırıldığından epeydir haberim var benim; ayrıca adamın bu işi yapanı ihbar edene iki mark vereceğini söylediğini de biliyorum."

"Aman Tanrım!" diye bir ses çıktı ağzımdan. "Şey, beni ele vermeyeceksin, değil mi?"

Franz'ın namus ve şeref sözünden medet ummanın boşuna zahmet sayılacağını seziyordum. Çünkü öteki dünyadandı o, ihanet kendisi için bir suç oluşturmuyordu, bunu çok iyi hissediyordum. Böylesi konularda, "öteki dünyadakiler" bizim gibi değillerdi.

"Ele vermeyeyim mi?" diye güldü Kromer. "Sevgili dostum, sen iki marklık paralar basan bir kalpazan mı sanıyorsun beni? Meteliksizin biriyim ben, senin gibi varlıklı bir babam yok. Baktım ki iki mark kazanmak için bir fırsat çıktı karşıma, kaçırmam hiç. Ama belli olmaz, bakarsın adam daha çok para verir."

Ansızın beni koyverdi Franz. Taşlığımızdaki huzur ve güven kokusu uçup gitmiş, sanki dünya başıma yıkılmıştı. Beni ele verecekti Franz; ben, suç işlemiş biriydim; durum babama bildirilecekti, hatta belki polis işe el koyacaktı. Bütün korkunçluğuyla bir kargaşanın tehdidi altındaydım, tüm çirkinlik ve tehlikeler üzerime salınmıştı. Gerçekte hırsızlık gibi bir eyleme asla kalkışmamış olmamın hiç önemi yoktu. Üstelik yemin de etmiştim. Aman Tanrım, aman Tanrım!

Gözlerimde yaşlar belirdi. Fidyeyi ödeyip yakamı bu işten sıyırmam gerektiğini anlıyordum. Kolum kanadım kırık, ellerimi ceplerime daldırdım. Ne bir elma vardı ne de bir çakı, bomboştu ceplerim. Birden aklıma saatim geldi. Eski bir gümüş saatti, çalışmıyordu, "iş olsun" diye yanımda taşıyordum. Ninemizden kalmıştı. Elimi cebime attığım gibi saati çıkardım.

"Kromer!" dedim. "Bak dinle, beni ele verme sakın, güzel bir şey olmaz bu. Karşılığında al bu saati, senin olsun, al! Ne yapayım, sana verecek başka şeyim yok. Ama saati alabilirsin; gümüş bir saat, işçiliğine de diyecek yok, ufak bir tamire ihtiyacı var, o kadar."

Franz gülümsedi, saati alıp kocaman avcunun içinde tuttu. Gözlerim eline takıldı, ne hoyrat bir eldi bu, ne amansız bir düşmanlıkla doluydu, yaşamıma ve huzuruma kastederek nasıl da uzanmıştı bana doğru.

"Gümüş bir saat," diye tekrarladım ürkek ve çekingen.

Ama Franz derin bir nefretle, "Gümüşüne de, eski saatine de başlarım şimdi!" dedi. "Götür, kendin tamir ettir."

"Dur gitme, Franz!" dedim ben, çekip gideceğinden korkup titreyerek. "Bekle biraz, ne olursun! Al işte saat! Gerçekten gümüş, yemin ederim ki gümüş. Yanımda sana verecek başka şey yok, ne yapayım."

Franz, hiç istifini bozmadan, küçümseyerek beni süzdü.

"Buradan kime gideceğimi biliyorsundur sanırım. Ama belki karakola da bildirebilirim durumu, oradaki polisleri iyi tanırım."

Sonra gitmek için arkasını döndü. Koluna yapışıp alıkoydum. Yo, gitmemeliydi Franz; bu durumda çekip gitti mi, ileride olacaklara katlanmaktansa ölürdüm daha iyi.

"Franz," diye yalvarmaya başladım, heyecandan kısık bir sesle, "sakın bir delilikte bulunmayasın! Tamam mı! Söylediklerin bir şakaydı, öyle değil mi?"

"Şaka, evet şaka ama senin için pahalıya mal olabilir."

"Peki, söyle, ne yapayım, Franz! Ne dersen yapmaya hazırım, görüyorsun!"

Franz gözlerini yine kısarak süzdü beni ve bir kez daha güldü. Yapmacık bir babacanlıkla, "Bırak şu aptallığı!" dedi. "Sen de benim kadar iyi biliyorsun durumu. Elime bir kez iki mark kazanma fırsatı geçmiş; zengin biri değilim ki iki markı sokağa atayım. Ama sen zenginsin, baksana bir saatin bile var. Bana hepsi hepsi iki mark vereceksin, düzelecek her şey."

Franz'ın önerisi aklıma yatmıştı doğrusu. Gel gelelim, işin ucunda iki mark vardı! On mark, yüz mark, bin mark ne ise, iki mark da öyleydi benim için, işte o kadar çok para, ele geçiremeyeceğim kadar çok paraydı. Metelik bile yoktu bende. Bir kumbaram vardı, annemin odasında duruyordu; amcalarım, dayılarım bize geldiğinde ve daha başka kimi zamanlarda topu topu birkaç fenik atılmıştı içine, işte bu kadardı bütün param. Henüz o yaşta, evden cep harçlığı diye bir şey vermiyorlardı bana.

Boynumu bükerek, "Hiç param yok," dedim, "Hiç yok. Ama başka her şeyimi verebilirim sana. Kızılderili-

leri anlatan bir kitabım, kurşundan askerlerim, sonra bir pusulam var. İstersen pusulayı getireyim gör."

Franz, atak ve kalleş, ağzını oynatıp yere tükürdü.

"Bırak gevezeliği!" dedi buyurgan bir sesle. "Bu saydığın pespaye şeyler senin olsun. Pusulaymış! Benim daha fazla kafamı kızdırma da sökül şu parayı!"

"Ama yok param. Hiç para vermiyorlar evden. Ben ne yapabilirim!"

"O zaman yarın getirirsin iki markı. Okul dağıldıktan sonra pazaryerinde seni bekleyeceğim. O kadar işte! Hele bir getirme de gör!"

"İyi ama, nereden bulayım? Hay Allah! Param yok diyorum!"

"Sende yoksa, evinizde yeterince vardır. Hem parayı bulmak senin işin. Yarın okuldan sonra, tamam mı! Bak söylemedi deme, parayı getirmedin mi..." Franz gözümün içine baktı, bakışı korkunçtu. Yeniden yere tükürdü ve sonra bir gölge gibi ortadan kayboldu.

Merdivenlerden yukarı çıkamıyordum bir türlü. Mahvolmuştum. Evden kaçıp gitmeyi, bir daha da dönmemeyi düşündüm; olmazsa kendimi ırmağa atıp canıma kıyacaktım. Ne var ki, kesinlikten yoksun düşüncelerdi bunlar, hayaldi hepsi. Karanlıkta merdivenin en alttaki basamağına oturdum, tortop büzülüp içime gömüldüm, başıma gelen felakete bıraktım kendimi. Odun çıkarmak için elinde bir sepetle aşağıya inen hizmetçimiz Lina beni oracıkta ağlarken buldu.

"Ne olursun, yukarıdakilere bir şey söyleme," dedim ve merdivenlerden çıktım. Cam kapının yanı başındaki askıda babamın şapkasıyla annemin şemsiyesi ilişti gözüme; bir yurt yuva, bir sevecenlik rüzgârı bana doğru esip geldi, eve dönen Müsrif Oğul'un yeniden kavuştuğu odaları, bu odaların manzarasını ve kokusunu selamla-

ması gibi bir yakarış, bir şükranla selamladım hepsini. Ama benim olan bir şey yoktu artık, her şey annemin ve babamın aydınlık dünyasında kalmıştı; bense suça bulanmış, yabancı bir selin derinliklerine gömülmüştüm; bir maceraya sürüklenmiş, günaha girmiştim; düşmanın tehdidi altındaydım, tehlikeler ve utançlar beni bekliyordu. Şapka, şemsiye, maltataşı döşeli o canım eski zemin, sofadaki dolabın üstünde asılı duran kocaman tablo ve içeriden, salondan gelen ablamın sesi; bütün bunlar şimdiye dek görülmedik ölçüde tatlı, zarif ve nefisti ama bundan böyle avutucu özelliklerini yitirmiş, güvenilir olmaktan çıkmış, salt suçlayıcı şeylere dönüşmüştü. Artık benim değildi hiçbiri, onların sevinç ve sessizliklerini paylaşamazdım. Ayaklarım çamura batmıştı ve paspasa sürerek çıkarılacak gibi değildi çamur, evimize hiç aşinası olmadığı gölgeleri kendimle birlikte sürükleyip getirmiştim. O zamana kadar yanımda ne çok sır taşıyıp getirmiştim eve, ne çok korku getirmiştim ama bugün bu odalara taşıdıklarımın yanında hepsi çocuk oyuncağı kalırdı. Karayazı peşimden seğirtiyordu, eller uzanmıştı bana doğru, annem bile artık beni bu ellerden koruyamazdı, varlıklarını annemin öğrenmemesi gereken ellerdi bunlar. İşlediğim suç ister hırsızlık olmuş, ister doğruyu söylememek (Tanrı'nın adını anıp yalan yere yemin etmemiş miydim?), aynı kapıya çıkardı hepsi. İşlediğim günah, rasgele günahlardan değildi, yakamı şeytana kaptırmıştım. Ne diye gitmiştim onlarla sanki? Ne diye dediğini yapmıştım Kromer'in? Babamın bile sözünü böyle dinlememiştim şimdiye kadar. Ne diye o hırsızlık masalını uydurmuştum? Sanki büyük bir kahramanlıkmış gibi suç oluşturan bir eylemle ne diye böbürlenmeye kalkmıştım? İşte şimdi şeytan yakama yapışmış bırakmıyordu, işte şimdi düşman peşime düşmüştü.

Ertesi gün duyduğum korku bir an kaybolarak yeri-

ni müthiş bir kesinliğe bıraktı: İzlediğim yol bundan böyle hep bayır aşağı inecek, beni boyuna zifiri karanlıklardan içerilere çekip götürecekti. İşlediğim suçtan çaresiz yeni suçların filizleneceğini, kız kardeşlerimin yanına gitmemin, içeridekileri selamlamamın, anne ve babama öpücükler vermemin düzmece davranışlar olacağını, bir kötü yazgıyı, bir sırrı kendimle taşıyıp ruhumda gizlediğimi açıkça seziyordum.

Babamın şapkasına bakarken bir an içimde bir güven ve umut ışığı çakar gibi oldu. Her şeyi anlatacaktım kendisine, vereceği yargıyı ve belirleyeceği cezayı kabullenecek, babamı kendime sır ortağı ve beni esenliğe çıkaracak biri yapacaktım. Hepsi tövbe etmeme bakıyordu, sık sık da üstesinden gelmiştim bunun, çetin ve acılı bir saat yaşayacaktım, çetin ve pişmanlık dolu bir yakarışla babamdan beni bağışlamasını isteyecektim.

Kulağa ne hoş geliyordu böyle bir şey! Ne kadar baştan çıkarıcı, ne kadar çekiciydi! Ama hayır yoktu bu işte. Böyle bir davranışta bulunmayacağımı biliyordum. Artık içimde bir sır sakladığımın, bir suç işlemiş olup cezasını kendim tek başıma çekmem gerektiğinin farkındaydım. Kim bilir, belki de bir yol ayrımına gelmiştim, belki bu saatten başlayarak kötünün dünyasında eğleşecek, sırlarımı kötülerle paylaşacak, onlara bağımlı yaşayacak, onların sözünden çıkmayacak, ben de onlardan birine dönüşecektim. Erkeklik ve kahramanlık taslamıştım, bundan doğacak sonuçları da sineye çekecektim ister istemez.

Salona girdiğimde, babamın ıslak ayakkabılarımdan dolayı söylenmesini canıma minnet bildim. Çünkü dikkati başka yere çekmiş, babamın işin daha kötü yanını fark etmesine fırsat vermemişti; nihayet ben de, işlediğim asıl suçla gizlice ilişki kurduğum bir azarlamaya göğüs gerebilirdim. Derken tuhaf ve yeni bir duygu içimde

ışıl ışıl boy verdi; kancadan keskin uçlarıyla fena bir duyguydu bu: Babamdan üstün durumda görüyordum kendimi, babamın hiçbir şeyden haberi olmayışına belli bir küçümsemeyle bakıyor, potinlerimin ıslaklığından ötürü beni paylayıp terslemesini bir küçüklük sayıyordum. "Bir bilsen," diye aklımdan geçiriyor, kendimi işlediği çeşitli cinayetler dururken çaldığı bir sandviçten dolayı sigaya çekilen biri gibi görüyordum. Çirkin ve iğrenç bir duyguydu, ama güçlü bir duyguydu ve insanı bayağı cezbediyordu, içimdeki sırra ve işlediğim suça hiçbir düşüncenin üstesinden gelemeyeceği gibi kıskıvrak bağlamıştı beni. Belki de, diye düşünüyordum, Kromer çoktan polise gidip beni ihbar etmiştir; bana burada küçük bir çocuk gibi davranırlarken, başımın üzerinde kara bulutlar dolaşıyordur.

Şimdiye kadar anlattığım kadarıyla, olayın önemli ve kalıcı anı bu andı. Babamın kutsallığında ilk kez bu anda bir çatlak belirmiş, şimdiye kadar çocuk yaşamımı sırtında taşıyan ve kendi kendisi olabilmek için insanın yıkması gereken temel direklere ilk darbe bu anda inmişti. Herkesin gözünden kaçan böylesi yaşantılar, yazgımızın izleyeceği önemi küçümsenmeyecek asıl doğrultuyu oluşturur. Böylesi bir darbe atlatılır, çatlak görünürde kapanır zamanla, toparlar kendini ve unutulup gider, ama gerçekte hepsinden gizli saklı bir köşede sürdürür yaşamını, kanamaya devam eder.

Sözünü ettiğim yeni duygu karşısında dehşete kapılmıştım, o an babamın ayaklarına kapanıp öpebilirdim onları, böyle bir duygudan ötürü af dileyebilirdim. Ne var ki, çok önemli bir hata af dileyerek giderilemez, her bilge kişi gibi her çocuk da bütün derinliğiyle hisseder, gayet iyi bilir bunu.

Gündüz olup bitenler üzerinde kafa yormak, sorunun çözümü için ertesi gün ne gibi yollara başvuraca-

ğımı düşünüp taşınmak gereğini duydumsa da, buna bir türlü fırsat bulamadım. Bütün akşamı salondaki her zamankinden değişik havaya alışmaya çalışarak geçirmiştim. Duvar saati ve masa, Kutsal Kitap ve ayna, duvardaki etajer ve resimler adeta bana veda ediyordu; dünyamın ve o canım mutlu yaşamımın nasıl benden çözülüp ayrılarak geçmişe karıştığını kalbimde bir ürpertiyle izliyordum ister istemez. Emip soğuran yeni köklerle evimizin dışındaki zifiri karanlıkta ve yabancı bir dünyada nasıl kök saldığımı, burada sımsıkı tutulup alıkonulduğumu çaresizlik içinde hissediyordum. İlk kez tadıyordum ölümü ve ölümün tadı acıydı, çünkü doğmaktı ölüm, korkunç yenilikler karşısında duyulan dehşet ve ürküntüydü.

Sonunda yatağıma yattığımda rahatlamıştım! Ama daha önce o ateşten gömlek son sınav akşam duasını göğüslemem gerekmişti, bu arada bir ilahi söylemiştik, en sevdiğim ilahilerden biriydi. Ne yazık ki ben katılmamış, ötekilerle beraber söylememiştim. İlahinin her parçası benim için zehirden farksızdı. Babam, Tanrı'dan rahmet dilerken ben katılmamıştım duaya ve babam, "Hep bizimle ol!" sözleriyle duayı bitirdiğinde, ani bir sarsıntının beni evdekilerin arasından çekip aldığını hissetmiştim. Tanrı'nın inayeti bütün evdekilerin üzerindeydi ama ben aralarında değildim. Derken üşümüş ve yorgunluktan bitkin, çıkıp gitmiştim salondan.

Bir süre yatakta yattım, bir sıcaklık ve esenlik duygusu bir süre sevgiyle sarıp sarmaladı beni. Ansızın, bir kez daha gönlüm gerilere kaydı, gerilerde kalan olayın çevresinde korkak ve çekingen kanat çırpmaya başladı. Her zamanki gibi annem iyi geceler dileyip gitmişti, ama henüz odada ayak seslerinin yankılandığını işitiyordum, kapı aralığında elindeki mumun ışığı parıldıyordu henüz. Az sonra, diye geçirdim içimden, az sonra annem

yine dönüp gelecek, durumu sezdi çünkü, bir öpücük konduracak yüzüme ve soracak, iyi kalpli ve umut verici bir şekilde soracak, anlamak isteyecek; işte o zaman ağlayabileceğim, o zaman annemi kucaklayıp söyleyeceğim ona, o zaman her şey düzelecek, o zaman kurtulacağım. Derken kapı aralığındaki aydınlığın yerini karanlık aldı, ama ben bir süre daha kulak kabarttım, annem gelecek, dedim kendi kendime, mutlaka gelecek.

Bir ara yine gündüzki olaya döndüm, düşmanımın gözlerinin içine bakmaya başladım. Bir gözünü kısmıştı, hoyratça gülüyordu ağzı; ben kendisine bakıp durur ve kaçınılmaz akıbeti sineye çekmeye çalışırken, o büyüdükçe büyüdü, çirkinleştikçe çirkinleşti, hain gözleri bir şeytansılıkla çakıp sönüyordu. Burnumun ucunda dikiliyordu hemen, derken uyuyakaldım ama ne düşmanımı gördüm düşümde ne o gün geçen olayları; başka bir düş gördüm: Annem ve babam, kardeşlerim ve ben bir kayıkta gidiyorduk, çevremizi bir tatil gününün huzur ve aydınlığı sarmıştı. Gece yarısı yine uyandım uykudan, düşteki mutluluğun tadını hâlâ hisseder gibiydim, kız kardeşlerimin beyaz yazlık giysileri hâlâ gözlerimin önünde, güneşte parıldıyordu; ansızın bir düş cennetinden gerçeğin içine yuvarlanmış, kendimi yeniden düşmanımın hain gözleri karşısında bulmuştum.

Sabahleyin annem aceleyle gelip, "Vakit geç oldu, ne diye hâlâ kalkmıyorsun yataktan?" diye sesini yükselttiğinde berbat bir haldeydim; annem, "Ne o, rahatsız mısın yoksa?" diye sorunca kusmaya başladım.

En azından biraz bir şey kazanılmıştı böylelikle. Bir sabah hastalanayım da yataktan kalkmayayım, papatya çayı içeyim, kulak kabartıp annemin bitişik odada nasıl ortalığa çekidüzen verdiğini dinleyeyim; dışarıda, sofada Lina'nın kasapla konuşmasını işiteyim diye can atardım hep. Okulsuz geçirilecek bir öğle öncesinin sihirli ve ma-

salsı bir havası vardı; güneş, ışıklarını oyun oynar gibi odadan içeri yollardı ve okulda sınıfa girmesin diye yeşil perdeleri indirdiğimiz güneş değildi bu. Ama bundan bile tat alamıyordum bugün, her şey düzmece ve yalansı bir kılığa bürünmüştü.

Ah, keşke ölseydim! Ama birazcık rahatsızlanmıştım yalnızca, bu da pek işe yarayacak gibi değildi. Okula gitmekten beni esirgiyorsa da, Kromer'e karşı koruduğu yoktu asla; saat on birde pazaryerinde beni bekliyordu Franz. Öte yandan annemin güler yüzü de bu kez beni avutamamış, bana rahatsızlık ve sıkıntı vermişti. Çok geçmeden yine uyur gibi yapıp düşünmeye koyuldum. Çaresi yoktu hiç, saat on birde kalkıp ister istemez pazaryerine gitmek üzere yola düşecektim. Saat onda usulcacık kalktım yataktan, iyileştiğimi söyledim. Bu gibi durumlarda her zaman olduğu gibi, öğleden sonra yine yatağa girmem ya da okula gitmem istenince okulu yeğlediğimi açıkladım. Bir plan tasarlamıştım kafamda.

Yanımda para olmadan Kromer'in gözüne görünemezdim. Benim o küçük kumbaramı ne yapıp edip ele geçirmem gerekiyordu. Fazla bir para yoktu kumbarada, dünyada yoktu, biliyordum bunu. Ama yine de biraz bir şey çıkabilirdi içinden ve bir his biraz paranın hiç yoktan daha iyi olduğunu söylüyordu; en azından yatıştırılması zorunluydu Kromer'in.

Ayağımda çorapla annemin odasına süzülüp masasının gözünden kumbaramı almam doğrusu tatsız bir şeydi, ama bir gün önce olanlar kadar da kötü değildi. Yürek çarpıntısından boğulacak gibiydim. Aşağıdaki sahanlıkta kumbarayı yoklayıp kilitli olduğunu görmek de rahatlatmaya yetmemişti beni. Kumbarayı kırmak çok kolay oldu; tenekeden ince kapağı delmem gerekmişti, o kadar. Ama bunu yaparken elimi incitmiş, asıl hırsızlık suçunu da işte şimdi işlemiştim. O zamana kadar kimse

görmeden evde şekerleme, meyve gibi şeyler atıştırmışsam da, şimdi yaptığım bir çalmaydı, kendi paramdı çaldığım ama olsun. Kromer'e ve onun dünyasına böylelikle bir adım daha yaklaştığımı hissettim. Nasıl da adım adım tepetaklak yuvarlanmış gidiyordum; karşı koymaya çalıştım. Allah kahretsin, artık geriye dönülecek gibi değildi. Korka korka paraları saydım, kumbarayı oynatınca nasıl da dolu gibi ses çıkarmıştı; oysa avcuma dökülen para ne kadar da azdı. Altmış beş fenikti hepsi. Kumbarayı aşağıdaki sofanın bir köşesine sakladım, parayı kapalı avcumda tutarak evden dışarı çıktım, şimdiye kadarkinden bir başka türlüydü bu çıkışım. Yukarıdan birinin bana seslendiğini işitir gibi olup sıvıştım hemen.

Daha epey vakit vardı; kimseye görünmemeye çalışarak sapa yollarda, bana değişmiş gelen bir kentin sokaklarında ilerlemeye koyuldum; o zamana kadar hiç görmediğim bulutların altında yürüyor, önünden geçtiğim evler bana bakıyor, yanından geçtiğim insanlar kuşkuyla beni süzüyordu. Yolda aklıma geldi ansızın, okul arkadaşlarımdan biri bir gün hayvan pazarında bir *taler*[1] bulmuştu. Tanrı bir mucize yaratsa da, bana da böyle bir şey bulmak nasip olsa diye dua etmeye dünden hazırdım. Ama yalvarmaya, dua etmeye hakkım yoktu artık. Olsa da kumbara kırılmıştı bir kez, eski haline getirilemezdi.

Franz Kromer uzaktan beni fark etmişti, ama hiç acele etmeden yaklaştı; beni umursamaz görünüyordu. Yanıma geldiğinde, bir işaret çakıp kendisini izlememi söyledi ve bir kez bile arkasına dönmeksizin sakin sakin yoluna devam etti. Saman Sokağı'ndan aşağı inip patika yola çıktı, kentin en ucundaki evlerin yanına gelip inşa

1. 1908 yılına kadar Almanya'da kullanılan gümüş para. (Ç.N.)

halindeki bir binanın önünde durdu. Binada çalışan kimse seçilmiyordu, duvarlarda kapı ve pencere yoktu henüz. Kromer sağına soluna bakınıp kapıdan içeri daldı, ben de peşinden yürüdüm. Franz duvarın arkasına dolandı, işaret edip beni yanına çağırdı ve elini uzattı. "Getirdin mi parayı?" diye sordu.

Yumruk yapılmış elimi cebimden çıkarıp bütün paramı onun açılmış avcuna boşalttım. Son beş feniğin sesi hâlâ kulaklarımda yankılanırken, Franz saymıştı parayı.

"Altmış beş fenik," dedi ve bana baktı.

"Evet," diye cevapladım, ürkek ve çekingen. "Hepsi bu. Biliyorum tabii, çok az. Ama ne yapayım, hepsi bu kadar. Başka param yok."

"Ben seni daha akıllı sanırdım," diyerek neredeyse yumuşak bir dille payladı beni Franz. "Centilmen insanlar dürüst davranır. Senden haksız yere bir şey istemiyorum, biliyorsun. Al şu meteliklerini, sok cebine. Ama o, anlıyorsun kimi kastettiğimi, benimle pazarlık etmez, trink öder hemen."

"Ama param bu kadar. Kumbaramdan çıkardım hepsini."

"Orası beni ilgilendirmez. Ama seni güç duruma sokmak da istemem kuşkusuz. Bana bir mark otuz beş fenik borcun kalıyor, tamam mı! Üstünü ne zaman getireceksin bakayım?"

"İnan ki getireceğim, Kromer! Ne zaman olur, şu anda söyleyemem. Belki kısa bir süre sonra daha çok para geçer elime, bakarsın yarın, olmazsa öbür gün. Anlıyorsun tabii, babama bir şey söyleyemem."

"Orası senin bileceğin şey. Sanma ki sana kötülük etmek istiyorum. Yoksa öğleye kalmadan getir derdim parayı, değil mi? Ama demiyorum görüyorsun. Biraz daha bekleyeceğim. Yarın değil öbür gün öğleden sonra ıs-

lık çalar, sana haber veririm. O zaman getirirsin. Benim ıslığımı biliyorsun sanırım?"

Ardından bir ıslık çaldı Franz. Şimdiye dek pek çok kez işitmiştim bu ıslığı.

"Evet," dedim, "biliyorum."

Bunun üzerine çekip gitti Franz; sanki ben tanımadığı biriymişim de, aramızda bir iş konuşması yapılmıştı, o kadar.

Kromer'in ıslığını ansızın işitsem, bugün bile içime bir korku düşerdi sanırım. Ama o günden sonra sık sık işittim bu ıslığı, sanki hep bu ıslık vardı kulağımda, sürekli onu duyuyordum. Oyun, iş, düşünce, bu ıslığın bir yol bulup sokulamayacağı hiçbir yer yoktu; beni tutsağı yapan ıslık, bundan böyle benim yazgım olmuştu. İkide bir küçük bahçemize atıyordum kendimi; bu çiçekli bahçeye bayılıyor, güz mevsiminin yumuşak ve renkli günlerinde buradan çıkmayı bir türlü canım istemiyordu. Tuhaf bir içgüdü, eskilerde kalmış çocuk oyunlarını yeniden oynamaya itiyordu beni; adeta küçük bir oğlana dönüşüyor, oyun sırasında henüz bozulmamış, özgür, masum ve güven içinde bir çocuk olup çıkıyordum. Ama oyunun tam ortasında Kromer'in ıslığı, nereden geliyorsa çıkıp geliyordu. Hep bekliyordum bu ıslığı, ama yine de beni müthiş tedirgin ediyor, ansızın üzerime çullanıyor, oyunla aramdaki bağı koparıp atıyor, hayallerimi, düşlerimi kırıp döküyordu. Bunun üzerine yola düşüyordum çaresiz; baş belası Franz'ın peşine takılıp onunla pis ve iğrenç yerlere gidiyor, ona ister istemez hesap veriyor, benden alacağı para konusundaki uyarılarını dinlemek zorunda kalıyordum. Bu iş sadece birkaç hafta sürdü, ama sanki bana yıllar gibi, bitip tükenmek bilmeyen bir zaman parçası gibi geldi. Elime seyrek para geçiyordu, beş ya da on fenik bir şey; Lina pazara gidip gelir-

ken yanına aldığı sepeti mutfaktaki masanın üzerine bıraktığında içinden aşırıyordum bu parayı. Her defasında Kromer beni tersleyip paylıyor, aşağılayıcı sözlerle bana veryansın ediyordu; sanki onu dolandırıp açıkça hakkı olan bir şeyin üzerine yatmak istiyordum ben; sanki onu kafese koyup parasını almak, onu kötü duruma düşürmek istiyordum. Hayatımda o zamanki kadar yüreğimin sıkıldığı seyrek görülmüştür; o zamanki kadar büyük bir umutsuzluğa hiç kapılmadım, özgürlüğümün böylesine kısıtlandığını duyumsamadım hiç.

Kumbarayı oyun markalarıyla doldurmuş ve eski yerine götürüp bırakmıştım, kimse de bir şey sezmemişti. Ama her an öğrenebilirlerdi, böyle tatsız bir şeyle her gün karşılaşabilirdim. Annemin usulca odama girip yanıma sokulması, içimi Kromer'in ıslığından daha büyük bir korkuyla dolduruyordu; her seferinde, yoksa annem kumbarayı sormaya mı geliyor, diye düşünüyordum.

Bana eziyet eden şeytanın yanına pek çok kez elim boş gitmek zorunda kalmıştım; sonunda Franz, üzerimde uyguladığı işkence biçimini değiştirdi, beni kullanmaya başladı. Kendi yapacağı işleri benim üzerime yıktı, babası için görmesi gereken ayak işlerini bana yaptırdı. Ayrıca tek ayak üzerinde on dakika sekmek, yoldan geçen birinin ceketine arkadan bir kâğıt iliştirmek gibi bazı çetin ve sakıncalı eylemlere zorladı beni. Çoğu geceler bu eza ve cefalar düşlerimde de sürüp gitti, gördüğüm kâbuslar beni kan ter içinde bıraktı.

Derken hasta yattım bir süre. Sık sık kusuyor, ikide bir üşüme nöbetine yakalanıyor, geceleri ise ateş basıyor ve terliyordum. İşin içinde bir bit yeniği olduğunu seziyordu annem; bana candan ilgi gösteriyor, ne var ki karşılığında kendisine açılamadığım için bu ilgi beni kahrediyordu.

Bir akşam yatağa yatmıştım ki, bana bir parça çiko-

lata getirdi. Geçmiş yılları anımsadım; gündüz hiç yaramazlık yapmamışsam, akşam uyumadan önce bu gibi şeylerle ödüllendirilirdim. Annem, başucumda durup bana çikolatayı uzattı. İçimi öyle bir sızı bürüdü ki, istemem der gibi başımı salladım yalnız. "Neyin var evladım?" diye sordu annem, saçlarımı okşadı. Ağzımdan sadece, "Hayır, hayır! Hiçbir şey istemiyorum!" sözleri döküldü. Annem çikolatayı komodinin üzerine bırakıp gitmişti. Ertesi gün ağzımı aramaya kalkınca, hiçbir şey anımsamıyormuş gibi davrandım. Bir gün de doktoru alıp geldi annem. Beni muayene eden doktor, sabahları soğuk suyla yıkanmamı salık verdi.

Durumumun bir cinnetten kalır yanı yoktu. Evimizdeki o düzenli huzur ortamında bir hayalet gibi korku ve azap içinde yaşıyor, çevremdekilerle hiç ilgilenmiyor, kafamı kurcalayan düşüncelerden bir an olsun sıyırıp alamıyordum kendimi. Beni ikide bir sorgulamadan geçiren ve bana içerleyen babama karşı da kapalı ve soğuk davranıyordum.

II

Kabil[1]

Beni çektiğim üzüntülerden kurtaran rüzgâr hiç beklenmedik bir yönden esti ve bu rüzgârla beraber bugün bile etkisini sürdüren yeni bir şeyler gelip girdi yaşamıma.

Bizim okula kısa süre önce yeni bir öğrenci yazılmıştı. Bir başka kentten bizim kente taşınmış varlıklı dul bir kadının oğluydu, kolunda yas tuttuğunu gösteren bir bant taşıyor, benden bir üst sınıfa gidiyordu; aramızda da birkaç yaş fark vardı, çok geçmeden okuldaki bütün ötekiler gibi benim de dikkatimi çekti. Bu acayip öğrenci göründüğünden çok daha yaşlı birine benziyor, kimsede bir çocuk izlenimi bırakmıyordu. Biz küçüklerin arasında yabancı büyük bir adam, daha doğrusu bir bey gibi dolaşıp duruyordu hep. Okulda sevilen biri değildi. Oynanan oyunlara hiç katılmıyor, hele kavga ve boğuşmalardan kendini tümüyle uzak tutuyordu; hoşa giden bir

1. Tevrat'a (Musa, 1. Kitap) göre, Adem ile Havva'nın ilk oğlu, Habil'in ağabeyi. Kabil çiftçilikle uğraşır, Habil çobanlık yapar. Kabil işlediği toprağın ürünlerinden, Habil ise sürüsünün ilk yavrularından ve yağından Tanrı'ya armağanlar sunar. Tanrı, Habil'in armağanını kabul edip Kabil'inkini geri çevirir. Kıskançlık duygularına kapılan Kabil, kardeşi Habil'i öldürür. Tanrı Kabil'i lanetler, ama Kabil'in de bir kardeş cinayetine kurban gitmesini önlemek için onu bir nişanla donatır. (Ç.N.)

özelliği varsa, öğretmenler karşısında takındığı kendinden emin ve kesin tutumdu. Adı Max Demian'dı.

Bir gün, okulumuzda zaman zaman yapıldığı gibi, bizim hayli büyük dersliğe kimi nedenlerden ötürü bir başka sınıf daha yerleştirildi. Demian'ın sınıfıydı bu. Biz küçük sınıftakilerin ders konusu, Tevrat'tan kıssalardı; büyükler ise bir kompozisyon yazacaktı. Biz küçüklerin kafasına Habil ve Kabil kıssasını sokmaya çalışırlarken, gözlerim sık sık Demian'ı aradı, yüzü garip bir biçimde büyülüyordu beni. Alabildiğine kararlılık taşan bu zeki ve aydınlık yüz, tüm dikkatini vererek önündeki kompozisyon üzerine eğilmişti. Demian verilen bir ödevi yapan öğrenciye asla benzemiyor, daha çok kendi kafasındaki sorunlarla uğraşan bir araştırmacıyı andırıyordu. Doğrusu kendisinden hoşlandığımı söyleyemem, aksine ona karşı bir soğukluk duyuyordum hatta, onu bana göre fazla üstün ve serinkanlı buluyor, davranışlarında aşırı ölçüde meydan okuyan bir güven seziyordum. Öte yandan gözlerinde büyük insanlarınki gibi bir ifade saklıydı; çocukların hiç sevmediği, içinde alay şimşeklerini barındıran biraz hüzünlü bir ifadeydi bu. Ama hoşuma gitsin ya da gitmesin, gözlerimi Demian'dan bir türlü ayıramıyor, ancak başını kaldırıp bana baktığında, gözlerimi korkuyla başka yöne çeviriyordum. Bugün, o zamanki öğrenci halini düşününce diyebilirim ki, her bakımdan ötekilerden değişik biriydi Demian, tümüyle kendine özgü bir kişiliğin damgasını taşıyordu. Dikkati çekmesi de bu yüzdendi. Ne var ki, dikkati çekmemek için elinden geleni yapıyor, köylü oğlanlar arasına karışıp onlardan biri gibi görünmek için her türlü zahmete katlanan kılık değiştirmiş bir prens gibi davranıyordu.

Okuldan çıkmış evlerimize giderken arkamdan geldi Demian. Kalabalık dağıldıktan sonra bana yetişip selam verdi. Bizim okuldaki öğrencilerin ses tonuna öy-

künmesine karşın, selamında yine de yetişkin ve kibar bir kimsenin edası seziliyordu.

"Seninle biraz yürüyelim mi?" diye sordu güler yüzle. Böyle bir sorudan hoşlanarak başımı salladım, önerisini kabul ettiğimi bildirdim. Ardından bizim evi tarif ettim ona.

"Ha, orası mı?" dedi gülümseyerek. "O evi biliyorum ben. Kapısının üzerine tuhaf bir şey iliştirilmiş, hemen ilgimi çekti."

Ne demek istediğini kavrayamamıştım ilk anda, bizim evi benden iyi tanır gibi görünmesi doğrusu beni şaşırtmıştı. Sözünü ettiği şey, kapı kemerinin üstüne kilit taşı olarak yerleştirilmiş bir çeşit armaydı kuşkusuz, ama zamanla yassılmış ve üzerine defalarca boya çekilmişti ve bildiğim kadarıyla bizimle, bizim aileyle ilgisi bulunmuyordu.

"Bir bilgim yok bu konuda," dedim mahcup bir tavırla. "Bir kuş ya da benzeri bir şeydir belki. Sanırım çok eskiden kalma. Anlatıldığına göre, bina önceleri bir manastıra aitmiş."

"Olabilir," dedi Demian, başını sallayarak. "Bir ara iyice dikkat ederek bak! Böylesi şeyler genellikle çok ilginçtir. Bana sorarsan, bir atmaca derim."

Yürümemize devam ettik. Ben çok sıkılmıştım, ne konuşacağımı bilemiyordum. Aklına komik bir şey gelmiş gibi ansızın güldü Demian. Coşkulu bir edayla, "Biliyorsun, sizin derste ben de vardım," dedi. "Alnındaki nişanla Kabil kıssası, öyle değil mi? Nasıl, hoşlandın mı bari?"

Hayır, hoşlanmamıştım, öğrenmemiz istenen bütün o konular arasında hoşuma giden çok az şey olmuştu. Ama bunu Demian'ın önünde açığa vurmayı göze alamadım. Sanki büyüklerden biri benimle konuşuyormuş gibi bir duygu uyanmıştı içimde. Kabil kıssasını çok beğendiğimi söyledim.

Demian omzuma vurdu.

"Bana numara yapma, sevgili dostum. Kıssa gerçekten çok ilginç, sanırım derste işlenen öbür kıssaların çoğundan daha ilgi çekici. Hani konu üzerinde öğretmen fazla bir şey söylemiş değil. Tanrı, günah ve benzeri konularda bilinen şeylerdi anlattıkları. Ama bana sorarsan..." birden sözlerine ara verdi, gülümseyerek, "bakalım seni ilgilendiriyor mu bu konuştuklarım?" diye sordu.

Ardından, "Evet, bana kalırsa," diye sürdürdü konuşmasını, "bu Kabil kıssasına bambaşka bir açıdan da bakılabilir. Bize bu konuda öğretilenlerin çoğu kuşkusuz doğru ve gerçek şeyler; ne var ki, öğretmenlerin yaptığından daha değişik biçimde ele alınabilir hepsi, o zaman bunların çok daha yerinde bir anlam kazandığı görülür. Örneğin bize öğretilen biçimiyle Kabil ve alnındaki nişan kıssası pek de inandırıcı değil. Sen de öyle düşünmüyor musun? Bir insanın bir kavgada kardeşini öldürmesi olmayacak bir şey değil kuşkusuz. Ayrıca bu katil kardeşin sonradan korkuya kapılıp biraz yola gelir gibi olmasının da akıl almayacak yanı yok. Gel gelelim, kendisini koruyacak ve başkalarının yüreğine korku salacak bir nişanla donatılması, yani ödlekliğinin ödüllendirilmesi doğrusu pek tuhaf."

"Öyle tabii," dedim ilgiyle; konu beni sarmaya başlamıştı. "Peki ama, kıssa başka türlü nasıl yorumlanabilir?"

Demian omzuma vurdu yeniden.

"Çok basit! Habil'in öldürülmesinden önce var olan ve kıssanın başlangıç bölümü sayılacak şey nişanın ta kendisiydi. Ortada bir adam, bu adamın yüzünde de bir nişan vardı, başkalarını korkutan bir nişan. Kimse ona el sürmeyi göze alamıyor, adamın kendisi olsun, çocukları olsun, bu nişan başkalarında saygı uyandırıyordu. Belki de, hatta kesinlikle denebilir ki, adamın alnında gerçek

bir nişan, öyle postanelerdeki damga gibi alna vurulmuş bir damga yoktu; çünkü böyle kaba bir şeyle pek karşılaşılmaz hayatta. Akla daha yakını, yüzde pek algılanamayan korkutucu bir şeyin, gözlerde insanın alışık olduğundan daha üstün bir zekâ ve cesaret belirtisinin seziliyor olmasıydı. Öyle bir adamdı ki bu, otorite sahibiydi, herkes kendisinden çekiniyordu. Alnında bir 'nişanı' vardı çünkü. Herkes istediği gibi yorumlayabilirdi bunu ve 'insan' da kendisi için rahat olan, kendisini haklı gösteren yorumu seçer hep. Kabil'in çocuklarından herkes korkuyordu, çünkü bir 'nişanları' vardı. Senin anlayacağın, nişana gerçekte bir üstünlük belirtisi değil, bunun tersi bir gözle bakılıyordu. Söz konusu nişanı taşıyanların korkunç kimseler olduğu söyleniyordu; gerçekten de öyleydiler hani. Cesaret ve karakter sahibi kişiler, başkalarına her zaman pek korkutucu görünür çünkü; korkusuz ve korkutucu insanların soyundan gelen kişilerin ortalıkta dolaşması ise pek hoşa gidecek şey değildi, dolayısıyla bu soya bir lakap yakıştırılıp bir kıssa düzüldü; böylece yapılanların öcü alınmak, çekilen korkuların acısı biraz olsun bu yoldan çıkarılmak istendi. Bilmem, anlıyor musun beni?"

"Anlıyorum –yani– o zaman Kabil hiç de kötü biri değildi? Tevrat'taki kıssanın da aslı yoktu?"

"Hem evet hem hayır. Böyle eski ama çok eski kıssaların hepsi gerçektir; ne var ki, doğru dürüst kayda geçirilmemiş ve yorumlanmamıştır. Sözün kısası, bana sorarsan Kabil yaman biriydi, sırf kendisinden korkulduğu için hakkında böyle bir kıssa düzülmüştü. Kıssa tamamen söylentiydi, insanların sağda solda ettiği boşboğazlıklardan biriydi. Öte yandan Kabil ile çocuklarının gerçekten bir çeşit nişan taşıması, başka kişilere benzememeleri bakımından da düpedüz gerçek bir kıssadır."

Ben çok şaşırmıştım.

"Peki öldürme olayının da gerçeklik taşımadığına mı inanıyorsun?" diye sordum heyecanla.

"Hayır, inanıyorum. Kesinlikle gerçek bu. Güçlü bir kişi güçsüz birini öldürmüştü. Öldürdüğü kişinin sahiden kardeşi olduğu konusunda kuşku duyulabilir. Ama bu o kadar önemli değil, sonuçta bütün insanlar kardeştir. Diyeceğim, güçlü bir insan güçsüz bir insanı vurup öldürdü. Belki yiğitçe bir eylemdi bu, belki değil. Ama şurası kesin ki, olaydan sonra güçsüz kişilerin yüreğini korku sardı, durumdan acı acı yakınmaya başladılar. 'Peki, ne diye siz de tutup onu öldürmüyorsunuz?' diye sorulduğu zaman, 'Korkak kişileriz, onun için' demediler de, 'Nasıl öldürebiliriz? Bir nişanı var. Tanrı kendisini bir nişanla donattı,' yanıtını verdiler. İşte aşağı yukarı böyle doğmuş olacak bu uydurma kıssa. Şey, seni yolundan alıkoydum galiba. Haydi hoşça kal!"

Demian, Eski Sokak'a saparak beni yalnız bırakmıştı. Şaşkına dönmüştüm, hiç bu kadar şaşırdığımı anımsamıyordum. O gider gitmez, bütün söyledikleri gözüme düpedüz inanılmaz göründü! Kabil soylu bir insandı demek, Habil ise ödleğin biri! Kabil'in nişanı bir üstünlük belirtisiydi, öyle mi? Saçmaydı, küfürden ve dinsizlikten başka bir şey değildi bu! O zaman Tanrı Baba'nın davranışına ne demeliydi? Öyle ya, Tanrı Baba Habil'in adağını kabul etmiş, onu sevdiğini söylememiş miydi? Yo yo, zırva şeylerdi hepsi. Demian benimle eğlenmiş, benim aklımı çelmeye çalışmıştı, o kadar. Cin gibi zeki biriydi ne de olsa, konuşmada da ustaydı, ama ya bu anlattıkları, yoo, yo...

Ama yine de Tevrat'ta ve İncil'de ya da başka bir yerde anlatılan bir kıssanın üzerinde hiç bu kadar düşünmemiş, kafa yormamıştım. Öte yandan Franz'ı hiç bu kadar uzun süre unutabildiğimi anımsamıyordum; saatler geçmiş, bütün bir akşam geride kalmış ve Franz

aklıma bile gelmemişti. O gün eve gidince, Habil ve Kabil kıssasını Tevrat'ta yazılı şekliyle baştan sona bir kez daha okumuştum, kısa ve açıktı kıssa, Demian gibi altında değişik ve gizli bir anlam aramaya kalkmak deliliğin ta kendisiydi. O zaman bir başkasını öldüren herkes, kendini Tanrı'nın sevgili kulu diye gösterebilirdi! Yoo yoo, saçmaydı! İşin hoş bir tarafı varsa, o da Demian'ın bu konudan söz ederken takındığı tavırdı; bir hafiflik, bir tatlılık vardı konuşmasında, sanki anlattıkları son derece doğal şeylerdi. Üstelik o gözleri yok mu!

Kuşkusuz benim kendimde de tökezleyen bir şey vardı, hatta iyiden iyiye aksayan, tökezleyen bir şey. O zamana kadar pırıl pırıl, temiz bir dünyada yaşamış, bir çeşit Habil yaşamı sürmüştüm. Oysa şimdi "Kabil" olup çıkmıştım adeta, işte öylesine derin bir uçuruma yuvarlanmış, batağa saplamıştım. Ama doğrusu elimden gelen bir şey yoktu! Nasıl olmuştu bu iş? Derken bir anı çakıp söndü belleğimde, kısa bir süre beni soluksuz bıraktı. Şimdiki perişan durumuma başlangıç oluşturan o kahrolası akşam, babamla aramda geçmişti olay: Bir an babamın aydınlık dünyasının ve bilgeliğinin içyüzünü keşfetmiş, bir küçümseme duymuştum. Bir Kabil olan ve nişanı kendisinde taşıyan ben, bu nişanın bir yüz karası olmadığı, tersine bir üstünlük belirtisi sayılacağı kuruntusuna kapılmış, istediğim kötülük ve başıma sardığım belayla kendimi babamdan daha yukarıda, bütün iyi ve dindar kimselerden daha üstün konumda görmüştüm.

O zamanki yaşantım böyle açık seçik düşüncelerle anlatılacak gibi değildi, ama bütün bu sözünü ettiğim şeyleri de barındırıyordu içinde; varlığımda alev alev duygular, tuhaf içtepiler hissetmiştim; canımı yakıyor, ama yine de benliğimi gururla dolduruyorlardı.

Düşünüyorum da, ne acayip bir dille korkusuzlardan ve korkaklardan söz açmıştı Demian! Kabil'in al-

nındaki nişanı ne acayip biçimde yorumlamıştı! Gözleri, büyük bir insana aitmiş gibi görünen o tuhaf gözleri, konuşurken nasıl da garip bir parıltıyla ışıldayıp durmuştu! Bir ara belli belirsiz bir düşünce kafamın içinde çakıp söndü! Yoksa kendisi, yani bu Demian bir çeşit Kabil olmasındı! Kendisiyle Kabil arasında bir benzerlik görmese, ne diye onu savunmaya kalksındı ki? Sonra, bakışlarındaki o güç nereden kaynaklanıyor, niye "ötekiler"den, yani korkaklardan böyle alaylı bir dille söz ediyordu? Aslında korkak diye niteledikleri, gerçekte Tanrı'nın rızasını kazanmış dindar insanlar değiller miydi?

Bu düşüncelerin bir türlü sonu gelmiyordu kafamda. Kuyuya bir taş düşmüştü, kuyu ise benim körpe ruhumdu. Uzun, çok uzun bir süre Kabil, öldürme ve nişan konuları; bilip öğrenmeye, kuşku duymaya ve eleştirmeye yönelik çabalarımın çıkış noktasını oluşturdu.

Okulda öbür öğrencilerin de Demian'la son derece yakından ilgilendiğini görüyordum. Kabil üzerindeki konuşmamızdan kimseye söz etmemiştim, ama gene de "okuldaki öğrenci"ye ilişkin bir alay dedikodu ortalıkta dolaşmaya başlamıştı. Hepsini şimdi anımsayabilseydim keşke, her biri Demian'ın başka bir yanını aydınlatırdı, ben de her birini bir değerlendirmeden geçirirdim. Kulağıma gelen ilk söylenti, Demian'ın annesinin çok varlıklı bir kadın olduğuydu. Ayrıca anlatıldığına göre, hiç kiliseye gitmiyordu kadın, oğlu da annesi gibi kiliseden içeri adım atmıyordu. Biri de çıkıp Yahudi demişti anneyle oğlu için; ama Müslüman olup bunu gizledikleri de ileri sürülmekteydi. Öte yandan Max Demian'ın gücü kuvveti konusunda birtakım masallar da anlatılıyordu. Kesin bir şey varsa, o da kendisini kavgaya davet eden, ama kavgaya yanaşmadığını görerek korkak diye niteleyen sınıfındaki en güçlü oğlanı, Demian'ın çok fe-

na tartaklaması, herkesin önünde rezil etmesiydi. Kavgayı görenlerin dediklerine bakılırsa, Demian tek eliyle oğlanı ense kökünden yakaladığı gibi sıkmaya başlamış, benzi sararan oğlan sessiz sedasız sıvışıp gitmiş hemen, günlerce de kolunu oynatamamıştı. Hatta bir akşam öldüğü bile söylenmiş, ama sonradan bunun doğru olmadığı anlaşılmıştı. Her şey kısa bir süre için ortaya atılıyor, her şeye inanılıyordu; her şey heyecan verici ve şaşırtıcıydı. Derken söylentilere bir süre doyuyordu herkes. Ama çok geçmeden yeni söylentiler biz öğrenciler arasında yayılıyor, örneğin Demian'ın kızlarla mahrem ilişkiler kurduğu ve "her şeyden haberi olduğu" ileri sürülüyordu.

Bu arada Franz Kromer'le aramdaki sorun, doğal akışını izlemekteydi. Bir türlü yakamı kurtaramıyordum ondan; zaman zaman birkaç gün beni rahat bıraksa da, yine de ona bağımlı durumdaydım. Sanki gölgem gibi düşlerimde benimle yaşıyor, gerçekte bana yapmadığını düşlerde hayal gücüm ona yaptırıyordu; bu düşlerde adeta Kromer'in kulu kölesi kesilmiştim. Çok düş gören biriydim; dolayısıyla düşlerde gerçektekinden daha çok yaşıyor hissediyordum kendimi, düşsel görüntüler gücümü ve yaşamımı yiyip tüketiyordu. Kromer'in bana sık sık kötü davrandığını, yüzüme tükürdüğünü, beni altına alarak üzerime diz çöküp oturduğunu, hepsinden fenası beni ayartarak, daha doğrusu üzerimdeki o yaman etki gücünden yararlanarak beni ağır suçlar işlemeye zorladığını görüyordum düşlerimde. Yarı çılgına dönerek uyandığım böyle bir düşte babamı öldürmeye kalkmıştım. Kromer, bir bıçak bileyip elime tutuşturmuştu, ağaçlıklı bir yoldaydık; ağaçların gerisinde dikiliyor, pusuda birini gözlüyorduk ama kimi gözlediğimizi bilmiyordum ben. Derken ilerden biri yaklaştı; Franz beni kolumdan dürterek bıçaklayacağım adamın gelen kimse ol-

duğunu açıklayınca, baktım babamdı bu. O sırada uykudan uyandım.

Gerçi Habil ve Kabil kıssasını da yine düşünmüyor değildim, ama artık Demian'ı eskisi gibi fazla merak ettiğim yoktu. Onun bana ikinci kez yanaşması, ne tuhafsa yine bir düşte oldu. Yine kötü ve zorba davranışlar karşısında kalmıştım düşte; ama bu kez Kromer değil de, Demian'dı beni altına alıp üzerime oturan. Benim için pek yeni olan ve üzerimde büyük etki yapan bir şey varsa, o da acı çekerek ve istemeyerek katlandığım Kromer'in zorbalıklarının Demian tarafından üzerimde uygulanmasına seve seve, korku kadar haz da içeren bir duyguyla katlanmamdı. İki kez görmüştüm bu düşü; ardından Franz yine düşlerimdeki eski yerini almıştı.

Düşlerde yaşadıklarımla gerçekte yaşadıklarımı epeydir birbirinden pek ayıramaz olmuştum. Ama ne olursa olsun, Kromer'le aramdaki ilişki, küçük çaptaki çalıp çırpmalardan ele geçirdiğim paralarla kalan borcumu ödedikten sonra da değişmeyerek sürüp gitmişti; çünkü kendisine borcumu ödemek için başvurduğum hırsızlıklardan haberi vardı Franz'ın, her defasında parayı nereden bulduğumu sorup öğrenmişti, böylece, her zamankinden çok eline düşmüştüm. İkide bir babama bütün yaptıklarımı anlatacağını söyleyerek bana gözdağı veriyordu; o böyle davrandıkça, duyduğum korkudan çok, neden daha işin başında babama her şeyi kendim söylemediğimi düşünerek hayıflanıyordum. Ama durumum ne kadar berbat olursa olsun, yine de pişmanlık duyduğum yoktu, her zaman hissetmiyordum bu pişmanlığı, bazen her şeyin olması gerektiği gibi olduğu yolunda bir duyguya kapılıyordum. Bir felaket çemberi içine hapsedilmiştim, bu çemberi yarıp çıkmaya çalışmak boşunaydı.

Sanırım bu durum anne ve babamı da az üzmüyor

değildi. Sanki yabancı bir ruh girip yerleşmişti içime; bundan böyle evdekilerin oluşturduğu toplulukta yerim yoktu, oysa içtenlik taşan bir topluluktu bu, sanki yitirilmiş bir cenneti arar gibi ikide bir bu topluluğa karşı çılgınca bir özlem gelip çullanıyordu üzerime. Özellikle annem, bana bir suçludan çok hasta biriymişim gibi davranıyor, gerçek durumu ise kız kardeşlerimin davranışından pek güzel görebiliyordum. Hayli kollayıcı denebilecek, ama öyleyken bile beni sınırsız ölçüde üzen bu davranışın açıkça ortaya koyduğuna göre, bir çeşit cin çarpmış biriydim ben; durumum dolayısıyla paylanmaktan çok acınmaya layıktım, ama kötü denen şey de ruhuma girip yuvalanmıştı. Benim için her zamankinden bir başka türlü dua ettiklerine tanık oluyor, ama bu duaların hiçbir işe yaramadığını hissediyordum. Sık sık bir rahatlama özlemi, şöyle adamakıllı bir günah çıkartma isteği içimi yakıp kavuruyor, ama tüm olup bitenleri babama da, anneme de gereği gibi açıklayıp söyleyemeyeceğimi önceden seziyordum. Biliyordum ki anlattıklarıma tatlılıkla kulak verecek, beni enikonu kollayıp gözetecek, hatta bana acıyacaklar ama beni pek anlamayacak, durumumu doğru yoldan sapma diye yorumlayacak, bunu bir alın yazısı olarak görmeyeceklerdi.

Biliyorum, bazı kimseler, henüz on bir yaşını doldurmamış bir çocuğun içinde bu tür duyguların uyanabileceğine inanmayacaktır. Ben de başımdan geçenleri böyleleri değil, insanları daha iyi tanıyanlar için anlatıyorum. Duygularının bir kısmını düşüncelere dönüştürmesini öğrenmiş büyükler, çocuklarda böyle düşüncelere rastlamayınca, onların bu tür düşüncelerin kaynaklandığı duyguları da yaşamadıklarını sanır. Ama benim bütün hayatımda o zamanki kadar yoğun yaşayıp acı çektiğim seyrek görülmüştür.

Bir keresinde yağmurlu bir gündü; benim baş belası Franz, Kale Alanı'na çağırmıştı beni. Alanda durmuş, onun gelmesini bekliyor, bir yandan da ayaklarımla yerdeki ıslak kestane yapraklarını eşeliyordum; üzerinden sular damlayan siyah ağaçlardan hâlâ peş peşe dökülüyordu yapraklar. Üstümde para yoktu, ama evden aşırdığım iki dilim pastayı Kromer'e bir şey verebilmek için yanımda getirmiştim. Bir köşede dikilip onu beklemeye alışmıştım artık, genellikle bu tür bekleyişler çok uzun sürüyor, insan değiştiremeyeceği bir şeyi nasıl kabullenip sineye çekerse, ben de söz konusu bekleyişler karşısında öyle davranıyordum.

Sonunda çıkıp geldi Kromer. Ama o gün fazla kalmadı. Böğrüme şakadan bir iki yumruk indirip güldü, pastayı elimden çekip aldı, hatta bana nemli bir sigara bile ikram etti, ama ben geri çevirdim sigarayı; her zamankinden daha güler yüzlüydü.

"Ha, unutmadan söyleyeyim," dedi giderken, "bir dahaki sefere kız kardeşini de getir, tamam mı! Büyüğünü! Adı neydi bakayım?"

Ben ne dediğini anlamamıştım, ilkin bir cevap vermedim, alık alık yüzüne baktım yalnızca.

"Anlayamadın mı? Ablanı, ablanı da alıp getireceksin."

"Anladım Kromer, ama imkânsız. Yapamam bunu, zaten o da gelmez."

Yine beni güç duruma sokmaktı Franz'ın niyeti, bir bahaneydi, böyle bir durumla karşılaşmaya hazırlamıştım kendimi. Zaten Franz sık sık böyle bir yola başvuruyor, olmayacak bir şey istiyordu benden, beni korku içinde bırakıyor, rezil kepaze ediyor, sonra da kendisiyle pazarlığa girişmeme izin veriyordu. Ben de bunun üzerine kendisine biraz para ya da başka şeyler vaat ederek güç durumdan yakamı sıyırıyordum.

Bu kez davranışı bambaşkaydı. İstediği şeyi yapmaya yanaşmadığım için hiç kızmamış gibiydi.

"Hele bir düşün sen," dedi baştan savar gibi. "Ablanla tanışmak istiyorum. Nasıl olsa bir gün gerçekleşecek bu. Ablanı alıp gezmeye götürürsün, ben de size katılırım sonradan. Yarın seni ıslıkla çağıracağım, o zaman bir kez daha konuşuruz bunu."

Franz gittikten sonra, benden böyle bir şey istemesinin anlamını biraz çıkarır gibi oldum. Henüz tamamen çocuk sayılırdım, ama büyücek kızlarla oğlanlar arasında gizli, yakışıksız ve yasak bazı şeyler geçtiğini söylentilerden biliyordum. Yani şimdi ben de... Yapmam istenen şeyin korkunçluğunu sezmiştim ansızın! Hemen karar verdim, yapmayacaktım bunu. Ama sonradan başıma gelecekleri, Kromer'in bunun öcünü benden nasıl alacağını düşünmeye pek cesaret edemedim. Eskileri yetmiyormuş gibi, yeni bir dert daha açılmıştı başıma.

Ellerim ceplerimde, üzgün üzgün boş alandan geçtim. Yeni işkenceler, yeni tutsaklıklar!

O anda diri ve pes bir sesle birinin bana seslendiğini işittim. İrkildim ansızın, koşmaya başladım. Seslenen kimse de peşimden koşuyordu, derken bir el arkadan usulcacık yakaladı beni. Max Demian'dı.

Elinden kurtulmaya çalışmadım.

"Sen misin?" dedim duraksayarak. "Beni öyle korkuttun ki!"

Yüzüme baktı; bakışları şimdiye dek hiç bu kadar büyük birinin, üstün bir kişinin, insanın içini okuyan bir kimsenin bakışları olmamıştı. Epeydir bir araya gelip bir şey konuşmamıştık.

Sesinde nazik ama pek kesin bir tonla, "Üzüldüm seni korkuttuğum için," dedi. "Ama sen de ne diye bu kadar korkarsın bilmem."

"Ne yapayım, oluyor işte bazen."

"Öyle görünüyor. Ama dinle beni: Sana hiç kötülüğü dokunmamış bir kimse karşısında böyle korkuya kapılırsan, bu davranışın o kimseyi düşündürür, şaşırtır ve merakını uyandırır. Senin tuhaf denecek kadar ürkek biri olduğunu düşünür ve sonra kendi kendine şöyle der: Böyle ürkek olabilmesi için, belirli bir şeyden korkması gerekir. Ödlek kimseler ise hep korkar, ama sanırım sen ödlek biri sayılmazsın aslında. Doğru değil mi? Evet, bir kahraman da sayılmazsın kuşkusuz. Korktuğun bazı şeyler olmalı sanırım; korktuğun bazı insanlar da olmalı. Doğrusu böyle bir korkuya kapılmamak gerekir. Hayır, hiç korkmamak gerekir insanlardan. Sanırım benden korkmuyorsun örneğin? Yoksa yanılıyor muyum?"

"Hayır, hiç korkmuyorum!"

"Bak gördün mü? Ama korktuğun insanlar vardır herhalde?"

"Bilmiyorum... Rahat bırak beni, benden ne istiyorsun?"

Kafamda kaçıp gitme düşüncesiyle, yürüyüşümü hızlandırmıştım; Demian da bana ayak uydurmuştu, göz ucuyla bana baktığını seziyordum.

"Bir kez şunu kabul et ki," diyerek yeniden başladı konuşmaya Demian, "senin iyiliğini isteyen biriyim. En azından benden korkman gereksiz. İstersen gel senin üzerinde bir deney yapalım, çok eğlenceli olacak, işe yarar bir sürü şey öğrenirsin. Dinle bak! Diyeceğim, bazen belli bir yola başvururum ben, bir hüner, bir beceri, adı da düşünceleri okumak. Büyüyle, sihirle ilgisi yok ama insan nasıl yapıldığını bilmiyorsa, pek acayip bir şeymiş gibi görünür. İnsanları bu yoldan hayli şaşırtabilirsin. Eh, bir deneyelim istersen. Tut ki senden hoşlanıyor ya da sana karşı ilgi duyuyor ve senin yüreğinde ne gibi duygular var anlamak istiyorum. Bunun için gereken ilk adımı çoktan attım bile, yani seni korkuttum, demek ki ürkek

birisin. Demek seni korkutan bazı şeyler ve bazı insanlar var. Peki nereden kaynaklanabilir bu korku? Bir insanın kimseden korkması gerekmez. İnsan birinden korkuyorsa, o kimsenin kendi üzerinde söz sahibi olmasına izin vermiş demektir. Örneğin kötü bir şey yapmışsındır, korktuğun kimse de bunu bilmektedir; o zaman senin üzerinde o kimse söz sahibi olur. Beni anlıyorsun sanırım. Anlaşılmayacak bir tarafı yok, öyle değil mi?"

Çaresizlikle yüzüne baktım; her zamanki gibi ağırbaşlılık ve zekâ taşan bir yüzdü, iyilikle doluydu ayrıca ama sevecenlikten eser yoktu, sert bir yüzdü daha çok. Doğruluk, dürüstlük ya da buna benzer bir şeyleri içeriyordu. Yerde miyim, gökte miyim bilmiyordum; Demian, tıpkı bir sihirbaz gibi karşımda dikilmiş durmaktaydı.

"Anladın mı söylediklerimi?" diye sordu bir kez daha.

Başımı sallayarak onayladım. Ağzımı açıp hiçbir şey söyleyemiyordum.

"Dediğim gibi işte, komik gibi görünür düşünceleri okumak ama çok doğal bir şeydir. Örneğin bir ara Habil ve Kabil kıssasından sana söz açmıştım ya, o zaman benim hakkımda neler düşündüğünü de hayli kesinlikle söyleyebilirim. Ancak zamanı değil şimdi. Ayrıca düşünde de beni görmüş olabilirsin. Ama bırakalım şimdi bunu! Zeki bir oğlansın sen, ama büyük bir çoğunluk öyle aptal ki! Arada bir, kendisine güven duyduğum zeki bir oğlanla konuşmaktan hoşlanırım. Sanırım bir itirazın yoktur buna."

"Hayır. Ama hiç anlamıyorum..."

"Biz yine eğlenceli deneyimize dönelim seninle! Diyelim ki şunu saptadık: S. adındaki oğlan ürkek bir çocuktur, korktuğu biri vardır ve belki de bu biriyle kendisi için son derece tatsız olan bir sırrı paylaşmaktadır. Biraz olsun doğru mu bu söylediğim?"

Sanki bir düş görüyormuşum gibi, Demian'ın sesine ve etkileyici gücüne yenik düşmüştüm. Onaylayarak başımı salladım. Yalnızca benim kendi içimden yükselebilecek bir ses değil miydi karşımda konuşan ses? Her şeyi bilen; her şeyi benden, kendimden daha iyi, daha açık seçik bilen bu ses?

Demian, ansızın biraz sert vurdu omzuma.

"Doğru demek. Tahmin etmiştim. Şimdi bir tek şey daha soracağım sana. Az önce yanından ayrılıp giden oğlanın adı ne, biliyor musun?"

Fena halde ürkmüştüm; kendisine uzanan yabancı el karşısında içimdeki sır acıyla büzülüp gerilere çekilmiş, gün ışığına çıkmaktan kaçmıştı.

"Hangi oğlan? Kimse yoktu yanımda, ben yalnızdım."

Güldü Demian.

"Haydi söyle canım!" diyerek güldü. "Adı ne şunun?"

Fısıldar gibi, "Franz Kromer'i mi söylüyorsun?" dedim.

İstediğini öğrenmiş, evet der gibi başını salladı.

"Aferin! Sen yaman bir çocuksun! Seninle dost olabileceğiz. Ama şimdi sana bir şey söyleyeyim bak! Bu Kromer var ya, ya da neyse adı, kötü bir insan. Yüzü alçağın biri olduğunu söylüyor. Sen ne dersin?"

"Evet, doğru," dedim göğüs geçirerek, "kötü bir insan, şeytanın ta kendisi! Ama bu söylediğim kulağına gitmesin sakın, ne olur gitmesin! Tanıyor musun kendisini? O da seni tanıyor mu?"

"Sakin ol! Burada yok şimdi, beni de tanımıyor, henüz tanımıyor. Ama onunla tanışmayı çok isterdim. İlkokula mı gidiyor?"

"Evet."

"Kaçıncı sınıfa?"

"Beşinci. Ama bir şey söyleme kendisine! Lütfen, lütfen bir şey söyleme!"

"Sakin ol, kimse sana bir şey yapamaz. Şu Franz Kromer hakkında bana biraz bilgi vermek istemez misin?"

"Yapamam! Hayır, rahat bırak beni!"

Demian bir süre sustu.

"Yazık," dedi ardından, "başladığımız deneyi biraz daha ileri götürebilirdik. Ama seni fazla üzmek istemem. Ancak sen de biliyorsun ki, ondan korkmanın doğru bir yanı yok, öyle değil mi? Böyle bir korku insanı yiyip bitirir, yakayı sıyırmak gerekir bu korkudan. İleride tam bir erkek olmayı istiyorsan, bu korkuyu üzerinden silkip atacaksın. Anlıyor musun beni?"

"Doğru, çok haklısın... ama imkânsız. Bilmiyorsun..."

"Sen de gördün ki, bazı şeyleri biliyorum, hatta sandığından da fazlasını. Yoksa borcun mu var kendisine?"

"Evet, borcum da var. Ama asıl sorun bu değil. Söyleyemem, imkânsız, söyleyemem!"

"Yani borcun olan parayı sana verirsem, bir işe yaramaz mı sence? Sana bu parayı rahat rahat verebilirdim oysa."

"Hayır, hayır, bu değil sorun. Ve lütfen, kimseye söz etme bundan! Kimseye bir şey söyleme! Yoksa başım derde girer!"

"Bana güvenmelisin, Sinclair. Aranızdaki sırları ileride bir ara açıklarsın bana."

"Asla, asla!" diye bağırdım sert bir tonda.

"Peki, istediğin gibi olsun. Ben yalnızca diyorum ki, belki ileride bana bu konuda daha çok şey anlatırsın. Kendin isteyerek tabii! Sanırım benim de sana karşı Kromer gibi davranacağımı aklından geçirmiyorsundur?"

"Hayır. Ama sen hiçbir şey bilmiyorsun bu konuda!"

"Hiçbir şey, evet. Sadece üzerinde düşünüyorum. Asla Kromer gibi davranmayacağım sana, bana inanabilirsin. Sonuçta bana bir borcun falan da yok."

Uzun süre sustuk, az da olsa yatışmıştım. Ama Demian'ın durumdan haberi olması, gözümde giderek büyüyen bir bilmeceye dönüşüyordu.

"Ben artık eve gidiyorum," dedi Demian; yağmurda çuha paltosuna daha sıkı sarındı. "Mademki işi buraya kadar getirdik, sana bir kez daha söylemek istediğim bir şey var. Bu pis heriften yakanı kurtarmaya çalış! Baktın ki başka yolu yok, vur gebert onu! Böyle bir şey yaparsan, aferin derim sana, sevinirim. Ayrıca ben de seni desteklerim bu konuda!"

Yeniden bir korku sardı yüreğimi. Aklıma birden Kabil kıssası geldi. Bir dehşet duygusu çullandı üzerime, usulcacık ağlamaya başladım. Bu ne çok korkuydu, çevremi kuşatmıştı benim.

"Tamam, tamam!" dedi Demian gülümseyerek. "Sen git şimdi eve! Biz, bu işi başka yoldan da çözümleriz. Bu oğlanı gebertmek aslında en kestirme çözüm olurdu ama neyse. Böylesi durumlarda en kestirme çözüm, en iyisidir. Şu senin dostun Kromer, bakıyorum seni fena geçirmiş eline."

Eve geldim, sanki bir yıl evden uzak kalmıştım. Her şey bir başka türlü göründü gözüme. Kromer'le aramıza mutlu yarınlara benzer, umuda benzer bir şeyler gelip girmişti. Bundan böyle yalnız sayılmazdım! Ancak şimdi anlıyordum ki, haftalar ve haftalar boyu içimdeki sırla korkunç bir yalnızlığa gömülmüştüm. Pek çok kez kafamdan enine boyuna geçirdiğim şey o anda aklıma geldi yeniden: Anne ve babama her şeyi itiraf etmemin beni rahatlatacağını, ama tümüyle de esenliğe çıkaramayacağını düşünmüştüm. Oysa neredeyse itiraf etmiştim şimdi, bir başkasına, bir yabancıya itirafta bulunmuş-

tum, bir kurtuluşun burcu burcu kokusunun tüm gücüyle bana doğru esip geldiğini sezer gibiydim!

Ancak içimdeki korkuyu da alt edebilmenin henüz çok uzağındaydım, düşmanımla daha uzun süre korkunç savaşımlara hazırlıklı bulunmam gerekiyordu. Durum böyleyken, her şeyin böyle sessiz, böyle düpedüz gizli ve sakin bir akış izlemesine bir anlam veremiyordum.

Franz'ın evimizin önünde öttürdüğü ıslıklar duyulmaz olmuştu; bir gün, iki gün, üç gün, bir hafta işitmemiştim bu ıslığı. Böyle bir şeyin gerçek olabileceğine inanmayı göze alamıyor, içten içe tetikte bekliyordum. Artık çıkıp gelmesine hiç ihtimal verilemeyeceği bir anda, ansızın karşımda bulmayacak mıydım onu? Ne var ki, ortadan kaybolmuştu Franz ve bir daha da görünmedi! Kavuştuğum bu yeni özgürlüğe kuşkuyla bakıyor, hâlâ böyle bir şeyin gerçek olabileceğine pek inanmıyordum. Derken bir gün yine ona rastladım. Halatçılar Sokağı'ndan aşağı iniyor, tam da bana doğru geliyordu. Beni görür görmez irkildi, suratı buruştu, karmakarışık oldu, benimle yüz yüze gelmemek için hiç vakit geçirmeden arkasına dönüp yürüdü.

Aklımın ucundan geçirmediğim bir manzaraydı bu! Düşmanım benden kaçıyordu! Şeytanım benden korkmuştu! Bir sevinç ve şaşkınlığın iliklerime kadar işlediğini hissettim.

O günlerde Demian bir kez daha gelip buldu beni. Okulun önünde beklemişti.

Kendisini selamladım: "Günaydın!"

"Günaydın Sinclair. Bir bakayım dedim, nasılsın. Sanırım Kromer seni artık rahatsız etmiyordur, öyle değil mi?"

"Sen mi yaptın bunu? Ama nasıl? Nasıl? Aklım almıyor doğrusu. Bir daha hiç görünmedi."

"Güzel! Baktın ki yine geldi, böyle bir şeye kalkışa-

cağını sanmam ya, ne de olsa pis herifin biridir, sadece şöyle dersin kendisine: Demian'ı unutma!"

"Peki bunun durumla ne ilişkisi var? Yoksa kavga edip dövdün mü onu?"

"Hayır, böyle bir yola başvurmayı pek istemem. Yalnızca konuştum kendisiyle, seninle konuştuğum gibi tıpkı; seni rahat bırakmasının kendi çıkarı gereği olduğunu soktum kafasına."

"Herhalde para vermişsindir."

"Hayır, sevgili dostum, çünkü sen daha önce denemiştin bu yolu."

Ne kadar çalıştımsa da, ağzından laf alamadım Demian'ın. Ona karşı yüreğimde hissettiğim eski bunaltıcı duyguyla beni baş başa bırakıp gitti; öyle bir duygu ki, minnet ve ürkekliğin, hayranlık ve korkunun, yakınlık ve içten içe bir nefretin tuhaf karışımından oluşuyordu.

Karar vermiştim, çok yakında yine görecektim onu; o zaman her şeyi daha uzun boylu konuşacak, Kabil konusuna da değinmeden geçmeyecektim.

Ama olmadı.

Şükran denen şey inandığım bir erdem değildir asla; hele bunu bir çocuktan beklemeyi hiç doğru bulmam. Dolayısıyla Max Demian gibi birine karşı nasıl öyle katıksız bir nankörlük gösterdiğime de pek şaşıyor değilim. Bugün kesinlikle şuna inanıyorum ki, Demian beni Kromer'in pençesinden kurtarmasaydı, ömür boyu rezil ve kepaze bir insan gibi yaşayacaktım. Bu kurtuluşa daha o zamanlar körpe hayatımın en büyük olayı diye bakmıştım; gel gelelim, beni kurtaranı, kurtuluş mucizesi gerçekleşir gerçekleşmez unutup gitmiştim.

Dediğim gibi, nankörlüğe tuhaf bir gözle bakmam ben. Bana garip görünen tek şey, o zamanlar merak duygusundan yoksun oluşumdur. Nasıl olabilmişti de, Demian sayesinde varlıklarından haberdar olduğum gizlere

yaklaşmaya çalışmadan bir tek günü bile içim rahat geçirebilmiştim? Kabil olsun, Kromer olsun, düşünceleri okumak olsun, bu konularda daha çok şey duyup işitme arzumu nasıl dizginleyebilmiştim içimde?

Akıl sır erecek gibi değil, ama gerçekti. Ansızın o şeytani ağlardan kurtulmuştum; dünyayı eskisi gibi aydınlık ve neşe içinde önümde duruyor bulmuş, korku nöbetlerinden ve insanın soluğunu kesen yürek çarpıntılarından yakayı sıyırmıştım. Büyü bozulmuş, kendisine eziyet edilen lanetlenmiş biri olmaktan çıkarak, eskisi gibi bir okul öğrencisine dönüşmüştüm. Hiç vakit geçirmeden yine eski dengesine ve dinginliğine kavuşmak isteyen varlığım, her şeyden önce o çirkin ve tehlikeli nesneleri kendisinden itip uzaklaştırmak ve unutmak için çaba harcamaya koyulmuştu. İşlediğim suç ve katlandığım korkunun bütün o uzun serüveni, görünen o ki, herhangi bir hasar ya da yara izi bırakmaksızın belleğimden çabucak çıkıp gitmişti.

Buna karşılık bana yardım eden, beni kurtaran kişiyi de aynı çabuklukla unutmaya çalışmamda bugün de anlaşılmayacak bir taraf görmüyorum. O lanetlenmişlik cehenneminden, Kromer'in o korkunç tutsaklığından kurtulduktan sonra, örselenip hırpalanmış ruhumun tüm içgüdüleri ve güçleriyle bir zaman mutlu ve memnun yaşadığım yere koşmuştum; önümde yeniden açılan o kaybolmuş cennetti bu yer; anne ve babamın aydınlık dünyasıydı, kız kardeşlerimdi, saflık ve temizliğin burcu burcu kokusu, Habil'in Tanrı sevgisiydi.

Demian'la kısa süren konuşmamın daha ertesi günü, özgürlüğümü yeniden ele geçirdiğime sonunda iyice inanıp eski durumun hortlayabileceği korkusunu üzerimden atar atmaz, sık sık özlemini duyduğum bir işi yaptım, yani itiraf ettim suçumu. Anneme giderek kilidi kırılıp içi oyun markalarıyla doldurulmuş kumbarayı

gösterdim; kendi hatam sonucu kötü kalpli birinin eline düştüğümü, epeydir ona bağımlı durumda yaşadığımı açıkladım. Söylediklerimin hepsini anlamadı annem ama kumbarayı gördü, benim bakışlarımdaki değişikliği gördü, değişmiş sesimi duydu, hastalığı atlattığımı ve bana yeniden kavuştuğunu sezdi.

Derken, içimde yüce duygular, evdekilerin bana yeniden kucak açışını, Müsrif Oğul'un baba evine dönüşünün bayramını kutlamaya koyuldum. Annem elimden tutup babama götürdü beni, olup bitenler bir kez de ona anlatıldı, sorular ve şaşırıp kalmalar birbirini izledi; hem annem hem de babam başımı okşadı, uzun sürmüş sıkıntılı bir dönemin ardından rahat bir nefes aldılar. Her şey harikuladeydi, her şey masallardaki gibiydi tıpkı, her şey çözülüp dağılarak yerini eşsiz bir uyuma bırakmıştı.

Ben de gerçek bir tutkuyla kaçıp bu uyuma sığındım. Tekrar huzura kavuşmanın ve annemle babamın güvenini kazanmanın tadına bir türlü doyamıyordum; yine örnek bir ev çocuğu olmuştum; kız kardeşlerimle her zamankinden çok oynuyor, esenliğe kavuşup doğru yolu bulmuş birinin duygularıyla o güzelim eski ilahileri ben de artık evdekilerle birlikte söylüyordum. İçtenlikle yapıyordum bunu, yalan dolandan eser yoktu.

Ama yine de her şeyin tam olarak düzeldiği söylenemezdi! Demian konusundaki unutkanlığımın gerçek nedeni de işte burada yatıyordu. Aslında suçumu Demian'a itiraf etmeliydim! O zaman bu itiraf pek de o kadar görkemli ve gözü yaşlı bir nitelik taşımazdı kuşkusuz, ama bana daha çok yarar sağlardı. Gel gelelim, şimdiki durumda bütün varlığımla bir zamanki o cennetten farksız dünyama sarılmıştım, dönüp gelmiştim eve, bağışlanmayla karşılanmıştım. Ama Demian'ın böyle bir dünyada yeri yoktu hiç, bu dünyaya yakışmayan biriydi o. Kromer gibi değilse bile, Demian da işte baştan çıkarıcının

biriydi; ama ben onların dünyasıyla tüm ilişkimi koparmak istiyordum ve bir daha dönmeyecektim bu dünyaya. Artık Habil'i gözden çıkarıp Kabil'i baş tacı edemezdim ve etmeye de niyetim yoktu, eskisi gibi yine Habil'e dönüşmüştüm.

Dıştan bakınca böyle bir durum vardı ortada. İçteki durum ise değişikti. Gerçi Kromer'in ve Şeytan'ın elinden kurtulmuştum ama, kendi gücüm ve başarımla gerçekleşmemişti bu. Dünya yollarında gezip dolaşmayı denemiş, bu yolların benim için fazla kaygan olduğunu görmüştüm. Dost bir el uzanıp beni kurtarır kurtarmaz, sağıma soluma hiç bakmadan doğru koşup kendimi annemin kucağına atmış, çevresi sevgiyle kuşatılan masum bir çocukluğun koruyucu kanatları altına sığınmıştım. Kendimi olduğumdan daha küçülmüş, daha bağımlı, daha çocuksu bir duruma sokmuştum. Kromer'e bağımlılığımın yerine bir yenisini geçirmiştim ister istemez, çünkü tek başıma yürüyebilecek halde değildim. Böylece kör kalbimin sesine uyarak anne ve babama, sevdiğim eski "aydınlık" dünyaya bağımlılığı seçmiştim; oysa bu dünyanın biricik dünya sayılamayacağını biliyordum artık. Aksi takdirde Demian'a yönelmem, kendimi onun ellerine bırakmam gerekecekti. Böyle yapmayışım, bana o zamanlar, Demian'ın yadırgatıcı düşüncelerine karşı duyduğum haklı güvensizlikten kaynaklanıyor gibi gelmişti; oysa gerçekte korkudan başka nedeni yoktu. Çünkü Demian annemden ve babamdan fazla, çok daha fazla şey isteyecekti benden; beni teşvik edecek, uyaracak, benimle alay edecek, eğlenecek, böylece beni daha bağımsız bir duruma getirmeye çalışacaktı. Ah, bugün biliyorum ki, insanın kendini kendisine götüren yolu izlemesi kadar dünyada nefret ettiği başka bir şey daha yoktur.

Ama yine de, bundan yaklaşık altı ay sonra yaptığımız bir gezintide, bazı kimselerin Kabil'i Habil'den da-

ha iyi bir kişi saymaları konusunda ne düşündüğünü babama sormadan duramadım.

Babam çok şaşırmıştı, buna yeni bir görüş denemeyeceğini açıkladı. Hatta böyle bir görüşün Hıristiyanlığın ilk döneminde ortaya atıldığını, birtakım tarikatlar tarafından benimsendiğini, bunlardan birinin de kendisine "Kabilciler" adını yakıştırdığını, ancak bu zırva görüşün bizlerdeki inancı çökertmek isteyen Şeytan'ın bir oyunu sayılacağını belirtti. Çünkü Kabil'in haklılığına, Habil'in ise haksızlığına inanılırsa, bundan ister istemez Tanrı'nın yanıldığı, dolayısıyla Kutsal Kitap'tan Tanrı'nın gerçek ve biricik tanrı değil, düzmece bir tanrı olduğu sonucunun çıkacağını söyledi. Gerçekten de Kabilcilerin bu düşünceyi savunup yaymaya çalıştıklarını, ama söz konusu dinsizliğin insanlık tarihinden çok uzun zaman önce silinip gittiğini, benim öğrenci arkadaşlarımdan birinin böyle bir şeyden nasıl haberi olduğuna doğrusu akıl erdiremediğini anlattı. Böylesi düşüncelere kafamda yer vermemem için ciddi ciddi uyardı beni.

III

Katiller[1]

Çocukluğuma, anne ve babamın koruyucu kanatları altında geçen yaşamıma, çocuk sevgilerime; yumuşak, tatlı ve aydınlık çevrelerde bir oyun oynar gibi mutlu, memnun geçirdiğim günlere ilişkin hoşa gidecek güzel ve incelikli şeyler anlatabilirdim. Ne var ki, beni ilgilendiren bir şey varsa, o da kendi kendime ulaşmak için attığım adımlardır. Dolayısıyla, o huzur dolu dinlence anlarını, büyüsünün aşinası bulunduğum mutluluk adalarıyla o cennetleri uzaklarda ışıl ışıl parlamaya bırakıyor, onların kapısından içeri adım atma arzusunu duymuyorum.

Bu yüzden henüz çocukluk yıllarında oyalandığım sırada karşıma çıkıp beni ileriye götüren, beni daha öncesinden koparıp alan yeniliklerin sözünü edeceğim yalnızca.

Sözünü ettiğim itici güçler hep "öteki dünya"dan kaynaklanıyor; yanında korkular, zorlamalar ve vicdan azapları getiriyor, hep devrimci bir nitelik taşıyor, sürekli yaşamak istediğim barış ortamı bakımından bir tehdit oluşturuyordu.

Derken ruhumda temel bir içgüdünün yaşadığını ve

1. Hesse burada İsa ile birlikte çarmıha gerilen iki hayduta atıfta bulunan bir sözcük kullanmaktadır. (Ç.N.)

bunun o yasak sayılmayan aydınlık dünyada bir köşeye çekilerek kendini gözlerden saklaması gerektiğini yeniden keşfettiğim yıllar çıkagelmişti. Varlığımda yavaş yavaş uyanan cinsellik bir düşman kılığında, insanı mahvedecek, baştan çıkaracak, günaha sokacak yasak bir nesne kimliğiyle herkes gibi benim de üzerime çullandı. İlgimi çekmeye çalışan; önüme düşler, hazlar ve korkular çıkaran, buluğ diye niteledikleri olayın bu büyük gizi, barış ve huzur dolu çocukluğumun sevgiyle kuşatılmış mutluluk ortamına hiç yaraşmıyordu. Ben de herkes gibi yaptım; bundan böyle çocukluktan çıkmış bir çocuğun ikili yaşamını sürdürmeye koyuldum. Bilincim evimizin yasak sayılmayan aşina dünyasında yaşıyor, yavaş yavaş bir şafak gibi sökmeye başlayan yeni dünyayı yadsıyordu. Ama bunun yanı sıra cehennemsi düşlerde, içgüdülerde ve isteklerde başka bir yaşam sürüyordum; bilinçli yaşamım bunların üzerinden kendine giderek daha korkutucu köprüler kurmaya çalışıyor, çünkü çocuk dünyam içimde yıkılıp gidiyordu. Hemen hemen bütün anne babalar gibi, benimkiler de ruhumda uyanan yaşam içgüdüleri konusunda bana yardım elini uzatmamıştı; bu gibi içgüdülerin sözü edilmiyordu evde. Yalnızca gerçeğe sırt çevirme çabalarımdan, giderek gerçekliğini yitirip yalancı nitelik kazanan bir çocuk dünyasında bundan böyle de yaşamımı sürdürmek için başvurduğum umutsuz girişimlerden yardımlarını esirgemiyor, bu konuda ellerinden gelen titizliği gösteriyorlardı. Bilmiyorum hani, anne ve babaların elinden bu konuda pek fazla bir şey gelir mi? Dolayısıyla benimkilere de herhangi bir suçlama yöneltmiyorum. Kendimle başa çıkmak ve kendi yolumu bulmak bana kalmış bir işti ve o mazbut aile çocuklarının çoğu gibi ben de bu işin doğru dürüst üstesinden gelemiyordum.

Söz konusu güçlüğü yaşamayan hiç kimse yoktur.

Sıradan bir insanın yaşamında bu öyle bir dönüm noktasıdır ki, özyaşamın istekleri çevreyle en amansız çatışma durumuna girer, ileriye giden yol en çetin savaşımlar sonunda ele geçirilir. Pek çok kişi, hepimizin yazgısı olan ölümü ve yeniden dünyaya gelişi yalnızca söz konusu dönemde yaşar. Tüm sevdiklerimizin bizi terk ettiğini görüp ansızın çevremizde evrenin yalnızlığını ve ölümcül soğukluğunu hissederiz, çocukluğumuz çürüyüp dökülür, çöker, yıkılır yavaş yavaş. Pek çok kişi bu sivri kayaya bindirir ve bir daha kurtaramaz kendini, bir daha geri gelmeyecek geçmişe, yitirilmiş cennetin düşüne, tüm düşlerin bu en haini ve acımasızına sarılıp kalarak acılar içinde kıvranır.

Ama biz yine öykümüze dönelim. Bana çocukluğumun sona erdiğini hissettiren duygu ve düşler, anlatılmaya değecek kadar önemli değil. Önemli olan bir şey varsa, o da "karanlık dünyayı", "öteki dünyayı" yeniden karşımda bulmamdı. Bir zamanki Franz Kromer, şimdi benim kendi içimde dünyaya açmıştı gözlerini. Böylelikle bir kez daha dışarıdaki "öteki dünya" beni sultasına almıştı.

Kromer olayının üstünden pek çok yıl geçmiş, yaşamımın o trajik ve suçla dolu dönemi benden hayli uzaklara kaymış, kısa süren bir kâbus gibi silinip gitmişti. Franz Kromer epeydir çıkmıştı yaşamımdan; kendisine rastladığımda, hiç oralı olmuyordum. Ama trajik yazgımın diğer önemli kişisi sayılan Max Demian'ın çevremden tümüyle kaybolduğunu söyleyemem. Uzun süre kıyıda kenarda kaldı, gerçi hep gözümün önündeydi, ama üzerimdeki etkisini yitirmişti. Ancak yavaş yavaş, bana sokulup güç ve etki ışınlarını yeniden üzerime yollamaya başladı.

O zamanlar Demian konusunda bildiklerimi anımsamaya çalışıyorum. Belki bir yıl, hatta daha uzun bir

süre kendisiyle hiç konuşmamıştım. Ondan kaçıyordum, Demian da doğrusu kesinlikle ısrarcı davranmıyordu. Karşılaştığımızda başıyla bana selam veriyordu, o kadar. Bazen bu nazik davranışında ince bir alay havası ya da ironiye kaçan bir sitem sezer gibi oluyordum. Ama belki de benim kuruntumdu bu. Aramızda geçenler ve bir zamanlar üzerimdeki etkisi gerek onun tarafından gerekse de benim tarafımdan unutulmuş gibiydi.

Gözlerimle Demian'ı arıyorum geçmişte, anımsamaya çalışıyorum; görüyorum ki, ortadan kaybolmamıştı Demian, varlığının hep farkındaydım. Okula giderken onu, tek başına ya da kendisi gibi büyük öğrenciler arasında, yabancı, yalnız ve suskun, gezinirken görüyordum. Yıldızlara benziyordu tıpkı, çevresi kendine özgü bir atmosferle kuşatılmıştı, kendine özgü yasalar çerçevesinde yaşayıp gidiyordu. Kimse sevmiyordu Demian'ı, annesi dışında kimse tanımıyordu; annesiyle de bir çocuk gibi değil, büyük bir insan gibiydi ilişkisi. Öğretmenler elden geldiğince kendisine ilişmiyordu; iyi bir öğrenciydi ama kimsenin gözüne girmek için çaba harcamıyordu; ara sıra işitiyorduk ki, Demian öğretmenlerinden birine karşı kaba bir söz sarf ederek meydan okumuş, alaylı bir açıklamada bulunmuş, bir itiraz yöneltmişti.

Gözlerim kapalı, anımsamaya çalışıyorum. Demian'ın hayali yine canlanıyor kafamda. Neredeydi? Evet, anımsıyorum: Evimizin önündeki sokakta. Bir gün Demian'ı bu sokakta dikiliyor buldum, elinde bir defter vardı, evimizin kapısının üzerindeki bir kuşu canlandıran armanın resmini yapıyordu. Ben ise bir pencerenin kenarında duruyordum, perdenin arkasına gizlenmiştim; kendisine bakıyor, armaya çevrilmiş dikkatli, serinkanlı ve aydınlık yüzünü büyük bir şaşkınlıkla seyrediyordum; bir erkeğin, araştırıcı bir bilginin ya da bir sanatçının yüzüydü bu, her şeyden haberli gözleriyle üstünlük ve is-

tem taşan, tuhaf bir biçimde aydınlık ve serinkanlı bir yüzdü.

Derken bir başka anımsama. Bundan bir süre sonra yolda görmüştüm Demian'ı. Okuldan dönüyorduk, hepimiz yere yığılıp kalmış bir atın çevresini sarmıştık. Henüz koşumları üzerindeydi atın; bir köy arabasının önünde yatıyor, açılmış burun kanatlarıyla bir şeyler aranır gibi nefesini acınacak biçimde havaya üflüyor, bedenindeki görünmez bir yaradan kanlar akıyordu; yolun beyaz tozu kanı eme eme doymuş, koyu bir renk almıştı. Ansızın içim bulanarak başımı çevirince, Demian'ın yüzüyle karşılaştım. Kalabalıkta öne geçmeye çalışmamıştı, en geride dikiliyordu; her zamanki gibi rahat ve hayli yakışıklı bir görünümü vardı. Gözlerini atın başına dikmişti ve yine o derin, sessiz, neredeyse inatçı ama coşkulu denemeyecek dikkat okunuyordu bu gözlerde. Uzun uzun kendisine baktım ve o zamanlar henüz bilincine varmadığım çok tuhaf bir duygu uyandı içimde. Demian'ın yüzünü görüyordum; yalnızca bir oğlanın yüzü değildi bu, aynı zamanda bir erkek yüzü olduğunu da görüyordum bu yüzün. Bunun da ötesinde gördüğüm, gördüğümü sandığım ya da sezdiğim bir şey daha vardı: Bir erkek yüzü de değildi Demian'ın yüzü, daha başka bir şeydi, sanki bir kadın yüzünden de bazı öğeleri içeriyordu. Özellikle, bir an için bana öyle geldi ki, bu yüz erkek ya da çocuk yüzü değil, kocamış ya da genç bir yüz de değildi, binlerce yıllık bir yüzdü sanki, zamansızdı, bizim yaşadıklarımızdan değişik zamanların damgasını taşıyordu. Hayvanların, ağaçların ya da yıldızların görüntüleri vardı belki bu yüzde, bir şey diyemeyeceğim, şimdi büyük bir insan olarak bu konuda söylediklerimi o zamanlar aynen görüp hissetmiş değildim kuşkusuz, ama buna yakındı içimdeki duygular. Demian belki yakışıklıydı, belki hoşuma gidiyordu ama belki de tiksiniyordum ken-

disinden, bu da kestirilecek gibi değildi; bütün gördüğüm, bizden başka türlü olduğuydu, bir hayvandı sanki, bir hayaletti ya da bir görüntü, bilmiyorum nasıldı ama başkaydı, akıl almayacak kadar başkaydı bizden.

Anımsamalarım bundan öte bir şey söylemiyor bana, belki anlattıklarımın da bir bölümü daha ilerisine ilişkin izlenimlerimden kaynaklanıyor.

Ancak birkaç yaş daha büyüdükten sonra Demian'la yakın ilişki kuruldu aramızda. Demian, kendi yaşıtlarıyla kilisede Konfirmasyon törenine[1] katılmamış, bu da yine bazı söylentilere yol açmakta gecikmemişti. Okulda anlatıldığına göre, aslında Yahudi'ydi Demian, hatta Yahudi de değil, putperestti; bazılarına göre de, gerek Demian'ın gerek annesinin hiçbir dinle ilişkisi yoktu ya da uydurma, tehlikeli bir tarikatın üyesiydiler. Sanırım bununla ilgili olarak, Demian'ın kendi öz annesiyle bir aşk hayatı yaşadığından kuşkulanıldığını da işitmiştim. Demian o yıllara kadar belli bir mezhep gözetilmeden yetiştirilmişti anlaşılan, ama artık bu durum geleceği bakımından bazı sakıncalar doğuracağa benziyordu. Sonunda annesi, yaşıtlarından iki yıl geç de olsa, oğlunun Konfirmasyon töreni için hazırlanmasına karar vermişti. Dolayısıyla aylar boyu Demian'la aynı sıralarda Konfirmasyon derslerine katıldık.

Bir süre kendimi Demian'dan büsbütün uzak tutmuş, onunla bir alıp vereceğim olsun istememiştim; bana göre çevresi söylentiler ve gizlerle fazlaca kuşatılmış biriydi, ama beni özellikle rahatsız eden bir şey vardı ki, bu da Kromer olayından sonra Demian'a karşı içimde

1. 16. yüzyıl ortalarından bu yana Protestan Kilisesi'nce başvurulan bir tören; 13-16 yaşlarındaki çocuklar belli bir dinsel eğitimden sonra (Konfirmasyon dersi) bir sınavdan geçirilerek söz konusu törenle dinsel cemaate tam üye olarak kabul edilir. (Ç.N.)

yaşayan yükümlülük duygusuydu. Ayrıca özellikle o sıralar kendi gizlerim yeterince uğraştırıyordu beni. Konfirmasyon dersi, cinselliğe yönelik kesin önem taşıyan bilgi edinme çabalarımla zaman bakımından çakışmaktaydı, bu yüzden iyi niyetime rağmen, derste öğretilen bilgilere karşı ilgim hayli sınırlıydı. Rahibin sözünü ettiği konular benim çok uzağımda, gerçeklik taşımayan, sessiz ve kutsal bir bölgede kalıyordu; belki çok güzel ve değerli şeylerdi hepsi ama asla güncel ve heyecan verici bir nitelik taşımıyorlardı; oysa cinsel konular, baştan aşağı böyle bir özellikle donatılmıştı.

Bu durum derse karşı ilgimi ne kadar azaltmışsa, Max Demian'a karşı ilgimi de o ölçüde artırmıştı yeniden. Sanki aramızda bir şey vardı da bizi birbirimize bağlıyordu. Bu konuyu elden geldiğince titiz incelemek istiyorum. Anımsayabildiğim kadarıyla her şey sabahın erken saatlerinin birinde başladı, henüz ışık yanıyordu sınıfta. Din öğretmenimiz Habil ile Kabil kıssasından söz açmıştı. Derse dikkat etmiyordum ben, gözümden uyku akıyordu, anlatılanlara pek kulak veremiyordum. Birden rahip sesini yükselterek, ısrarla Kabil'in alnındaki nişandan söz etmeye başladı. O anda sanki bedenimde bir dokunuş, bir uyarı gibi bir şey hissettim, gözlerimi kaldırıp bakınca ön sıraların birinden Demian'ın yüzünü bana çevirmiş olduğunu gördüm, bir şeyler söyleyen aydınlık gözlerinde alay gibi ciddi sayılabilecek bir ifade vardı. Hepsi hepsi bir anlığına bana bakmıştı Demian. Bunun üzerine rahibin söylediklerine merakla kulak kabarttım, onun Kabil ve alnındaki nişan hakkında açıklamalarını dinledim; içimde, çok derinlerde yuvalanmış bir bilgi, bütün bunların rahibin söylediği gibi olmadığını, kıssaya bir başka açıdan da bakılarak bu konuda bir eleştiriye başvurulabileceğini söyledi.

O andan başlayarak Demian'la aramda yine bir bağ

kurulmuştu. Ve ne tuhafsa, ruhumda Demian'la bir birlik ve beraberlik duygusu uyanır uyanmaz, bunun sanki bir tılsımla mekânsal plana aktarıldığını görmüştüm: Kendisi mi bu işi becermişti, yoksa bütünüyle bir rastlantıdan mı ibaretti –o zamanlar rastlantılara sarsılmaz bir inancım vardı–, bir iki gün sonra Demian birden din dersinde yerini değiştirmiş, hemen önümdeki sırada oturmaya başlamıştı. Sabahleyin ağzına kadar dolu sınıfın yoksul evlerini anımsatan berbat havasında onun ensesinden yükselen iç açıcı taze sabun kokusunu nasıl içime çektiğimi unutmuş değilim henüz. Aradan birkaç gün geçtikten sonra Demian yerini yine değiştirmiş, bu kez yanı başıma gelip oturmuştu ve bütün bir kış, ardından da bütün bir ilkbahar boyunca oturduğu yerde kaldı.

Sabah saatleri tümüyle değişmişti benim için. Artık uykumu getirmiyor, beni sıkmıyor, bana sevinç veriyordu. Bazen Demian'la beraber alabildiğine büyük bir ilgiyle rahibin anlattıklarını dinliyorduk. Onun bir bakışı, rahibin tuhaf bir açıklamasına, acayip bir özdeyişe dikkatimi çekmeye yetiyor, bir başka bakışı ise beni uyarıp anlatılanlara kuşku ve eleştiriyle yaklaşmama yol açıyordu.

Ama çoğu zaman da kötü öğrenciler gibi davranıp dersi hiç dinlemiyorduk. Demian, öğretmenlere ve sınıftaki öğrencilere karşı hep nazikti; okul çocuklarında rastlanan densizliklere kalkıştığını hiç görmüyordum, yüksek sesle güldüğü ya da boşboğazlıkta bulunduğu hiç olmuyor, öğretmenler tarafından asla azarlanıp paylanmıyordu. Ama kafasını kurcalayan sorunlara pek usulcacık, fısıltıyla söylenen sözlerden çok işaret ve bakışlarla benim de dikkatimi çekmeyi başarıyordu. Sorunlar da biraz garip türden şeylerdi.

Örneğin bana bir ara ne tip öğrencilerin kendisini ilgilendirdiğini ve bunları hangi yoldan inceleme konusu yaptığını anlattı. Öğrencilerden bazılarını avcunun içi

gibi biliyor, tanıyordu. Dersten önce bana, "Başparmağımla sana bir işarette bulunduğumda, falan ya da filan kişi başını çevirip bize bakacak ya da ensesini kaşıyacak," diyor, buna benzer şeyler söylüyordu. Söyledikleri çoğu kez aklımdan çıkıp gitmişken, bir de bakıyordum, ders sırasında Max ansızın dikkati çeken bir tavırla bana dönerek başparmağıyla bir işarette bulunuyordu; ben de hemen söz konusu öğrenciye gözlerimi çeviriyor ve her defasında onun sanki bir kukla gibi kendisinden istenen hareketi yaptığını görüyordum. Aynı şeyi bir kez de din öğretmeninin üzerinde denemesi için Demian'ı sıkıştırdımsa da, Max buna pek yanaşmadı. Ne var ki, günün birinde sınıfa gelip o günkü derse çalışmadığımı açıklamam ve umarım rahip bugün bana bir şey sormaz demem üzerine, yine de benden yardımını esirgemedi. Sözlüye kaldırmak için bir öğrenci arayan rahibin sağda solda gezinen gözleri, suçluluğunun bilincinde olan benim yüzüme gelip takılmıştı. Usul usul yanıma sokuldu rahip, parmağını bana doğru uzattı; adım dudaklarından döküldü dökülecekken, ansızın unuttu yapacağı şeyi ya da içini bir huzursuzluk kapladı. Boynundaki yakalığı sağa sola çekiştirdi. Derken gözlerini yüzüne dikmiş kendisine bakan Demian'a doğru hamle yaptı, ona bir şey sormak isteyen bir hali vardı; ama derken başka bir tarafa yöneldi, bir süre öksürdü, sonra başka bir öğrenciyi derse kaldırdı.

Bu gibi oyunlar beni pek eğlendiredursun, dostumun bana karşı da aynı muzipliklere sık sık başvurduğunun ancak zamanla farkına varmıştım. Bazen öyle oluyordu ki, okula gidip gelirken Demian'ın biraz geriden beni izlediği gibi bir duygu uyanıyordu içimde; başımı çeviriyor, gerçekten de Demian'ı arkamda görüyordum.

"Her istediğin şeyi gerçekten bir başkasına düşündürtebilir misin?" diye sordum bir ara.

Demian bu konuda seve seve bana bilgi verdi, her zamanki büyük insan haliyle sakin ve nesnel açıklamalarda bulundu.

"Hayır," dedi, "olanaksız böyle bir şey. Çünkü insan irade bakımından özgür sayılmaz, rahip istediği kadar öyleymiş gibi yapsın, insan iradesi özgür değildir. Ne bir başkası canı istediği şeyi düşünebilir ne ben ona kendi istediğim şeyi düşündürtebilirim. Ne var ki, bir insanı gereği gibi gözlemlediğimizde, onun ne düşünüp ne hissettiğini çoğunlukla kesin olarak söyleyebiliriz. Ayrıca bir sonraki anda onun ne yapacağını da önceden kestirebiliriz. Oldukça basit bir şey ama insanlar bunu bilmez, o kadar. Elbette çalışıp egzersiz yapmak gerekir üzerinde. Örneğin kelebekler arasında bazı pervane türleri vardır, dişileri erkeklerinden çok daha azdır. Pervaneler de bütün hayvanlar gibi ürerler, yani erkek dişiyi döller, dişi de yumurta yapar. Şimdi diyelim, senin elinde bu pervanelerden bir dişi var; doğa bilginlerinin sık sık denediği gibi, geceleyin erkek pervaneler bulundukları yerlerden uçup bu dişiye gelirler, hem de saatlerce uzaktan! Düşün bir, saatlerce uzaktan! Kilometrelerce uzaktan bütün bu erkek pervaneler çevredeki biricik dişinin varlığını hissederler. Bu durumu açıklamak için çalışmalar yapılıyor ama kolay değil. Nasıl ki iyi bir av köpeği farkına varılması güç bir izi ele geçirir ve izlerse onu, söz konusu erkek pervanelerde de bir çeşit koku alma duyusu ya da buna benzer bir organ aynı işi görüyor olmalı. Bilmem anlıyor musun beni? Çok ilginç şeyler; böyle şeylerle dolup taşıyor doğa, kimse de bunları açıklayamıyor. Ama ben diyorum ki, pervanelerin dişileri de erkekleri gibi çok olsaydı, erkeklerinde öylesine hassas bir koku alma duyusuna rastlayamazdık! Böyle bir yeteneğe sahip olmalarının tek nedeni, kendilerini bu yolda çalışıp eğitmeleridir. Bir hayvan ya da bir insan bütün dikkatini ve

iradesini belli bir şey üzerine yöneltirse, o şeyi ele geçirir sonunda. Hepsi bu kadar. Senin sözünü ettiğin konuda da durum aynı işte. Yeterince dikkatli bak, gözlemle bir insanı, onun kendisi hakkında bildiklerinden çok daha fazlasını sen onun hakkında öğrenebilirsin."

Ansızın "düşünceleri okumak" sözcüğü dilimin ucuna kadar gelmiş, Kromer'le arasında geçen çok gerilerde kalmış sahneyi kendisine anımsatacak olmuştum. Ama işte bu da Demian'la aramızdaki tuhaf ilişkilerden biriydi: Ne o ne de ben, yıllar önce yaşamıma ciddi biçimde el atması olayına en küçük bir imayla bile değiniyorduk. Sanki eskiden aramızda hiçbir şey geçmemişti ya da ikimiz de karşımızdakini bunu kesinlikle unutmuş sayıyorduk. Hatta bir iki kez öyle olmuştu ki, birlikte yolda giderken Franz Kromer'e rastlamıştık, ama ne Demian'la bakışmıştık ne de ağzımızdan bir söz çıkmıştı.

"Peki, bu irade nasıl bir şeydir? Hem insanın iradesinin özgür sayılamayacağından söz ediyorsun hem insan yeter ki iradesini belli bir amaca yöneltsin, o zaman bu amaca kavuşabilir diyorsun. Hiç olur mu böyle bir şey! Ben kendi irademe söz geçiremiyorsam, onu dilediğim gibi şu ya da bu nesne üzerine yöneltebilmem düşünülebilir mi!"

Demian omzuma vurdu. Hoşuna gidecek bir davranışta bulunduğumda, böyle yapardı hep.

"İyi ki sordun!" dedi gülerek. "Hep soracaksın, hep kuşku duyacaksın. Şimdi sorduğun şey çok basit. Diyelim, bir pervane iradesini bir yıldıza ya da bir başka şeye yöneltmek istedi, asla başaramaz bunu. Hatta böyle bir şeye de kalkışmaz hiç, yalnızca kendisi için bir anlam ve önem taşıyan, kendisinin gereksinme duyup mutlaka ele geçirmek zorunda olduğu şeye bakar. Ve bu konuda inanılmayacak işlerin bile üstesinden gelir. Öyle tılsımlı bir altıncı duyu geliştirir ki, bir başka hayvanda böyle bir

duyuya rastlanamaz! Kuşkusuz biz insanların etkinlik alanı bir hayvanınkinden daha geniştir, ilgi duyduğumuz nesneler daha çoktur. Ama biz de hayli dar bir çemberin içinde hapsolmuş yaşarız, bu çemberin dışına çıkmak elimizden gelmez. Elbette falan ya da filan şeyin hayalini kurabilirim, örneğin ille de Kuzey Kutbu'na gitmem gerektiğini geçirebilirim kafamdan ya da bunun gibi bir şey, ama istek benim kendi içimden kaynaklanıyor ve varlığım gerçekten böyle bir istekle dolup taşıyorsa, ancak o zaman belli bir şeyi yeterince güçlü şekilde arzulayıp gerçekleştirebilirim. Böyle bir durumu yaşar da, sana kendi içinden yapman buyrulan bir şeyi yapmaya kalkarsan başarıya ulaşabilir, o zaman iradeni bir arabanın önüne koşulan beygir gibi söz konusu işe koşabilirsin. Diyelim, ben şimdi bizim rahip efendinin bundan böyle gözlük takmamasını istiyorum, bunu gerçekleştirmeye çalışsam da üstesinden gelemem böyle bir şeyin. Hepsi bir oyun olarak kalır. Ama o zamanlar, yani sonbaharda, oturduğum ön sıradan bir başka yere kaldırılıp oturtulmayı bütün kalbimle istemiştim ve bu işi pek güzel başardım. Ansızın bir öğrenci çıkıvermişti ortaya, alfabe sırasına göre ismi benden önceydi ve o zamana kadar hastalığı nedeniyle okula gelememişti; işte bu öğrenciye rahip efendinin ön sırada birinin yerini vermesi gerekiyordu, bunu da yapması istenen kuşkusuz ben olmuştum çünkü iradem böyle bir fırsattan yararlanmak için tetikte bekliyordu."

"Evet," dedim, "senin o zaman yerini nasıl değiştirebildiğini doğrusu pek anlayamamıştım. Birbirimize ilgi duymaya başladıktan sonra sürekli yaklaştın bana. Peki ama, başta hemen benim yanıma değil de önümdeki sıraya oturdun. Neden yaptın bunu?"

"Bak anlatayım: İlk oturduğum yerden ayrılmayı düşündüğümde, kendim de nereye gidip oturacağımı

bilmiyordum. Bildiğim tek şey, daha arkada bir yere oturmak istediğimdi. Senin yanına gelmekti arzum, ama bunun bilincine henüz varmamıştım. Öte yandan senin aynı şeyi arzulaman da beni senden yana çekiyor, işimi kolaylaştırıyordu. Ancak önündeki sıraya oturduğum zaman, isteğimin yarı yarıya gerçekleştiğini düşündüm. Aslında senin yanında oturmaktan başka şey istemediğimi fark etmiştim."

"Ama bunlar olduğu zaman yeni bir öğrenci gelmemişti sınıfa."

"Hayır, gelmemişti ama o sıra içimden ne istemişsem onu yaptım, kestirmeden senin yanına gelip oturuverdim. Kendisiyle yer değiştirdiğim oğlan şaşırmış, ama sesini çıkarmamıştı. Rahip efendi de, ortadaki değişikliğin bir ara farkına varmamış değildi. Zaten ne zaman bana dönüp bir şey söyleyecek olsa, içten içe bir şey kendisini rahatsız eder, çünkü adımın Demian olduğunu bilir; adımın baş harfi D iken, benim arkalarda, baş harfi S olan adlara ayrılmış sırada oturmamda bir terslik olduğunu sezer. Ama böyle bir sezgi, bilincinden içeri yol bulup giremez, benim iradem buna karşı durur çünkü, kendisini bundan sürekli alıkoyar. Ortada bir aksaklığın bulunduğunun farkındadır sürekli, bana bakar ve bilmeceyi çözmeye uğraşır. Ne var ki, bunun da kolayı var, her defasında gözlerimi diker, hiç ama hiç ayırmadan gözlerinin içine bakarım. Böyle bir şeye dayanabilecek hemen hemen hiç kimse yoktur, herkes tedirginlik duyar bundan. Diyelim, bir kimseden bir şey elde etmek istiyorsun, ansızın büyük bir ısrarla gözlerinin içine diktin gözlerini ve o bundan hiç tedirginlik duymadı, o zaman vazgeç bu işten! Kendisinden asla bir şey elde edemezsin, asla! Ancak bu da çok seyrek karşılaşılan bir durumdur. Doğrusunu istersen benim bu yöntemimin başarısız kaldığı tek bir insan biliyorum."

"Kim?" diye sordum hemen.

Düşünceye daldığı zamanlar hep yaptığı gibi gözlerini biraz kısarak bana baktı. Sonra yüzünü başka yana çevirerek cevap vermedi, ben de pek merak etmeme karşın sorumu yinelemedim.

Ama sanırım, o zamanlar annesiydi sözünü ettiği kimse. Anladığım kadarıyla annesiyle pek içli dışlıydı. Ama hiç ondan söz etmezdi; beni asla evlerine alıp götürmemişti. Annesi nasıl bir kadındı, bildiğim yoktu pek.

O zamanlar ben de bazen Demian gibi yapmaya kalkıyor, irademi belli bir şeyin üzerinde toplayarak o şeyi ele geçirmeyi deniyordum. Kimi istekler beliriyordu içimde, bana bir an önce yerine getirilmeleri gerekecek kadar önemli görünen istekler. Ama emeklerim hep boşa gidiyordu, başarı sağlayamıyordum. Durumu Demian'la konuşmayı da göze alamıyordum doğrusu. İçimde nasıl bir istek uyandığını kendisine açamazdım. O da bana bir şey sormuyordu.

Dinsel inancımda bazı gedikler baş göstermişti. Ne var ki, bütünüyle Demian'ın etkisi altında kalan düşünce tarzım, sınıftaki öğrenci arkadaşlarımınkinden hayli ayrılıyordu. Sınıf arkadaşlarım tam bir inançsızlık gösteriyorlardı. İçlerinde öyleleri vardı ki, ara sıra ağızlarından Tanrı'ya inanmanın komik ve insana yaraşmayan bir şey sayılacağı, Üçlü Birlik ve İsa'nın bir bakire tarafından doğurulduğu gibi masallara gülünüp geçileceği, günümüzde hâlâ bu gibi boş şeylerle uğraşmanın insan için yüz karasından başka şey olmadığı yolunda sözler işitiyordum. Bense hiç de o kanıda değildim. Kuşkuya kapıldığım anlar bile çocukluk izlenimlerimden biliyordum ki, örneğin anne ve babamınki gibi dindarlık dolu bir yaşam gerçeklik taşıyordu. Hem insanın şanına yaraşıyordu böyle bir yaşam hem de düzmece değildi. Dindar kimse-

lere karşı eskisi gibi alabildiğine derin bir saygı duyuyordum. Ne var ki, Demian dinsel anlatı ve dogmaları daha özgür, daha kişisel, daha oyunsu ve fanteziye daha çok yer veren bir tutumla görüp yorumlamaya beni alıştırmıştı; hiç değilse onun bana salık verdiği yorumları seve seve ve hazla benimsiyordum. Kuşkusuz kimi şeyler fazlasıyla katı geliyordu bana, Kabil kıssası da bunlardan biriydi. Günün birinde, Demian, Konfirmasyon dersinden sonra ötekilerden belki daha da atak bir görüşü dile getirerek beni korkuttu. Öğretmen, Golgotha'dan söz açmıştı. İsa'nın çektiği acılar ve ölümüyle ilgili olarak İncil'de anlatılanlar öteden beri hep derin bir etki yaratmıştı üzerimde. Bazen, küçük bir çocukken, örneğin Paskalya'dan önceki cuma günleri, babam İsa'nın çektiği acıları İncil'den bize okuduktan sonra bu ıstırapla dolup taşan güzelim, sarı soluk, hayaletimsi ama alabildiğine canlı dünyada yaşamış, Getsemani'de[1] ve Golgotha'da bulunmuştum hep. Bach'ın *Matthäuspassion*'unu dinlerken, bu mistik dünyanın çilelerle örülmüş kasvet dolu güçlü parıltısı, tüm mistik ürpertilerle üzerime çullanmıştı. Bugün bile bu müziğe ve *actus tragicus*'a[2] sanatın ve sanatsal dışavurumun simgesi gözüyle bakıyorum.

Demian, o dersin sonunda düşünceli düşünceli şöyle demişti:

"Bak, bundan hoşlanmadım, Sinclair! Bir oku İncil'deki şu yeri, dilinde dolaştır, yokla tadını, bir yavanlık bulacaksın. Yani şu iki katil haydutu. Tepede üç haçın yan yana duruşu muazzam doğrusu! Gel gelelim, bu mert ka-

1. Kidron Çayı'nın sol kıyısında bulunan ve Hz. İsa'nın Son Yemek'ten sonra Tanrı'ya ibadet ederken yakalandığı zeytinlik. Hz. İsa buradan alınıp Kudüs kentini çevreleyen surların kuzeyindeki Golgotha Tepesi'ne götürülerek çarmıha gerilmişti. Yalnızca Matta İncili (26:36) ile Markus İncilinde (14:32) adı geçer. (Ç.N.)
2. Trajik olay. (Ç.N.)

tile ilişkin o duygusallık taşan anlatı! İlkin bir cani diye gösteriliyor adam, alçakça eylemlerde bulunuyor. Allah bilir daha ne haltlar karıştırıyor, derken elini eteğini çekiyor bu işten, ıslah oluşunu ve nedamet getirişini ağlamaklı şenliklerle kutlamaya kalkıyor. Mezarın iki adım gerisindeyken duyulan böylesine bir pişmanlık ne anlam taşır, söyler misin lütfen? Bu da yine tam anlamıyla rahiplere göre bir anlatı, tatlı ve düzmece bir şey, ucuz bir dokunaklılığı ve hoş bir arka planı içeriyor. Bugün iki katilden birini kendine dost diye seçmen gerekse ya da içlerinden hangisine en çok güven besleyebileceğini düşünsen, hiç kuşkusuz akıllanıp uslanmış o gözü yaşlısı olmayacaktır bu. Hayır, seçeceğin kişi ötekisidir; karakter sahibi yaman bir kişidir ötekisi, ıslah olmaya yanaşmaz pek, zaten böyle bir şey onun durumunda boş sözden başka şey sayılmayacaktır, izlediği yoldan sonuna kadar dönmez; son anda bile, o zamana kadar hep yardımına sığındığı şeytandan ödlekçe yüz çevirmez. Karakter sahibidir ve bütün karakter sahibi kimselerin de Tevrat ve İncil'de hakları yenir hep. Kim bilir, belki de Kabil'in soyundan geliyordur o katil. Sen de öyle düşünmüyor musun?"

Çok şaşırmıştım. İsa'nın çarmıha gerilişini, o zamana kadar avcumun içi gibi bildiğimi sanıyordum; gel gelelim, ne kadar az kişisellik, ne kadar az bir tasarım ve hayal gücüyle söz konusu olayı dinleyip okuduğumu ancak şimdi görüyordum. Ama yine de Demian'ın ortaya attığı yeni düşünce bana aykırı gelmişti, üzerlerine titremem gerektiğine inandığım tüm kavramları çökertmekle tehdit ediyordu. Hayır, her şeye ve herkese olduğu gibi, en kutsal nesnelere karşı da böyle davranılamazdı.

Demian, bendeki direnişin her zamanki gibi hemen farkına varmış, daha ben ağzımı açıp bir şey söylemeden, "Biliyorum," demişti boynunu bükerek. "O eski hikâye. Ama ciddiye almamak gerekiyor. Sana şunu söyleyeyim

ki, dindeki eksikliğin açık seçik görüldüğü noktalardan biridir bu. Ahd-i Atik ve Ahd-i Cedit[1] Tanrısının mükemmel bir varlık olduğu kuşkusuz, ama aslında kendisinden beklediği gibi biri de değil. İyiyi, soyluyu, babacanlığı, güzeli ve yüce olanı kendi şahsında topluyor, çok doğru. Gel gelelim, dünyada öbür şeyler de var ve bunların hepsi hiç üzerinde kafa yorulmadan Şeytan'a mal ediliyor, dünyanın bir bölümü, dünyanın bütün bir yarımı yadsınıp yok sayılıyor. Tanrı'ya tüm yaşamın babası diye övgüler düzülürken, yaşamın kendisinden kaynaklandığı cinsellik kısaca suskunlukla geçiştiriliyor, hatta belki de şeytanın eseri diye görülüp günah kapsamına alınıyor! Hani Tanrı Yehova'ya[2] tapınılmasına karşı değilim, en küçük bir itirazım yok buna. Ama bana sorarsan, her şeye saygı duymalı ve kutsal bir gözle bakmalıyız; yalnız yapay yoldan öbüründen ayrılıp resmen kabul edilen yarısını değil, tümüyle dünyayı böyle ele almalıyız. Senin anlayacağın, Tanrı'ya ibadetin yanı sıra Şeytan'a da ibadet etmeliyiz. Bence doğrusu budur. Olmazsa, Şeytan'ı da içinde barındıran bir tanrı yaratmak gerekir; öyle bir tanrı ki, dünyanın en doğal olayları karşısında insan gözlerini kaçırmasın kendisinden."

Demian heyecanlanıp coşmuştu, oysa böyle bir şey âdeti değildi, ama az sonra gülümsedi ve daha çok üzerime varmadı.

Ama onun bu sözleri, ruhumda sürekli taşıyıp varlığından asla kimseye söz açmadığım için bütün o çocukluk yıllarımın bilmecesine gelip toslamıştı. Çünkü

1. Tanrı insanlarla biri ahd-i atik (eski sözleşme), öbürü ahd-i cedit (yeni sözleşme) olmak üzere iki sözleşme (ahid) yapmış, o eski sözleşme temeli üzerinde Tevrat, yeni sözleşme temeli üzerinde de İncil oluşmuştur. Dolayısıyla Tevrat'a Türkçe'de Ahd-i Atik, İncil'e Ahd-i Cedit de denmektedir. (Ç.N.)
2. İsrailliilerde Tanrı'nın adı. (Ç.N.)

Demian'ın Tanrı ve Şeytan, biri resmî-Tanrısal, ötekisi sükûtla geçiştirilen şeytansal dünya konusunda söyledikleri tıpkı tıpkısına benim düşüncemi yansıtmaktaydı, benim kendi mitimdi bu, aydınlık ve karanlık olmak üzere iki dünya ya da dünyanın bir yarısıyla ilgili düşüncemdi. Benim sorunumun tüm insanlığın sorunu, tüm yaşamın ve düşünmenin sorunu olduğunu kavramıştım; bu kavrayış, ansızın bir gölge gibi geçti üzerimden. Alabildiğine kendine özgü ve kişisel yaşam ve düşünüşümün, o büyük düşüncelerin ezeli ve ebedi ırmağında ne köklü bir pay sahibi olduğunu ansızın görüp hissetmem, içimi korkuyla ve derin bir saygıyla doldurmuştu. Ama doğrulayıcı ve mutlu nitelik taşımasına karşın, böyle bir şeyi kavramam beni sevindirmemişti. Bir sertliği, buruk bir tadı vardı; içinde sorumluluk denen şeyden, bundan böyle çocuk yaşamına veda etmekten ve yalnızlıktan bir şeyler barındırıyordu.

Hayatımda ilk kez böylesine derin bir gizi açığa vurup Demian'a "iki dünya"yla ilgili olarak çocukluğumun ilk günlerinden beri içimde taşıdığım görüşü anlattım. Böylece Demian en derin duygularımın kendi söylediklerini onaylayıp haklı çıkardığını gördü hemen. Derin bir dikkatle beni dinledi, gözlerini gözlerime dikti; sonunda çaresiz kaçırdım gözlerimi. Çünkü bakışlarında yine o tuhaf hayvansı zamansızlığı, o akıl erdirilemeyecek eskiliği fark etmiştim.

Beni kollayıp gözeten bir edayla, "Başka zaman uzun uzadıya konuşuruz bu konuda," dedi. "Görüyorum ki, bir başkasına açabileceğinden daha çok şey düşünüyorsun. Durum böyleyse, düşündüklerini asla tümüyle yaşamadığını da biliyorsun demektir, bu da iyi bir şey değil. Sadece yaşadığımız düşünceler bir değer taşır. 'İçinde yaşamana izin verilen' dünyanın, bütün dünyanın ancak yarısını oluşturduğunu biliyordun, ama yine de ikinci

yarısını tıpkı rahiplerin ve öğretmenlerin yaptığı gibi hasıraltı etmeye çalıştın. Başarabileceğin bir şey değildir bu! Bir kez düşünmeye başlayan kimse, böyle bir şeyin üstesinden gelemez."

Beni can evimden vurmuştu Demian.

"Ama," diye bağırdım adeta, "gerçekten yasak ve çirkin şeyler var, herhalde yadsıyamazsın bunu! Bir kez yasaklanmışlar işte, ister istemez bunlardan el çekmek zorundayız. Biliyorum kuşkusuz, suç var, cinayet var, akla gelebilen bütün kötülükler var dünyada, ama sırf bunlar var diye kendim de bir cani, bir katil mi olayım?"

"Bugün bu konuyu bitiremeyeceğiz," diyerek beni yatıştırdı Max. "Elbette insanları öldürmeyecek; kızların, kadınların ırzına geçip canlarına kastetmeyeceksin. Ne var ki, 'izin verilen' ile 'yasak' sözcüklerinin ne anlama geldiğini görebilecek noktaya ulaşmış değilsin henüz. Şimdilik gerçekle ilgili biraz bir şeyler sezinledin, o kadar. Arkası gelecek daha, buna güvenebilirsin! Örneğin şimdi, yaklaşık bir yıldır varlığında bir içgüdü yaşıyor, bütün öbür içgüdülerden daha güçlü, ama yasak bir gözle bakıyorsun ona. Yunanlılar ve daha başka pek çok ulus ise, tersine, bir tanrı konumuna çıkardı bu içgüdüyü ve büyük şenlikler düzenleyerek ona taptı. Yani yasak diye gösterilen şey, dünya durdukça yasak kalacak değildir. Değişebilir pekâlâ. Bugün rahip önüne çıkarıp evlendiği sürece her erkek bir kadınla yatabilir. Oysa kimi topluluklarda başkaydı durum, hatta günümüzde bile böyledir. Dolayısıyla herkes kendisi için yasak olanla olmayanı saptamak zorundadır. İnsan yasaklanmış hiçbir eyleme kalkışmaz, ama yine de alçağın daniskası olabilir. Bunun tersi de düşünülebilir kuşkusuz. Aslında sadece bir rahatlık sorunudur bu. Kendi kafasıyla düşünemeyecek ve kendi kendisinin yargıcı olamayacak kadar rahatını sevenler, yasaklara olduğu gibi boyun eğerler. Böylelerinin

işi kolaydır. Ötekiler ise, yasakları kendi içlerinde hisseder. Öyle olur ki, her dürüst insanın Allah'ın günü yapageldiği şeyler yasaktır böyleleri için; öte yandan, yasaklanmış şeyleri yasak saymazlar. Herkes kendi işini kendisi görmek zorundadır."

Demian, bu kadar çok konuştuğu için pişmanlık duymuşa benziyordu; birden sustu. Onun bu arada neler hissettiğini anlar gibiydim. Düşüncelerini genellikle ne kadar rahat, ne kadar baştan savarcasına dile getirse de, bir defasında dediği gibi, "salt konuşmuş olmak için" konuşmaya dünyada katlanacak biri değildi. Oysa bende gerçek bir ilginin yanı sıra fazlaca bir oyunun, zekice gevezeliklerden fazlaca hoşlanmanın ya da benzeri şeylerin varlığını hissediyor, kısacası aradığı gibi tam bir ciddiyeti bulamıyordu.

Son yazdığım "tam bir ciddiyet" sözünü yeniden okuyunca, aklıma ansızın başka bir sahne geliyor. Max Demian'la o yarı çocuksu dönemde yaşadığım en etkileyici sahnedir bu.

Konfirmasyon günü yaklaşmış, din dersinin son saatlerinde Son Yemek[1] konusu ele alınmıştı. Rahip efendi bu konuya çok önem veriyordu, onu işlerken elden gelen dikkati ve özeni gösteriyordu; bir kutsallığın ve kendine özgü bir havanın varlığı bu son saatlerde seziliyordu kuşkusuz. Ne var ki, Konfirmasyon'a hazırlık niteliğindeki son derslerde benim düşüncelerim başka yerdeydi, dostum Demian'ın şahsına yönelmişti. Kilise cemaatine resmen kabul edildiğimizi gösterecek Konfirmasyon'u beklerken bir düşünce dönüp dolaşıp kafamda beliriyor, altı aylık din dersinin benim için taşıdığı öne-

1. İsa'nın çarmıha gerilmeden önce havarileriyle yediği son yemek. (Ç.N.)

min derste öğrendiğimiz bilgilerden kaynaklanmadığını, bunun Demian'ın yakınlığında ve etkisinde aranması gerektiğini bana tekrarlayıp duruyordu. Sanki kilise cemaatine değil, bambaşka bir şeye, dünyada şu veya bu biçimde var olması gereken ve temsilcisi ya da habercisi olarak Demian'ı gördüğüm bir düşünce ve şahsiyetin mezhebine alınmaya hazırlanmıştım.

Kafamdan bu düşünceyi kovmaya çalışıyor, her şeye karşın Konfirmasyon törenini gereken ağırbaşlılıkla yaşamaya son derece önem veriyordum; gel gelelim, böyle bir tutum kafamdaki yeni düşünceyle pek de o kadar uzlaşır gibi görünmüyordu. Ama ne yaparsam yapayım, söz konusu düşünceyi bir türlü zihnimden uzaklaştıramıyordum. Derken bu düşünce, yakında kilisede düzenlenecek tören düşüncesiyle yavaş yavaş birleşti, onu başkalarından değişik biçimde kutlamaya hazırlandım; bu tören Demian'ın şahsında gördüğüm bir düşünce dünyasına kabul edilmem anlamına gelecekti benim için.

Yine o günlerdeydi, bir ara dostumla ateşli bir tartışmaya girmiştim; bir din dersinden hemen önceydi. Dostum konuşmaya pek hevesli görünmüyor, çok bilmiş ve büyüklük taslayan sözlerim kuşkusuz hoşuna gitmiyordu.

Kendisinde görmeye alışmadığım bir ciddiyetle, "Çok konuşuyoruz," dedi. "Bu zekice konuşmaların hiç, ama hiçbir değeri yok. İnsanı kendi kendisinden uzaklaştırır, o kadar. Kendi kendinden uzaklaşmak da günahtır. Yapılması gereken, insanın tıpkı bir kaplumbağa gibi kendi içine girip yerleşebilmesidir."

Hemen ardından sınıfa girdik. Ders başladı; ben, anlatılanları dinlemeye çaba harcadım, Demian da bu konuda beni rahat bıraktı. Bir süre sonra sıranın onun oturduğu tarafında bir boşluk hissettim. Sanki yanı başımda-

ki yer ansızın boşalmıştı. Söz konusu duygu içimi bunaltmaya başlar başlamaz, başımı çevirip baktım.

Dostum, her zamanki gibi dimdik ve düzgün bir şekilde yerinde oturuyordu. Gel gelelim, her zamankinden büsbütün değişik bir hali vardı: Bilmediğim bir şey kendisinden çıkıp çevreye yayılıyor, onu sarıp kuşatıyordu. İlkin gözlerini yumduğunu sandım, ama sonra baktım gözleri açıktı. Ne var ki, bu gözler bakmıyor, görmüyordu, donuk ve içedönüktü ya da hayli uzaklara dikilmişti. Hiç kıpırdamadan öylece oturuyordu Demian. Sanki nefes almıyordu; ağzı taştan ya da tahtadan oyulmuştu sanki. Yüzü mermer gibi soluktu ve solgunluk yüzünde düzgün bir dağılım gösteriyordu. Önündeki sıranın üzerinde duran elleri birer eşya parçasıydı sanki, taş ya da meyveydiler. İşte öylesine cansız ve suskun, soluk ve devinimsizdiler ama gevşemiş, kendilerini koyvermiş oldukları da söylenemezdi, gizli ve güçlü bir yaşamı sarıp sarmalayan sağlam ve kusursuz mahfazalara benziyorlardı.

Bu manzara karşısında titremeye başladım. Ölmüş, diye düşündüm, neredeyse yüksek sesle ağzımdan çıkmıştı bu sözcük. Ama dostumun ölmediğini biliyordum. Gözlerimi dikerek yüzüne baktım, bu soluk taş masktan ayırmadım gözlerimi. Derken içimde bir duygu uyandı: İşte Demian bu, dedim kendi kendime. Her zaman benimle yolda yürümüş, benimle konuşmuş Demian ise, yarım Demian'dı yalnızca; zaman zaman bir rolü üstlenen, oyunbozanlık yapmayan, hatır için evet diyen biriydi. Oysa gerçek Demian buydu işte, böyleydi gerçek Demian, böyle taştan, böylesine kocamış, böyle hayvansı, böyle yakışıklı ve soğuk, böyle ölü, öte yandan işitilmedik ölçüde gizli bir dirimsellikle donatılmış biriydi. Sonra, çevresinde o sessiz boşluk, o atmosfer ve gökyüzü, yıldızlarla döşenmiş o uzam, o yalnızsı ölüm!

Şimdi büsbütün kendi içine gömüldü, diye geçirdim

aklımdan, bedenimi bir ürperti sardı. Kendimi hiç bu denli yalnız hissetmemiştim. Şimdiye kadar hep uzağında yaşamıştım onun, benim için erişilmez biriydi, dünyanın en uzak adasında yaşasaydı bile, bana bu denli uzak sayılmazdı.

Durumu benden başka kimsenin fark etmeyişine pek akıl erdiremiyordum! Oysa herkesin gözlerini ona çevirmesi, herkesin bir ürpertiyle irkilmesi gerekiyordu! Gel gelelim, kimse oralı değildi. Demian, bir heykel gibi duruyordu yerinde; tıpkı bir put gibi kaskatı, diye düşünmeden duramadım. Derken bir sinek alnına kondu, oradan yavaş yavaş burnuna, daha sonra da dudaklarına doğru ilerledi. Ama kılını kıpırdatmadı dostum.

Nerede, neredeydi şimdi? Ne düşünüyor, ne hissediyordu? Bir cennette miydi, yoksa bir cehennemde mi?

Kendisine bu konuda sorular yöneltmem olanaksızdı. Ders bitiminde onu yine yaşarken ve nefes alıp verirken gördüğümde, gözlerimiz birbiriyle karşılaştığında, yine her zamanki Demian'a dönüşmüştü. Nerelerden çıkıp gelmişti? Nerelere gitmişti? Yorgun görünüyordu. Yüzüne yine renk gelmiş, elleri yine devingenlik kazanmıştı, ama kumral saçları parlaklığını yitirmiş ve güçsüz düşmüştü.

Bunu izleyen günler, yattığım odada yeni bir egzersiz üzerinde çalışmaya başlamıştım, her gün birçok kez tekrarlıyordum aynı şeyi: Bir sandalyede dimdik oturuyor, gözlerimi bir noktaya dikiyor, hiç mi hiç kımıldamıyor, bu duruma ne kadar dayanabileceğimi ve bu arada neler hissedeceğimi anlamaya çalışıyordum. Ne var ki, elime yorgunluktan başka şey geçmemiş, üstelik gözkapaklarımda şiddetli bir kaşıntı baş göstermişti.

Kısa süre sonra da Konfirmasyon töreni yapıldı; ne var ki, bu törene ilişkin önemli anılar kalmış değil belleğimde.

Artık her şey değişmişti. Çocukluğum göçüp gidiyor, bir yıkıntıya dönüşüyordu çevremde. Anne ve babam, biraz şaşkın bakışlarla beni süzüyorlardı. Kız kardeşlerim bana büsbütün yabancılaşmıştı. Büyünün bozulması, alışılmış duyguları ve kıvançları çarpıtıp çirkinleştiriyor, sararıp solmalarına yol açıyordu; parkın burcu burcu kokusunun yerinde yeller esmekteydi artık; orman eski çekiciliğini yitirmiş, çevremdeki dünya tasfiye edilen bir mağazada satışa çıkarılan modası geçmiş malları anımsatıyordu, işte öylesine yavan ve zevksizdi; kitaplar bir kâğıt yığını, müzik ise bir gürültüydü yalnızca. Sanki güz ortasında bir ağacın dört bir yanından yapraklar dökülüyordu da, ağaç bunun farkına varmıyordu; ağacın üzerinden yağmur aşağılara süzülüyor, güneş ya da ayaz üzerinden gelip geçiyor, yaşam yavaş yavaş gerileyerek ağacın en iç kısmında alabildiğine dar bir bölgeye sıkışıyordu. Ama ağaç ölmüyor, ağaç bekliyordu.

Kararlaştırıldığına göre, tatil bitiminde bir başka okula gidecek, evden ilk kez ayrılacaktım. Zaman zaman annem başka türden bir sevecenlikle yanıma sokularak, sanki bana önceden veda ediyor, adeta beni büyüleyerek gönlüme sevgi, özlem ve vefa duygularını yerleştirmeye çalışıyordu. Demian bir geziye çıkmıştı, bense yalnız kalmıştım.

IV

Beatrice

Dostumu bir daha göremeden, tatil bitiminde St. kentinin yolunu tutmuştum. Annemle babam da benimle gelmiş, alabildiğine özen ve titizlik gösterip oğlan çocuklarının kaldığı ve lise öğretmenlerinden birinin yönettiği pansiyonun koruyucu ellerine beni teslim etmişlerdi. Beni ne gibi sorunların kapısından içeri saldıklarını bilselerdi, korkudan donakalırlardı kuşkusuz.

Zamanla iyi bir evlat ve yararlı bir vatandaş mı olacağım, yoksa yaradılışımın gereği başka yollara mı sapacağım sorusu hâlâ güncelliğini koruyordu. Baba evinin ve bu evde esen havanın gölgesinde mutluluğa kavuşmak için giriştiğim son deneme uzun sürmüş ve zaman zaman başarıya ulaşır gibi görünmüşse de, tam bir fiyaskoyla sonuçlanmıştı.

Konfirmasyon'u izleyen tatil sırasında ilk kez hissettiğim o garip boşluk ve yalnızlık (İleride nasıl da yeniden tanışmıştım bu boşlukla, bu bunaltıcı havayla!) öyle pek çabuk sona ermedi. Doğup büyüdüğüm kentten hayli kolay olmuştu ayrılmam, doğrusu daha mahzun bir durumda ayrılmadığım için utanmıştım; kız kardeşlerim hiç yoktan ağlamış, oysa ben yapamamıştım bunu. Kendi kendime şaşıyordum. Hep duygulu bir çocuk olmuştum şimdiye kadar ve aslında hayli iyi bir çocuktum. Oysa

şimdi büsbütün değişmiştim. Dışımdaki dünyaya karşı tam bir umursamazlıkla davranıyordum; öyle oluyordu ki, bazen günlerce içime kulak kabartıp orada akan ırmakların sesine kulak vermekten, içimde adeta yeraltından yol alan yasak ve karanlık ırmakların çağıltısını dinlemekten başka şey yapamıyordum. Çok çabuk büyümüştüm, son altı ay içinde olup bitmişti her şey; boy atmıştım, gelişimini henüz tamamlamamış sıska biri olarak dışımdaki dünyaya yöneltiyordum bakışlarımı. O çocuksu sevimlilik tümüyle uçup gitmişti üzerimden, bu durumda kimsenin beni sevemeyeceğini hissediyor, zaten ben de kendimden hiç hoşlanmıyordum. Sık sık büyük bir özlem duyuyordum Demian'a karşı, ama ondan nefret ettiğim anlar da az değildi; yaşamımın pis bir hastalık gibi sırtlandığım yoksulluğundan onu sorumlu tutuyordum.

Pansiyonda ilkin ne kimse sevdi beni ne de umursadı. Önce biraz takıldılar bana; sonra yanıma yaklaşmaz olup sinsi ve sıkıcı biri gözüyle baktılar. Beni üstlenmek zorunda bıraktıkları rolü beğenmiştim, hatta aşırılığa vardırdım bu rolü, suratımı asıp yalnızlıktan içeri daldım; dışarıdan, dünyayı sürekli olarak alabildiğine erkeksi bir aşağılama gibi gözüküyordu bu yalnızlık; oysa hüzün ve umutsuzluk nöbetleriyle içten içe kahroluyordum. Çıkıp geldiğim eski yerde kafama yığdığım bilgileri harcıyordum okulda, sınıfımızın düzeyi bir önceki sınıfımınkinden aşağıydı; yaşıtım öğrencilere çocuk gözüyle, tepeden bakıyordum.

Bir yıldan uzun bir zaman böyle sürüp gitti bu durum, evde geçirdiğim ilk tatil de bir yenilik getirmedi ve tatil bitiminde evden ayrılmayı canıma minnet bildim.

Kasım başıydı. Hava nasıl olursa olsun, küçük çapta gezintiler yapmaya ve bu gezintilerde düşüncelere dalmaya alışmıştım. Genellikle bir çeşit zevk alıyordum bundan; hüzünle, dünyayı ve kendimi küçümsemeyle

dolu bir zevkti. Bir akşam kentin çevresinde yine böyle bir gezintiye çıkmıştım, nemli ve sisli alacakaranlıkta salına salına yürüyordum. Parkın birindeki geniş ağaçlıklı yol terk edilmiş duruyor, beni kendisine çağırıyordu; dökülmüş yapraklar kalın bir örtü oluşturmuştu üzerinde. Karanlık bir haz duyarak ayaklarımla yaprakları eşeledim, ıslak ve acımsı bir koku yayıldı çevreye; uzaktaki ağaçlar, birer hayalet gibi kocaman ve gölgemsi, sisten dışarı çıktılar.

Yolun sonunda kararsız durdum, gözlerimi kararmış yapraklara diktim, çözülüp dağılmanın ve tükenip gitmenin kokusunu hırsla, ciğerlerime doldurarak soludum, içimde bir şey cevap verdi bu kokuya, onu selamladı. Şu yaşam denen şeyin ne kadar da yavandı tadı!

Yandaki bir yoldan, pardösüsü rüzgârda uçuşan biri yaklaştı; yürümeye devam etmek istiyordum ki, seslendi bana:

"Hey Sinclair!"

Yakına gelince bunun Alfons Beck olduğunu gördüm, pansiyondaki öğrencilerin yaşça en büyüğüydü. Onunla karşılaşmak beni her zaman sevindirirdi, pansiyonda kendinden küçük herkese yaptığı gibi bana karşı da alaylı bir tavır takınıp bir amca, bir dayı gibi davranmasından başka hoşlanmadığım yanı yoktu. Ayı gibi güçlü bir oğlan gözüyle bakılırdı kendisine; söylediğine göre pansiyon sahibini avcunun içine almıştı, lisede kulaktan kulağa dolaşan pek çok olayın kahramanıydı.

Zaman zaman bizim gibi biriyle konuşmak tenezzülünde bulunan bir kimse pozuyla, "Sen ne arıyorsun burada?" diyerek sesini yükseltti nazikçe. "Bahse girerim, şiir yazıyorsundur?"

"Aklımdan bile geçmez," diye karşılık verdim kabaca. Güldü, yanım sıra yürüyüp gevezeliğe başladı; şimdiye kadar pek de alışık olmadığım bir şeydi bu.

"Böyle bir şeyi anlamam diye korkmanın gereği yok, Sinclair. Akşamüstü, kafada güz mevsimine ilişkin düşünceler, siste yürümenin ayrı bir özelliği vardır, insanda şiir yazma hevesini uyandırır, biliyorum. Can çekişen doğa üzerine kuşkusuz; sonra doğaya benzeyen, elden çıkıp giden çocukluk üzerine. Heinrich Heine'ye baksana!"

"O kadar duygusal biri değilim," diyerek kendimi savundum.

"Kızma canım! Ama sanırım bu havada insanın şöyle bir kadeh şarap ya da ona benzer bir şey yudumlayacağı sessiz bir köşe araması iyi olur. Yoksa hoşlanmaz mısın böyle şeyden? Örnek bir çocuk olmayı kafana koydunsa, seni baştan çıkarmak istemem, dostum."

Az sonra kentin bir kenar mahallesindeki küçük bir meyhaneye girip oturduk, ne idüğü belirsiz bir şarabı yudumlamaya ve kadehlerimizi tokuşturmaya başladık. İlkin pek hoşlanmadığım ama ne de olsa yeni bir şeydi benim için. Ne var ki, şaraba alışık değildim, az sonra gevezeliğim tuttu; adeta bir pencere itilip açılmış, dışarıda bir dünya görünmüştü. Ne kadar uzun, ne kadar korkunç derecede uzun bir zamanda içimden geldiği gibi konuşamamıştım! Sayıklar gibi abuk sabuk laflar çıkıyordu ağzımdan; derken konuşmanın tam orta yerinde Habil ile Kabil kıssasından söz açmaya başladım.

Beck, zevkle beni dinliyordu. Nihayet kendisine bir şey verebileceğim birini bulmuştum! Omzuma vuruyor, yaman bir oğlansın, diyordu benim için. Konuşma ve başkalarına açılma bakımından içimde birikmiş gereksinimi adeta kendimden geçerek açığa vurmam, takdir edildiğimi görmem, benden büyük bir kimsenin gözünde değer taşıdığımı anlamam yüreğimi hazla dolduruyordu. Beck'in benim için kullandığı "dâhi düzenbaz" sözü tatlı sert bir şarap gibi ruhumdan içeri süzüldü.

Dünya yeni renklerle karşımda yanıp tutuşuyor, yüzlerce gözü pek kaynaktan düşünceler fışkırıp geliyor, içimdeki ruh ve ateş alev alev yanıyordu. Öğretmenlerden ve arkadaşlardan söz açtık bir ara, birbirimizi harikulade anlıyorduk. Yunanlılardan ve putperestlerden konuştuk, ama Beck benden ille de yaşadığım aşk maceralarını anlatmamı istiyordu. Oysa bu bakımdan söyleyecek sözüm yoktu benim. Sevgi konusunda bir şey yaşamamıştım, başımdan anlatılmaya değer bir şey geçmemişti. Kendi içimde hissedip kotardığım ve hayalimde yaşattığım kimi şeyler, yakıp kavurarak ruhumda bekliyordu, şarapla bile çözülüp açığa vurulabilir kıvama gelmemişti henüz. Kadın kız konusunda Beck benden çok şey biliyordu, anlattıklarına içimde yanan büyük bir ateşle kulak veriyordum. İnanılmaz şeyler işitiyor, olabilir diye asla bakmadığım pek çok şey gerçeklik kazanıyor, gözüme pek doğal görünüyordu. Belki on sekizindeki Alfons Beck, şimdiden bir sürü deneyim edinmişti. Kızların tuhaf yaratıklar olduğu, erkeklerden iltifat ve centilmenlikten başka şey beklemedikleri, bu deneyimlerden çıkan sonuçlar arasındaydı. Beck'e göre güzel olmaya pek güzeldi kızların bu davranışı, ama içtenlik ve gerçeklikten yoksundu. Oysa kadınlarda başarı şansı daha büyüktü, kadınlar kızlardan çok daha akıllıydı. Örneğin defter, kalem satılan bir kırtasiyeci dükkânının sahibi Bayan Jaggelt'le konuşup anlaşabilirdi insan. Şimdiye dek tezgâhın ardında yaşanılan olayları anlatsa, kitaplara sığmazdı.

Ben, derinden büyülenmiş, başımda bir sersemlik, oturuyordum. Kuşkusuz, Bayan Jaggelt benim pek hoşlanabileceğim biri değildi; ama olsun, anlatılanlar işitilmedik şeylerdi. Söz konusu dükkânda, en azından büyükler için, o zamana kadar aklımdan ve hayalimden geçirmediğim pınarlar çığıl çığıl akar gibiydi. Beck'in anlattıkları düzmece bir havayı da içermiyor değildi; bunlarda fazla

bir tat göremedim ben, yavan şeylerdi hepsi; oysa bana göre, sevginin tadı başka türlüydü; ama yine de gerçekti, yaşam ve maceraydı, bunları yaşamış biri yanımda oturuyordu ve onun için hepsi doğal görünüyordu.

Konuşmalarımız eski düzeyini biraz kaybetmiş, kendisinden bir şeyler yitirmişti. Ben de o dâhi küçük düzenbaz olmaktan çıkmış, büyük bir adamın anlattıklarına kulak veren bir çocuğa dönüşmüştüm. Ama yine de, aylar ve aylardır sürdürdüğüm yaşam göz önünde tutulursa, bu kadarı bile enfes bir şeydi benim için, cennete yakışır bir şeydi. Öte yandan, giderek içimde uyanan bir duygu, meyhanede oturmaktan konuştuğumuz sözlere varıncaya kadar hepsinin yasak, çok yasak şeyler sayılacağını söylüyordu. Ne var ki, ben bunlarda ayrı bir ruhun, bir başkaldırının tadını buluyordum.

Alabildiğine açık seçik anımsıyorum o geceyi. Geç vakit puslu gaz fenerlerinin önünden yürüyüp serin ve nemli gecede pansiyonun yolunu tuttuğumuzda, hayatımda ilk kez bir sarhoşluğu yaşıyordum. Güzel değildi hani, son derece hazin bir şeydi ama bunda da yine çekici bir taraf, bir tatlılık vardı, bir başkaldırı ve bir cümbüştü, yaşam ve ruhtu. Beck, ağzı süt kokan acemi çaylak diyerek veriştirmesine karşın, yine de mertlik gösterip bana sahip çıkmış, beni neredeyse sırtında taşımış, kimseye görünmeksizin koridordaki açık bir pencereden hem kendisi içeri girmeyi hem beni içeri sokmayı başarmıştı.

Ölüm uykusuna benzer çok kısa bir uykudan sonra ağrı ve sızılarla uyanıp kendime geldiğimde, saçma bir hüzne kaptırdım kendimi. Yatakta doğrulup oturdum, hâlâ üzerimde gündüz giydiğim gömlek vardı, giysilerim ve ayakkabılarım sağa sola atılmış, yerlerde duruyor, tütün ve kusmuk kokuyordu. Derken baş ağrısı, bulantı ve yakıp kavurucu bir susuzluk arasında hayalimde bir görüntü canlandı, uzun zamandır bu görüntünün gözleri-

nin içine bakmamıştım. Çıkıp geldiğim kenti, kentteki evimizi, annemi, babamı, kız kardeşlerimi ve bahçemizi gördüm; evimizdeki sessiz yatak odamı gördüm; okul, pazaryeri, Demian ve Konfirmasyon dersleri canlandı gözümde. Bütün bunlar aydınlık içindeydi, bir parıltıyla kuşatılmıştı, hepsi harikuladeydi, Tanrısal ve saftı; ve hepsi –şimdi anlamıştım böyle olduğunu– daha düne, daha birkaç saat öncesine kadar benim olmuş, beni beklemişti; oysa şimdi, şimdi ortadan kaybolmuş, lanetlenmiş ve benim olmaktan çıkmış, beni itip dışlamıştı; tiksintiyle yukarıdan bana bakıyordu! Şimdiye kadar çocukluğumun alabildiğine gerilerde kalmış altın bahçelerine varıncaya kadar, anne ve babamdan gördüğüm bütün sevgi ve içtenlik, annemin bütün öpücükleri, bütün Noeller, evimizde dindar bir havanın estiği bütün o aydınlık pazar sabahları, bahçedeki bütün çiçekler, hepsi, bunların hepsi uçup gitmişti, hepsini ayaklarımın altında çiğnemiştim! O anda güvenlik görevlileri gelip elimi kolumu bağlasalar, beni insanlığın yüz karası, tapınakların kutsallığına gölge düşüren biri gibi alıp darağacına götürseler, haklı ve yerinde bir davranış sayardım bunu.

Kısacası, içten görünüşüm böyleydi işte! Sağda solda dolaşıp dünyayı horlayan ben! Mağrur bir ruhla ve kafasında Demian'ın düşünceleriyle ben! Böyleydim işte, insanlığın yüz karasıydım, bir domuzdan kalır yanım yoktu, sarhoştum ve pislik içindeydim, iğrenç ve aşağılık bir yaratıktım, vahşi bir hayvandım, kepaze içgüdüler üzerime çullanmıştı! Böyleydim işte; her şeyin saf, parlak ve narin inceliklerle örüldüğü o bahçelerden gelen ben, Bach'ın müziğine ve güzel şiirlere gönül veren ben! Kendi gülüşüm, bu sarhoş, engellenemeyen, kesik kesik ve salakça içerlerden kopup gelen gülüş hâlâ kulaklarımda çınlıyordu. İşte buydum ben!

Ama yine de bu acıları çekmek adeta bir zevkti.

Hayli uzun zaman kör ve duygusuz, sürüklenip gitmiştim; kalbim hayli uzun zaman susmuş ve yoksulluk içinde bir köşeye çekilip oturmuştu, dolayısıyla bu kendimi suçlamaların, bu dehşetin, ruhumu saran bu çirkin duygunun, başımın üzerinde yeri vardı. Nihayet bir duygu uyanmıştı varlığımda, nihayet alevler fışkırıyordu ruhumdan, bir yürek içimde çırpınıyordu! Bütün bu sefaletin ortasında aklım karışmış, kendimi esenliği ve baharı çağrıştıran bir duyguya kaptırmıştım.

Ne var ki, dıştan bakıldığında tepetaklak yuvarlanıyordum. Meyhanelere giden ve yakışıksız davranışlar sergileyen bir sürü çocuk vardı okulda. Ben, en küçüklerinden biriydim bunların; kısa süre sonra acıdıkları için aralarına aldıkları bir ufaklık olmaktan çıkarak bir elebaşı, bir yıldız aşamasına yükselmiş, gözünü budaktan esirgemeyen ünlü bir meyhane müdavimi kesilmiştim; bir kez daha o karanlık dünyanın malı olmuştum düpedüz, Şeytan'ın eline düşmüştüm, söz konusu dünyada yaman biri sayılıyordum.

Oysa yürekler acısı durumdaydım gerçekte. Kendimi yıkıp yok etmeye yönelik bir sefahat hayatı yaşıyordum. Arkadaşlar bana bir elebaşı, Şeytan'a pabucunu ters giydiren biri diye bakıyorlardı; atak mı atak, cin gibi bir oğlandım onların gözünde. Gel gelelim, benim içimde, derinlerde korkuyla dolu bir ruh yaşıyor, ürkek ve çekingen, pır pır edip duruyordu. Bir pazar sabahı meyhanenin birinden çıktığımızda, gözümün yaşla dolduğunu hâlâ anımsıyorum: Sokakta oynayan çocuklara rastlamıştım; yeni taranmış saçları ve pazar giysileriyle aydınlık yüzlerinden sevinç taşıyordu. Oysa külüstür meyhanelerin pis masalarında bira döküntüleri ortasında ciddi konuları hayasızca alaya alarak dostlarını eğlendiren ve çoğunlukla da ürküten ben, kalbimin gizli bir köşesinde alay konusu yaptığım nesnelere saygıyla eğiliyor, ruhu-

mun önünde, geçmişimin, annemin ve Tanrı'nın önünde ağlayarak dize geliyordum.

Arkadaşlarla bir türlü kaynaşamayışım, aralarında yalnız yaşayıp gidişim ve bu yüzden işte böylesine acı çekişim hiç de nedensiz değildi. İçimizdeki en kaba, en duygusuz oğlanların tam gönlüne göre bir meyhane kahramanıydım, başkalarını alaya almada üzerime yoktu; öğretmenlerle, okulla, velilerle ve kiliseyle ilgili düşünce ve konuşmalarımda bir espri havası, bir ataklık göze çarpıyordu; ayrıca müstehcen fıkralara kulaklarımı tıkamıyor, hatta kendim de bazen böyle bir fıkra anlatıyordum. Ama bizimkiler kalkıp kız peşine düştüğünde, ben aralarına karışmayarak yalnız kalıyor, içimde sevgiye karşı yakıp kavurucu bir özlem, umutsuzca bir özlem duyuyordum; oysa meyhanedeki konuşmalarıma bakılacak olursa, zevk ve sefa peşinde koşan kaşarlanmış biri sayılırdım. Hiç kimse benim kadar alıngan, benim kadar utangaç değildi. Zaman zaman genç ve körpe kızlar öyle şirin ve temiz, öyle ışıl ışıl ve alımlı önümden geçip gittikçe, salt bir düş gibi bakıyordum kendilerine; harikulade düşler gibiydiler, bana göre bin kat daha iyi, bin kat daha temiz. Bir süredir Bayan Jaggelt'in kırtasiyeci dükkânına da uğramaz olmuştum, çünkü ne zaman yüzüne bakıp da Alfons Beck'in onun için söyledikleri aklıma gelse, kızarıp bozarıyordum.

Yeni arkadaş topluluğunda kendimi sürekli yalnız ve ötekilerden farklı hissettiğim ölçüde, topluluktan yakayı sıyırabilmem de güçleşiyordu. Kafayı çekmeler ve palavra sıkmalar gerçekten bana zevk vermemiş miydi? Şu anda doğrusu kesin bir şey söyleyemeyeceğim. Öte yandan içkiye de pek alışamamıştım, her seferinde tatsız birtakım sonuçlarını üzerimde hissediyordum. Yaptığım her şey, kendimi zorlayışın bir sonucuydu. Yaptıklarım, yapmam gereken şeylerdi; çünkü başka türlü nasıl davra-

nacağımı bilemiyordum. Uzun süreli yalnızlıklardan, beni sürekli bir gerilim içinde tutan o bir sürü ince, utanç dolu, içtenlikli duygulardan, ikide bir kafama üşüşen o narin sevgi düşüncelerinden korkuyordum.

En çok eksikliğini çektiğim bir şey varsa o da, bir dosttu. Öğrenci arkadaşlarımın arasında iki üç kişi vardı ki, kendilerini görmekten hoşlanıyordum. Gel gelelim, akıllı uslu çocuklar arasındaydı bunlar, benim ne rezil biri olduğumu ise artık bilmeyen yoktu, dolayısıyla benden kaçıyorlardı. Hepsinin gözünde hayır gelmez kumarbazın biriydim ben, ayağım kaydı kayacaktı. Öğretmenlerim, hakkımda bir sürü şey biliyorlardı, pek çok kez ağır cezalara çarptırmışlardı beni, günün birinde okuldan atılmam bekleniyordu. Kendim de farkındaydım bunun, zaten epeydir çalışkan bir öğrenci de sayılmazdım; artık uzun zaman böyle sürüp gidemeyeceğini seziyor, yanıltma ve aldatmalarla durumu güçbela idare ediyordum.

Tanrı'nın bizi yalnız bıraktığı ve içlerinden birini izleyerek kendi kendimizi bulmamıza olanak sağladığı pek çok yol vardır. Bana da işte böyle bir yolu izletiyordu. Kötü bir düş gibiydi adeta. Pislikler, sıvışkanlıklar, kırılıp dökülmüş bira bardakları ve alay dolu boşboğazlıklarla geçirilmiş gecelerin gerisinden kendime bakıyordum, düş gören büyülenmiş biriydim, iğrenç ve pis bir yol izleyip tedirginlikler ve acılar içinde sürünerek ilerlemeye çalışıyordum. Düşler vardır hani, prensese götüren yolda batağa, pislikten geçilmeyen leş kokulu sokakların çamuruna, çirkefine gömülüp kalır insan, benim de işte böyleydi durumum. Bana pek de hoş olduğu söylenemeyecek böyle bir yol izleyip yalnızlık çekmek, kendimle çocukluğumun arasına kapalı bir cennet kapısını yerleştirmek düşmüştü; kapının önünde acımasız bir görkem içinde bekçiler dikiliyordu. Bir başlangıçtı bu, kendime kavuşma özleminin gözlerini içimde açmasıydı.

Pansiyon sahibinin yazdığı mektuplardan telaşa kapılan babam, ilk kez St.'a gelip ansızın karşıma dikilince korkmuş, yürek çarpıntılarına uğramıştım. Ne var ki, o kışın bitimine doğru ikinci kez babamı karşımda görünce, katı ve vurdumduymaz bir tavır takınmış, azarlamalarına, ricalarına, bana annemi anımsatmalarına kulaklarımı tıkamıştım. Sonunda babam kızmış, değişmeyip eskisi gibi yaşamaya devam edersem, beni okuldan kovdurtup rezil edeceğini ve bir ıslahevine koyduracağını söyleyerek gözümü korkutmaya çalışmıştı. Oralı olmamıştım! Kentten ayrılırken üzülmüştüm babamın durumuna, hiçbir şey elde edememiş, benimle iletişim kuramamıştı; hatta bir ara içimde oh olsun gibilerden bir duygu uyanmıştı.

Halimin nice olacağını hiç umursamıyordum. İzlediğim o tuhaf ve pek de hoş sayılmayacak yöntemle, meyhanede oturup palavra sıkarak dünyayı karşıma almıştım, benim de protesto şeklim buydu işte. Öte yandan kendimi helak ediyor, bazen yaklaşık şöyle görüyordum durumu: Dünya benim gibilerine gereksinim duymuyor, kendilerine daha iyi bir yer buyur edip vermiyor, önlerine daha yüce ödevler çıkarmıyorsa, benim gibiler helak olup giderdi işte. Bundan doğacak zararı dünya çeksindi artık.

O yılın Noel tatili çok neşesiz geçmişti. Beni yeniden karşısında görünce irkilmişti annem. Boyum daha da uzamıştı, zayıf suratımın grilikler içinde yıkılmış bir görünümü vardı, yüzümdeki hatlar gevşemiş sarkıyordu ve göz pınarlarım kızarmıştı. Yeni terleyen bıyığım ve kısa süredir takmakta olduğum gözlük, beni daha da yabancılaştırmıştı anneme. Kız kardeşlerim kikirdeyerek kaçmışlardı benden. Her şeyde bir tatsızlık vardı. Babamla çalışma odasındaki konuşmamız tatsızdı, birkaç hısım akrabanın bana hoş geldin demesi de tatsızdı; ama en tatsızı Noel gecesiydi. Noel gecesi, kendimi bildim bileli, evimizde

büyük bir gündü; şenlik, sevgi ve şükrandı, anne ve babamla aramdaki birlik ve beraberliğin yinelenişiydi. Ne var ki, bu kez bunaltıcı ve insanı zor duruma sokan bir havası vardı. Oysa babam yine eskisi gibi İncil'den kırdaki çobanlar bölümünü okumuştu: "İşte orada sürülerini otlatıyorlardı." Kız kardeşlerim, üzerinde Noel armağanlarının sıralandığı masanın başında gözlerinin içi gülerek dikilmiş duruyorlardı yine eskisi gibi. Ama bu kez babamın ses tonunda bir neşesizlik vardı, adeta yaşlanıp ufalmıştı yüzü, annem ise üzgün görünüyordu. Benim için hepsi de sıkıcı ve tatsızdı bunların; armağanlar, kutlamalar, İncil okumalar ve mumlarla donatılmış Noel ağacı, hepsi. Baharatlı çörekler mis gibi kokuyor, tatlı anılardan yoğun bulutları çevreye yayıyordu. Çam ağacı burcu burcu kokuyor, geçmişe karışmış olaylardan dem vuruyordu. İçten içe Noel gecesinin ve Noel'i izleyen tatil günlerinin sona ermesini dilemeye başlamıştım.

Bütün kış hiç değişmedi durum. Daha kısa zaman önce öğretmenler kurulu tarafından sert biçimde uyarılmış ve okuldan atılmakla korkutulmuştum. Artık uzun sürmezdi. Ne yapalım, sürmezse sürmesindi.

Max Demian'a karşı da ayrı bir öfke duyuyordum. Onu bütün bu süre içinde görmemiştim. St.'daki öğrencilik günlerimin başında iki kez yazmama karşın cevap alamamış, bu yüzden de tatilde gidip onu ziyaret etmemiştim.

Geçtiğimiz sonbahar Alfons Beck'le karşılaştığımız parkta, ilkbaharın henüz sesini duyurmaya başladığı, dikenli çitlerin yeşermeye yüz tuttuğu sırada bir kıza rastladım, hoşuma gitti. Tek başıma gezmeye çıkmıştım, kafamın içi iğrenç düşünceler ve tasalarla doluydu, sağlık durumum bozulmuştu çünkü; bu yetmiyormuş gibi, sürekli para sıkıntısı çekiyordum, arkadaşlardan epey

miktarda borç almıştım, evden hep biraz daha para koparabilmek için kafamda sözde zorunlu giderler uyduruyordum. Çeşitli dükkânlardan aldığım purolara ve benzeri öteberilere karşılık bir yığın borcum birikmişti. Hani bu tasaları pek de önemsediğim yoktu, mademki çok yakın bir gelecekte bu dünyadaki yaşamım sona erecek, kendimi gidip ırmağa atacak ya da belki ıslahevine kapatılacaktım, böylesi birkaç küçük şeyin ne önemi vardı? Ama yine de söz konusu çirkinliklerle hep göz göze yaşıyor, bundan üzüntü duyuyordum.

O ilkbahar günü parkta karşıma genç bir kız çıkmış, beni son derece cezbetmişti. Boylu bosluydu, şık giysiler vardı üzerinde, yüzü zeki bir oğlanın yüzüne benziyordu. Kanım kaynamıştı kendisine, sevdiğim bir tipti, hayallerime girip yerleşmişti hemen. Yaşça benden büyük sayılmasa da, boy bos bakımından bedence benden çok daha gelişip serpilmişti; şirindi, vücut hatları zarifti, şimdiden neredeyse tam bir hanımefendiye dönüşmüştü, ama çehresinde biraz taşkın ve çocuksu bir ifade seçiliyordu, ki bu da pek hoşlandığım bir şeydi.

Gönlümü kaptırdığım bir kıza yaklaşmayı şimdiye kadar hiç beceremediğimiştim, bu kızda da yine öyle oldu. Ama bu defaki gönlümü kaptırışım, üzerimde öncekilerin hepsinden daha derin bir iz bırakmış, yaşamımı güçlü biçimde etkilemişti.

Ansızın karşıma bir hayal gelip dikilmişti yine, yüce ve saygıdeğer bir hayal; ah, içimde hiçbir gereksinim, hiçbir dürtü, bir kimseyi ululamak, bir kimseye tapmak kadar derin ve güçlü değildi! Ona Beatrice[1] adını taktım;

1. Dante'nin çocukluk aşkı. Ünlü İtalyan ozanı Dante (Dante Alighieri), ilk yapıtı *Yeni Hayat*'ta 9 yaşındayken kendisinden bir yaş küçük Beatrice Portifari ile karşılaşmasını anlatır ve sevginin ruhu üzerindeki derin etkisinden söz eder. (Ç.N.)

Dante'yi okumamıştım ama, bir İngiliz ressamının röprodüksiyonuna sahip olduğum tablosundan biliyordum Beatrice'i. Tablo, Preraphalitler[1] dönemindeki bir İngiliz kızını canlandırıyordu, kol ve bacakları hayli uzun, kendisi de boyluydu; dar ve uzun bir kafası, cismani denemeyecek elleri ve çocuksu formları kendisinde barındırmasına, yüzünde cismanilikten bir uzaklık, bir ruhanilik seçilmesine karşın, yine de benim parkta rastladığım genç ve güzel kızın tümüyle tablodakine benzediği söylenemezdi.

Beatrice ile tek kelime konuşmamıştım. Öyleyken alabildiğine derinden etkilemişti beni. Kendi görüntüsünü karşıma dikmiş, bana kutsal bir mekânın kapısını aralamış, beni bir tapınakta tapınan biri haline getirmişti. Bir gün içinde meyhanelere uğramaz olmuş ve gece hayatından el çekmiştim. Yine yalnız kalabiliyor, eskisi gibi kitap okuyup seve seve gezmelere çıkabiliyordum.

Ansızın akıllanıp uslanmam çevrede yeterince alay konusu yapılmıştı. Ama artık seveceğim ve kendisine tapacağım bir şey vardı, yine bir ideale kavuşmuştum, yaşam yine sezgiler ve rengârenk gizemli şafaklarla doluydu. Bu, bana yeniden dayanma gücü verdi. Önünde saygıyla eğildiğim bir hayalin kulu kölesi olmama karşın yine kendime dönmüş, kendimi kendi evimde hissetmeye başlamıştım.

O günleri düşündükçe duygulanıyorum ister istemez. Çöküp gitmiş bir yaşam döneminin yıkıntılarından, alabildiğine içten bir çabayla kendime yine "aydınlık bir dünya" kurmaya uğraşıyordum; karanlık ve kötü güçleri yine içimden söküp atmak ve düpedüz aydınlıkta yaşa-

1. 1848 yılında İngiltere'de ressam ve sanat eleştirmenleri önderliğinde kurulan kardeşlik niteliğindeki topluluk. Resimlerini doğadan yapan ressamlar, Raffaello'yu hiçe sayar göründükleri için eleştirilmişlerdir. (Ç.N.)

mak, tanrılar önünde dize gelmek gibi tek bir istek vardı ruhumda. Ne de olsa şimdiki "aydınlık dünya", bir bakıma benim kendi eserim sayılacaktı; bundan böyle kaçıp anneme giderek onun etekleri altına sığınamaz, sorumluluk istemeyen bir korunmuşluğa kucak açamazdım; kendi bulduğum ve üstlenmek istediğim bir hizmet söz konusuydu, bu da sorumluluğu ve kişisel bir disiplini gerektiriyordu. Bana sürekli acı çektiren ve hep kaçıp kurtulmaya çalıştığım cinsellik denen şey, şimdi bu kutsal ateşte yüceltilerek cismaniliğini yitirecek ve bir tapınmaya dönüşecekti. Bundan böyle karanlık, bundan böyle çirkin bir şey kalmayacak, inlemeler ve iç çekişlerle geçirilen geceler, müstehcen görüntüler önünde yürek çarpıntıları, yasak kapılara kulak vermeler, kısaca tüm şehvetperestlikler sona erecekti. Tüm bunların yerine, kendime Beatrice'in imgesiyle bir sunak kurmuştum ve ona baş eğdikçe, ruhaniliğe ve tanrılara da baş eğiyordum. Karanlık güçlerin elinden çekip aldığım aydınlık yaşam payını kurban ediyordum. Haz değildi amacım, aksine saflıktı; mutluluk değil, güzellik ve ruhanilikti.

Bu Beatrice kültü, yaşamımı baştan aşağı değiştirmişti. Daha dün vaktinden önce olgunlaşmış alaycı biriyken, şimdi bir tapınağın hizmetine bakan birine dönüşmüştüm, ermiş aşamasına yükselmekti amacım. Alıştığım o berbat yaşam biçimini kendimden itip uzaklaştırmakla kalmamış, her şeyi değiştirmeye, her şeyi bir saflık, soyluluk ve ağırbaşlılıkla donatmaya çalışmıştım; yemede, içmede, konuşmada ve giyinmede hep bunu düşünüyordum. İlk zamanlar kendimi zorlayarak da olsa, soğuk suyla yıkanıyordum sabahları. Ciddi ve ağırbaşlı davranıyor, yürürken bedenimi dik tutuyor, eskisinden daha ağır ve vakur adımlar atıyordum. Bana dışarıdan bakanlar için bu komik görünüyor olmalıydı; benim içinse içten içe Tanrı'ya hizmet etmekten başka bir şey değildi.

Yeni düşünüş biçimimi dile getirmede başvurduğum bütün bu uğraşlardan biri, benim için giderek daha çok önem kazandı. Resim yapmaya koyulmuştum. Tablodaki İngiliz Beatrice'in gönlümü kaptırdığım kıza yeteri kadar benzememesi, ilk uyarıyı oluşturmuştu. Sevdiğim kızı kendim için resme geçirmeyi denemek istiyordum. Yepyeni bir kıvanç ve umutla odamda –kısa süre önce kendime ait bir odaya kavuşmuştum– güzel resim kâğıtlarını, boyaları ve fırçaları bir araya topladım; palet, cam, porselen çanaklar ve kurşunkalem gibi nesneleri hazırladım. Satın aldığım küçük tüpler içindeki o hassas temperalara bayılmıştım doğrusu. Canlı bir kromoksit yeşili de vardı aralarında, beyaz küçük çanak içinde ilk kez nasıl ışıl ışıl parladığını hâlâ görür gibiyim.

Özenle çalışmaya koyuldum. Bir yüzün resmini yapmak kolay değildi, ilkin başka şeylerle işe başlamak istedim. Süslemeler, çiçekler ve hayal ürünü küçük peyzajlar çiziktirdim; ufak bir kilisenin yanı başında duran bir ağacı, selvi ağaçlarıyla bir Roma köprüsünü çizdim. Bazen bu oyunsu uğraşa tümüyle dalıyor, unutuyordum kendimi; elimde boya kutusuyla bir çocuk kadar mutluydum. Sonunda da Beatrice'in resmini yapmaya başladım.

İlk birkaç taslak bir şeye benzemedi, kaldırıp attım; zaman zaman sokakta rastladığım kızın yüzünü ne kadar yakından gözlerimin önünde canlandırmaya çalışırsam, elde ettiğim başarı da o kadar az oluyordu. Derken bundan vazgeçtim; hayal gücüne dayanıp ilk çiziktirmelerin gösterdiği doğrultuyu izledim, boya ve fırçanın uyarılarını da dikkate alarak rasgele bir yüzün resmini yapmaya koyuldum. Düşsü bir yüz çıktı ortaya, doğrusu hoşuma gitmemiş de değildi. Ama denemeleri sürdürdüm, her yeni taslak biraz daha belirginlik kazanıyor, gerçektekine değilse bile kafamdaki yüze daha çok benziyordu.

Yavaş yavaş, bir modele dayanmaksızın, oyunsu bir el yordamıyla, bilinçaltından gelen dürtüler ve düşsü fırça vuruşlarından yararlanarak çizgiler çekip boş yüzeyleri doldurmaya alışmıştım. Nihayet günün birinde, adeta farkına varmaksızın, tamamlayıp bitirdim bir yüzü, öncekilerin hepsinden güçlü bir çağrıyla bana sesleniyordu. Benim kızın yüzü değildi bu, zaten olması da dünyada beklenemezdi. Başka bir şeydi, gerçek denemeyecek, ama ondan daha az değerli görülemeyecek bir şeydi. Bir kız yüzünden çok bir delikanlının başını andırıyordu. Saçları, benim o sevimli kızın saçları gibi açık sarı değil, kızıla çalan kumral renkteydi. İri ve sağlam bir görünümü vardı çenenin, ama ağız kırmızı bir çiçek gibiydi; tümüyle yüz, biraz katı ve maskemsi bir ifadeyi içeriyordu, ama etkileyiciydi, gizli bir yaşamla dolup taşıyordu.

Bitmiş resmin karşısına geçip oturdum, resim tuhaf bir izlenim bıraktı üzerimde. Bir çeşit Tanrı tasviri ya da kutsal bir masktı adeta; yarı erkeksi, yarı kadınsı, yaş denen şeyden uzak, düşsü olduğu kadar bir istem gücüne de sahip, devinimsiz ama yine de içten içe bir dirimsellikle donatılmıştı. Bana söyleyeceği bir şey vardı yüzün; benimdi, bana birtakım istekler yöneltiyor, bilmediğim biriyle bir benzerlik taşıyordu.

Bir süre tüm düşüncelerime eşlik etti resim, yaşamımı benimle paylaştı. Masanın bir gözünde saklı tutuyor, kimsenin onu ele geçirip benimle eğlenmesini istemiyordum. Ama ne zaman odamda tek başıma kalsam resmi çıkarıyor, onunla konuşup söyleşiyor, ona arkadaşlık ediyordum. Akşamları bir iğneyle hemen karşımda yatağımın üstünde duvara tutturuyor, uyuyuncaya kadar gözlerimi ondan ayırmıyor, sabahleyin de kalkar kalkmaz gözlerim onu arıyordu.

İşte o günlerde çocukluğumda hep olduğu gibi yine düş görmeye başlamıştım. Sanki yıllar yılı hiç düş gör-

memiştim. Şimdi yine sökün ediyorlardı, yepyeni görüntüler gelip dikiliyordu karşıma; ikide bir aralarından benim resmini yaptığım yüz belirip öne çıkıyor, yaşıyor ve konuşuyor, bana karşı dostça ya da düşmanca bir tavır takınıyordu; bazen yüzünü öylesine buruşturuyordu ki, bir maskarayı andırıyor, bazen de sonsuz bir güzelliği, ahenk ve soyluluğu içeriyordu.

Yine böylesi düşlerden uyandığım bir sabah ansızın tanıdım yüzü. Aşina gözlerle bana bakıyor, bana adımla sesleniyordu, bir anne gibi beni tanıyordu adeta, sanki oldum olası sevecenlikle karşımda dikilmiş, öylece durmaktaydı. Kalbim çarparak gözlerimi dikmiş resme bakıyor, kumral saçları, yarı kadınsı o tuhaf ağzı, tuhaf bir parıltıyla donatılmış o güçlü alnı (parıltıyı içerecek biçimde kendiliğinden kurumuştu resim) seyrediyordum. Bir tanımanın, yeniden bulmanın ve bilmenin duygusu giderek daha çok güçlenmişti içimde.

Yataktan sıçradığım gibi yüzün karşısına geçip dikildim, başımı yaklaştırıp onu izlemeye koyuldum, alabildiğine açılmış yeşilimsi ve donuk gözlerinin içine baktım doğruca; sağ göz soldakinden biraz yukarıda duruyordu. Ve ansızın seğirdi bu göz, hafif ve narin bir seğirmeydi, ama açık seçik algılayabilmiştim. Ve işte bu seğirmeyle birlikte tanıdım resimdeki yüzü...

Neden onu tanımakta böyle geç kalmıştım! Demian'ın yüzüydü bu!

Sonradan resimdeki yüz hatlarını, belleğimde kaldığı kadar Demian'ın yüz hatlarıyla karşılaştırdım sık sık. Birbirlerine benziyorlarsa da, hiç de birbirlerinin aynı değillerdi. Ama yine de Demian'ın yüzüydü bu.

Bir yaz akşamıydı, güneş batıya bakan penceremden çapraz ve kırmızı içeri vuruyor, oda yavaş yavaş bir loşluğa bürünüyordu. Birden aklıma geldi, Beatrice'in ya da Demian'ın portresini iğneyle pencerenin bir köşesine

tutturup akşam güneşine karşı seyredeyim dedim. Yüz, kendisini çevreleyen kenar çizgilerini yitirdi ama kenarları kırmızımsı gözler, alındaki parıltı ve ateşli kırmızı ağız adeta bir ele avuca sığmazlıkla yanıp tutuşarak resmin yüzünden dışarı taşıyordu. Uzun süre resmin karşısında oturdum, parlaklığı sönüp gittikten sonra da önünden ayrılmadım. Yavaş yavaş içimde bir duygu belirdi: Ne Beatrice'in ne de Demian'ındı bu yüz, benim kendi yüzümdü. Bana bir benzerliği yoktu, hem ne diye benzesin, diye düşündüm ama benim yaşamımı oluşturan şeydi bu, benim kendi içim, kendi yazgım ya da kendi şeytanımdı. Günün birinde yeniden edineceğim bir dost, bu görünümü taşıyacaktı. Olur da bir sevgiliye kavuşursam, böyle bir yüzü olacaktı. Yaşamım ve ölümüm buna benzeyecekti; bu, benim yazgımdaki ses, yazgımdaki ritimdi.

O haftalarda okumaya başladığım bir kitap, daha öncekilerin hepsinden çok etkilemişti beni. İleride okuduklarım arasında beni böylesine saran bir kitap sanırım Nietzsche dışında çıkmadı hiç. Novalis'in bir yapıtıydı, mektup ve özdeyişleri içeriyordu, pek çoğunu anlamamıştım, öyleyken hepsi de inanılmaz ölçüde beni cezbetmiş, bir ağ gibi sarıp kuşatmıştı. O anda özdeyişlerden biri gelmişti aklıma, kalemi alıp portrenin altına çiziktirdim: "Yazgı ve gönül aynı kavramın değişik adlarıdır." Bunun ne anlama geldiğini artık kavramıştım.

Beatrice adını verdiğim kızla ileride de sık sık karşılaştım, ama heyecanlanmadım hiç. Buna karşılık aramızda yumuşak bir uyumun varlığını hissettim, içimde duyguya yakın bir sezgi belirdi: Sen buna bağlısın ama sen değil, resmin yalnızca; sen, benim yazgımdan bir parçasın.

Max Demian'a karşı duyduğum özlem yine güçlenmişti. Ne yaptığı, ne ettiği konusunda yıllardır bilgim

yoktu. Bir tek defa tatilde rastlamıştım kendisine. Şimdi görüyorum ki, notlarımda bu kısa karşılaşmanın üzerinden atlayıp geçmiştim ve yine görüyorum ki, utançtan ve kendimi beğenmişlikten yapmışım bunu. Dolayısıyla şimdi söz konusu eksikliği gidermem gerekiyor.

Tatilde bir gün, meyhane döneminin o burnu havada ve hep biraz bezgin yüzüyle baba kentinde aheste dolaşıyor, bir yandan bastonumu sallayıp kentin dar kafalı sakinlerinin hiç değişmeden kalmış eski ve aşağılık yüzlerine bakıp duruyordum ki, karşıdan eski dostumun bana doğru yaklaştığını gördüm. Kendisini fark etmemle irkilmem bir oldu. Hemen Franz Kromer'e gitti aklım. Ah ne olur, Demian söz konusu olayı gerçekten unutmuş olsaydı! Kendisine karşı bu olaydan dolayı bir yükümlülük hissetmek öyle tatsız bir şeydi ki! Aslında sersemce bir çocukluk serüveniydi, o kadar ama yine de bir yükümlülüktü işte...

Selam verecek miyim, diye bekler gibiydi Demian; elimden geldiğince sakin görünmeye çalışarak onu selamladığımda, bana elini uzattı. Yine Demian'ın toka edişiydi bu! Öylesine sıkı, öylesine sıcak, ama yine de serin ve erkeksi!

Dikkatle yüzüme bakarak, "Büyümüşsün sen, Sinclair," dedi. Kendisi ise bana hiç değişmemiş, her zaman nasılsa yine öyle yaşlı, yine öyle genç görünmüştü.

O da bana katıldı, kentte bir gezinti yaptık, hepsi de pek fazla önem taşımayan konular üzerinde çene çaldık, bir zamanki olaya hiç değinmedik. Derken aklıma geldi, Demian'a birden çok mektup yazmış, ama hiçbirine cevap alamamıştım. Ah, keşke bu mektupları da unutmuş olsaydı, bu aptalca, bu sersemce mektupları! Bu konuda hiçbir şey söylemedi.

O vakitler henüz ne Beatrice vardı ne de portre; başıboş ve dağınık bir hayatın olabildiğine civcivli günleri-

ni yaşıyordum. Kentin dışına çıkmıştık ki, kendisini bir meyhaneye davet ettim. Beni kırmadı. Caka satarak bir şişe şarap söyledim; gelen şarabı bardaklara doldurup Demian'la kadeh tokuşturdum, öğrenci çevrelerindeki içki âdetlerinin hiç de yabancısı olmadığımı gösterdim, ayrıca ilk kadehi bir yudumda diktim kafama.

"Meyhaneye sık gidiyorsun galiba?" diye sordu Demian.

"Evet," dedim, miskin bir tavırla, "başka ne yapacaksın ki? Sonuçta meyhane hepsinden eğlenceli bir yer."

"Öyle mi dersin? Olabilir tabii. Çok güzel bir tarafı da yok değil hani, esriklik örneğin, Bakkhus'e yakınlık. Ama bana sorarsan, meyhanelerde fazla vakit geçiren insanların çoğu bunları elden çıkarmıştır. Bana öyle geliyor ki, özellikle meyhanelere koşmak gerçekten biraz aptalca bir davranış. Evet, bir gece için, yanan meşaleler altında şöyle güzelce bir esriklik ve baş dönmesi! Ama bunun sürekli yinelenmesi, kadehlerin birinin gidip birinin gelmesi doğru bir şey olmasa gerek? Diyelim, her Allah'ın günü akşam olur olmaz meyhaneye seğirtip gedikliler masasında pinekleyen bir Faust düşünebilir miydin?"

İçkimi yudumlayıp düşmanca gözlerle Demian'ı süzdüm.

"Öyle ama ne yaparsın ki herkes bir Faust değil," dedim kestirip atarak.

Bunun üzerine, biraz şaşırmış, bana baktı.

Sonra güldü; eskisi gibi dirimsellik dolu, yukarıdan bir gülüştü.

"Bilmem ki, ne diye tartışmalı bu konuda? Herhalde bir içkici ya da zevkine düşkün birinin yaşamı, kusursuz bir vatandaşınkinden daha renklidir. Dahası da var: Zevk ve sefa peşinde koşarak yaşamak, bir yerde okuduğuma göre, gizemciliğe özenen kimse için bu yolda en iyi ha-

zırlıklardan biridir. Hem ileriyi görme aşamasına ulaşanlar da hep Aziz Augustinus gibi olanlardır. Augustinus da daha önceleri zevk ve sefa peşinde koşan biriydi."

Demian'a karşı bir güvensizlik vardı içimde, hiç de ondan akıl almaya istekli değildim. Burnum havada, "Ne yapalım, zevk meselesi," dedim. "Doğrusu, benim bir kâhin ya da buna benzer bir şey olmakta hiç gözüm yok."

Demian, hafifçe kıstı gözlerini; bilen bakışlarla gülerek bana baktı.

"Azizim Sinclair," dedi ağır ağır konuşarak, "senin hoşuna gitmeyen şeyler söylemek değildi niyetim. Hem şimdi ne diye şu kadehleri boşalttığını ikimizin de bildiği yok. Ama sende senin yaşamını oluşturan o biliyor bunu. İçimizde her şeyi bilen, her şeyi isteyen, her şeyi bizim kendimizden daha iyi yapan birinin bulunduğunu bilmek ne iyi! Ama bağışla beni, artık eve dönmem gerekiyor."

Kısaca veda ettik birbirimize. Ben, meyhanede kalmıştım; keyfim kaçmıştı iyice, şişedeki şarabı içip bitirdim, gitmeye davrandığımda Demian'ın hesabı ödediğini öğrendim. Daha da canımı sıktı bu.

Aklım yine bu küçük olaya takılmıştı. Kafamın içi Demian'a ilişkin düşüncelerle doluydu. Kent dışındaki meyhanede söylediği sözler belleğimde yeniden su yüzüne çıktı, tuhaf derecede canlıydı, yitip gitmemişti: "İçimizde her şeyi bilen birinin bulunduğunu bilmek ne iyi!"

Ne çok özlemiştim Demian'ı! Hakkında hiçbir şey bilmiyordum, benim için ulaşılmaz biriydi. Kendisine ilişkin bildiğim tek şey, sanırım bir yerde okumasını sürdürdüğü ve liseyi bitirdikten sonra annesinin bizim kentten ayrılıp gittiğiydi.

Kromer'le aramda geçen olaya kadar uzanarak Max Demian'a ilişkin tüm anıları belleğimden bulup çıkar-

maya çalışıyordum. Bana bir zamanlar söylediği ne çok sözü yeniden duyuyordum içimde! Ve bütün söyledikleri bugün bile anlamını yitirmemişti; güncelliğini koruyor, beni ilgilendiriyordu. Beni pek de memnun ettiği söylenemeyecek son buluşmamızda zevk düşkünü ve ermiş kişiler üstüne söyledikleri de ansızın aydınlanıp ruhumda belirmişti. Ve dedikleri aynen çıkmamış mıydı? Esriklikler ve pislikler ortasında sersem ve yitik yaşadıktan sonra yaşamın yeni bir itici gücüyle bunun tam tersi bir tutum varlığımda dirilmiş, saf ve kutsal olana karşı bir özlem ruhumu sarmıştı.

Anıların peşini koyvermedim; gece çoktan bastırmıştı, dışarıda yağmur atıştırıyordu. Anılarımda da yağan bir yağmurun sesini işitir gibiydim; kestane ağaçlarının altındaydık, baş belası Franz Kromer yüzünden Demian ağzımı aramış ve ilk gizlerimi ele geçirmişti. Derken birbirini kovaladı anılar: okula gidip gelirken yaptığımız söyleşiler, Konfirmasyon dersleri. Sonunda Demian'la ilk karşılaşmamız geldi aklıma. Ne üzerinde konuşmuştu o zaman? Hemen çıkaramadım, ama kendimi sıkboğaz da etmedim doğrusu, bütün dikkatimi bu noktaya yöneltip bekledim. Ve anımsadım derken: Kabil üzerinde düşündüklerini bana açıkladıktan sonra evimizin önüne gelip durmuştuk. Kapı kemerinin alttan yukarıya doğru genişleyen kilit taşının üstündeki eski ve aşınmış armadan söz etmişti. Armanın kendisini ilgilendirdiğini belirtmiş, bu gibi şeylere dikkat etmek gerektiğini söylemişti.

Gece Demian'ı ve armayı gördüm düşümde. Arma sürekli değişip duruyordu. Demian'ın elindeydi; kimi zaman küçük ve griydi, kimi zaman kocaman ve çok renkli. Demian, öyle ya da böyle, armanın hep aynı ve tek nesne olduğunu açıkladı. Ama sonunda onu yemeye zorladı beni. Ben armayı yutar yutmaz üzerindeki kuşun dirildiğini, tüm bedenimi doldurarak içten içe beni yiyip

yutmaya koyulduğunu büyük bir dehşetle fark ettim. Bir ölüm korkusuyla fırlayıp gözlerimi açtım.

Uyanmıştım, gecenin bir yarısıydı, odadan içeri yağan yağmurun sesi geldi kulağıma. Pencereyi kapamak üzere ayağa kalktım. O sırada yerde duran parlak bir şeyin üzerine bastım kazara. Sabahleyin baktım, benim çizdiğim portreydi bu. Yağmurdan ıslanan zeminin üzerinde duruyordu, yer yer şişip kabarmıştı. Düzleyip açtım, kurusun diye bir kitabın içine, sünger kâğıtlarının arasına yerleştirdim. Ertesi gün kitabı açtığımda da kuruduğunu gördüm. Ama değişmişti resim. Kırmızı ağız sararıp solmuş ve biraz küçülmüştü. Bu durumuyla şimdi tıpkı Demian'ın ağzına benziyordu.

Yeni bir kâğıt alıp armadaki kuşu çizmeye koyuldum. Kuşun gerçek görünümü pek çıkarılacak gibi değildi, istenildiği kadar yakından bakılsın, kimi ayrıntılar doğru dürüst seçilemiyordu, çünkü eskiydi arma ve üzerinden pek çok kez boya geçilmişti. Kuş bir nesnenin üzerinde duruyor ya da tünüyordu, belki bir çiçek, belki bir yuvaydı bu, belki de bir ağacın doruğu. Bunu dert etmedim kendime, kafamda açık seçik canlandırabildiğim bölümlerle işe koyuldum. Nedeni belirsiz bir gereksinimden yola koyularak hemen parlak renklerle çalışmaya başladım, kuşun kafası benim resimde altın sarısına boyandı. Aklıma estikçe resim üzerindeki çalışmamı sürdürdüm ve birkaç gün içinde tümüyle yapıp bitirdim.

Yırtıcı bir kuşa benzemiş, sivri ve pervasız bir atmaca başıyla donatılmıştı. Bedeninin yarısı karanlık bir yerkürenin içindeydi, sanki devcileyin bir yumurtaya benzeyen küreden sıyrılıp çıkmak için savaş veriyordu; geri planda ise mavi bir gökyüzü seçilmekteydi. Uzun uzun resmi incelerken, bu kuş bana gitgide, düşümde gördüğüm o renkli armaymış gibi geliyordu.

Adresini bilsem bile Demian'a mektup yazmam dü-

şünülemezdi. Ama o zamanlar tüm eylemlerimin çıkış noktasını oluşturan aynı düşsü sezgiyle karar verdim, atmaca resmini yollayacaktım ona, eline geçsin ya da geçmesin, bunu yapacaktım. Resmin üzerine herhangi bir not düşmedim, adımı bile yazmadım, kenarlarını özenle kesip büyük bir zarfın içine yerleştirdim, üzerine dostumun eski adresini çiziktirip yolladım.

Yakında beni bir sınav bekliyordu, derslerime her zamankinden çok çalışmak zorundaydım. Öğretmenler, o rezil hal ve gidişimi değiştirdiğime bakarak bu kez de beni lütfen affetmişlerdi. Hani şimdi de iyi bir öğrenci sayılmazdım, ama daha altı ay önce okuldan kovularak cezalandırılmama ramak kaldığını söyleseler, buna ne ben ne bir başkası inanırdı artık.

Babamın bana yine yazmaya başladığı mektuplarda eskisi gibi bir hava esiyordu, suçlamalar ve gözdağı vermeler sona ermişti. Ama bendeki değişikliğin nedenleri konusunda ne ona ne de bir başkasına açıklamalarda bulunma gereğini duyuyordum. Söz konusu değişikliğin anne ve babamla öğretmenlerimin isteklerine uygun düşmesi bir rastlantıydı. Bu değişiklik beni başkalarına yaklaştırmamış, kimseye yakınlaştırmamıştı, yalnızlığa sürüklemişti sadece. Amaçladığı bir hedefi vardı, belki Demian'a, belki de uzak bir yazgıya yönelikti. Ne olduğunu ben de kestiremiyor, çünkü değişim sürecinin tam orta yerinde bulunuyordum. Süreç Beatrice ile başlamıştı, ama yaptığım resimler ve kafamda Demian'ı konu alan düşüncelerle bir zamandır öylesine gerçekdışı bir dünyada yaşıyordum ki, kız tümüyle hayalimden ve aklımdan çıkıp gitmişti. Kimseye düşlerim, beklentilerim ve içimdeki değişiklikle ilgili bir şey söyleyecek durumda değildim, istesem de yapamazdım bunu.

Hem böyle bir şeyi nasıl isteyebilirdim?

V

Kuş yumurtadan çıkmak için savaş veriyor

Resmini yaptığım düş kuşum yola koyulmuştu ve dostumu arıyordu. Alabildiğine şaşılacak yoldan bir yanıt geçti elime.

İki ders arasındaki teneffüsten sınıfa dönüp oturduğum sıraya yönelince, kitabımın arkasına sokulmuş bir kâğıt parçası buldum; ders sırasında birbirlerine bir haber iletecekleri zaman sınıftaki arkadaşların yaptığı gibi katlanıp bükülmüştü. Beni şaşırtan, bu notu kitabın arasına kimin koymuş olabileceğiydi, çünkü sınıftaki arkadaşların hiçbiriyle bu yoldan haberleştiğim yoktu. Notun bir öğrenci muzipliğine çağrı niteliği taşıdığını düşündüm, notu alıp okumadan kitabın baş tarafına koydum, nasıl olsa tasarlanan muzipliğe katılmayacaktım. Ne var ki, ders sırasında not kazara yine elime geçti.

Kâğıt parçasıyla oynadım bir süre, sonra belli bir amaç gütmeden açıp önüme yaydım. Üzerine birkaç bir şey çiziktirilmişti. Bir göz attım sözcüklere, bir tanesine takılıp kaldım, irkildim ansızın; sözcüğü okurken sanki dondurucu bir ayazla karşılaşan yüreğim büzülüp sıkıştı.

"Kuş yumurtadan çıkmak için savaş veriyor. Yumurta dünyadır. Doğmak isteyen, bir dünyayı yok etmek zo-

rundadır. Kuş Tanrı'ya doğru uçuyor, Tanrı'nın adı Abraxas'tır.[1]"

Bu satırları tekrar tekrar okuduktan sonra derin bir düşünceye daldım. Hiç kuşku yoktu, Demian'dan gelen bir yanıttı bu not. Benimle onun dışında kimin kuştan haberi olabilirdi ki? Gönderdiğim resmi almıştı demek. Resmi anlamıştı ve yorumu konusunda bana yardım etmek istiyordu. Peki ama, bütün o sözler arasında nasıl bir ilişki vardı? Sonra, -hepsinden çok kafamı bu kurcalıyordu- Abraxas ne demekti? Şimdiye kadar böyle bir sözcüğü ne bir yerde işitmiş ne de okumuştum. "Tanrı'nın adı Abraxas'tır!"

Ders sona erdi; öğretmenin anlattıklarından hiçbiri kafama girmemişti. Derken öbür ders başladı, öğleden önceki son dersti. Genç bir yardımcı öğretmen veriyordu dersi, üniversiteyi yeni bitirmişti; çok genç olması ve karşımızda kendisine yapmacık bir paye vererek kasılıp büyüklenmemesiyle sevgimizi kazanmıştı.

Doktor Follen'in kılavuzluğunda Herodot'u okuyorduk. Okulda beni ilgilendiren topu topu birkaç dersten biriydi. Ama bu kez derste değildi aklım. Farkında olmadan kitabı açıp önüme koymuştum, ama metnin çevirisini izlemiyor ve daldığım düşüncelerden kendimi kurtaramıyordum. Bu arada şunu belirteyim ki, Demian'ın bana bir zamanlar din dersinde söylediklerinin ne kadar doğru şeyler sayılacağını pek çok kez kendim yaşayarak görmüştüm. İnsan bir şeyi yeterince güçlü biçimde isterse, istediği şey gerçekleşiyordu. Ders sırasında çok güçlü biçimde kendi düşüncelerimle oyalandığımda, öğ-

1. Eski kavimlerin papirüs ve ceylan derisi üzerine büyü ve sihirle ilgili olarak yazdıkları metinlerde sık karşılaşılan bir sözcük. Gnostisizimde ve gnostisizm dışı bazı çevrelerde, büyü ve muska yapımında ilgili sözcükten yararlanılmıştır. (Ç.N.)

retmenin beni rahat bırakacağından hiç kuşku duymuyordum. Ne var ki, insan dalgınsa ya da uyuklar gibiyse, o zaman öğretmen hemen dikiliveriyordu karşısına. Bu, benim de başıma gelmişti. Ama gerçekten düşünmek, gerçekten düşüncelere dalmak insanı koruyordu. Ayrıca gözlerimi ayırmadan bir şeyin üzerine bakmayı da denemiş ve yararını görmüştüm. Demian'la birlikteyken başaramamıştım bunu, ama şimdi bakışlar ve düşüncelerle çok şey yapılabileceğini sık sık seziyordum.

O gün de sınıfta oturuyor, Herodot'un ve okulun çok uzağında oyalanıyordum. Ama hiç beklemediğim bir anda öğretmenin sesi bir şimşek gibi çakarak bilincimden içeri girdi, daldığım düşüncelerden korkuyla uyandım. Sesini duyuyordum öğretmenin, burnumun ucunda dikiliyordu, sanki adımı söylemiş gibiydi. Ama bana bakmıyordu. Rahat bir nefes aldım.

Derken bir kez daha işittim aynı sesi; öğretmen, bağırarak "Abraxas" sözcüğünü söylemişti.

Baş tarafını kaçırdığım bir açıklamayla şöyle sürdürdü konuşmasını: "İlkçağdaki tarikatların ve gizemci toplulukların savundukları düşünceler, akılcı bir bakış açısından göründüğü kadar naif değildir. İlkçağ, bizimkisi gibi bir bilim anlayışından uzaktı. Buna karşılık felsefi-gizemci doğruları kendine uğraş alanı seçmişti ve bu uğraş da çok gelişmiş düzeydeydi. Kısmen söz konusu uğraştan büyü ve sihir doğdu, bu da kuşkusuz sık sık aldatmalara ve suç oluşturan birtakım eylemlere itti insanları. Ne var ki, büyü de soylu bir kaynaktan çıkıp gelmişti ve derin düşünceleri içeriyordu. Demin örnek diye verdiğim Abraxas öğretisi de böyleydi işte. Yunanca kökenli büyü sözleriyle ilişkili olarak geçer Abraxas ve genellikle ilkel kabilelerde bugün bile rastlanan bir büyü şeytanının adı diye bilinir. Ama öyle anlaşılıyor ki, Abraxas'ın daha da zengin bir anlamı var. Örneğin bunu, görevi Tanrısal

ile Şeytansal arasında simgesel bir bağlantı kurmak olan bir tanrının adı gibi düşünebiliriz."

Ufak tefek ve hayli bilgili biri olan öğretmen, güzel güzel ve coşkuyla konuşmasını sürdürdü, kendisini kimsenin öyle büyük bir dikkatle dinlediği yoktu; Abraxas adı söz arasında bir daha geçmediğinden, benim de dikkatim önceki gibi yine kendi içime yönelmişti.

"Tanrısal ile Şeytansal arasında bağlantı kurmak" sözü yankılanarak peşimden geldi. Bu sözleri çıkış noktası yapabilirdim kendime; dostluğumuzun son döneminde Demian'la konuşmalarımızdan buna aşinaydım. Demian'ın o zamanlar dediğine göre, taptığımız bir tanrı vardı gerçi ama bu tanrı, keyfi olarak ikiye bölünmüş dünyanın ancak bir yarısını temsil ediyordu ve resmen kabul edilen "aydınlık" dünyaydı bu da. Ama işin doğrusu, bütün dünyayı baş tacı etmekti; dolayısıyla ya aynı zamanda Şeytan'ı da temsil eden bir tanrı olmalı ya da Tanrı'ya tapınmanın yanı sıra Şeytan'a da tapınma ilkesi getirilmeliydi. Buna göre Abraxas hem Tanrısallığı hem Şeytansallığı kendisinde barındıran bir tanrıydı.

Bir süre boyunca büyük bir çabayla, ele geçirdiğim bu izin ardına düştüm, ama bir ilerleme sağlayamadım. Öte yandan bütün bir kitaplığın altını üstüne getirip Abraxas ismini aradımsa da sonuç alamadım. Ne var ki, varlığım bu tür dolaysız ve bilinçli bir arayışa şimdiye dek asla böylesine büyük güçle sarılmamıştı; bir arayış ki, ilkin hep doğrular ele geçiriliyor, ama sonradan bunlar insanın elinde taş parçalarına dönüşüyordu.

Bir süre alabildiğine yoğun olarak kafamı kurcalayan Beatrice'in hayali bundan böyle giderek belleğimin derinliklerine gömülmüş, daha doğrusu yavaş yavaş benden koparak ufka doğru yaklaşıp daha gölgemsi, uzak ve soluk bir nitelik kazanmış, ruhum için yetersiz duruma gelmişti.

Bir uyurgezer gibi içimde taşıyadurduğum o dışa kapalı varlıkta artık yeni bir oluşum süreci başlamıştı. İçimde bir yaşam özlemi, daha doğrusu bir sevgi özlemi çiçekleniyor ve Beatrice'i gönlümde yaşatarak bir süre etkisiz kılabildiğim cinsel dürtü benden yeni görüntüler ve hedefler istiyordu. Henüz bir esenliğe kavuşamamıştım; özlem duygularımı yanıltıp arkadaşlarımın mutluluk beklediği kızlardan bir şey ummak, her zamankinden de olanaksızdı benim için. Yine sık sık düş görmeye başlamıştım, hatta gündüzleri daha çok düş görüyordum. Düşünceler, görüntüler ve istekler ruhumun derinliklerinden kopup geliyor, beni dış dünyadan çekip alıyordu; içimdeki bu görüntüler, düş ya da gölgelerle, çevremle olduğundan daha gerçek ve canlı bir ilişki içinde düşüp kalkıyordum.

Dönüp dolaşıp karşıma çıkan belli bir düş ya da hayal oyunu, giderek benim için büyük bir önem kazanıyordu. Yaşamımın en nazik ve bana en çok zararı dokunan bu düşü aşağı yukarı şöyleydi: Baba evine dönüyordum –kapının üstüne yerleştirilmiş armadaki kuş, mavi zemin üzerinde sarı sarı ışıldıyor–, evde beni annem karşılıyordu; içeri girip kendisini kucaklamaya kalkınca, bakıyordum karşımdaki annem değil; o zamana kadar hiç görmediğim bir kimse, iriyarı, güçlü kuvvetli biri; Max Demian'a ve yaptığım resimdeki yüzün sahibine benziyordu ama yine de başka biriydi, o heybetli vücut yapısına karşın bayağı kadınsı bir görünümü vardı. Bu kimse tutup kendine çekiyordu beni, derin bir sevgiyle kucaklıyordu; her yanımı bir ürperti sarıyor, ruhumda haz ve dehşetin birbirine karıştığı bir duygu beliriyordu. Kucaklaşma Tanrı'ya bir tapınma olduğu kadar bir suçtu da. Annemi aşırı bir anımsama, dostum Demian'ı aşırı bir anımsama beni kucaklayan kişide adeta hortlayıp karşıma çıkmıştı. Beni kucaklayışı her türlü saygılı yak-

laşımı ihlal ediyor, ama yine de mutluluk bağışlıyordu. Bu düşten sık sık bir mutluluk duygusuyla uyanıyor, sık sık bir ölüm korkusuyla ve sanki müthiş bir günah işlemişim gibi vicdan azabıyla gözlerimi açıyordum.

Bu pek içsel görüntü ile aranması gereken tanrıya ilişkin dışarıdan verilen işaret arasında ancak yavaş yavaş ve farkına varılmaksızın bir ilişki kurulup ortaya çıktı. Ama ilişki kısa sürede içsel bir nitelik kazandı; derken sözünü ettiğim düşte özellikle Abraxas'a yönelmiş olduğumu hissetmeye başladım. Haz ve dehşet, erkek ve kadın, alabildiğine kutsal ile alabildiğine iğrenç iç içe geçmişti; derin bir suçluluk duygusu, ince ve narin bir masumiyetin içinden göz kırpıyordu. Benim sevgi düşümdeki görüntü işte böyleydi ve Abraxas da öyle. Sevgi, başlangıçta ürkek bir duyguyla algıladığım gibi hayvansı ve karanlık bir içgüdü değildi. Beatrice'in resmi karşısında açığa vurduğum o saflık ve ruhanilik taşan tapınma da değildi. Her ikisiydi bunların, her ikisi, her ikisinden de fazla bir şey, aynı bedende hem melek hem iblis, hem erkek hem dişi, hem insan hem hayvan, hem alabildiğine iyi hem son derece kötüydü. Bunu yaşamaya yükümlü kılınmış, bunu tatmak yazgım olarak belirlenmişti. Söz konusu yazgıya karşı özlem duyuyor, aynı zamanda da ondan korkuyordum. Ama ortada duruyordu yazgı, başımın üstünde dolanıyordu.

Bir sonraki ilkbahar liseyi bitirecek ve üniversiteye gidecektim. Ama nerede, ne okuyacağımı bilmiyordum henüz. Dudağımın üzerinde ince bir bıyık belirmişti. Büyüyüp yetişkin bir insan olmuştum artık ama yine de katıksız bir çaresizlik içindeydim, belirli bir amaçtan yoksundum. Kesin olan bir tek şey vardı: içimdeki ses, içimdeki düşsü görüntü. Kendimi körü körüne bu sesin, bu görüntünün yol göstericiliğine bırakmam gerektiğini hissediyordum. Aklımı kaçırmış olmayayım, diye düşü-

nüyordum sık sık. Kim bilir, belki de başka insanlar gibi değildim! Ama başkalarının yaptığını ben de yapabilirdim, biraz çaba ve biraz zahmet, elimden gelirdi hepsi; onlar gibi Platon'u okuyabilir, trigonometri problemlerini çözebilir ya da kimyasal analizlerin nasıl yapıldığına başkaları gibi akıl erdirebilirdim. Üstesinden gelemeyeceğim tek şey vardı: karanlıklarda saklı yatan amacı içimden çekip çıkararak başkaları gibi karşımda bir yere oturtmak. Başkaları avcunun içi gibi biliyordu, profesör mü, yargıç mı, hekim mi ya da sanatçı mı olacaklarını; bunun ne kadar zaman alıp kendilerine ne yarar sağlayacağından haberleri vardı. Oysa böyle bir şey benden uzaktı. Belki ben de bir gün adı geçen mesleklerden birini edinecektim, ama şimdiden nasıl bilebilirdim bunu? Belki henüz arayacak, aramalarımı sürdürecek, daha yıllarca aramaktan geri kalmayacaktım; belki yine de bir baltaya sap olamayacak, bir amaca ulaşamayacaktım. Belki ben de bir amaca ulaşacaktım ama kötücül, tehlikeli, dehşetengiz bir amaç olacaktı bu.

İçimde dışarı çıkmak isteyen bir şey vardı, ben onu yaşamaya çalışıyordum yalnızca. Neden böylesine güçtü bu?

Sık sık düşümdeki o yaman sevgiliyi resme geçirmek istiyor, ama bir türlü başaramıyordum. Başarsaydım, resmi Demian'a yollayacaktım. Neredeydi Demian? Bilmiyordum. Bildiğim tek şey, onunla aramda bir bağın varlığıydı. Onu bir daha ne zaman görecektim?

Beatrice dönemine rastlayan haftalar ve aylardaki o güler yüzlü huzur çoktan uçup gitmişti. O zamanlar elime bir ada geçirmiş, dirlik düzenliğe kavuştuğumu sanmıştım. Ama zaten böyle olmuştu hep, daha belli bir duruma ısınmadan, bir düşün doğru dürüst keyfini çıkarmadan, bu düş sararıp solmuş, bir anda silinip gitmişti. Sonradan yakınıp sızlanmak boşunaydı! Şimdi ise dindi-

rilmemiş bir isteğin, beni ikide bir bayağı çileden çıkaran gerilim dolu bir bekleyişin ateşi içinde yaşıyordum. Düşteki sevgilimin hayalini sık sık alabildiğine belirgin biçimde, kendi elimi gördüğümden daha açık seçik karşımda görüyor, onunla konuşuyor, onun karşısında ağlıyor, ona lanetler yağdırıyordum. Ona anne diyor, gözümden yaşlar akarak önünde diz çöküyor, sevgili diyor, onun her dileği yerine getiren olgun öpücüğünü sezinliyor; onu şeytan, fahişe, vampir ve katil diye niteliyordum. Beni en nazlı sevgi düşlerine, en bayağı rezilliklere çekip götürüyor, hiçbir şeyi yeterince iyi ve mükemmel, hiçbir şeyi yeterince kötü ve bayağı bulmuyordu.

Bütün o kışı güçlükle tarif edebileceğim bir ruh fırtınası içinde geçirdim. Yalnızlığa epeydir alışmıştım, sıkmıyordu beni; Demian'la, atmacayla, yazgım ve sevgilim olan düşteki boylu boslu hayalle birlikte yaşıyordum. Yalnızlık içinde yaşamaya değerdi bu kadarı, çünkü her şey büyük olana ve uzağa bakıyor, her şey Abraxas'ı gösteriyordu. Ama bu düşlerden hiçbirine, bu düşüncelerden hiçbirine söz geçiremiyordum; hiçbirini çağıramıyor, hiçbirini dilediğim renklere boyayamıyordum. Kendileri geliyor ve beni alıp götürüyorlardı; onlar beni yönetiyor, beni onlar yaşıyordu.

Dışa karşı kuşkusuz emniyetteydim. İnsanlardan korkum yoktu, okuldaki arkadaşlarım da öğrenmişti bunu, bana içten içe gösterdikleri saygı karşısında genellikle gülümsemeden duramıyordum. İstesem, çoğunun ne mal olduğunu pek güzel görebilir, böylelikle kendilerini bazen hayrete düşürebilirdim. Ne var ki, böyle bir şeye seyrek olarak hevesleniyor ya da bu konuda hiç istek duymuyordum. Hep kendimle, hep kendi kendimle meşguldüm. Nihayet bir parça yaşamak, kendimden bir şeyler çıkarıp dünyaya buyur etmek, bu dünyayla ilişki kurmak ve bir savaşa tutuşmak için hepsinden güçlü bir

özlem duyuyordum. Kentin sokaklarında koşturup huzursuzluktan gece yarılarına kadar eve dönemediğim kimi akşamlar öyle bir duyguya kapılıyordum ki, sanki o anda, tam o anda sevgilim ileriden bana doğru gelecek, ilk köşe başında karşıma çıkacak, gözüme çarpan ilk pencereden bana seslenecekti. Bazen bütün bunlar bana dayanılmaz bir acı veriyor, bir fırsatını bulup canıma kıymayı aklımdan geçirdiğim bile oluyordu.

Böyle zamanlarda kaçıp sığınabileceğim acayip bir barınak bulmuştum; hani nasıl derler, bir "rastlantı sonucu". Aslında böyle rastlantılar yoktur. Bir kimse bir şeye mutlaka gereksinim duyuyor ve o şeyi ele geçiriyorsa, bunu ona sağlayan rastlantı değildir; kendisi, kendi içindeki istek ve zorunluluk onu çekip ilgili nesneye götürmüştür.

Kentte gezip dolaşırken, dış mahallelerin birindeki küçük bir kiliseden iki üç kez org müziği işitmiş, ama durmayıp yoluma devam etmiştim. Yine bir ara kilise önünden geçiyordum ki, aynı müziği işittim. Bach'tan bir parça çalınıyordu. Kapıya yürüdüm, ama kapı kapalıydı. Sokakta hemen hemen hiç kimse yoktu; kilisenin bitişiğindeki bir taşın üzerine oturdum, paltomun yakalarını kaldırıp çalınan parçayı dinlemeye başladım. Büyük denemese de iyi bir orgdu, istem ve ısrarla, başkalarına benzemeyen son derece kişisel bir üslupla harikulade çalınıyor, sesi bir dua gibi yankılanıyordu. İçimde öyle bir his uyanmıştı ki, sanki org başında oturan, çaldığı müzikte bir hazinenin saklı yattığını biliyor, kendi hayatıymış gibi bu hazineyi ele geçirmek için savaşıyor, ona talip oluyor, onun kapısını aşındırıyordu. Teknik açıdan pek fazla anladığımı söyleyemem müzikten; ama ruhun özellikle bu dışavurumunu ta çocukluğumdan beri sezgisel yoldan kavramış ve müziği doğal bir nesne gibi içimde duymuşumdur.

Org başındaki adam Bach'tan sonra çağdaş bir şey çaldı, Reger'den bir parça olabilirdi bu. Kilisenin içi neredeyse zifiri karanlıktı; yalnızca bana en yakın pencereden çok sönük bir ışık sızıyordu içeri. Müzik bitene kadar bekledim, sonra bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladım; derken orgu çalan kişi kapıdan çıktı. Genç biriydi ama yine de yaşça büyüktü benden, iri yapılı ve tıknazdı, bir şeye kızıp içerlemiş gibi sert adımlarla seğirtip önümden geçti.

O günden beri kimi akşam saatlerinde kilisenin önünde oturuyor ya da bir aşağı bir yukarı gidip geliyordum. Bir defasında kapıyı açık bulup girdim içeri, yarım saat kadar biraz üşüyerek ama mutlu, sıranın birinde oturdum; orgcunun yarı buçuk havagazı ışığında çaldıklarını dinledim. Müziğinde yalnız kendisini bulmakla kalmayıp çaldıkları arasında da bir yakınlık saptadım, sanki gizli bir ilişki birbirine bağlıyordu seslendirdiği parçaları. Tümünde bir inanç, bir teslimiyet, bir dindarlık havası esiyordu, ama kilisede tapınanların ve rahiplerin dindarlığından ayrı bir şeydi bu, ortaçağın hac yolcularında ve dilencilerinde rastlanan, bütün inançların üstündeki bir dünya görüşüne katıksız teslimiyeti içeren bir dindarlıktı. Bach'tan önceki ustalar ve eski İtalyan müzisyenleri özenle çalınıp geçilmişti. Ve hepsi aynı şeyi söylüyor, hepsi orgcunun da ruhunda hissettiği şeyleri dile getiriyordu: özlem, dünyaya alabildiğine içtenlikle kucak açış ve yine dünyadan alabildiğine çılgınca bir ayrılış, insanın kendi karanlık ruhuna yakıp kavurucu bir tutkuyla kulak verişi, teslimiyetteki esriklik ve harikuladeliğe karşı derin bir ilgi.

Bir ara adam kiliseden çıkmış giderken, gizlice peşine düştüm; kentin epey dışındaki küçük bir meyhaneden içeri girdi. Kendimi tutamayarak arkasından yürüdüm. Onu ilk kez burada açık seçik görebildim. Küçük

salonun bir köşesinde meyhanecinin kendisine ayrılmış masasında oturuyordu, siyah keçe şapkası başındaydı, bir şarap şişesi duruyordu önünde. Yüzü tahmin ettiğim gibiydi; çirkin ve biraz vahşi, arayış içinde ve katı, inatçı ve istem dolu bir yüzdü, oysa ağız çevresinde yumuşak ve çocuksu bir ifade seçiliyordu. Erkeksilik ve güçlülük, gözlerde ve alında tümüyle açığa vuruyordu kendini; yüzün alt bölümü ise narindi ve henüz bir olgunluğa kavuşmamıştı, adeta denetim dışında kalıyordu ve biraz da yumuşak bir görünümü vardı. Alın ve bakışlarla adeta çelişki oluşturan çene çocuksu bir ifadeyle kararsızlık içinde bekliyordu. Gurur ve düşmanlık dolu koyu kahverengi gözleri sevmiştim.

Suskun, karşısına geçip oturdum. Meyhanede bizden başka kimse yoktu. Beni oradan kovup uzaklaştırmak ister gibi gözlerinden şimşekler çakarak öfkeyle baktı. Ama ben göğüsledim bu bakışları, gözlerimi ondan ayırmadım. Sonunda ters ters homurdandı: "Ne diye gözünüzü dikmiş bana yiyecekmiş gibi bakıyorsunuz, ha? Benden istediğiniz bir şey mi var?"

"Hayır, yok," dedim. "Ama şimdiye kadar bana çok şey verdiniz."

Kaşlarını çattı.

"Ya? Müziğe âşık birisiniz galiba? Bana sorarsanız, iğrenç bir şey müziğe âşık olmak."

Bu sözleri beni yıldırmadı.

"Sizi sık sık dinledim, kentin dışındaki kilisede," dedim. "Sizi rahatsız etmek gibi bir niyetim yok. Sizde belki aradığım bir şeyi bulurum diye düşünmüştüm, olağanüstü bir şey, ne olabilir, bilmiyorum. Ama benim sözlerime aldırmayın, daha iyi! Ben nasıl olsa kilisede sizi dinleyebilirim."

"Kapıyı hep kilitlerim ben."

"Geçen gün unutmuştunuz ama; ben de içeri girip

oturdum. Başka zamanlar dışarıda kilisenin önünde dikilir ya da köşedeki taşın üzerine oturup sizi dinlerim."

"Öyle mi? Bir dahaki sefer içeri gelebilirsiniz, içerisi daha sıcaktır. Kapıya vurun yeter. Ama hızlı vurun, sonra ben org çalarken de değil. Söyleyin bakalım şimdi, bana ne diyecektiniz? Pek de gençsiniz, öğrencisiniz sanırım, liseye gidiyor olmalısınız, belki de üniversiteye. Müzisyen misiniz?"

"Hayır. Müzik dinlemeyi severim ama yalnızca sizin çaldığınız gibisini, tam anlamıyla müzik, bir insanın cennet ve cehennemin kapılarını zorladığını sezdirecek bir müzik. Müzik çok hoşuma gidiyor; nedeni de hemen hemen hiç ahlakçılık taslamaması. Müzikten başka her şeyde ahlakçı bir taraf var; ben de bu özelliği içermeyen bir şey arıyorum. Ahlakçı tutum, şimdiye kadar acı çekmekten başka işime yaramadı. Söylemek istediğimi doğru dürüst dile getiremiyorum. Hem Tanrı hem Şeytan denecek bir tanrının var olması gerektiğini düşünebiliyor musunuz? Zamanında böyle bir tanrı varmış işittiğime göre."

Adam geniş şapkasını biraz arkaya itti, başını sallayarak siyah saçlarını alnından uzaklaştırdı. Bu arada keskin bakışlarıyla beni süzdü ve yüzünü masanın üzerinden bana doğru eğdi. Sesini alçaltarak merakla sordu: "Sözünü ettiğiniz bu tanrının adı ne?"

"Ne yazık ki, hemen hiç bilgim yok hakkında. Bildiğim tek şey, adının Abraxas olduğu."

Adam, sanki biri belli etmeden bizi dinleyebilirmiş gibi kuşkulu bakışlarını çevresinde gezdirdi. Sonra bana yaklaştı ve fısıldayarak dedi ki: "Beklemiştim zaten bunu. Kimsiniz?"

"Bir lise öğrencisi."

"Abraxas'ı nereden biliyorsunuz?"

"Bir rastlantı işte."

Bunun üzerine yumruğunu masanın üzerine indirdi; kadeh sallandı ve içindeki şarabın birazı masanın üzerine döküldü.

"Rastlantıymış! Bırakın bu saçma konuşmayı, delikanlı! Rastlantıyla falan Abraxas konusunda bir şey öğrenilmez, anlaşıldı mı! Size onun hakkında daha çok bilgi vereceğim. Çünkü biraz bir şeyler biliyorum bu konuda."

Sustu ve sandalyesini biraz geriye çekti. Bir bekleyiş havası içinde ona bakmaya başladım; derken suratını ekşitti.

"Burada değil! Bir başka sefer... Alın yiyin şunları!"

Üzerinden çıkarmadığı paltosunun cebinden közlenmiş birkaç kestane alıp önüme attı.

Bir şey söylemeden kestaneleri yemeye başladım, pek memnun olmuştum. Bir süre sonra, "Söyleyin haydi!" diye fısıldadı. "Nereden biliyorsunuz Abraxas'ı?"

Hiç tereddütsüz anlattım her şeyi:

"Bir ara yalnızlık ve çaresizlik içindeydim. Derken geçmiş yıllardan bir dost geldi aklıma. Çok şey bildiğini sandığım bir dost. Bir resim yapmıştım, dünya küresinin içinden sıyrılıp çıkmaya çalışan bir kuşun resmi. Bunu tutup kendisine yolladım. Bir süre sonra, böyle bir şeye artık pek ihtimal vermiyordum ki, bir kâğıt parçası geçti elime, üzerinde şunlar yazılıydı: 'Kuş yumurtadan çıkmak için savaş veriyor. Yumurta dünyadır. Kuş uçup Tanrı'ya gidiyor. Tanrı Abraxas'tır.'"

Bir şey demedi. Kestanelerimizi soyup şarapla yedik.

"Bir şarap daha söyleyelim mi?" diye sordu.

"Teşekkür ederim. İçkiyle başım pek hoş değil de."

Biraz hayal kırıklığına uğramış gibiydi, güldü.

"Nasıl isterseniz! Benim bu konudaki tutumum sizinkinden farklı. Ben daha burada kalacağım. Siz gidin artık!"

Bir dahaki sefer org müziğinden sonra kiliseden çıkıp birlikte yürüdük; bu kez canı konuşmak istemiyordu. Beni eski bir sokaktaki eski ve görkemli bir evin merdivenlerinden çıkararak biraz kasvetli, bakımsız ve geniş bir odadan içeri soktu; odada piyano dışında müziği anımsatan hiçbir şey yoktu, öte yandan büyük bir kitaplık ve çalışma masası, odayı bilgince bir havayla donatıyordu.

"Ne kadar da çok kitabınız var!" dedim takdirle.

"Bu gördüklerinizden bir bölümü babamın kitaplığından. Babamlarla kalıyorum... Evet delikanlı, babam ve annemle kalıyorum ama sizi onlarla tanıştıramayacağım, arkadaşlarıma evde pek saygı göstermezler çünkü. Ben Müsrif Oğul'um, anlıyor musunuz? Babam alabildiğine saygıdeğer biri, bu kentin hatırı sayılır bir rahibi ve vaizidir. Hemen öğrenmeniz için şunu söyleyeyim ki, ben de onun yetenekli ve kendisinden çok şey beklenebilecek efendi oğluydum; gelin görün ki, doğru yoldan çıktım bir bakıma, sapıttım. İlahiyat fakültesine gidiyordum, bitirme sınavından kısa süre önce bu şerefli fakülteden ayrıldım. Ama kişisel inceleme ve araştırmalar bakımından doğrusu hâlâ teolog sayılırım. İnsanların çeşitli zamanlarda kafalarından ne gibi tanrılar çıkarıp ortaya koydukları, benim için hâlâ son derece önemli ve ilginçtir. Ayrıca şu anda müzisyenim ve öyle görünüyor ki, pek yakında küçük çapta bir orgcu olarak çalışmaya başlayacağım. O zaman yine kilisedeyim sayılır."

Kitapların sırtlarında gezdirdim gözlerimi; küçük masa lambasının sönük ışığında seçebildiğim kadarıyla Yunanca, İtalyanca ve İbranice başlıklar gördüm. Bu arada karanlık duvar dibine uzanmış dostum, bir şeylerle uğraşıyordu.

Az sonra, "Gelin," dedi, "şimdi sizinle biraz felsefe alıştırması yapalım, yani çenemizi tutup konuşmadan yüzükoyun yatalım yere ve düşüncelere dalalım."

Bir kibrit çakarak, önünde yere uzandığı şöminedeki kâğıtları ve odunları tutuşturdu. Ansızın alevler yükseldi şöminenin içinde; dostum, ateşi büyük bir dikkatle karıştırıp beslemeye koyuldu. Derken ben de onun yanına, iler tutar yeri kalmamış halının üzerine uzandım. Gözlerini ateşe dikmişti; ateş beni de kendine çekiyordu; sanırım bir saat kadar hiçbir şey konuşmaksızın çıtırtıyla yanan odunlar önünde yüzükoyun yattık; odunların nasıl alevler çıkardığını, kaynayıp gürüldediğini, yıkılıp çöktüğünü, kıvrılıp büküldüğünü, sönüp çırpındığını, sonunda kendi içine gömülmüş kor parçalarına dönüşüp düşüncelere daldığını izledik.

Bir ara dostum, "Ateşe tapmak insanların icat ettiği en aptalca şey değildi," diye mırıldandı kendi kendine. Bunun dışında ikimizin de ağzından bir söz çıkmadı. Gözlerimi ateşe dikmiş, öylece bakıyordum, düşlere ve sessizliğe gömülmüştüm, dumanda çeşitli figürler ve külde çeşitli görüntüler algılıyordum. Bir ara irkildim. Dostum biraz reçine atmıştı ateşe; ansızın ince küçük bir alev yükseldi ve alevin içinde sarı başlı atmacayı gördüm. Şöminenin can çekişen ateşinde yanıp tutuşan altınsı iplikle ağlar örerek bir araya geliyor, harfler ve hayaller oluşuyor; çeşitli yüzleri, hayvanları, bitkileri, kurtları ve yılanları anımsatan figürler beliriyordu. Birden daldığım düşten uyanıp dostuma çevirdim başımı; çenesini yumruklarına dayamıştı, gözlerini dikmiş, kendini vererek ve ısrarla küllere bakıyordu.

"Artık gideyim ben," dedim usulca.

"O zaman durmayın gidin! Güle güle!"

Ayağa kalkmadı, lamba sönmüştü, el yordamıyla zifiri karanlık odadan ve koridorlardan güçlükle geçip merdivenlerden inerek bu lanetlenmiş eski evden dışarı attım kendimi. Sokakta durup başımı kaldırıp bir kez daha eve baktım. Pencerelerin hiçbirinde ışık yanmıyor-

du. Önündeki gaz fenerinin aydınlığında pirinçten küçük bir tabelanın kapıda parıldadığını gördüm.

"Pistorius, Başrahip" yazısını okudum üzerinde.

Ancak eve dönerek akşam yemeğini yiyip odamda bir başıma oturduğum zaman aklıma geldi, dostumdan ne Abraxas ne de Pistorius'la ilgili bir şey işitmiştim, zaten bütün konuştuklarımız üç beş sözcüğü geçmemişti. Ama onunla evlerine gitmek, onunla beraber olmak çok sevindirmişti beni. Bir dahaki sefer bana eski org müziğinden çok seçkin bir parça, Buxtehude'nin[1] bir *passacaglia*'sını[2] çalacağına söz vermişti.

Ben farkına varmamıştım ama, orgcu dostum Pistorius, kasvetli ve münzevi odasının döşemesinde şömine önünde uzanmış yattığımız sırada bana ilk dersi vermişti. Ateşe bakmak iyi gelmişti bana, her zaman içimde yaşatmama karşın, asla gereken bakımı ve özeni göstermediğim eğilimleri güçlendirip doğrulamıştı. Giderek kısmen de olsa algılamıştım bu durumu.

Daha küçük bir çocukken hep doğadaki acayip şekilleri seyretmek istemiş, gözlemleyerek değil de içerdikleri büyüye, konuştukları karışık ve derin dile kendimi vererek bunu yapmaya heveslenmiştim. Odunlaşmış uzun ağaç kökleri, kayalardaki taşlı damarlar, suda yüzen yağ lekeleri, camlardaki çatlaklar ve buna benzer şeyler zaman zaman hayli büyüleyici bir etki yaratırdı bende; özellikle su ve ateş, duman, bulutlar, toz toprak ve hepsinden çok gözlerimi yumduğumda sanki gözlerimin önünde dönüp dolanan renkli benekler sözünü ettiğim

1. Dietrich Buxtehude (1637-1707): Besteci, organist; org müziğin vokal müzik ve oda müziği alanında yapıtları vardı, Bach'ı önemli ölçüde etkiledi. (Ç.N.)
2. 16. yy. sonlarına doğru İspanya'da görülen üç zamanlı bir halk dansı. (Ç.N.)

şeyler arasındaydı. Pistorius'u ilk ziyaretimi izleyen günlerde bu durum aklıma geldi yeniden. Çünkü o zamandan beri içimde duyduğum direnci, açıkta yanan ateşe yalnızca gözlerimi dikerek bakmama borçlu olduğumu hissediyordum. Böyle bir şey ne kadar tuhaf da olsa bana iyi geliyor, varlığıma bir zenginlik katıyordu.

Yaşam amacıma götüren yolda şimdiye dek edindiğim birkaç deneyime bu yeni deneyim de eklenmişti: Böylesi şekilleri seyretmek; doğanın usdışı, karmaşık ve acayip şekillerinin üzerine teslimiyetle eğilmek, iç dünyamızla bu şekilleri yaratan doğa arasında bir uyumun var olduğu duygusunu uyandırır insanda. Çok geçmeden söz konusu şekillere, bizim kendi kaprislerimizin ürünü gözüyle bakmaya başlar, onları bizim yarattığımız nesneler saymak gibi bir ayartıya kapılırız. Bizimle doğa arasındaki sınırın boşlukta süzülmeye başladığını ve sonunda silinip gittiğini görerek öyle bir ruhla tanışırız ki, gözümüzün retina tabakasında oluşan imgelerin dış etkilerden mi, yoksa iç etkilerden mi kaynaklandığını bilemez duruma geliriz. Başka hiçbir alıştırmada rastlanmayacak kadar basit ve kolay yoldan, bizim ne ölçüde yaratıcı sayılacağımızı, dünyanın yaratılış sürecinde ruhumuzun nasıl durup dinlenmeden rol oynadığını görürüz. Daha doğrusu, gerek kendi içimizde gerek doğada aynı bölünmez Tanrısallık etkinliğini sürdürür. Dış dünya batıp gitse bile, bizlerden biri çıkıp onu yeniden kurabilir çünkü dağ ve ırmak, ağaç ve yaprak, kök ve çiçek, doğada şekillenmiş ne varsa hepsinin örnekleri bizim kendi içimizdedir, bizim ruhumuzdan kaynaklanmaktadır hepsi ve bu ruhun özü sonsuzluktur; biz tanımayız bu özü ama biz onu tanımasak da, söz konusu öz, sevgi gücü ve yaratıcı güç kimliğinde kendini açığa vurur.

Ancak yıllar sonra benim bu sözlerimin bir kitapta

doğrulandığını gördüm. Leonardo da Vinci'nin bir kitabıydı bu; bir yerinde pek çok insanın tükürüp geçtiği bir duvarı seyretmenin ne iyi, ne uyarıcı bir şey sayıldığından söz ediliyordu; Leonardo da Vinci, ıslak duvardaki o lekelerin önünde Pistorius'la benim şöminedeki ateşin önünde hissettiklerimizin aynısını hissetmişti.

Bundan sonraki ilk beraberliğimizde Pistorius bana bir açıklamada bulundu:

"Bizler, kişiliğimizin sınırlarını her zaman fazlasıyla dar çizeriz. Yalnızca bireysel bakımdan değişik gördüğümüz şeyi, kişiliğimizin kapsamı içine alırız. Oysa dünyadaki her şey bizde, bizim her birimizde vardır; nasıl ki bedenimiz başlangıcı balığa ve hatta ondan da gerilere uzanan bir gelişim sürecinin izlerini taşıyorsa, ruhumuz da şimdiye kadar insanların ruhlarında yaşamış olan her şeyi kendisinde saklı tutar. Yunanlılarda olsun, Çinlilerde olsun ya da Zululara da, bugüne kadar gelmiş geçmiş bütün tanrı ve şeytanlar tümüyle bizim içimizde yaşar; imkân, istek ve çıkış yolu olarak içimizde hazır beklerler. İnsan soyu tükense de geride hiç eğitim görmemiş, yarı buçuk bir yetenekle donatılmış tek bir çocuk bile kalsa, bu çocuk nesnelerin tüm gelişim sürecini yeniden ele geçirebilir; tanrıları, cinleri, cennetleri, buyrukları ve yasakları, Tevrat'ı ve İncil'i her şeyi yeniden üretip ortaya koyabilir."

"İyi güzel ama," diye itiraz ettim, "tek kişinin değeri nerede kalıyor o zaman? Mademki her şey içimizde hazır olarak var, ne diye bunları elde edeceğiz diye çaba harcarız hep?"

"Dur orada!" diye sesini yükseltti Pistorius, ateşli bir edayla. "İnsanın dünyayı içinde taşıması ayrı bir şey, bunu içinde taşıdığını bilmek ayrı! Örneğin kaçık biri Platon'u anımsatan düşünceleri kafasında üretebilir; Herrnhut Enstitüsü'nde okuyan küçük dindar bir öğrenci

gnostiklerde[1] ve Zerdüştlerde[2] karşılaşılan derin mitolojik durumları yaratıcı bir tutumla kafasında canlandırabilir; ama kendisi bunu bilmez. Bunu bilmediği sürece de bir ağaç, bir taştır o, olsa olsa bir hayvandır. Ama içinde söz konusu bilginin ilk kıvılcımı çaktığında insana dönüşür. Yolda giden iki bacaklıların tümüne, salt iki bacak üzerinde yürüdükleri, doğuracakları yavrularını dokuz ay karınlarında taşıdıkları için insan gözüyle bakmazsınız herhalde? Onlardan ne kadarının balık ya da koyun, ne kadarının solucan ya da kirpi, ne kadarının karınca, ne kadarının arı olduğunu görüyorsunuz sanırım! Doğru, her birinin içinde insan aşamasına yükselme olanakları saklı yatar, ama ancak bu olanakların sezgisine varıldığında, hatta bir bölümüyle onların nasıl bilinçli duruma getirileceği öğrenildiğinde, kendilerine sahip çıkılabilir."

Yaklaşık işte bu türdeydi konuşmalarımız. Dostumun, önüme yepyeni bir şey, tümüyle şaşırtıcı bir şey çıkardığı seyrek oluyordu. Ama en sıradanları da dahil, Pistorius'un bütün sözleri hafif, ama sürekli çekiç vuruşları gibi ruhumdaki aynı noktayı dövüp duruyor, zarları üzerimden sıyırıp atmama, içinde bulunduğum yumurtanın kabuklarını kırıp çıkmama yardım ediyordu. Her çekiç vuruşunda başımı öncekinden biraz daha yukarı kaldırıyor, biraz daha özgürlüğe kavuşuyordum; sonunda benim sarı kuşum, yırtıcı kuşlara özgü güzelim başını dünyanın paramparça edilmiş kabuğundan dışarı çıkarmıştı.

Ayrıca birbirimize sık sık düşlerimizi anlatıyorduk.

1. Yahudilik, Hellenizm, Zerdüştlük ve Hıristiyanlık gibi çeşitli kaynaklardan bir araya gelen ve Hıristiyanlık sonrası ilk yüzyıllarda pek yaygın olan dinsel-felsefi akımlara topluca gnostisizm adı verilmekte ve bu akım mensuplarına gnostik denmektedir. (Ç.N.)
2. Zerdüşt dininin kurucusu Zerdüşt'ün öğretisini benimseyen kimse. (Ç.N.)

Pistorius, düşleri yorumlamasını biliyordu. Bunun eşsiz bir örneğini şu anda anımsıyorum. Bir düş görmüştüm, uçabiliyordum; sanki benim söz geçiremediğim bir güç sert bir şekilde iterek boşlukta ileriye fırlatıyordu beni. Böyle bir uçuş, içimde yüce bir duygu uyandırmıştı ama tehlikeli olabilecek kadar yükseklere çıkarıldığımı ve buna karşı bir şey yapamadığımı görünce, o yüce duygu ansızın korkuya dönüşmüştü. Derken, yükselip alçalmalarımı nefesimi tutarak ya da nefesimi vererek ayarlayabildiğimi anlamam, esenliğe kavuşturmuştu beni.

Bu konuda şöyle söyledi Pistorius: "Sizin uçmanızı sağlayan itici güç, hepimizin içinde saklı yatan o büyük insanlık hazinesidir. Tüm güçlerin kökleriyle bir birlik ve beraberlik duygusudur, ama çok geçmeden uçmak korkutur insanı. Tehlikesi işte öylesine büyüktür! Bu yüzden insanların çoğunluğu uçmaktan seve seve el çeker, yasal düzenlemelerin yol göstericiliğinde kaldırımlarda yürümeyi yeğ tutarlar. Ama siz böyle yapmıyor, yaman bir delikanlıya yaraşır bir davranışla uçmaktan geri kalmıyorsunuz. Ve derken o mucizeyi keşfediyorsunuz; yani söz konusu uçuşu yavaş yavaş denetim altına aldığınızı görüyor, sizi çekip götüren o büyük güce kendi varlığınızdan kaynaklanan ufak ve narin bir gücün, bir organın, bir dümenin katıldığını anlıyorsunuz. Harikulade doğrusu! Böyle bir şeye kavuşmadan istemsiz biçimde havada uçmak; bunu aklından zoru olanlar yapar ancak. Böyleleri kaldırımlardaki insanlardan daha güçlü sezgilerle donatılmışlarsa da, bir anahtar yoktur ellerinde, bir dümen yoktur, dolayısıyla dipsiz derinliklere çakılıp kalırlar. Size gelince Sinclair, siz sanırım bu işi iyi beceriyorsunuz! Bunu yeni bir organla yapıyorsunuz siz, yani bir solunum düzelteciyle. Tüm derinliğiyle ruhunuzun ne kadar az 'bireysel' olduğunu işte buradan çıkarabilirsiniz. Çünkü söz konusu düzelteci bulan o değil. Düzel-

tecin bir yeniliği yok. Ödünç bir nesnedir o, bin yıldan beri vardır. Balıklardaki denge organı, balıklardaki yüzme kesesidir. Ve gerçekten günümüzde yaşayan birkaç balık türü vardır ki, yüzme keseleri aynı zamanda akciğer gibi çalışır ve gerektiğinde solunum işlevini basbayağı üstlenebilirler. Yani sizin düşünüzde uçma kesesi olarak yararlandığınız akciğer gibi tıpkı!"

Hatta Pistorius bana bir zooloji kitabı getirerek türü azalmış o balıkların adlarıyla resimlerini de gösterdi. Ansızın garip bir ürpertiyle, geride kalmış gelişim evrelerine ilişkin bir organın içimde çalışmaya başladığını hissettim.

VI

Yakup'un güreşi

Tuhaf bir adam olan müzisyen Pistorius'tan Abraxas konusunda duyup işittiklerim, burada kısaca anlatılacak gibi değil. Ama ondan öğrendiğim en önemli şey, kendime giden yolda nasıl bir adım daha ilerleyecek oluşumdu. O zamanlar yaklaşık on sekiz yaşında, başkalarına benzemeyen genç biriydim, yüzlerce konuda erkenden olgunlaşmış, bir sürü konuda ise pek geri kalmıştım ve çaresizlik içindeydim. Kendimi zaman zaman başkalarıyla kıyasladığımda, çoğu kez gurur ve kibir duygusuna kapılıyordum ama bir o kadar da cesaretim kırılıyor, bezgin düşüyordum. Kendime bir dâhi, yarı kaçık biri gözüyle bakıyordum sık sık. Yaşıtlarıma kıvanç veren şeyler bana kıvanç vermiyordu ve onların yaşantılarına ayak uyduramıyordum. Sanki onlardan ayrı düştüğüm için bir daha belimi doğrultamayacakmışım, sanki yaşam denen şey yüzüme kapılarını kapamış gibi suçlamalar ve üzüntülerle yiyip bitiriyordum kendimi.

Kendisi de yetişkin bir kaçık sayılabilecek Pistorius, moralimi bozmamayı ve özsaygımı yitirmemeyi öğretti bana. Sözlerimde, düşlerimde, hayallerimde ve düşüncelerimde her zaman değerli şeyler bulup bunları hep ciddiye alarak ve üzerlerinde hep ciddi ciddi konuşarak örnek oldu.

"Sizin söylediğinize göre," dedi bir defasında, "müziği ahlaksal nitelik taşımadığı için seviyorsunuz. Kabul. Ama kendinizin de ahlak savunucusu biri olmamanız gerekmiyor mu bu durumda! Kendinizi başkalarıyla kıyaslamanız doğru mu? Doğa sizi yarasa olarak yaratmışsa, kendinizi nasıl devekuşu yapabilirsiniz? Kendinize bazen acayip biri gözüyle bakıyor, çoğunluğun gittiği yolu izlemediğiniz için kahroluyorsunuz. Böyle davranmayı bırakın. Ateşe bakın, bulutları seyredin; içinizde kimi sezgiler uyanıp ruhunuzdan kimi sesler yükselmeye başladığında, kendinizi bırakın onlara; böyle bir şey acaba öğretmeninizin ya da beybabanızın ya da aziz bir tanrının işine gelir mi, gelmez mi; onlar bunu hoş karşılar mı, karşılamaz mı diye düşünmeyin hiç! Çünkü insan kendini yiyip bitirir yoksa. Bu, insana soluğu kaldırımda aldırır, fosilleştirir onu. Dostum Sinclair, bizim tanrımızın adı Abraxas'tır, hem tanrı hem de şeytandır o, hem aydınlık hem de karanlık dünyayı barındırır. Abraxas'ın ise sizin düşüncelerinizden hiçbirine, sizin düşlerinizden hiçbirine itirazı yoktur. Bunu asla aklınızdan çıkarmayın. Ama siz kusursuz, normal biri aşamasına yüceldiğinizde, o sizi terk eder ve düşüncelerini pişirip kotaracağı yeni bir kap arar kendine."

Bütün düşlerim içinde en vefalısı, o karanlık sevgi düşüydü. Sık sık, sık sık gördüm bu düşü, her defasında kuştan armanın altından geçip bizim eski evin kapısından içeri ayak attım, annemi kucaklamak istedim ama her defasında kucakladığım kimse annem değil, beni korkutan ama alabildiğine yakıp kavurucu bir isteğin beni kendisine doğru ittiği yarı erkek, yarı anne görünümünde biriydi. Bu düşü dostuma bir türlü anlatamadım. Başka her şeyi ona açtım da, bu düşü sakladım kendisinden. Bu düş, kaçıp sığınılacak bir köşe, bir barınak oldu benim için.

Sıkıldığım zamanlar Pistorius'a rica ediyor, o eski üstatlardan Buxtehude'nin *passacaglia*'sını çalmasını istiyordum. Akşamın karanlığı çökmüş kilisede bu acayip, duyarlı, kendi içine gömülmüş, kendi kendine kulak veren müziğe dalıp gidiyordum. Her seferinde bu bana bir rahatlık veriyor, ruhumdan yükselen sesleri haklı görmeye beni daha yatkın kılıyordu.

Bazen org müziğinden sonra bir süre daha kilisede birlikte oturup sivri kemerli yüksek pencerelerden içeri vuran ve içeride kaybolup giden ölgün ışığı seyrediyorduk.

"Bir zaman teolojiyle uğraşmam, neredeyse rahiplikte soluğu alacak olmam komik geliyor bana," dedi Pistorius. "Ama içine düştüğüm yanılgı biçim bakımındandı yalnızca. Çünkü rahiplik, mesleğim ve amacımdır. Ne var ki, vaktinden önce yeterli düzeye ulaşmış gördüm kendimi ve henüz Abraxas'ı tanımadan Yehova'nın hizmetinde çalışmaya başladım. Sana bir şey söyleyeyim mi, her din güzeldir aslında. Din ruh demektir, insan ister Hıristiyanlıktaki gibi evharistya[1] ayinine katılsın, ister hac için Mekke'ye gitsin, fark etmez."

"O zaman," dedim bunun üzerine, "yine de rahip olabilirdiniz."

"Hayır, Sinclair, hayır! Yalan söylemeden bunu yapamayacaktım çünkü. Bizim dinin öyle bir uygulama biçimi var ki, sanki din değil dersin. Sanki us dediğimiz şeyden doğup çıkmıştır. Sıkışınca Katolik bir rahip olabilirdim kuşkusuz ama Protestan bir rahip, hayır! Gerçekten inanan üç beş kişi –tanıdıklarım var böyle– daha çok ağızdan çıkan söze önem verir; örneğin bunlara İsa'nın

1. Katolik Kilisesi'nde Tanrı'ya tapınmanın en önemli parçası; Son Yemek de denen ayinde, İsa'nın çarmıha gerilmeden havarileriyle yediği son yemek, havarileriyle vedalaşması simgesel yoldan tekrarlanır. (Ç.N.)

benim için bir insan değil; bir kahraman, bir mit, insanlığın kendisinin sonsuzluk duvarına resmedilmesini sağlayan muazzam bir hayal olduğunu söyleyemezdim. Sonra, ötekilere, şöyle akıllıca bir söz işitmek, bir yükümlülüğün gereğini yerine getirmek, hiçbir şeyi kaçırmamak ve benzeri şeyler için kiliseye gelenlere, evet bunlara ne derdim? Onları doğru yola çekmeye mi çalışsaydım? Ama benim asla böyle bir niyetim yoktu. Böyle bir amaç gütmez rahip, yalnızca kendi gibi inananların, kendi gibi olanların arasında yaşamak, Tanrı'nın bizi yarattığı duygusunun bir taşıyıcısı ve habercisi olmak ister."

Burada sözlerine ara verdi Pistorius. Sonra yine konuşmasını sürdürdü: "Abraxas adını verdiğimiz bizim yeni inancımız güzeldir, sevgili dostum, sahip olduğumuz en iyi şeydir. Ama bir süt çocuğudur henüz! Kanatları çıkmamıştır. Doğrusu tek başına din, bir gerçekliği içermez. Herkesin ortak malı olması, kült ve esrikliği, ayinleri ve *mysterium*'ları[1] kapsamına alması zorunludur..."

Derken düşüncelere daldı Pistorius, kendi içine gömüldü. "Peki *mysterium*'ları insan tek başına ya da küçük bir çevrede kutlayamaz mı?" diye sordum duraksayarak.

Onaylar gibi başını salladı. "Neden olmasın," dedi. "Ben kendim uzun zamandan beri kutluyorum. Öyle kültleri kutladım ki, haber alsalar, beni yıllarca hapse tıkarlardı. Ama biliyorum, henüz doğru değil böyle yapmam."

Ansızın omzuma vurunca irkildim. "Delikanlı," dedi Pistorius ısrarlı bir tonla. "Sizin de *mysterium*'larınız vardır. Bana açmadığınız düşlerinizin olması gerektiğini biliyorum. Hani öğrenmek istiyor değilim bunları. Ama size şunu söyleyeyim ki, yaşayın bu düşleri, bir sahnedey-

1. Giz; gizli kült, gizli din; gizli din ayini. (Ç.N.)

miş gibi oynayın, sergileyin onları, onlara mihraplar kurun! Bu kadarı yetkinliğin kendisi değildir henüz, ama ona götüren yollardan biridir. Bir gün gelip siz, ben ve daha birkaç kişinin dünyayı yenileştirip yenileştiremeyeceğini göreceğiz. Ama kendi içimizde her gün yenileştirmemiz gerekiyor onu, yoksa hiçbir işe yaramayız. Aklınızdan çıkarmayın bunu! On sekiz yaşındasınız, Sinclair, sokak kadınlarına boş veriyorsunuz; dolayısıyla sevgi düşlerinizin, sevgi isteklerinizin olması gerekiyor. Bunlar sizi korkutuyor, belli. Ama korkmayın! Sahip olduğunuz en iyi şeylerdir bunlar! Bana inanabilirsiniz. Sizin yaşınızdayken kendi sevgi düşlerimi ayak altına almakla çok şey yitirdim. Bunu yapmamak gerekiyor. İnsanın Abraxas'tan haberi varsa, bunu yapmamalıdır artık. Hiçbir şeyden korkmamalı, içimizdeki ruhun özlediği hiçbir şeye yasak gözle bakmamalıyız."

Ürkmüş, atıldım: "Ama insan aklına esen her şeyi yapamaz ki! Örneğin kendisinden hazzetmediği için bir insanı tutup öldüremez kimse." Pistorius, bana biraz daha sokuldu.

"Yerine göre bunu da yapabilir. Ama genellikle yanılgıya düşülür yeri konusunda. Hem ben size aklınızdan geçen her şeyi yapın demiyorum. Hayır! Ama aklınıza gelen ve hepsi kendine göre bir anlamı içeren düşünceleri, kafanızdan kovarak ya da ahlak açısından ele alarak sakıncalı duruma sokmayın. İnsan kendisini ya da bir başkasını çarmıha gerecek yerde, kafasında görkemli düşünceler, bir kadehten şarap yudumlayabilir ve bu arada gizli kurban ayinlerini aklından geçirebilir. Böylesi eylemlere kalkışmaksızın da kendi içgüdüleri ve ayartılarına saygı ve sevgiyle davranabilir. İşte o zaman taşıdıkları anlamı açığa vurur bunlar ve hepsinin de bir anlamı vardır. Diyelim ki ileride aklınıza pek harika ya da suç oluşturan bir eylem düşüncesi geldi, Sinclair; canınız birini

öldürmeyi ya da eşi görülmedik derecede iğrenç bir işe kalkışmayı istedi; o zaman bir an durup böyle bir şeyi hayalinden geçirenin içinizdeki Abraxas olduğunu düşünün! Çünkü öldürmek istediğiniz falan ya da filan kişi değil, bir başkasının kılığına giren sizsiniz kuşkusuz. Biz bir insandan nefret ettiğimizde, kendi içimizde yuvalanıp bu insanın görüntüsüyle karşımıza çıkan birinden nefret ederiz. Bizim kendi içimizde olmayan şey, bizi kızdırmaz."

Şimdiye kadar Pistorius beni bu kadar derinden etkileyen sözler söylememişti. Cevap vermedim. Ama beni hepsinden güçlü ve acayip biçimde etkileyen şey, onun bu sözleriyle Demian'ın yıllardır içimde taşıdığım konuşmaları arasındaki uygunluktu. Birbirlerinden hiç haberleri yoktu, ama ikisi de aynı şeyi söylüyordu bana.

"Dışımızda gördüğümüz şeyler," dedi Pistorius alçak sesle, "içimizdekilerin aynısıdır. İçimizdekinin dışında başka bir gerçek yoktur. İnsanların çoğunun gerçeğe bu kadar aykırı bir yaşam sürmesinin nedeni, kendileri dışındaki görüntüleri gerçek saymaları, içlerindeki dünyaya ise asla söz hakkı tanımamalarıdır. Evet, bu mutlu kılabilir insanı. Ama insan bir kez işin bilincine vardığında, çoğunluğun izlediği yolu seçmesi diye bir şey söz konusu olamaz. Dostum Sinclair, çoğunluğun izlediği yol kolaydır, bizimkisi ise zor. Gidelim haydi!"

İki kez boşu boşuna bekledikten birkaç gün sonra, bir akşam geç vakit ona rastladım; gecenin ayazında bir köşe başında karşıma çıkmıştı, yalpalıyordu, zil zurna sarhoştu. İçimden seslenmek gelmedi. Beni görmeksizin yanımdan geçip gitti Pistorius; yalnızlık içindeki ateş gibi yanan gözlerini önüne dikmişti, bilmediği bir yerden gelen karanlık bir çağrıya uyar gibiydi. Peşinden yürüyüp bir sokağı geride bıraktım; hızlı hızlı ama yine de rahat adımlarla yürüyor, sanki görünmez bir tel üzerinde çeki-

lip götürülüyordu, bir hayaletten farksızdı. Mahzun mahzun eve, gerçekleşmemiş düşlerime döndüm.

"İçindeki dünyayı demek böyle değiştiriyor!" diye geçirdim zihnimden ama aynı anda bunun bayağı ve ahlakçı bir düşünce olduğunu hissettim. Onun düşleri konusunda bir bilgim var mıydı? Belki o, sarhoş haliyle benim korku içinde izlediğimden daha güvenli bir yolu izlemekteydi.

Okulda, öğrenci arkadaşlardan o vakte kadar hiç gözüme çarpmamış birinin teneffüslerde bana sokulmaya çalıştığı zaman zaman dikkatimi çekmişti. Ufak tefek, çelimsiz ve sıska bir oğlandı, kızıla çalan sarı ve seyrek saçları vardı, bakışlarında ve davranışlarında kendine özgü bir hava sezilmekteydi. Bir akşam eve döndüğümde, sokakta pusuya yatmış, beni gözlüyordu; ben önünden geçerken hiç sesini çıkarmadı, ama sonra peşimden seğirtmeye başladı ve benimle oturduğum evin kapısının önüne gelip durdu.

"Benden istediğin bir şey mi var?" diye sordum.

"Tek istediğim seninle konuşmak," dedi çekingen. "Lütfen benimle gelir misin, birkaç adım yürüyelim."

Peşine takıldım, çok heyecanlı olduğunu ve beklentiyle dolup taştığını hissetmiştim. Elleri titriyordu.

"İspritizmacı mısın?" diye sordu ansızın.

"Hayır, Knauer," dedim gülerek. "Uzaktan yakından ilgim yok ispritizmacılıkla. Nereden geldi böyle bir şey aklına?"

"Ama teozofsun herhalde!"

"Teozof da değilim."

"Adam sen de! Ne diye kendini saklıyorsun sanki? Sende bir fevkaladelik olduğunu çok iyi seziyorum çünkü. Gözlerinden okunuyor. Kesinlikle inanıyorum, ruhlarla düşüp kalkıyorsun. Sırf merak ettiğim için soruyor

değilim hani, Sinclair, hayır! Diyeceğim, ben de bir arayış içindeyim; üstelik öyle yalnızım ki!"

Onu cesaretlendirip, "Anlat bakayım!" dedim. "Ruhlar konusunda hiç bilgim yok doğrusu; kendi düşlerimde yaşayıp gidiyorum, sen de bunu hissettin. Başkaları da düşlerde yaşıyor benim gibi ama kendi düşlerinde değil; aramızdaki ayrım da bu."

"Evet, öyledir belki," dedi Knauer, fısıldar gibi. "Önemli olan, içinde yaşanılan düşlerin niteliğidir... Ak büyü diye bir şey işittin mi?"

"Hayır," dedim ister istemez.

"Kendini denetim altına almayı öğrenmek ak büyüdür. İnsan bu yoldan ölümsüzlüğe kavuşabilir ve büyücülük yapabilir. Sen hiç böyle şeylerle uğraşmadın mı?"

Benim söz konusu uğraşlar konusunda merakla sorduğum soruya ilkin bir sırmış gibi cevap vermedi, gitmeye yöneldiğimi görünce saçıp dökmeye başladı bildiklerini.

"Örneğin uyumak ya da dikkatimi belli bir şey üzerinde toplamak istediğimde, böyle bir çalışmaya başvuruyorum. Rasgele bir şey düşünüyorum, diyelim ki bir sözcük, bir ad ya da geometrik bir şekil. Elimden geldiği kadar yoğun biçimde bunları düşünerek içime aktarmaya çalışıyorum; içimde, hayalimde canlandırıyorum hepsini, ta ki kafamın içine gelip girinceye kadar. Sonra onları yine düşünerek boynuma iletiyorum; böylece sürdürüyorum çalışmamı, en sonunda içim bütünüyle bunlarla dolup taşıyor. O zaman büyük bir güç ve direnç kazanıyorum, artık hiçbir şey huzurumu kaçıramıyor."

Ne demek istediğini bir yere kadar kavramıştım. Ama anlatmak istediği daha başka şeyler olduğunu çok iyi seziyordum, tuhaf denecek kadar heyecanlıydı ve hızlı hızlı konuşuyordu. Soracağı soruyu daha kolay so-

rabilmesi için yardımcı oldum kendisine, çok geçmeden ağzından baklayı çıkardı.

"Sen de perhiz yapıyorsun herhalde?" diye sordu çekinerek.

"Nasıl yani? Cinsel bakımdan mı demek istiyorsun?"

"Evet, evet. Ben, ak büyüyle tanışmamdan bu yana, yani iki yıldır perhizdeyim. Daha önce rezil ve kepaze bir hayat sürdüm, biliyorsun işte. Demek hiçbir kadınla cinsel ilişkide bulunmadın?"

"Hayır," diye cevapladım. "İstediğim gibi bir kadın çıkmadı karşıma."

"Peki ya çıksa, o zaman yatar mısın onunla?"

"Elbette! Bir itirazı olmazsa tabii," dedim biraz alaylı.

"Demek öyle! Ama yanlış yoldasın sen. İnsan ancak tam bir perhiz hayatı yaşarsa içindeki güçleri geliştirebilir. Ben yaptım bunu, iki yıl. İki yıl bir ay, hatta biraz daha fazla! Öyle zor ki! Bazen dayanamaz oluyor insan."

"Sana bir şey diyeyim mi, Knauer, bana sorarsan, perhiz pek de önemli değil."

"Biliyorum," dedi Knauer karşı çıkarak, "herkes böyle düşünüyor. Ama bunu senden işitmeyi beklemezdim. O yüce manevi yolu izlemek isteyen kimse, temiz kalmak zorundadır, kesinlikle şart bu!"

"Madem öyle, sen de temiz kalırsın. Benim kafamın almadığı şey, cinselliğini baskı altında tutan bir kişi ne diye başkalarından temiz olsun? Sonra, cinselliği tüm düşünce ve düşlerden çıkarıp atabilir misin?"

Knauer umutsuzlukla bana baktı.

"Hayır, tabii atamam! Ne sanıyorsun sen! Ama atılması gerek. Geceleri öyle düşler görüyorum ki, kendi kendime bile anlatmaktan korkuyorum! Öylesine korkunç düşler, tamam mı!"

O anda Pistorius'un söylediklerini anımsadım. Gel

gelelim, ne denli doğru görsem de, başkalarına açamazdım bunları; kendi deneyimimden kaynaklanmayan, izleyecek gücü henüz kendimde görmediğim bir öğüdü bir başkasına veremezdim. Sustum, bana akıl danışan bir kimseye akıl veremediğim için küçülmüş hissettim kendimi.

"Her şeyi denedim," diye yakındı Knauer. "Elimden geleni yaptım; soğuk suyla yıkanma, kar, buz, jimnastik, koşu, her çareye başvurdum. Ama hiçbiri para etmedi. Her gece, gördüğüm düşlerle uykudan uyandım; öyle düşler ki, aklıma getirmeyi asla göze alamıyorum. İşin korkunç yanı da, manevi alanda öğrendiğim o kadar çok şeyin, bu düşler nedeniyle yine elimden çıkıp gitmesi. Artık dikkatimi belli bir şey üzerinde toplayamaz oldum, kendimi uyku haline bile sokamıyorum. Genellikle bütün gece uyanık yatıyorum yatakta. Bu duruma uzun süre katlanamayacağım. Sonunda bu savaşı sürdüremeyip pes eder ve kendimi yine temiz sayılamayacak duruma sokarsam, bu uğurda hiç savaşmamış kimselerden daha rezil biri olurum. Beni anlıyorsun herhalde?"

Evet der gibi başımı salladım yalnızca, diyecek bir şey bulamadım. Sıkılmaya başlamıştım; onun kesin çaresizlik ve umutsuzluğunun beni fazla etkilemediğini görerek kendimden korktum. İçimdeki bir duygu ona yardım edemeyeceğimi söylüyordu.

Knauer, sonunda bitkin ve üzgün, "Yani bana bir akıl vermeyecek misin bu konuda?" diye sordu. "Hiçbir şey demeyecek misin? Bir çözüm yolu vardır sanırım! Sen bu işi nasıl yapıyorsun peki?"

"Hiçbir şey söyleyemem, Knauer. Bu konuda kimsenin kimseye yardımı dokunamaz. Bana da kimse yardım etmiş değil. Sen kendin kafanı çalıştıracak, kendi içine kulak verecek, gerçekten kendi özünden gelen şeyi yapa-

caksın. Başka hiçbir yolu yok. Sen kendini bulamazsan, ruhları da bulamazsın bana sorarsan."

Hayal kırıklığına uğramıştı Knauer, ansızın susarak bana baktı. Derken bir nefret yanıp tutuştu gözlerinde, suratını ekşitip büyük bir öfkeyle bağırdı: "Ne de güzel bir ermişsin ya! Senin de yüz karası bir durumun var, biliyorum. Bilgelik taslıyorsun ama, sen de benim gibi, herkes gibi aynı batağa saplanmışsın, yalnızca gizliyorsun bunu! Bir domuzdan kalır yanın yok! Tıpkı benim gibi sen de bir domuzsun, sen de! Hiçbirimizin domuzdan kalır yanı yok, hiçbirimizin!"

Çekip giderek onu yalnız bıraktım. İki üç adım peşimden geldi, sonra durdu, arkasına dönüp koşmaya başladı. Acıma ve tiksinti karışımı bir duygu içimi bulandırdı; ancak eve varıp küçük odacığıma kapandıktan, birkaç resmimi çevreme dizip alabildiğine içtenlikle kendi düşlerime dalıp gittikten sonra bu duyguyu sıyırıp atabildim üzerimden. Benim eski düş, evimizin kapısıyla, armasıyla, annemle ve o yabancı kadınla çıkageldi yine; yabancı kadının yüz çizgilerini öylesine açık seçik görüyordum ki, aynı akşam resmini yapmaya başladım.

On beşer dakikalık düşsü sürelerde adeta bilinçsizce çiziktirdiğim resim birkaç gün sonra bitti, akşamleyin duvara asıp masa lambasını önüne çektim, sanki birimizden biri yenik düşene kadar boğuşmam gereken bir hayaletmiş gibi karşısında durdum. Bir yüzü canlandırıyordu resim, eski resimdeki yüze, dostum Demian'ın yüzüne benziyor, ayrıca kendi yüzümü de andırıyordu. Gözlerden biri, diğerine göre dikkati çekecek kadar yukarıdaydı; bakışları derinlere dalmış bir devinimsizlik içinde üzerimden geçip gidiyor, yazgıyla dolup taşıyordu.

Resmin önünde dikiliyordum, içten içe harcadığım çabanın yol açtığı bir soğukluk göğsümden içerilere vu-

ruyordu. Resme sorular yöneltiyor, resmi suçluyor, okşamalara boğuyor, resme yakarıyordum; ona anne diyor, sevgili diyor, fahişe diyor, Abraxas diyordum. Bu arada Pistorius'un –ya da Demian'ın– sözleri geliyordu aklıma; bunların ne zaman konuşulduğunu anımsamıyor, ama hepsini yeniden işitir gibi oluyordum. Yakup'un melekle güreşmesi üzerine söylenmiş sözlerdi bunlar, ayrıca Yakup'un şu sözü vardı aralarında: "Beni kutsamadan seni bir yere bırakmam."

Lambanın ışığında yüz, kendisine her yönelişimde bir değişim geçiriyordu. Önce aydınlanıp ışıl ışıl parlıyor, sonra kara ve kasvetli bir durum alıyor, derken soluk gözkapaklarını canı çekilmiş gözlerinin üzerinde kapıyor, sonra yeniden açıyor, çevresine şimşek şimşek yakıp kavuran bakışlar yolluyor; kadın oluyor, erkek oluyor, kız oluyor; küçük bir çocuğa, bir hayvana dönüşüyor, büzülüp bir leke halini alıyor, ardından yine büyüyüp bir berraklık kazanıyordu. Sonunda ruhumdan kopup gelen zorlu bir çağrıya uyarak gözlerimi yumdum, artık resmi içimde görmeye başlamıştım, daha bir güçlü, daha bir heybetli. Önünde dize gelmek istedim, ama öylesine içime girip yerleşmişti ki, onu kendimden ayıramadım, sanki tümüyle benden bir parça olup çıkmıştı.

Derken ilkbaharda kopan bir fırtına gibi karanlık ve ağır bir uğultu işittim, korku ve yaşantıdan oluşan dile gelmez bir duyguyla titremeye başladım. Yıldızlar çaktı, yıldızlar söndü, düpedüz unutulmuş ilk çocukluk dönemine, varlık öncesi zamanlara ve oluşum sürecinin önceki basamaklarına kadar uzanan anımsamalar itiş kakış önümden sel gibi akıp geçmeye başladı. Ama tüm yaşamımı en gizli köşelerine dek yineliyor görünen anılar, dün ve bugünle sona ermeyerek sürüp gitti, geleceği yansıttı ve beni bugünden çekip alarak müthiş derecede aydınlık ve göz kamaştırıcı görüntüleri içeren yeni ya-

şam biçimlerine götürdü; ne var ki, sonradan hiçbirini doğru dürüst anımsayamadım bunların.

Geceleyin derin bir uykudan uyandım, üzerimde giysiler, çapraz yatıyordum yatakta. Lambayı yaktım, önemli bir şeyi anımsamam gerektiğini hissediyor, ama önceki saatlerde neler olup bittiğini hiç bilmiyordum. Lamba yanınca yavaş yavaş anımsamaya başladım. Gözlerim resmi aradı, duvardaki yerinde yoktu, masanın üzerinde de göremedim. Derken resmi yaktığımı hayal meyal anımsadım. Yoksa onu yakıp küllerini yemem bir düş müydü?

Çırpıntılar içindeydim, büyük bir tedirginlik çullanmıştı üzerime. Şapkamı başıma geçirdim, evden çıkıp sokakta koşturmaya başladım, bir şey beni buna zorlar gibiydi; caddelerden ve meydanlardan geçtim, bir rüzgâr beni önüne katmış sürüklüyordu adeta; dostum Pistorius'un karanlıklara gömülmüş kilisesine gelip içeriye kulak kabarttım; belirsiz bir içgüdüyle aradım, ne aradığımı bilmeksizin aradım hep. Kent dışındaki genelevlerin bulunduğu bir setten geçtim, evlerin bazısında henüz ışık yanıyordu. Daha da dışarılarına çıktım kentin, yeni yapılar ve tuğla yığınlarıyla karşılaştım, üzerleri yer yer gri bir karla örtülmüştü. Yabancı bir gücün itişiyle bir uyurgezer gibi bu kardan çölün ortasında ilerliyordum sanki; aklıma, doğup büyüdüğüm kentte bir zaman baş belası Kromer'in ilk hesaplaşma için beni çekip götürdüğü inşa halindeki yapı geldi. Ona benzer bir bina kurşuni gecenin içinde hemen önümde dikiliyor, çerçevesi takılmamış kapı boşluğuyla kara kara esniyordu. Bir şeyin beni binadan içeri çektiğini hissettim, karşı koymaya çalıştım, kum ve molozlar üzerinden sendeleyerek yürüdüm ama beni içeri çeken güç ağır bastı, binaya girmeden duramadım. Tahta ve tuğla kırıkları üzerinde yalpalayarak ıssız binada ilerledim; kasvetliydi içerisi, nem-

li bir soğuğun ve rutubetli taşların kokusu duyuluyordu. Bir kum yığını gördüm ileride, açık gri bir leke; başkaca her şey karanlıktı.

Derken, dehşete kapılmış bir ses işittim: "Aman Tanrım, nereden çıktın sen, Sinclair?"

Yanı başımda, karanlıkta biri belirdi; ufak tefek ve sıska bir oğlan, bir hayaletten kalır yeri yoktu, saçlarım diken diken oldu, okul arkadaşım Knauer'i tanıdım hemen.

"Nasıl geldin buraya?" diye sordu, heyecandan şaşkına dönmüş. "Nasıl bulabildin beni?"

Ne söylediğini anlamadım.

Kafamda bir sersemlik, "Seni aramadım," dedim. Ağzımdan çıkan her sözcük bana zahmet veriyor; ölü, hareketsiz, adeta donmuş dudaklarımdan güçlükle dökülüyordu.

Knauer, gözlerini dikerek bana baktı.

"Aramadın mı?"

"Hayır. Bir şey beni buraya çekti işte. Yoksa beni çağırdın mı? Beni çağırmış olmalısın mutlaka. Burada ne arıyorsun? Bu gece vakti?"

İnce kollarını vücuduma sımsıkı doladı.

"Evet, gece vakti. Yakında sabah olacak. Ah Sinclair, demek unutmadın beni! Bağışlayabilecek misin?"

"Neyi?"

"Biliyorsun, çok çirkin davrandım sana karşı."

Ancak bunun üzerine Knauer'le aramızda geçen konuşmayı anımsadım. Dört beş gün önce miydi? Sanki üzerinden bir ömür geçmiş gibi geliyordu bana. Ama sonra anımsamış, her şeyi anlamıştım. Yalnızca ikimizin arasında olup bitenleri değil, şimdi buraya niçin geldiğimi, Knauer'in burada kent dışında ne yapmak istediğini de biliyordum.

"Demek canına kıyacaktın, Knauer?"

Soğuktan ve korkudan titriyordu. "Evet, canıma kıyacaktım. Bilmem, becerebilecek miydim? Sabah olana kadar beklemek istiyordum."

Onu çekip binadan dışarı çıkardım. Günün ilk yatay ışınları, gri renkli boşlukta anlatılmaz derecede soğuk ve neşesiz parıldıyordu.

Knauer'i kolundan tutup götürdüm. İçimden bir ses şöyle diyordu: "Şimdi doğru eve git ve kimseye bir şey söyleme! İzlediğin bu yol yanlış, yanlış! Hem senin dediğin gibi domuz da değiliz biz, insanız. Tanrılar yaratıyor, sonra onlarla savaşıyor, onlara kendimizi kutsatıyoruz."

Suskun yürüdük bir süre, sonra ayrıldık. Eve vardığımda şafak sökmüştü.

St.'da kaldığım günlerde en hoşuma giden şey, Pistorius'la org başında ya da şöminede yanan ateşin önünde geçirdiğimiz saatlerdi. Dostumla Abraxas hakkında Yunanca bir metne göz gezdirmiştik. Pistorius bana Vedaların[1] bir çevirisinden parçalar okuyor, kutsal *om*[2] hecesini konuşmasını öğretiyordu. Ne var ki, manevi alanda ilerlememi sağlayan, bu bilgiçlikler değildi, tam tersine. Beni rahatlatan şey, kendi içimde bir yol bulup yürümemdi; kendi düşlerime, düşüncelerime ve sezgilerime güvenimin artması ve içimde taşıdığım gücün giderek daha çok bilincine varmamdı.

Pistorius'la her bakımdan anlaşıyordum. Düşüncelerimi yoğun olarak dostumun üzerinde toplamam yetiyordu, böyle durumlarda ya kendisinin kalkıp bana geleceğinden ya da bana bir selam yollayacağından emin bu-

1. Sanskritçe'de bilgi anlamına gelen bu sözcükle Hint çoktanrıcılığının en eski dini Vedizm'in temelini oluşturan dört kutsal kitap (Rig-Veda, Sama-Veda, Yajur-Veda ve Athnarva-Veda) anlatılır. (Ç.N.)

2. Hinduizm ve Brahmanizm'de karşılaşılan kutsal, büyülü, başka dillere çevrilmeyip yalnızca yorum konusu yapılabilen, Vedalarda da kullanılmış olan kutsal hece. (Ç.N.)

lunuyordum. Tıpkı Demian gibi yanımda değilken de ona bir soru yöneltebiliyordum. Onu gereği gibi gözlerimin önünde canlandırmam ve soracağım soruları yoğun düşünceler biçiminde kendisine yöneltmem yetiyor, derken sorunun içine yerleştirdiğim manevi güç cevap olarak dönüp bana geliyordu. Şu da var ki, kafamda canlandırdığım ne Pistorius'un ne de Demian'ın şahsıydı, benim düşte gördüğüm ve resme geçirdiğim yüzdü bu, kendi şeytanımın erkek kadın özelliklerini içeren düşsel görüntüsüydü, her seferinde bu görüntüye başvuruyordum; artık görüntü yalnızca düşlerimde ve yalnızca resim olarak kâğıt üzerinde değil, aynı zamanda bana ait bir ideal, kendimin yüce bir biçimi olarak içimde de yaşıyordu.

Canına kıymak isteyip de kıyamayan Knauer'in benimle kurduğu ilişki, tuhaf ve bazen de gülünç denecek gibiydi. Benim kendisine gönderildiğim o geceden bu yana sadık bir uşak ya da bir köpek gibi peşimden ayrılmıyor, yaşamını benim yaşamıma bağlamaya çalışıyor, ne dersem körü körüne yerine getiriyordu. En acayip sorular ve isteklerle çıkıp bana geliyor; ruhları görmek, Kabbala[1] öğrenmek istiyor, bu gibi şeylerden hiç anlamadığımı kesinlikle açıkladığım zaman da bana inanmıyordu. Her şeye gücü yeten biri gözüyle bakıyordu bana. Ama işin tuhafı, alabildiğine garip ve sersemce sorularıyla öyle bir zamanda bana geliyordu ki, tam o sırada ben içimdeki bir düğümü çözmekle uğraşıyor oluyordum ve Knauer'in kapris sayılacak düşünceleriyle soruları bu düğümün çözümü için gerekli şifreyi ve itici gücü ansı-

1. Yahudilikte gizemci (mistik) bir akımın ismi. Bu akıma mensup kişiler harfleri yorumlayıp değerlendirerek ve bir sayı gizemciliğinden yararlanarak Tevrat'ın gizli anlamını ele geçirmeye, yaratılıştan önceki durumu öğrenmeye çalışır. (Ç.N.)

zın elime tutuşturuyordu. Genellikle kendisinden rahatsızlık duyup onu kabaca geri çeviriyor, ama yine de kendisine verdiğim şeyin onda ikileşmiş olarak bana geri döndüğünü, onun da benim için bir yol gösterici ya da yolun kendisi olduğunu hissediyordum. Bana taşıyıp getirdiği, içlerinde esenlik aradığı o yaman kitap ve yazılar, o sıralarda görebildiğimden çok daha fazla şey öğretmişti bana.

Günün birinde Knauer yolumdan çekilip gitti, farkına varmadım hiç. Onunla hesaplaşmanın gereği yoktu. Ama Pistorius'la evet. St.'daki okul döneminin sonuna doğru bu dostumun yanında tuhaf bir olay daha yaşadım:

Kendi halinde insanlar bile yaşamlarında bir iki kez saygı ve minnet gibi o güzel erdemlerle çatışma durumuna girmekten yakalarını kurtaramaz. Herkes gün gelip kendisini babasından, öğretmenlerinden ayıracak adımı atmak, yalnızlığın tokadını bir bakıma yemek zorundadır; ne var ki, insanların çoğu buna pek katlanamaz, kısa süre sonra yine siner, kendilerine sığınacak bir yer ararlar. Ben, anne ve babamla onların dünyasından, çocukluğumun bu aydınlık dünyasından çetin bir savaş sonucu değil, yavaş yavaş ve neredeyse farkına varmaksızın ayrılıp uzaklaşmış, onlar için yabancı biri durumuna gelmiştim. Bu da beni üzmüştü, evimize dönüp geldikçe genellikle acı saatler yaşamıştım ama bunun beni derinden sarstığını da söyleyemem, katlanılacak gibiydi.

Ne var ki, alışkanlıktan değil, düpedüz içimizden gelen dürtüyle sevgi ve saygıda karar kılmış, düpedüz kendi gönlümüzle öğrenciliğe ve dostluğa yönelmişsek, varlığımızdaki bizi peşinden sürükleyen akıntıyla sevdiğimizden koparılıp uzağa götürüldüğümüzü hisseder gibi olduğumuz an, bizim için acı ve korkunç bir andır kuşkusuz. Dostu ya da öğretmeni yadsıyan her düşünce

zehirli dikenini kalbimize batırır, kendimizi savunmak için başvurduğumuz her darbe kendi suratımıza iner. Böyle anlarda, geçerli bir ahlak anlayışını içinde taşıdığını sanan kişinin karşısına yüz kızartıcı seslenişler ve namussuzluk damgaları gibi "sadakatsizlik" ve "nankörlük" sözcükleri gelip dikilir, bundan ürken yürekler korkuyla çocukluk erdemlerinin yüze gülücü ovalarına kaçıp sığınır ve buradan kopuşun da gerçekleştirilmesi, bu bağın da koparılıp atılması gereğine bir türlü inanmak istemezler.

Yavaş yavaş içimde beliren bir duygu, dostum Pistorius'u kayıtsız şartsız önder olarak benimsememe karşı çıkmıştı. Delikanlılık çağının en önemli dönemine ilişkin yaşantılarımı onunla dostluğum; onun öğüdü, onun tesellisi, onun yakınlığı doldurmuştu. Onun ağzından Tanrı benimle konuşmuş, onun ağzından düşlerim bir yorumа, bir açıklığa kavuşarak yeniden bana dönmüş ve bir özgüven duygusunu bana armağan etmişti. Ama ne yazık ki, kendisine karşı içimde bir direnişin yavaş yavaş büyüdüğünü hissediyordum artık. Sözlerini aşırı öğretici buluyor, benim ancak bir parçamı doğru dürüst anladığını hissediyordum.

Aramızda bir kavga çıkmamış, kötü bir sahne geçmemiş; bir kopma, hatta bir hesaplaşma söz konusu olmamıştı. Aslında masum denebilecek bir tek söz söylemiştim kendisine, ama işte öyle bir anda yapmıştım ki bunu, aramızdaki bir yanılsama kırılıp dökülerek renkli parçalara bölünmüştü.

Olayın sezgisi bir süredir içime sıkıntı vermesine karşın, ancak bir pazar günü dostumun o bilginlik taşan odasında açık seçik bir duyguya dönüşmüştü. Şöminedeki ateşin önünde yere uzanmıştık; dostum okuyup incelediği, üzerinde düşünüp taşındığı ve ilerideki gerçekleşme olasılıklarını gözden geçirdiği *mysterium*'larla inanç

biçimlerinden söz açmıştı. Ama bütün bunlar bana yaşamsal önem taşımaktan çok acayip ve ilginç şeyler olarak görünüyor, bir bilgiçlik havası taşıyordu, eski dünyaların yıkıntıları altında yorgun bir arayış gibiydi. Ansızın bütün bu davranışa, mitolojilerden oluşan bu külte, geçmişten günümüze aktarılmış inanç biçimleriyle bütün bu mozaik oyununa karşı bir tiksinti kapladı ruhumu.

Birden içimde patlak veren ve beni de şaşırtıp korkutan bir kötü niyetle, "Pistorius," dedim, "bana yine bir düş anlatın, gece gördüğünüz gerçek bir düş. Şimdi anlattığınız şeyler var ya, bana pek bayatlamış gibi geldi!"

Pistorius, o ana kadar böyle konuştuğumu hiç duymamıştı. Ben ise bu lafları eder etmez utanç ve korkuyla hissetmiştim ki, onu kalbinden vurduğum ok, onun kendi silah deposundan alınmıştı; onun alaylı bir edayla zaman zaman açığa vurduğu özsuçlamaları, şimdi ben haince davranıp kendisine yöneltmiştim.

Pistorius bunu hemen sezmiş ve bir anda sesini kesmişti. Dehşetle ona baktım ve fena halde sararıp solduğunu gördüm.

Uzun ve ağır bir sessizlikten sonra kalkıp ateşe odun attı ve hiç istifini bozmadan, "Çok haklısınız, Sinclair," dedi. "Siz zeki bir çocuksunuz. Böyle bayatlamış konularla başınızı ağrıtmam doğru değil."

Çok sakin konuşuyordu dostum; ama ben, açtığım yaranın acısını kuşkusuz seziyordum. Ne yapmıştım böyle?

Ağladı ağlayacak durumdaydım, canıgönülden ona yönelmek, ondan af dilemek, kendisini sevdiğimi, kendisine karşı sevecenlik dolu bir şükran duygusu beslediğimi kesinlikle açıklamak istiyordum. Dokunaklı sözler geldi aklıma, ama bir türlü söyleyemedim. Olduğum yerde kalıp ateşe baktım ve sustum. Dostum da susuyordu, uzanmış yatıyorduk yerde; yanan odunlar devrilip

düşüyor, kıvrılıp büzülüyordu; sönüp giden her alevle birlikte güzel ve içtenlikli bir şeylerin de yanıp kül olduğunu, uçup gittiğini ve bir daha dönüp gelmeyeceğini hissediyordum.

Sonunda pek sıkılarak, kuru ve kısık bir sesle, "Korkarım, beni yanlış anlıyorsunuz," dedim. Bu sersemce ve saçma sözler, sanki gazetede tefrika edilen bir romandan okuyormuşum gibi kendiliğinden dudaklarımdan dökülmüştü.

"Sizi çok doğru anlıyorum," dedi Pistorius usulcacık. "Evet, haklısınız." Biraz bekledi, sonra ağır ağır sürdürdü konuşmasını: "Bir insan bir başka insan karşısında ne kadar haklı olabilirse tabii."

Hayır, hayır, diye bir ses yükseldi içimde, ben haksızım! Ne var ki, ağzımdan herhangi bir söz çıkmamıştı. Deminki bir tek sözümle, dostumun dikkatini, kendisindeki oldukça güçsüz bir noktaya, kendisindeki bir çaresizliğe ve yaraya çektiğimi biliyordum. Onun bizzat gocunduğu bir yaraya dokunmuştum. "Eskimiş" bir idealin sahibiydi Pistorius; gerçeği geri doğrultuda arayan biriydi, bir romantikti. Ve ansızın derinden derine hissettim ki, Pistorius kendisi için benim gözümdeki kişi olamamış, bana verdiği şeyi kendisine verememişti. Beni öyle bir yoldan götürmüştü ki, bu yol, kılavuzluğu üstlenen kendisini de aşmış ve çaresiz onu terk etmişti.

Tanrı bilir, böyle bir sözcük nasıl oluşurdu insanın içinde! Hani asla kötü niyetim yoktu, böyle bir sözcüğün bir felakete yol açacağını hiç sezmemiştim. Ağzımdan çıktığı anda hiç fark etmemiştim ne söylediğimi; aklıma biraz şakaması, biraz haince ufak bir düşünce gelmiş, açığa vurmadan duramamıştım, bundan da bir trajedi doğup çıkmıştı. Dikkatsizce davranıp küçük bir kabalık yapmıştım, bu da dostum için bir idam fermanı oluşturmuştu.

Tanrım, o sırada ah bir kızıp kendini savunmaya kalksa da bana bağırıp çağırsa diye ne çok geçirmiştim içimden. Ama Pistorius böyle bir şey yapmamış; hepsini ben kendim, kendi içimde yapmak zorunda kalmıştım. Elinden gelse, dostum gülümserdi sanırım. Bunu yapamayışı, onu ne denli incittiğimi bana hepsinden güzel göstermişti.

Ben, küstah ve nankör öğrencinin kendisine indirdiği darbeyi Pistorius'un sessiz sedasız sineye çekmesi, susması ve bana hak vermesi, benim sözüme bir yazgı gibi bakması, kendimi kendi gözümde nefret edilmeye layık duruma sokmuş, davranışımdaki düşüncesizliği bir kat daha büyütmüştü. Darbeyi indirirken, kendini savunabilecek güçlü biri var sanmıştım karşımda; oysa sessiz, boynunu büken birini, gık demeden teslim bayrağını çeken savunmasız birini bulmuştum.

Yavaş yavaş sönen ateşin önünde hayli uzun süre uzanıp yatmıştık; ateşteki alevlerin yarattığı her şekil, kül olarak kıvrılıp bükülen her bir odun parçası belleğimde mutlu, güzelim ve zengin saatleri çağrıştırmış, Pistorius'a karşı yükümlülüğümü giderek çoğaltmıştı. Sonunda dayanamadım. Ayağa kalkıp yürüdüm. Hayli zaman kapının önünde dikildim; uzun süre zifiri karanlık merdivende ve yine uzun süre sokak kapısının önünde bekledim, belki o da gelir, peşime takılır diye düşündüm. Sonra yola düştüm, saatler ve saatlerce kentin içinde, kentin kenar semtlerinde, parkta ve ormanda dolaştım; akşamı yapmıştım. İlk kez o zaman alnımda Kabil'in nişanını taşıdığımı sezer gibi oldum.

Ancak yavaş yavaş kendimi toparlayıp düşünmeye başladım. Bütün düşüncelerimin tek amacı vardı: kendimi suçlamak ve Pistorius'u savunmak. Ama tersi oluyordu hep. Ağzımdan kaçırdığım sözden ötürü bin kez pişmanlık duymaya ve onu geri almaya hazırdım; ne

var ki, gerçekliği de kuşkusuzdu bu sözün. Ancak şimdi Pistorius'u anlamıştım, içinde yaşattığı düşü tümüyle gözlerimin önünde canlandırabiliyordum. Bu düş rahip olmak, yeni bir din ilan etmek; yücelmeyi, sevgi ve tapınmayı yeni biçimlere kavuşturmak, yeni simgeler yaratmaktı. Buna da ne gücü yetiyor ne işi elveriyordu. Aşırı bir tutkuyla geçmişte oyalanıyor, eskiyi avcunun içi gibi biliyor; Mısır, Hindistan, Mithras[1] ve Abraxas konusunda gereğinden çok bilgi sahibi bulunuyordu. Sevgisi, yeryüzünün önceden aşina olduğu görüntülere bağlı kalıyordu hep; oysa bütün ruhuyla kendisi de farkındaydı ki, yeni, şimdiye kadarkinden başka türlü olmak ve koleksiyonlarla kitaplıklarda değil, taze ve diri topraklarda yeşermek zorundadır. Belki yazgısal görevi, bana karşı yaptığı gibi, kendilerine götüren yolu insanlara göstermek, onlara yardım elini uzatmaktı. Şimdiye kadar işitilmedik bir şeyi, yani yeni tanrıları onlara vermek Pistorius'un işi değildi.

İşte bu noktada ansızın güçlü bir alev gibi bir sezgiyle yanıp tutuşmaya başladı içim: Herkesin yapabileceği bir "iş" vardı ama kendi seçebileceği, tanımlayabileceği ve gönlünce yönetebileceği bir iş kimseye verilmemişti. Yeni tanrılar istemek yanlıştı, dünyaya herhangi bir şey vermeye kalkmaksa tümüyle yanlıştı! Uyanık insanları bekleyen tek ama tek bir görev vardı: kendini aramak, kendi içinde bir sağlamlığa kavuşmak, el yordamıyla kendine özgü yolda ilerlemek, yolun nereye çıkacağına aldırmamak. Bu beni derinden sarsmıştı, söz konusu yaşantının meyvesi buydu benim için. Sık sık geleceğin hayalleriyle oynamıştım, belki şair ya da peygamber, belki ressam, belki daha başka biri olarak gelecekte beni bek-

1. Eski Hint ve İran dininde ışık tanrısı. (Ç.N.)

leyen rolleri düşlemiştim. Bütün bunlar bir hiçti. Ben şiir yazmak, vaaz vermek, resim yapmak için gelmemiştim dünyaya; ne ben ne de bir başkası öyle bir amaç için dünyada bulunuyordu. Bunların hepsi arada baş gösterip ikinci planda kalan şeylerdi. Herkes için gerçekte bir tek uğraş vardı: kendini bulmak. İnsan şairlikte, cinnette, peygamberlikte ya da canilikte alabilirdi soluğu, bu onun bileceği şey değildi, hatta bunun önemi de yoktu hiç. Onun işi, rasgele bir nitelik taşımayan kendine özgü yazgıyı ele geçirmek, bu yazgıyı tümüyle ve kesintisiz olarak sonuna dek yaşamaktı. Geri kalanı yarım sayılacak işlerdi; kaçıp kurtulma girişimleri, kitle idealine sığınmalar, uyum sağlama çabaları ve kendi iç dünyası karşısında korkuya kapılmalardı. Yeni görüntü, korkunç ve kutsal, gözlerimin önünde yükseliyordu; şimdiye dek yüzlerce kez sezilmesine, belki ikide bir dile getirilmesine karşın ancak şimdi yaşanmaktaydı. Ben fırlatıp atılmıştım doğa tarafından; bir belirsizlikten içeri, belki yeni bir şeyin, belki hiçbir şeyin kucağına savrulmuştum; alabildiğine derinliklerden bu fırlatılıp atılışın etkisini göstermesini sağlamak, onun istemini ruhumda hissetmek ve onu düpedüz kendi istemim durumuna sokmak, işte benim işim yalnızca buydu! Yalnızca bu!

Şimdiye kadar çok yalnızlık tatmıştım. Şimdi daha da koyu yalnızlıklar olduğunu ve bunların elinden kaçıp kurtulmanın düşünülemeyeceğini seziyordum.

Pistorius'un gönlünü almak için hiçbir girişimde bulunmadım. Yine eskisi gibi dost kalmıştık, ama aramızdaki ilişki değişmişti. Ancak bir tek kez bu konu üzerinde konuşmuştuk; daha doğrusu, bu konuya kendisi değinmişti. "İsteğim rahip olmak, bilmiyorsunuz bunu," diye başlamıştı söze. "Pek çok sezgisi içimizde yaşayan yeni dinin rahibi olmayı pek isterdim. Ama asla olamayacağım. Bunu biliyorum, kendi kendime itiraf et-

mesem de hayli zamandır biliyorum. Diyeceğim, daha başka rahiplik hizmetlerine adayacağım kendimi, belki org üzerinde, belki bir başka yoldan bunu gerçekleştireceğim. Güzel ve kutsal olarak hissettiğim bir şeylerle çevremin sarılıp kuşatılması gerekiyor, org müziğiyle, *mysterium*'la, simgeyle ve mitle örneğin. Bu zorunlu benim için, bundan vazgeçemem... İşte benim zayıf noktam. Çünkü bazen biliyorum, Sinclair, bazen böylesi isteklere içimde yer vermemin doğru sayılamayacağını, söz konusu isteklerin lüksten ve güçsüzlükten başka bir şey olmadığını biliyorum. Kısaca buyur deyip yazgının eline kendimi bırakabilmem daha yüce, daha uygun bir davranış olurdu. Ama böyle bir şeye gücüm yetecek gibi değil; gücümün elvermeyeceği tek şey varsa, o da budur. Belki bir gün gelir, siz bunun altından kalkabilirsiniz. Zor bir iş, karşılaşılan işler arasında gerçekten zor olan tek iş. Sık sık düşlerime girdi ama ne yapayım, elimde değil, düşündükçe ürperiyorum, öyle çırılçıplak ve tek başıma yaşayamam; ben de biraz sıcaklığa ve yiyeceğe gereksinim duyan, zaman zaman kendi gibilerinin yakınlığını özleyen zavallı ve güçsüz bir köpeğim. Kendi yazgısı dışında bir şey istemeyen kimse kendi gibilerinden el çeker, yapayalnız kalır ortada, çevresinde o soğuk mekândan başka bir şey bulunmaz. Diyeceğim, Getsemani bahçesinde İsa'dır böyle biri. Din fedaileri kendilerini seve seve çarmıha gerdirmiştir ama bunlar için de kahraman denemez, bunlar da özgür sayılmazlar, bunların da istedikleri bir şey vardı, alışıp hoşlandıkları ve aşinası bulundukları bir şey; örnek aldıkları, ideal olarak benimsedikleri şeyler vardı. Kendi yazgısını ele geçirmekten başka şey istemeyen kimsenin ne örnek alacağı ne de ideal diye benimseyeceği bir şey kalmıştır artık; ne hoşuna gidecek ne de kendisini avutacak bir şey. Doğrusu böyle bir yolu izlemek gerekirdi. Benim gibi, sizin gi-

bi insanlar yalnız olmaya çok yalnızdırlar, ama gene de birimiz için ötekimiz vardır. Bizler başkalarına benzememekten, kafa tutmaktan, olağanüstü şeyi istemekten içten içe memnunluk duyarız. Yolu sonuna dek izlemek isteyen, bundan da kendini kurtarmak zorundadır. Ayrıca devrimcilik, başkalarına örnek olmak, din fedailiğinde bulunmak gibi bir özentiye de kendini kaptırmaması gerekir. Düşünülecek gibi değil hani..."

Hayır, düşünülecek gibi değildi. Ama düşlerde yaşatılabilir, bir önsezi olarak varlığı hissedilebilir, sezgisi yürekte taşınabilirdi. Pek sessiz bir saat ele geçirmeyegöreyim, bunu da biraz yaşamıştım her seferinde. Bakışlarımı içime çevirmiş, yazgımın görüntüsünün açık duran devinimsiz gözlerinin içine bakmıştım. Bilgelikle dolu olabilirdi bu gözler, cinnetle dolu olabilir, ışınlar halinde sevgi ya da alabildiğine hainlik saçabilirdi, fark etmezdi hiç. Bunlardan hiçbirini seçmemek, hiçbirini istememek gerekiyordu. Salt kendisini istemeliydi insan, salt kendi yazgısını istemeliydi. Bu bakımdan Pistorius önüme düşmüş, bir süre bana kılavuzluk etmişti.

O günler, gözlerim bir şey görmeden sağda solda dolaşıp duruyordum: İçimde uğuldayan bir fırtına vardı, her adımım bir tehlike demekti. Önümde dipsiz uçuruma benzeyen karanlıktan başka şey görmüyordum; şimdiye kadar izlediğim bütün yollar bu karanlıktan içeri dalmış ve uçurumdan aşağı yuvarlanmıştı. Ve kılavuzumun hayalini görüyordum içimde; Demian'a benziyor, ama gözleri benim yazgımı içeriyordu.

Bir kâğıda şu notu çiziktirdim: "Kılavuzum beni terk etti. Zifiri karanlıkta kaldım. Tek başıma adım atacak gibi değilim. Bana yardım et!"

Kâğıdı Demian'a yollayacaktım. Ama sonradan vazgeçtim; ne zaman bunu yapayım dedimse, her seferinde böyle bir davranış çocukça ve saçma göründü gözüme.

Ama o küçük duayı ezbere biliyor ve ruhumdan içeri sık sık onu mırıldanıp duruyordum. Her dakika bana eşlik ediyordu dua. Duanın ne olduğunu sezmeye başlamıştım.

Okul sona ermiş, lise bitmişti. Bir tatil gezisi yapacaktım, babamın fikriydi; sonra da üniversiteye gidecektim. Hangi fakülteye, bilmiyordum henüz. İlk yarıyıl felsefe okuyabileceğim açıklanmıştı üniversite tarafından. Başka bir dal da olsa, yine öpüp başıma koyardım.

VII

Bayan Eva

Tatilde, Demian'ın yıllar önce annesiyle kaldığı eve gittim bir ara. Yaşlı bir kadın bahçede geziniyordu, konuştum; öğrendiğime göre ev kendisininmiş. Demianları sordum. Çok iyi anımsıyordu, ama şu sıralarda nerede oturduklarını bilmediğini söyledi. Bunun beni ne kadar ilgilendirdiğini anlayınca içeri aldı beni, deri kaplı bir albüm çıkarıp Demian'ın annesinin fotoğrafını gösterdi. Kadını pek anımsayamıyordum artık. Ama albümdeki küçük fotoğrafı görünce, kalbim duracak gibi oldu. Benim düşümdeki! Oydu bu, boylu boslu, neredeyse erkeksi kadındı; oğluna benziyordu, yer yer anneliğin, yer yer bir sertliğin, derin bir tutkunun yüz hatlarıyla oğluna benziyordu; güzel ve ayartıcı, güzel ve yanına yaklaşılmaz, şeytan ve anne, yazgı ve sevgiliydi. Evet oydu bu!

Düşlerimdeki hayalin böyle yeryüzünde yaşadığını öğrenir öğrenmez, adeta çılgınca bir mucize karşısında hissettim kendimi. O düşsü hayale benzeyen, yazgımın çizgilerini taşıyan bir kadın gerçekten vardı demek! Neredeydi bu kadın? Nerede? Üstelik Demian'ın annesiydi.

Bu olayın üzerinden çok geçmemişti ki, tatile çıktım. Görülmedik bir gezi! Durup dinlenmeden bir kentten ötekine attım kendimi, aklıma esti buraya, aklıma esti oraya gittim, hep bu kadını arayıp durdum! Öyle gün-

ler geçirdim ki, onu anımsatan, onu çağrıştıran, ona benzeyen ve beni yabancı kentlerin sokakları, istasyonları içinde bir trenden diğerine koşturan bir yığın insana rastladım, karmakarışık bir düşte gibiydim. Daha başka günler de oldu, bütün bu arayışlarımın hiçbir işe yaramadığını anladım; rasgele bir yerde, parkın birinde, bir otel bahçesinde, bir bekleme salonunda elim kolum bağlı oturdum, kendi içime çevirdim gözlerimi, ruhumdaki hayali diriltmeye çalıştım. Ama ürkeklikle davranıyordu şimdi hayal, benden kaçar gibiydi. Gözüme uyku girdiği yoktu; ancak bir trende yol alıp tanımadığım yerlerden geçerken şöyle birkaç dakikalığına kestirebiliyordum. Bir ara Zürih'te peşime bir kadın takıldı; biraz arsız, yosma bir şeydi. Yüzüne bakmadım pek, yürüyüp gittim, benim için kadın yoktu sanki. Aradığımdan başka bir kadına kısa bir süre olsun vakit ayırmaktansa, hemen oracıkta ölmeye razıydım.

İçimde öyle bir his vardı ki, sanki yazgım beni önüne katmış götürüyordu, sanki isteklerime pek yakında kavuşacaktım. Benim buna bir katkım olmadığını görerek sabırsızlıktan çılgına dönüyordum. Bir ara bir istasyonda, Innsbruck'tu sanırım, kalkan bir trenin pencerelerinin birinde gözüme bir kadın ilişti, aradığım kadını anımsattı bana, günlerce beni mutsuzluk içinde bıraktı. Ve ansızın, gece gördüğüm bir düşte karşıma çıktı kadın, böyle bir kovalamacanın saçmalığının utancı ve sıkıntısıyla uykudan uyandım, doğru eve döndüm.

Bundan birkaç hafta sonra H. Üniversitesi'ne yazıldım. Üniversitede her şey hayal kırıklığına uğrattı beni. Felsefe tarihi dersi, öğrenci gençlerin yüzleri gibi boş ve monotondu. Her şey belli kalıplara uygun biçimde akıp bitiyor, herkesin davranışı birbirine benziyordu. Çocuksu simalarda seçilen terle karışık neşe öylesine kasvetli bir boşluğu ve dışarıdan hazır getirilip yüze

oturtulmuşluğu içeriyordu ki! Ama ben özgürdüm; bütün günü kendime ayırıyor, kentte sessiz ve güzel bir evde kalıyordum. Masamın üzerinde Nietzsche'den birkaç kitap duruyordu. Nietzsche'yle yaşıyor, onun ruhunun yalnızlığını hissediyor, onu karşı durulamayacak gibi önüne katmış götüren yazgının kokusunu alıyor ve geçmişte hiç şaşmadan kendi yolunda yürüyüp gitmiş bir kimsenin yaşadığını bilmek beni mutlu kılıyordu.

Bir akşam geç vakit kent içinde aheste aheste dolaşıyordum. Bir güz rüzgârı esiyor, meyhanelerden şarkı söyleyen öğrencilerin sesleri geliyordu. Sigara dumanı açık pencerelerden bulutlar halinde çıkıyor, dalga dalga kabaran şarkılar sel gibi dışarı taşıyordu; yüksek sesle ve canla başla söylenmelerine karşın, bir coşkudan yoksundu hepsi de, ölü bir tekdüzeliği içeriyordu.

Bir köşe başında durup kulak kabarttım, gençlerin bir saat dakikliğiyle çalışan neşesi iki ayrı meyhaneden çıkarak gecenin koynunda yankılanıyordu. Nereye bakılsa ortak davranışlarla, nereye bakılsa birlikte oturmalar, yazgıların yükünü üzerlerden silkip atmak istemeler ve sıcak sıcak sürü yakınlığına kaçıp sığınmalarla karşılaşılıyordu.

Arkamdan ağır ağır yürüyerek iki adam geçti yanımdan. Konuşmalarından birkaç söz kulağıma çalındı.

"Bir zenci köyündeki gençler evine benzemiyor mu tıpkı?" dedi biri. "Eksik kalan hiçbir yanı yok, hatta dövmeler de moda oldu şimdi. Buyrun işte, genç Avrupa size."

Seste tuhaf bir uyarıcı aşina hava sezdim. Karanlık sokakta iki adamın peşine takıldım. Biri bir Japon'du, ufak tefek, şık giyinmiş biriydi; bir fenerin altında gülümseyen sarı yüzünün ışıldadığını gördüm.

Öteki cevap verdi:

"Eh, sizin Japonya'da da daha iyi olmasa gerek du-

rum. Sürünün peşine takılmaktan kendilerini alıkoyan insanlara her tarafta seyrek rastlanıyor artık. Bizim burada da tek tük kimse var."

Konuşulan her sözcük kıvanç dolu bir dehşetle içime işledi. Konuşanı tanıyordum, Demian'dı bu.

Rüzgârlı gecede Demian ile Japon arkadaşının peşine takılıp karanlık sokaklardan geçtim, kulak verip konuşmalarını dinledim, Demian'ın sesindeki uyumun tadını çıkardım. Seste yine o eski eda vardı; o eski güzelim güven ve serinkanlılığı içeriyordu, eskisi gibi üzerimde bir otoriteye sahipti. Artık her şey düzelmişti. Onu ele geçirmiştim.

Japon, kentin dış mahallelerindeki bir caddenin sonunda Demian'dan ayrılıp bir evin kapısını açtı. Geriye dönen Demian geldikleri yolda yürümeye koyuldu; ben, yolun ortasında durmuş kendisini bekliyor, kalbim çarparak onun karşıdan bana doğru yaklaştığını görüyordum. Dimdik ama esnek bir yürüyüşü vardı, kahverengi bir yağmurluk giymişti, kolunda ince bir baston asılıydı. Düzgün adımlarını değiştirmeden hemen burnumun ucuna kadar geldi, şapkasını çıkardı; kararlılık okunan ağzıyla, geniş alnındaki o tuhaf ışıltıyla, o eski aydınlık yüzüyle karşılaştım.

"Demian!" diye seslendim.

Bana elini uzattı.

"Demek sensin ha, Sinclair! Seni bekliyordum."

"Burada olduğumu biliyor muydun?"

"Pek bildiğim yoktu ama, kesinlikle umuyordum. Seni ilk kez bu akşam gördüm, hayli bir süre peşimizden geldin."

"Demek beni tanıdın hemen?"

"Tanımaz mıyım! Değişmeye değişmişsin, ama alnındaki nişan duruyor."

"Nişan mı? Ne nişanı?"

"Unutmadınsa, bir zamanlar Kabil nişanı demiştik buna. Bizim nişanımız. Sende hep vardı nişan, zaten bu yüzden seninle dost olmuştum ya. Ama şimdi nişan daha belirgin durum almış."

"Bilmiyordum. Daha doğrusu, biliyordum aslında. Bir ara senin resmini yapmıştım Demian ve resmin bana da benzediğini görerek şaşırmıştım. Nişan dediğin bu muydu?"

"Evet. Ne iyi şimdi burada olman. Annem de sevinecektir."

İrkildim.

"Annen mi? Annen burada mı? Beni hiç tanımaz ki!"

"Amma yaptın, seni biliyor o. Kim olduğunu kendisine söylemesem de, seni tanıyacaktır. Bunca zamandır neredeydin, hiç sesin çıkmadı?"

"Şey, yazmayı çok istedim sana ama olmadı. Bir süredir içimde yaşayan bir his, seni pek yakında bulacağımı söylüyordu. Her gün bunu bekleyip durdum."

Demian koluma girip yürümeye koyuldu benimle. Ondan çıkıp gelen bir huzur benim içime doluyordu. Çok geçmeden eskisi gibi gevezeliğe koyulduk. Okul günlerini, Konfirmasyon derslerini, bir zamanlar tatildeki o mutsuz beraberliğimizi andık; aramızdaki en eski ve sıkı bağdan, Franz Kromer olayından ise yine hiç söz etmedik.

Çok sürmedi, kendimizi sezgilerle dolup taşan tuhaf bir konuşmanın ortasında bulduk. Demian'ın Japon ahbabıyla konuşmasına dönerek, üniversiteye giden öğrencilerin yaşam biçiminden söz ettik, bir başka konuya geçtik derken; önceki konumuzdan çok uzak gibi görünen bir konu ama Demian'ın sözleri her iki konu arasında içten bir bağ kurdu.

Avrupa'nın ruhu ve yaşadığımız çağ üzerinde söy-

leştik. Demian, dört bir yandan insanların bir araya gelip sürüler oluşturduğunu, oysa özgürlük ve sevgi denen şeye hiçbir yerde rastlanmadığını belirtti. Öğrenci dernekleri, şarkı ve türkü topluluklarından uluslara varıncaya kadar bütün bu bir araya gelmelerin zorlama bir nitelik taşıyıp sıkıntıdan, korkudan ve ne yapacağını bilememekten kaynaklandığını, içte ise söz konusu beraberliklerin çürüyüp kokuştuğunu, eskiyip yıkılmaya yüz tuttuğunu açıkladı.

"Beraberlik güzeldir," dedi Demian. "Ama dört bir yanda yeşerip boy attığını gördüğümüz durum için bir beraberlik denemez asla. Gerçek bir beraberlik yeni doğacak, bireylerin birbirini daha iyi tanımasından kaynaklanacak ve bir süre için dünyaya bir başka biçim verecektir. Şu an beraberlik adı altında gözlemlenen şey, bir sürü oluşumudur yalnızca. İnsanlar birbirlerine kaçıp sığınıyorlarsa, birbirlerinden korktukları içindir; beyler kendi aralarında birbirlerine sığınıyor, işçiler kendi aralarında, bilginler yine kendi aralarında birbirlerine kaçıp sığınıyorlar. Peki niçin korkuyorlar birbirlerinden? Kendi kendisiyle uzlaşamayan insan korkar yalnız. Şimdikiler korkuyorlarsa, kendi kendilerini tanımak istemediklerindendir. Kendi içindeki bilinmezden korkan bir sürü insanın oluşturduğu bir topluluk! Kendi yaşam yasalarının bundan böyle yürümediğini, eski yasalara göre yaşadıklarını, ne dinlerinin ne de ahlak kurallarının bizim gereksinimlerimize uygun düştüğünü hepsi de bilmektedir. Yüz yıl, hatta ondan da uzun bir süre Avrupalılar yalnızca okuyup araştırdı, fabrikalar, atölyeler kurdu! Bir insanı öldürmenin kaç gram baruta baktığını biliyorlar, ama Tanrı'ya nasıl tapınacaklarından haberleri yok. Şöyle bir saat bile nasıl memnun yaşanabileceğini kestiremiyorlar. Bir öğrenci meyhanesine gir bak şöyle! İstersen varlıklı kişilerin gittiği bir eğlence yerine bir göz at! Hayır gele-

cek gibi değil! Sevgili dostum, Sinclair! Bütün bu saydıklarımızdan insanın yüzünü güldürecek bir şeyin çıkması düşünülemez. Böyle ödlekçe bir araya gelen insanların içi korkuyla, hainlikle dolup taşar, hiçbiri ötekisine bel bağlamaz. İdeal niteliğini yitirmiş ideallere sarılırlar hep, ortaya yeni bir ideal koymak isteyeni de taşa tutarlar. İleride birtakım hesaplaşmaların olacağını seziyorum. Pek yakında baş gösterecek bu hesaplaşmalar, inan bana, pek yakında duyuracak sesini. Ama dünyayı 'düzeltemeyecekleri' kesin. İster işçiler fabrika sahiplerini öldürsün, ister Rusya ve Almanya birbirleri üzerine kurşun yağdırsın, bu yalnızca söz konusu nesnelerin el değiştirmesine yarayacaktır. Er geç bugünkü ideallerin değersizliği anlaşılacak, taş devrinden kalmış tanrıların hesabı görülecektir. Şimdiki durumuyla bu dünya ölmek istemekte, yok olmak istemektedir ve isteğine de kavuşacaktır."

"Peki biz ne olacağız?" diye sordum.

"Biz mi? Belki biz de ötekilerle yok olup gideriz. Bizleri de öldürebilir, ama bu yoldan işimizi bitiremezler. Bizlerden geride kalacak şeyin ya da bizlerden hayatta kalacakların çevresinde geleceğin istemi toplanacaktır. Teknik ve bilim panayırıyla bizim Avrupa'nın bir süre için baskı altında tuttuğu insanlığın istemi kendini açığa vuracaktır günün birinde. İşte o zaman insanlığın isteminin günümüzdeki toplumların, devletlerin, ulusların, derneklerin ve kiliselerin istemiyle asla ve hiçbir yerde özdeş sayılamayacağı anlaşılacaktır. Doğanın insanla güttüğü amacın, tek tek insanın, yani senin ve benim içimize yazıldığı görülecektir. İsa'da yazılıydı, Nietzsche'de yazılıydı. Günümüzdeki toplumlar yıkılıp gidince sözünü ettiğimiz yeni akımlar için yer açılacak ve bu akımlar kuşkusuz her gün yeni bir görünüm taşıyacaktır."

Geç vakit ırmak kıyısındaki bir bahçenin önünde durduk.

"İşte bizim ev," dedi Demian. "Pek yakında buyur gel! Seni yürekten bekliyoruz."

Gece serinlemişti, sevinç içinde evin yolunu tuttum. Yol uzundu. Sağda solda gürültü patırtıyla ve yalpalayarak evlerine dönen öğrenciler görülüyordu. Onların komik neşeleriyle benim yalnız yaşamım arasındaki karşıtlığı sık sık hissetmiştim, çoğunlukla bir yoksunluk duygusunun eşliğinde, hatta biraz da alayla. Ama bütün bunların beni ne kadar az ilgilendirdiğini, bu dünyanın bana ne kadar uzak ve benim için ne kadar yitik bir dünya olduğunu hiç bugünkü gibi bir serinkanlılıkla ve gizli bir güçle sezmemiştim. Doğup büyüdüğüm kentteki memurları anımsadım; yaşlı ve vakur bu beyler, üniversitedeki öğrenim yıllarının meyhane anılarına bir cennet yaşamının anıları gibi sarılıyor, öğrencilik yıllarının elden çıkıp giden "özgürlüğünü", normalde sanatçıların ve diğer romantik kişilerin kendi çocuklarına yaklaşımları gibi bir kült durumuna sokuyorlardı. Her tarafta aynı şey! Her tarafta insanlar "özgürlük" ve "mutluluk" denen şeyi gerilerde bıraktıkları bir yerde arıyor, bunu da sorumluluklarının kendilerine hatırlatılacağı ve özellikle kendileri için belirlenip izlemeleri gereken yola dikkatlerinin çekileceği korkusuyla yapıyorlardı. Birkaç yıl içkiler içilip bayram ediliyor derken, ses soluk kesilerek devlet hizmetinde çalışan ciddi bir memura dönüşülüyordu. Evet, bir kokuşma vardı ortada, bir çürüyüp kokuşma; öğrencilerin sersemce davranışına gelince; öbür yüzlerce sersemliğin yanında daha az sersemce ve daha az kötü bir niteliğe bürünüyordu.

Ama hayli uzaktaki evime gelip yatağa yatınca, bütün düşünceler kafamdan uçup gitmişti; bugünün bana verdiği bir söz vardı, aklım fikrim bu sözdeydi, bir bekleyiş içindeydim. İstediğim zaman, hatta yarın Demian'ın annesini gidip görebilecektim. Öğrenciler meyhanelere

koşuyormuş da yüzlerine dövme yaptırıyorlarmış, dünya çürüyüp kokuşmuş da batmasını gözlüyormuş, ne ilgilendirirdi beni! Benim tek beklediğim şey, yazgımın yeni bir kılıkta karşıma çıkmasıydı.

Sabah geç vakte kadar derin bir uyku çektim. Yeni doğan gün benim için bir bayramdı adeta, çocukluk yıllarımdaki Noellerden bu yana böyle bir gün yaşamamıştım. Ruhumun en kuytu köşeleri tedirginlikle dolup taşıyor, ama korku namına bir şey hissetmiyordum. Benim için önemli bir günün gelip çattığını seziyor, çevremdeki dünyayı değişmiş olarak, bir bekleyiş durumunda, çeşitli ilişkilerle dolu ve görkem içinde görüp hissediyordum; hafif çiseleyen güz yağmurundan da güzel ve sessizdi bu dünya; şen ve ağırbaşlı bir müzikle dolup taşıyor, bir bayram havası içeriyordu. İlk kez dış dünya, iç dünyamla tam bir çakışma gösteriyordu; dolayısıyla ruhun bayram edeceği gündü bu, dolayısıyla hayat yaşamaya değerdi. Sokakta hiçbir ev, hiçbir vitrin, hiçbir yüz beni rahatsız etmiyordu; her şey olması gerektiği gibiydi ama yine de her gün karşılaşılıp alışılmış olanın anlamsız yüzünü taşımıyordu, tersine bekleyiş içinde bir doğaydı, yazgının eline saygıyla bırakmaya hazırdı kendini. Küçük bir çocukken büyük bayram günlerinin, örneğin Noel gecesinin sabahında ve Paskalya'da bu gözle görmüştüm dünyayı. Bu dünyanın hâlâ o zamanki gibi güzel olabileceğini bilememiştim. Kendi içime kapanmaya ve dış dünyayı algılama yeteneğimin yok olup gitmesini sineye çekmeye, pırıl pırıl renklerin kaybının zorunlu olarak çocukluğun kaybedilişiyle bağlantılı sayılacağına ve ruhun özgürlüğüyle erkekliğin karşılığının adeta bu şirin pırıltıdan el çekmekle ödeneceğine inanmaya alışmıştım. Oysa şimdi sevincimden uçarak görüyordum ki, bütün bunlar göçük altında karanlıkta kalmıştı yalnızca; özgürlüğüne kavuşmuş ve çocuk mutluluğundan el çekmiş bir kimse

de dünyayı ışıl ışıl bir parıltı içinde görebilir ve çocuk gözüyle dünyaya bakıştaki o içten ürpertiyi duyabilirdi.

Vakti saati geldi, Demian'la o gece ayrıldığımız kent dışındaki parka yeniden gittim, yağmur grisi ağaçların arkasına gizlenmiş o küçük ev ilişti gözüme, aydınlık ve rahat; kocaman bir cam duvar gerisinde hayli yukarılara boy salmış çiçekler görülüyor, pırıl pırıl camlar arkasında resimler ve etajerlerle donatılmış karanlık duvarlar seçiliyordu. Sokak kapısından doğruca küçük ve sıcak bir hole girilmekteydi; beyaz bir önlük kuşanmış esmer, suskun, yaşlı bir hizmetçi beni içeri buyur etti ve üzerimden paltomu aldı.

Holde yalnız kalmıştım. Çevreme bakındım, birden o benim düş ortasında buldum kendimi. Ahşap karanlık duvarda, bir kapının üstünde, camlı siyah bir çerçeve içinde benim çok iyi bildiğim resim duruyordu; dünya kabuğundan sıyrılıp çıkmaya çalışan atmacanın altın sarısı başıydı bu. Duygulanmış durdum resmin önünde. Yüreğimi öylesine bir neşe ve hüzün sardı ki, sanki şimdiye kadar yaptıklarım ve yaşadıklarım bu anda bir cevap kimliğiyle ve gerçekleşmiş olarak bana geri dönüp geliyordu. Bir yığın görüntü, ruhumun önünden yıldırım hızıyla seğirtip geçti; kapı kemerinin üstündeki taş armayla baba evi, armanın resmini çizen çocuk Demian, düşmanım Kromer'in haince tuzağına düşüp yüreği korkuyla çırpınan çocuk ben, öğrenci odasında masasının başında sessizce oturmuş, özlemindeki kuşun resmini yapan, ruhu kendine özgü ipliklerin ağına dolanmış delikanlı ben – her şey, bu ana kadar olup biten her şey içimde yankılanıyor, içimde doğrulanıyor, cevaplandırılıyor, onaylanıyordu.

Gözlerim yaşararak kendi resmimi uzun uzun seyrettim, kendi içimi okudum. Derken gözlerimi indirdim, açılan kapıda kuş resminin altında üzerinde siyah bir giysiyle uzun boylu bir kadın dikiliyordu. Oydu bu.

Bir söz bulup söyleyemedim. Saygıdeğer güzel kadın, oğlununki gibi ne zaman ne yaş tanıyan ve diri bir istemle dolup taşan yüzüyle nazik gülümsedi. Bakışında bir gerçekleşme, selamında bir sılaya dönüş saklıydı. Bir şey demeden ellerimi uzattım. Her iki elimi de sıcacık elleriyle sımsıkı kavradı.

"Sinclair'siniz, öyle değil mi! Hemen tanıdım sizi. Hoş geldiniz!"

Pes ve sıcacık bir sesi vardı, tatlı bir şarap gibi içtim bu sesi. Başımı kaldırıp sessizce yüzüne baktım; dipsiz uçurumları andıran siyah gözlerinde, taze ve olgun ağzında, bizim nişanı taşıyan özgür ve görkemli alnında dolaştırdım bakışlarımı.

"Ne sevindim bilseniz!" diyerek ellerini öptüm. "Sanırım şimdiye kadar hep yollarda geçti yaşamım, ancak şimdi yurduma, vatanıma kavuştum."

"Kavuşma diye bir şey yoktur," dedi nazikçe. "Ama dost yolların birbirine kavuştuğu yerde, bütün dünya insanın gözüne vatan gibi görünür."

Ağzından çıkan sözler, benim yolda gelirken ona karşı yüreğimde duyduğum hisleri yansıtıyordu. Sesi ve sözleri oğlununkilere çok benziyordu, ama yine de tümüyle başkaydı. Daha olgun, daha sıcak ve daha doğaldı. Ama Max Demian bir zamanlar kimsenin üzerinde çocuk izlenimi uyandırmamışsa, annesi de asla yetişkin bir oğlun annesi gibi görünmüyordu; yüzünün ve saçlarının çevresindeki hale işte öylesine körpe ve sevimli, altın gibi cildi öylesine gergin ve pürüzsüz, ağzı öylesine goncaydı. Düşümdekinden daha görkemle önümde dikilmiş duruyordu; yanı başımda oluşu bir sevgi mutluluğundan, bakışı bir vaadin gerçekleşmesinden farksızdı.

Demek ki yazgım bu yeni kılıkta kendini açığa vuruyordu; bundan böyle hoyrat değil, yalnızlığa sürükleyici değildi, hayır, bir olgunluğu içeriyordu ve neşeyle

doluydu! Hiçbir karar almaya kalkmadım, hiçbir ant içmedim – bir hedefe varmıştım; yolun öyle bir yerine gelmiştim ki, buradan bakınca ilerisinin geniş ve şahane bir görünümü vardı; vaat edilmiş ülkelere doğru uzanıyor, yakın bir mutluluğun doruklarına ilişkin gölgeleri üzerinde taşıyor, her türlü zevk ve hazza ilişkin yakın bahçelerin serinliğini içeriyordu. Başıma bundan böyle ne gelirse gelsin, bu kadının dünyada var olduğunu bilmekten, sesini yudumlamaktan, yakınlığını solumaktan mutluydum. Benim için bir anne, bir sevgili, bir tanrıça olsun kabulümdü; yeter ki kendisini yakınımda bileyim, yeter ki benim yolum onunkine uzak bulunmasındı.

Derken, benim atmaca resmimi göstererek, "Bu resmi Demian'a yollamakla onu her şeyden çok sevindirdiniz," dedi düşünceli bir edayla. "Ayrıca ben de sevindim. Sizi bekledik ve resim gelince anladık ki, siz de bize gelmek üzere yola çıkmış bulunuyorsunuz. Siz daha küçük bir çocuktunuz, Sinclair; bir gün oğlum okuldan gelerek bana dedi ki: 'Bir oğlan gördüm, alnında nişan var, kendisiyle arkadaşlık kuracağım.' Bu oğlan sizdiniz. Bazı sıkıntılarla karşılaştınız, doğru. Ama size güveniyorduk. Tatili geçirmek üzere eve döndüğünüzde yine Max'la karşılaştınız. Yaklaşık on altı yaşındaydınız o zaman. Max, bu karşılaşmadan söz etmişti bana."

Ben, hemen atıldım: "Demek söz etti size! O zamanlar en berbat günlerimi yaşıyordum!"

"Evet, Max bana dedi ki: 'Sinclair'i hepsinden çetin bir sınav bekliyor şimdi. Bir kez daha kurtuluşu toplulukta aramaya kalkıyor, hatta meyhaneden çıktığı yok artık. Ne var ki başaramayacak. Nişanın üstü örtülmüş durumda ama onu içten içe yakıp kavuruyor.' Öyle değil miydi gerçekten?"

"Ah, evet öyleydi, tıpkı öyle. Sonra Beatrice'i buldum, sonra yine biri önüme düştü, bana yol gösterdi, adı

da Pistorius'tu. İlkokula giderken neden Max'a bu kadar bağlılık duyduğumu, neden ondan kendimi kurtaramadığımı ancak o zaman anladım. Sevgili hanımefendi, sevgili anneciğim, o zaman sık sık bir inanç beliriyordu içimde, canıma kıymam gerektiğini düşünüyordum. İzleyeceği yol, herkes için de bu kadar güç müdür?"

Elini saçlarımda gezdirdi, tüy gibi hafifti eli.

"Doğmak, dünyaya gözlerini açmak güçtür her zaman. Biliyorsunuz, yumurtadan çıkarken zorlanır bir kuş. Gözlerinizi geriye çevirip sorunuz: Yol o kadar güç müydü gerçekten? Yalnızca güç müydü? Bir güzelliği de yok muydu? Bundan güzel, bundan kolay bir yol biliyor muydunuz?"

Başımı salladım.

Sanki uykuda konuşur gibi, "Güçtü," dedim, "düş çıkıp gelene kadar güçtü."

Evet der gibi başını eğdi ve içe işleyen bakışlarla beni süzdü.

"Doğru, insan kendi düşünü bulmak zorundadır. O zaman kolaylaşır yol. Ama hep sürüp gidecek bir düş de gösterilemez; her düşün yerini bir yenisi alır, hiçbir düşü sımsıkı kavrayıp bırakmamaya kalkmamalıdır insan."

Hayli irkilmiştim. Şimdiden bana yönelmiş bir uyarı mıydı bu? Şimdiden bir geriye püskürtülme miydi bu? Ama fark etmezdi, kendimi onun yol göstericiliğine bırakıp hedefi sormamaya hazırdım.

"Bilmiyorum, benim düş ne kadar sürecek," dedim. "Gönül ister ki, hiç sona ermesin. Kuşun resminde yazgım bir anne gibi, bir sevgili gibi kucak açtı bana. Ben ona aitim, başka kimseye değil."

"Düş, yazgınızı oluşturduğu süre ona sadakatten ayrılmamalısınız," dedi ciddi bir edayla, onaylayarak.

Ansızın bir hüzün sardı içimi, bu büyülü saatte ölmek özlemini duydum. Gözyaşlarım –son ağladığımdan

bu yana sanki sonsuz bir zaman geçmişti aradan– karşı konulmaz biçimde ruhumda kabarıp beni önüne kattı. Sert bir hareketle dönüp pencereye yürüdüm, saksıdaki çiçekler üzerinden kör kör dışarılara baktım.

Arkamdan gelen sesini işitiyordum; serinkanlı ama yine de ağzına kadar şarap doldurulmuş bir kadeh gibi sevecen.

"Sinclair, siz bir çocuksunuz! Yazgınız sizi seviyor. Yeter ki ona sadık kalın, düşünüzde yaşattığınız gibi bir gün tamamen sizin olacaktır."

Kendimi toparlamıştım, yüzümü yine ona çevirdim. Bana elini verdi.

"Birkaç dostum var," dedi gülümseyerek, "sayılı birkaç dost, pek yakın dostlar, bana Bayan Eva derler hep. İsterseniz siz de böyle diyebilirsiniz."

Sonra beni kapıya götürdü, kapıyı açıp bahçeyi gösterdi.

"Max'ı bahçede bulacaksınız."

Ulu ağaçların altında sersemlemiş ve sarsılmış bir halde dikilmiş duruyordum. Her zamankinden daha mı uyanık, daha mı düşler içindeydim, bilmiyordum. Yağmur, dallardan hafif hafif damlıyordu. Ağır ağır yürüyüp bahçeye girdim; bahçe ırmak kıyısını izliyor, hayli ilerilere kadar uzanıyordu. Sonunda Demian'ı buldum. Açık bir kameriyenin içinde belden yukarısı çıplak dikiliyor, önünde asılı bir kum torbası, boks antrenmanı yapıyordu.

Şaşırmış durdum. Heybetli bir görünümü vardı Demian'ın, geniş bir göğüs, sağlam ve erkeksi bir baş; gergin kaslarla yukarı kalkmış kolları güçlü ve becerikliydi; devinimleri, oynaşan pınarlar gibi kalçalarından, omuzlarından ve kollarındaki eklemlerden kopup geliyordu.

"Demian!" diye seslendim. "Ne yapıyorsun burada kuzum?"

Şen bir kahkaha attı.

"Antrenman," dedi. "Senin küçük Japon'a sözüm var, onunla bir boks maçı yapacağız. Adam kedi kadar çevik, bir o kadar da sinsi. Ama benimle baş edemeyecek. Kendisine borcum var, ona çok ufak bir ders vereceğim."

Gömleğini ve ceketini sırtına geçirdi.

"Annemle konuştun mu?" diye sordu.

"Evet, Demian. Ne harikulade bir annen var! Bayan Eva! Bu isim öyle güzel yakışıyor ki kendisine, sanki yeryüzündeki tüm yaratıkların annesi."

Demian, bir an düşünceli düşünceli yüzüme baktı.

"Demek adını öğrendin. Bununla gururlanabilirsin, delikanlı! Daha kendisini tanır tanımaz adını açıkladığı ilk kişi sensin."

O günden sonra bir oğul, bir kardeş ama aynı zamanda seven biri gibi Demianların evine girip çıkmaya başlamıştım. Sokak kapısını arkamdan kapattığım, hatta uzaktan bahçenin ulu ağaçlarını gördüğüm an, kendimi bir zenginlik ve mutluluk içinde buluyordum. Dışarıda "gerçeklik" vardı; dışarıda yollar, evler, insanlar, çeşitli kurum ve kuruluşlar, kitaplıklar ve derslikler vardı – burada, içeride ise sevgi ve ruh, masal ve düş yaşıyordu. Ama yine de dünyadan asla kopmuş sayılmazdık, düşünce ve konuşmalarımızda genellikle dünyanın orta yerinde buluyorduk kendimizi; ancak değişik bir alandaydık, insanların çoğunluğundan belli sınırlarla değil, yalnızca görmenin bir başka biçimiyle ayrılıyorduk. Bize düşen, yeryüzünde bir ada, başkaları için bir örnek oluşturmaktı; ne olursa olsun, yaşamımızla bir başka yaşam olanağının varlığını çevreye duyurmak kesinlikle görevimizdi. Uzun zaman yalnızlık içinde yaşayan ben, katıksız bir yalnızlığı tadanlar için söz konusu olabilecek bir beraberliği tanımıştım. Artık mutlu insanların sofralarına, şen şakrak insanların şölenlerine dönme isteğini duymuyor, başka-

ları arasındaki beraberlikleri gördüğümde, artık gıpta ya da nostalji gibi bir duyguya kapılmıyordum. Kendilerinde "nişanı" taşıyan kişilerin gizlerine yavaş yavaş ortak edilmiştim.

Nişanı kendilerinde taşıyan bizler, dünyanın gözüne haklı olarak acayip, hatta kaçık ve sakıncalı insanlar olarak görünebilirdik. Bizler uyanmış ya da uyanmakta olan kişilerdik; çabamız, hep mükemmel bir uyanıklık durumunu ele geçirmeye yönelikti. Oysa başkalarının çaba ve arayışları, kendi görüş ve ideallerini, kendi ödevlerini, kendi yaşamlarını ve mutluluklarını peşine takıldıkları sürününkilere giderek daha sıkı bir şekilde bağlamaya yönelikti. Bu insanlarda da çaba, bu insanlarda da güç ve büyüklük eksik değildi. Kanımızca biz nişanı taşıyanlar doğanın yeniliğe, sürüden ayrılmışlığa ve geleceğe ilişkin istemini oluştururken, başkaları bulundukları yerde ayrılmamakta direten bir istemi canlandırıyordu. Onların da bizim gibi sevdiği insanlık, kendilerine göre gelişimini tamamlamıştı ve bu durumuyla ayakta tutulup korunması gerekiyordu. Oysa bizim için uzak bir gelecekti insanlık, hepimiz bu geleceğe ulaşmak için yola koyulmuştuk; öyle bir gelecek ki, nasıl bir görünüm taşıdığını kimse bilmiyordu, yasaları hiçbir yerde yazılı değildi.

Bayan Eva, Max ve benim dışımda, bizim çevrede, biraz daha yakınımızda ya da uzağımızda son derece değişik türden arayışlar peşinde koşan başkaları da yer almaktaydı. Bunlardan kimileri kendilerine özgü bir yol tutturmuş gidiyordu, ayrı hedefler saptamışlardı kendileri için, özel düşünce ve görevlere eğilim gösteriyorlardı. Aralarında astrologlar ve Kabalacılar vardı, ayrıca Kont Tolstoy'un bir taraftarı; her türlüsünden ince, ürkek ve duyarlı insanlar, yeni tarikatların mensupları, Hintli din adamlarının yolunu izleyenler, vejetaryenler ve daha başkaları da bulunuyordu. Her birimizin öteki-

nin gizli yaşam alanına saygı göstermesi dışında bu kişilerle aramızda manevi bakımdan başka bir ortak yan yoktu. İnsanlığın tanrılar ve yeni idealler aramaya yönelik olarak geçmişte sürdürdüğü çabaların peşine düşenleri, ayrıca inceleme ve araştırmaları dostum Pistorius'unkileri anımsatan kişileri kendimize daha yakın görüyorduk. Bunlar yanlarında kitaplar getiriyor, eski dillerde kaleme alınmış metinleri bizlere çevirip okuyor, bize eski simgelerle *ritus*'ların[1] resimlerini gösteriyor, şimdiye kadar insanlığın ideal adına sahip olduğu her şeyin nasıl bilinçsiz ruhun düşlerinden oluştuğunu anlamamızı sağlıyorlardı; insanlık bu düşlere tutunarak geleceğe ilişkin olanakların sezgilerini el yordamıyla izleyip durmuştu hep. Böylece eski dünyanın o mucizevi bin başlı tanrılar yumağından kalkarak Hıristiyanlık dünyasının ufukta görünmesine kadar geliyorduk. Münzevi dindarların düşünce ve görüşlerini öğreniyor, dinlerin bir ulustan diğerine nasıl değiştiğine tanık oluyorduk. Sonra da devşirdiğimiz bütün malzeme ve bilgiye dayanarak zamanımızın ve günümüz Avrupa'sının eleştirisine geçiyorduk. Öyle bir Avrupa ki, müthiş bir çaba harcayarak insanlığın güçlü ve yeni silahlarını yaratmış ama sonunda derin, en sonunda çığlık çığlığa bir ruh yalnızlığının uçurumuna yuvarlanmıştı. Çünkü bütün dünyayı ele geçirmiş, ama karşılığında ruhunu elden çıkarmıştı.

Bu konuda da belli umutlara ve mutluluk öğretilerine bel bağlamış inanç sahibi kişiler görülüyordu. Avrupa'yı doğru yola çekmek isteyen Budistler vardı örneğin, Tolstoy'un peşinden gidenler vardı ve daha başka birtakım tarikatlar bulunuyordu. Dar bir çevre oluşturan bizlerse, söz konusu öğretilerden hiçbirine simgeden ayrı

1. Tanrı'ya tapınma biçimi, bu tapınma anında kullanılan alışılmış sözcükler ve gerçekleştirilen eylemler. (Ç.N.)

şeyler gözüyle bakmıyorduk. Bir nişanla donatılmış olan bizler, geleceğe yön vermek gibi bir tasaya kaptırmıyorduk kendimizi. Her tarikatı, her öğretiyi daha baştan ölü doğmuş ve yararsız sayıyorduk. Bizim görev diye benimseyip yazgı diye baktığımız tek şey vardı: insanın tamamen kendi kendisi olması, doğanın kendi içindeki etkin özüne uygun davranması ve onun isteminden dışarı çıkmaması, belirsiz gelecek topluca ya da tek tek önüne ne çıkarırsa öpüp başına koyması.

İster açığa vuralım, ister vurmayalım, hepimizin içinde yaşattığı açık seçik bir duyguya göre, şimdiki dünyanın yıkılıp giderek bir yeniden doğuşun gerçekleşmesi yakındı ve şimdiden sezilmekteydi. Demian, bir ara şöyle demişti bana: "İleride bizi nelerin beklediği kestirilecek gibi değil. Avrupa'nın ruhu oldum olası zincire vurulmuş bir hayvandır. Özgürlüğüne kavuşmayagörsün, ilk kıpırdanışları hiç de kıpırdanışların en güzeli olmayacaktır. Ama bu kadar uzun süredir boyuna yalan dolana başvurularak varlığı yok sayılmış ve uyutulmuş ruhun sefaleti bir kez kendini açığa vurduğunda, hangi kestirme ya da dolambaçlı yolların izleneceği önemsizdir. İşte o gün bizim günümüz sayılacak, o zaman bize gereksinim duyulacaktır, ama yeni önderler ve yeni yasa koyucular olarak değil –yeni yasaları görmeye ömrümüz yetmeyecek çünkü–, yazgının bizi çağırdığı yere koşarak orada olup bitecekleri benimsemeye ve yazgının bizi çağırdığı yere gitmeye istekli kişiler kimliğiyle işe koyulacağız. Bak, bütün insanlar inanılmaz şeylere inanmaya hazırdır. Ama yeni bir ideal büyüyüp de gelişimin yeni, belki de tekin sayılamayacak tehlikeli bir kapısını çaldığında kimse olmaz görünürde. O zaman meydanda kalıp olup bitene evet diyecek sayılı kişiler bizler olacağız. Biz, böyle bir yükümlülüğün nişanıyla donatıldık. Tıpkı Kabil'in korku ve nefret uyandırmasının o zamanki insan-

ları dar bir idil yaşamından tehlikeleri içeren geniş alanlara sürüp itmesi gibi. İnsanların yürüyüş yönünü etkileyen bütün kişiler, böyle bir gücü gösterebilmişlerse, nedeni, istisnasız tümünün de yazgı denen şeyi göğüslemeye hazır olmasıdır. Musa ya da Buddha. Napoléon ya da Bismarck, hepsinde böyle olmuştur. Bir kişinin hangi dalganın, hangi akımın hizmetinde çalıştığı, hangi kutuptan yönetildiği kendi seçimine bağlı değildir. Bismarck sosyal demokratları anlayıp izleyeceği yolu ona göre belirleseydi, akıllı bir kimse sayılır ama kendisine yazgının bir adamı diye bakılmazdı. Napoléon, Sezar, Loyola ve bütün diğerlerinde de değişik değildi durum! Bu konu üzerinde düşünürken, biyoloji ve evrim tarihi açısından sorunun üzerine eğilmek zorunludur. Suda yaşayan hayvanları karaya, karada yaşayanları suya itip süren büyük değişiklikler dünyada gerçekleştiğinde, o zamana kadar görülmedik bir işi başarıp soylarını yeni uyum girişimleriyle yok olmaktan kurtaranlar, yazgıyı göğüslemeye hazır örnekler olmuştur hep. Bunlar, kendi türleri içinde tutucu ve değişmelere kapalı bir yol izleyenler miydi, yoksa daha çok başı çekenler ve devrimciler mi, bilmiyoruz. Bildiğimiz şey, yazgıyı göğüslemeye hazırdı hepsi; dolayısıyla kendi türlerini kurtarıp onların yeni gelişimlere ayak uydurmalarını sağladılar. Bunu biliyoruz. O nedenle hazır olacağız."

Bu tür konuşmalara genellikle Bayan Eva da katılıyor, ama onun böyle şeyler konuştuğu görülmüyordu. Düşüncelerini açıklayan bizlere karşı güvenle, anlayışla dolu bir dinleyici, bir yankı rolünü oynuyordu hep; sanki bütün düşünceler ondan çıkıp gelerek yine ona dönüyordu. Yakınında oturmak, zaman zaman sesini işitmek, onu kuşatan olgunluk ve ruh atmosferinde pay sahibi olmak benim için mutluluktu.

Bayan Eva bende bir değişikliğin baş gösterdiğini,

içimde bir şeylerin bulandığını ya da bir yenileşmenin gerçekleşmek üzere olduğunu hemen seziyordu. Bana öyle geliyordu ki, sanki uyurken gördüğüm düşler kendisinden kaynaklanan esinlerdi. Bayan Eva'ya sık sık gördüğüm düşlerden söz ediyordum. Bunları anlaşılmayacak şeyler saymıyor, hepsine doğal gözüyle bakıyordu. Hiçbir şeyi garip bulmuyor, her anlatılanı içtenlikle izliyordu. Tıpkı günlük konuşmalarımıza benzeyen düşler görmüştüm bir süre. Düşümde bütün dünyanın karmaşa içine sürüklendiğini ve benim tek başıma ya da Demian' la beraber o büyük yazgının kendini açığa vurmasını merakla beklediğimi görmüştüm. Yazgı bir örtü altında saklı kalıyor, ama nasılsa Bayan Eva'nın yüz çizgilerini içeriyordu; Bayan Eva tarafından el üstünde tutulmak ya da horlanıp geri çevrilmek, işte buydu yazgı.

Bazen gülümseyerek şöyle diyordu Bayan Eva: "Düşünüzde eksik bir taraf var, Sinclair; en güzel yanını unutmuşsunuz." Hani öyle oluyordu ki, bu sözler üzerine unuttuğum yerleri yeniden anımsıyor ve bunları nasıl unutabildiğime bir türlü akıl erdiremiyordum.

Kimi zaman eldekiyle yetinmeyerek daha fazlasını istiyor, arzu ve özlemle kahroluyordum. Onu yanı başımda görüp kucaklayamamak gibi bir duruma daha çok dayanamayacağım duygusu yakıp kavuruyordu içimi. Ama Bayan Eva, bunu da hemen fark ediyordu. Bir defasında birkaç gün ortada görünmeyip şaşkın durumda yine çıkıp gelmiştim ki, beni bir kenara çekerek şöyle dedi: "Kendinizi inanmadığınız isteklerin eline bırakmamalısınız, Sinclair. Sizin neyi arzu ettiğinizi biliyorum. İsteklerden el çekebilmeli ya da bir şeyi doğru dürüst ve gereği gibi istemesini öğrenmelisiniz. Bir gün gelip gerçekleşeceğinden hiç kuşku duymayacak gibi açığa vurmayı başardığınızda, isteklerinizin gerçekleştiğini göreceksiniz. Ama şimdiki durumda bir şeyi istiyor, sonra o

istekten ötürü pişmanlık duyup korkuya kapılıyorsunuz. İşte bütün bunları yenmeniz gerekiyor. Bakın, size bir masal anlatayım."

Derken bana bir yıldıza gönlünü kaptıran bir gencin masalını anlatmaya koyuldu: "Delikanlı deniz kıyısında dikiliyor, ellerini uzatıyor, yıldıza yalvarıp yakarıyor, onu düşünde görüyor, kafasında hep onu yaşatıyordu. Ama bir yıldızın bir insan tarafından kucaklanamayacağını da biliyor ya da bildiğini sanıyordu. İsteğinin gerçekleşme umudu olmamasına karşın bir yıldızı sevmesine yazgısı gözüyle bakıyordu; el çekişlerden ve sadakat taşan suskun acılardan kendine bir yaşam biçimi kurmuştu. Böyle bir yaşamın kendini doğru yola çıkaracağına, tüm kötülüklerden arındıracağına inanmaktaydı. Ne var ki, bütün düşlerinde hep o yıldız yer alıyordu. Birinde yine bir gece vakti deniz kıyısında yüksek bir kayanın üzerinde durmuş, yıldızına bakıyor, ona duyduğu sevgiyle yanıp tutuşuyordu. Sonunda ruhunun alabildiğine büyük bir özlemle dolup taştığı bir an, yıldızına kavuşmak üzere sıçradığı gibi kendini boşluğa bıraktı. Daha sıçrarken kafasından şimşek gibi şu düşünce geçmişti: Ama nasıl olur! Derken deniz kıyısında serilip kaldı yere, paramparça olmuştu. Sevmesini bilememişti delikanlı. Kayadan sıçrayıp atladığı an, içindeki isteğin gerçekleşeceğine her türlü kuşkudan uzak bir kesinlikle inanabilecek gücü gösterebilseydi, yukarılara doğru uçup gider ve sevdiği yıldıza kavuşurdu.

"Seven biri ne sevdiğine yalvarıp yakarır ne de ondan bir istekte bulunur," demişti bunun üzerine Bayan Eva. "Sevgi, kendi içinde bir kesinliğe, bir olgunluğa ulaşacak gücü barındırabilmelidir. İşte o zaman çekilmekten kurtulur, kendisine doğru çeker karşısındakini. Oysa sizin sevginiz, Sinclair, benim tarafımdan çekilmekte. Günün birinde beni kendisine çekecek gücü gösterdi-

ğinde, gelirim o zaman. Armağanlar vermek istemem ben, ele geçirilmek isterim."

Başka bir seferinde başka bir masal anlattı bana Bayan Eva. Biri vardı seven, kendini umutsuzca bir sevgiye kaptırmıştı. Büsbütün kendi içine gömülmüş, sevgiden yanıp tutuşuyordu. Dünya elinden çıkıp gitmişti; gözü ne mavi gökyüzünü ne yeşil ormanları görüyordu; akan çayın çağıltısını duymuyor, çalan harpın sesini işitmiyordu. Her şeyini yitirmiş, yoksul ve perişan duruma düşmüştü. Sevgi büyüdükçe büyümüştü ruhunda; gönlünü kaptırdığı güzeli ele geçirmekten vazgeçmektense, ölmeye ve sürünmeye dünden razıydı. Derken sevgisi, içindeki bütün öbür duyguları ateşe vermiş ve giderek güçlenmişti, karşısındakini çekme gücü arttıkça artmıştı. Sonunda güzel kadın bu çekim gücüne karşı koyamayarak delikanlıya doğru seğirtmişti; delikanlı kollarını açmış, sevgilisini tutup kendisinden yana çekmek için bekliyordu. Derken sevgilisi önüne gelip durmuş ve delikanlı da birden sevgilisinin tümüyle değişmiş olduğunu görmüştü. Daha önce elinden çıkıp gitmiş bütün dünyayı kendinden yana çekip getirdiğini bedeninde bir ürpertiyle hissetmişti. Sevgilisi karşısında durmuş, kendini ona teslim etmişti. Gökyüzü, orman, çay, bütün bunlar yeni renklerle taptaze ve harikulade, delikanlıya doğru seğirtip gelmişti; onundu hepsi şimdi, onun dilini konuşuyordu. Böylece delikanlı yalnızca bir kadını ele geçirmek isterken bütün dünyayı fethetmişti; gökteki yıldızlardan her biri, içinde ışıl ışıl parlamaya ve kıvılcımlar saçarak ruhuna haz dalgaları yaymaya başlamıştı. Delikanlı sevmiş ve sevgide kendini bulmuştu. Oysa çokları sever ama kendilerini yitirir.

Bayan Eva'ya duyduğum sevgi, bana yaşamımın biricik içeriği gibi görünüyordu. Ama her Allah'ın günü Bayan Eva'nın görünümü değişiyordu. Bazen beni ken-

disine çeken gücün Bayan Eva'nın şahsı olmadığını, Bayan Eva'nın benim kendi içimin simgesi sayılacağını ve bu simgenin beni ruhumun gittikçe daha derinlerine çekip götürmeyi amaçladığını kesinlikle duyumsar gibiydim. Genellikle onun ağzından öyle sözler işitiyordum ki, kafamı kurcalayan ivedi sorunlara bilinçaltımın verdiği yanıtlara benziyordu. Ve yine öyle anlar oluyordu ki, Bayan Eva'nın yanında cinsel bir istekle yanıp tutuşuyor, elini dokundurduğu nesneleri dudaklarıma götürüp öpüyordum. Giderek cinsel ve cinsellikten uzak sevgi, gerçek ve simge iç içe girdi. Zamanla öyle oldu ki, evde odamda oturup serinkanlı bir içtenlikle onu düşünüyor, elini elimde, dudaklarını dudaklarımda hissediyordum adeta. Ya da onun yanında bulunuyor, yüzüne bakıyor, sesini işitiyor ama gerçekten mi karşımda dikildiğini, yoksa bir düş mü gördüğümü bilemiyordum. Bir sevginin bir daha ölmeyecek gibi nasıl sürekli ele geçirilebileceğini sezmeye başlamış, günlerden bir gün bir kitabı okurken yeni bir anlayışa ulaşmıştım; içimde öyle bir duygu belirmişti ki, sanki Bayan Eva beni öpmüştü. Saçlarımı okşamış, bana gülümsemiş, olgun ve burcu burcu sıcaklığı bu gülümsemeyle benden yana esip gelmişti; sanki içimde bir gelişimi gerçekleştirmişim gibi bir duyguya kapılmıştım. Benim için önem taşıyan, yazgı demek olan her şey Bayan Eva'nın kılığına bürünebiliyordu. Bayan Eva değişip düşüncelerimden her birine dönüşebiliyor ve düşüncelerimden her biri onun şahsında somutluk kazanabiliyordu.

Bizimkilerin yanında geçireceğim Noel tatilini düşündükçe korkmuş, Bayan Eva'dan iki hafta uzak kalmanın benim için bir işkence sayılacağını düşünmüştüm. Ama sonra bunun işkenceyle bir ilgisi olmadığını görmüştüm; evimizde olup Bayan Eva'yı düşünmenin zevkine diyecek yoktu. H.'ye döndüğümde, iki gün ka-

dar daha Bayan Eva'dan uzak kalmış, içimdeki güvenin ve onun bende şehvet duyguları uyandıran varlığından bağımsızlığımın keyfini çıkarmak istemiştim. Ayrıca öyle düşler görüyordum ki, Bayan Eva'yla birleşmelerimiz simgesel yoldan gerçekleşiyordu. O bir deniz oluyor, ben bu denize akıyordum. O bir yıldıza dönüşüyor, ben de bir yıldız olup ona kavuşmak için yola düşüyordum; derken onunla buluşuyor, birbirimizi çekiyor, birbirimizden ayrılmıyor, birbirimizin çevresinde mutlu ve sürekli, birbirine yakın ve çınlayan çemberler çiziyorduk.

Sonunda onu gidip gördüğümde, bu düşü kendisine anlattım.

"Düş güzel," dedi usulca. "Onu gerçekleştirmeye bakın."

Baharın ilk günlerinden birini hiç unutamıyorum. Kapıdan hole girmiştim; pencerelerden biri açık duruyor ve ılık bir esinti akasyaların ağır kokusunu içeri taşıyordu. Görünürde kimseler yoktu; merdivenleri çıkıp Max Demian'ın çalışma odasına yöneldim. Hafifçe kapıyı vurup içeri girdim, her zamanki gibi bir giriniz sözü falan beklememiştim.

Oda karanlıktı, perdeler çekilmişti. Bitişikteki küçük odaya açılan kapı aralık duruyordu; Max bu odada bir kimya laboratuvarı kurmuştu kendine. Aralık kapıdan, bulutların gerisinde parıldayan ilkbahar güneşinin aydınlık ve beyaz ışığı içeri sızıyordu. Odada kimsenin bulunmadığını sanıp perdelerden birini araladım.

Ansızın perdesi kapalı pencerenin önündeki bir taburede Max Demian'ın oturduğunu gördüm; büzülüp tortop olmuştu, halinde bir gariplik vardı. O anda bir duygu şimşek gibi çakıp söndü içimde: Sen de bir kez yaşamıştın aynı durumu. Demian'ın devinimsiz kolları iki yana sarkmıştı, elleri kucağındaydı, açık gözlerle biraz öne eğilmiş yüzü bir bakıştan yoksun ve ölüydü, pek

zayıf bir refleks sanki bir cam parçası gibi gözlerinde ruhsuz ışıldıyordu. Soluk yüzü kendi içine gömülmüştü, alabildiğine bir donukluktan başka bir ifadenin seçilmediği yüzü, sanki bir tapınağın kapısındaki çok yaşlı bir hayvan maskı gibi bir görünüm taşıyordu. Demian'ın sanki nefes alıp vermeyen bir hali vardı.

Bir anımsama hayli ürperti saldı içime: Onu pek çok yıl önce, ben henüz küçük bir oğlanken yine böyle, tıpkı böyle görmüştüm. Yine gözleri böyle kendi içine çevrilmişti; yine elleri böyle cansız yan yana durmuş ve yüzünde bir sinek gezinmişti. Ve o zaman, belki altı yıl kadar önce yine öyle yaşlı, yine öyle yaştan bağımsız bir izlenim uyandırmıştı bende ve yüzünde o zaman gördüğüm kırışıklıklar bugün de yerli yerindeydi.

Üzerime bir korku çullandı, usulca odadan çıkıp merdivenlerden indim. Holde Bayan Eva'yla karşılaştım. Benzi soluktu, yorgun bir hali vardı; onu böyle bir durumda ilk kez görüyordum. Derken bir gölge pencereden hızla içeri süzüldü, göz kamaştıran beyaz güneş ansızın kaybolmuştu.

Hemen, "Max'ın yanındaydım," dedim fısıldayarak. "Bir şey mi oldu? Uyuyor ya da dalıp gitmiş belki, bilmiyorum, daha önce de onu bir kez böyle görmüştüm."

Bayan Eva, "Onu uyandırmadınız umarım?" diye sordu hemen.

"Hayır. Odaya girdiğimi duymadı. Çok geçmeden yine çıktım dışarı. Bayan Eva, söyleyin ne olur, nesi var?"

Elini alnında gezdirdi.

"Telaşlanmayın, Sinclair, bir şey değil. Biraz yalnız kalmak istedi, o kadar. Uzun sürmeyecektir."

Sonra ayağa kalkıp bahçeye çıktı Bayan Eva, oysa az önce yağmur atıştırmaya başlamıştı. Kendisiyle gelmemi istemediğini anlamıştım. Holde bir aşağı bir yukarı do-

laşmaya koyuldum, akasyaların bayıltıcı kokusunu içime çektim, kapının üstündeki benim kuş resmime baktım uzun uzun, bu sabah evi dolduran garip gölgeyi yüreğimde bir sıkıntıyla soludum. Neydi bu? Ne olmuştu?

Bayan Eva biraz sonra döndü. Siyah saçlarında yağmur taneleri seçiliyordu. Koltuğuna geçip oturdu. Üzerinde bir yorgunluk vardı. Yanına sokuldum, üzerine eğildim, yağmur tanelerini öpücüklerimle saçlarından uzaklaştırdım. Gözleri parlak ve sessizdi, yağmur damlalarının gözyaşını andıran bir tadı vardı.

"Gidip bakayım mı?" dedim fısıldar gibi.

Belli belirsiz gülümsedi.

Sanki kendi içindeki bir büyüyü bozmak ister gibi sesini yükselterek, "Küçük bir çocuk gibi davranmayın, Sinclair!" dedi. "Gidin haydi, sonra yine gelirsiniz. Şimdi sizinle konuşacak durumda değilim."

Söylediği gibi yaptım, evden ve kentten çıkarak karşı tepelere doğru ilerlemeye koyuldum; ince ince yağan çapraz yağmura karşı yürüyordum; sanki sırtlarında ağır bir yük, korkuyla önümden bulutlar geçiyordu alçaktan. Aşağılarda pek rüzgâr yoktu ama yukarılar fırtınalıya benziyordu; güneş, birçok kez kısa sürelerle soluk ve göz alıcı bulutların çeliksi griliğinden başını çıkardı.

Derken gökyüzünden kendini koyvermiş sarı bir bulut sürüklenerek geldi, gri duvara toslayıp kaldı olduğu yerde, rüzgâr birkaç saniye içinde sarı ve mavi renklerden bir resim kotarıp ortaya koydu, dev gibi bir kuştu bu, kuş mavi karmaşadan kendini koparıp aldı ve geniş kanat vuruşlarıyla gökyüzüne doğru uçup gitti. Ardından fırtınanın sesi duyuldu, doluyla karışık bir yağmur şakır şakır indi aşağı. Beklenmedik kısa bir gök gürültüsü, yağmurun kamçısını yemiş topraklar üzerinden yuvarlanıp gitti. Hemen sonra bulutlar arasından yine bir an güneş yüzünü gösterdi; kahverengi bir ormanın üs-

tündeki yakın dağlarda soluk renkli karın mat ve gerçekdışı parıldadığı görülüyordu.

Yağmuru yemiş ve fırtınaya tutulmuş bir halde saatler sonra dönüp geldim. Kapıyı bana bizzat Demian açtı.

Beni alıp odasına çıkardı; odada bir havagazı alevi seçiliyor, sağda solda kâğıtlar duruyordu; öyle anlaşılıyordu ki, dostum biraz çalışmıştı.

"Otur," dedi davetkâr bir sesle, "yorulmuş olacaksın, ne berbat bir havaydı, değil mi! Bakıyorum epey kalmışsın dışarıda. Çay şimdi geliyor."

"Bugün bir şeyler var havada," diye başladım konuşmaya çekinerek, "şu birazcık fırtınanın işi değil bu sadece."

Yoklayan bakışlarla beni süzdü.

"Bir şey mi çarptı gözüne?"

"Evet. Bir an bulutlarda açık seçik bir resim gördüm."

"Nasıl bir şeydi?"

"Bir kuş resmi."

"Atmaca mı? O mu? Senin düş kuşun yani?"

"Evet, benim atmacaydı. Sarıydı rengi ve dev gibiydi, mavimsi siyah gökyüzüne doğru uçup gitti."

Demian, derin bir nefes aldı.

O anda kapı vuruldu ve yaşlı hizmetçi çayı getirdi.

"Çay al, Sinclair, lütfen!.. Sanırım, kuşu görmen bir rastlantı değil."

"Rastlantı mı? Böyle şeyler rastlantı sonucu görülür mü hiç?"

"Doğru, görülmez. Bir anlamı olacak. Sen bu konuda bir şey biliyor musun?"

"Hayır. Ancak olanları bir sarsıntıya yormak gerektiğini seziyorum, yazgıda atılmış bir adım sanki Sanırım hepimizi ilgilendiren bir şey."

Demian, odanın içinde sert adımlarla gidip gelmeye başladı.

"Yazgıda atılmış bir adım!" diye yükseltti sesini. "Aynı şeyi ben de bu gece düşümde gördüm; sonra, annemin de yüreğinde dün bir sezgi belirmişti, o da aynı şeyi söylüyordu. Düşümde bir merdivenden çıktım, bir ağacın gövdesine ya da bir kuleye yaslanmıştı merdiven. Yukarıya vardığımda, tüm çevreyi gözümün önüne serilmiş buldum; aşağıda pek geniş bir ova uzanıyor, içindeki kentler ve köyler yanıyordu. Bütün gördüklerimi anlatamam, hepsi açık seçik gözlerimin önünde değil henüz."

"Düşü kendine mi yoruyorsun?" diye sordum.

"Kendime mi? Elbette. Kimse kendisini ilgilendirmeyen bir düş göremez. Ama yalnızca beni de ilgilendirmiyor, haklısın. Benim kendi ruhumdaki devinimleri yansıtan düşlerle, tüm insanlık yazgısının dile gelip öyle pek sık görülmeyen öbürlerini çok iyi ayırabiliyorum birbirinden. Kendim seyrek gördüm böyle düşleri, hele bir kehanet diye nitelenecek olup sonradan gerçekleşen bir düşü asla gördüğümü söyleyemem. Yorumlar kesinlikten fazlasıyla uzak. Ama bu kez yalnızca beni ilgilendirmeyen bir düş gördüğümden hiç kuşkum yok. Hani diğerlerinden, daha önce gördüklerimden biriydi bu düş, onların bir uzantısıydı. Sana daha önce sözünü ettiğim sezgilerin kaynaklandığı düşlerdir bunlar. Dünyamızın iyice çürüyüp kokuşmuş olduğunu biliyoruz, ama bu kadarı dünyanın batacağı kehanetinde ve benzeri kehanetlerde bulunmak için yeterli neden sayılamaz. Ne var ki, yıllardan beri öyle düşler gördüm ki, bunlardan çıkardığım sonuca, bunların bende uyandırdığı izlenime bakarak, kocamış köhne dünyanın yıkılıp gideceği günün yaklaştığını hissettim hep. İlkin çok silik ve uzak sezgilerdi, ama giderek bir açık seçiklik kazanıp güçlendiler. Henüz beni de ilgilendiren büyük ve korkunç bir şeyin yaklaş-

makta olduğundan başka bir bildiğim yok, Sinclair. Bazen seninle sözünü ettiğimiz durumu bir gün yaşayacağız. Kendini yenilemek istiyor dünya, ölüm kokuyor. Ölüm olmadan yeni bir şey gerçekleşemez. Düşündüğümden daha korkunç bir şey!"

Ürkmüştüm, gözlerimi dikerek ona baktım.

"Düşün kalan bölümünü anlatamaz mısın?" diye sordum çekinerek.

Başını salladı.

"Hayır!"

Kapı açılıp Bayan Eva girdi içeri.

"Hele bakın şunlara, baş başa vermiş oturuyorlar! Bir şeye mi üzüldünüz yoksa?"

Bayan Eva'nın zinde bir hali vardı, hiç yorgun görünmüyordu artık. Demian annesine gülümsedi; bunun üzerine Bayan Eva, bir şeyden korkmuş çocuklarının yanına seğirten bir anne gibi yanımıza geldi.

"Üzüldüğümüz falan yok anne, şu yeni işaretler üzerinde biraz kafa yorduk, hepsi bu. Ama boşuna zahmet. Gelecek olan ansızın çıkıp gelecek, biz de öğrenmek istediğimiz şeyi o zaman öğreneceğiz."

Ben kendimi pek iyi hissetmiyordum, Bayan Eva ile Demian'a veda edip tek başıma holden geçerken akasya kokusu geldi burnuma; soluk, yavaş, leş gibi kokuyordu. Üzerimize bir gölge düşmüştü.

VIII

Sonun başlangıcı

İstediğim olmuştu, yaz sömestrini de H.'de geçirecektim. Artık Demianların evlerinin içinde değil, neredeyse sürekli olarak ırmak kıyısındaki bahçede oyalanıyorduk. Boks maçını gerçekten kaybeden Japon gitmişti, ayrıca Tolstoycu da eve uğramıyordu artık. Demian bir at edinmiş, her Allah'ın günü bıkıp usanmadan gezmeye çıkıyordu. Ben ise, çoğu kez annesiyle evde yalnız kalıyordum.

Zaman zaman yaşamımdaki huzur havası beni şaşırtıyordu. Hanidir yalnız kalmalara, özverilere, acılarla boğuşup durmalara alışmıştım; dolayısıyla H.'deki bu aylar bana düşsü bir adada geçiyormuş gibi geliyordu; rahat ve büyülenmiş, yalnızca güzel ve hoş şeylerle duygular içinde yaşıyordum. İçimde öyle bir sezgi vardı ki, sanki bizim düşündüğümüz yeni ve yüce toplumun bir başlangıcıydı bu. Kimi zaman yaşadığım mutluluk nedeniyle derin bir hüzne kapılıyordum çünkü iyi biliyordum ki, sürekli olamazdı bu mutluluk. Rahatlık ve ferahlık içinde nefes alıp vermek bana göre değildi, bana acılar ve telaşlar gerekiyordu. Öyle seziyordum ki, günün birinde bu güzelim düşlerden uyanıp kendimi yine yalnızlıkların kucağında bulacak, başkalarının dünyasında, beni salt savaşın ve tek başınalığın beklediği, huzurun ya da yaşama

katılmanın söz konusu olmadığı soğuk bir dünyada yapayalnız kalacaktım.

Böyle durumlarda bir kat daha büyük bir sevecenlikle Bayan Eva'ya sokuluyor, yazgımın hâlâ bu güzelim sessiz yüz çizgilerini taşıması beni sevindiriyordu.

Yaz haftaları göz açıp kapayıncaya kadar çabucak geçip gitti; yarıyıl sona ermek üzereydi. Pek yakın bir zamanda ayrılıp gidecektim evden, bunu aklıma getirmeye yanaşmıyor ve getirmiyordum da, çiçeklerden ayrılmak istemeyen bir kelebek gibi o nefis günlere sarılmıştım. İlk kez yaşadığım mutlu bir dönemdi bu; arzularımın gerçekleştiği, bir birlik ve beraberlik içine kabul edildiğim bir dönem. Bu dönem bitince ne yapacaktım? Yeniden savaşıp bir çıkış yolu arayacak, özlemlere kapılacak, düşler görecek, yalnızlıklar çekecektim.

İşte bu günlerden birinde ileride beni bekleyen yaşamın bir önsezisi öylesine bir güçle üzerime çullandı ki, Bayan Eva'ya karşı içimdeki sevgi ansızın alevlendi, beni acılara boğdu. Tanrım, ne kadar az zaman kalmıştı; sonra onu bir daha göremeyecek, o sağlam ve rahatlatıcı adımlarının sesini bir daha işitmeyecek, bundan böyle çiçeklerini masamın üzerinde bulamayacaktım! Peki ne geçmişti elime? Bir düş görmüş, ona sahip çıkacak, onun uğrunda savaşacak, onu bir daha koyvermemek üzere kendimden yana çekip alacakken, rahatlığın kollarında mışıl mışıl uyumaya bırakmıştım kendimi. O zamana kadar Bayan Eva'nın bana gerçek sevgi üstüne söylediklerini bir bir aklımdan geçirdim, uyarılarla dolu yüzlerce narin söz, çığırtkanlıktan uzak yüzlerce ayartı, yüzlerce vaat belki – ne yapmıştım bütün bunları? Hiç! Ama hiç!

Odamın ortasında durup tüm bilincimi çalıştırarak Eva'yı düşündüm. Ruhumdaki tüm güçleri seferber ederek kendisine duyduğum sevgiyi sezmesini sağlamak, onu bana çekmek istiyordum. Eva bana gelmeli, benden ken-

disini kucaklamamı beklemeliydi, olgun dudaklarına bir türlü doymak bilmeyen öpücüklerimi kondurmalıydım.

Ayakta dikiliyor, kendimi toparlamaya çalışıyordum. Derken parmaklarımdan ve ayaklarımdan kalkan soğuk bir şeyin yavaş yavaş bedenime yayıldığını hissettim. Ruhumdaki bir gücün benden çıkıp gittiğini duyuyordum. Çok kısa bir süre içinde aydınlık ve serin bir şeyler varlığımda sımsıkı derlenip toparlandı. Bir an, kalbimde kristal bir nesne taşıdığım sanısına kapıldım. Anladım ki, bu benim kendi benimdi. Deminki soğukluk göğsüme kadar yükselmişti.

Bu korkunç gerilimden gözlerimi açtığım zaman, bir şeyin bana doğru yaklaştığını hissettim. Ölesiye bitkin düşmüştüm; yine de gönlümde bir ateş, kendimden geçmiş, Eva'nın odadan içeri girdiğini görmeye hazırlandım.

Ansızın uzun caddede yavaş yavaş yaklaşan nal sesleri işittim, derken pek yakında duyulmaya başladı sesler. Pencereye seğirttim. Aşağıda Demian'ın attan indiğini görerek koştum hemen.

"Ne var, Demian? Yoksa annene bir şey mi oldu?"

Demian, benim sözlerimi işitmemişti. Yüzü sapsarıydı, alnının sağından solundan terlerin yanaklarına yuvarlandığı görülüyordu. Kan ter içinde kalmış, atını bahçenin çitine bağladı, kolumdan tutarak benimle yoldan aşağı yürümeye koyuldu.

"Haberin var mı?"

Bir şeyden haberim yoktu.

Demian kolumu sıkarak yüzünü bana çevirdi; bakışında karanlık, acımayla karışık tuhaf bir ifade vardı.

"Evet, dostum, tamam artık, başlıyor. Rusya'yla aramızdaki büyük gerginliği biliyordun."

"Nasıl? Savaş mı kopacak yani? Böyle bir şeyin olabileceğini hiç aklımdan geçirmemiştim."

Yakınımızda kimseler yoktu, ama yine de sesi hafif çıkıyordu Demian'ın.

"Henüz ilan edilmiş değil. Ama savaş kopacak. Bak göreceksin! O konuşmamızdan sonra bu konuyla başını ağrıtmak istememiştim. Ama o günden bu yana üç yeni işaret gördüm. Senin anlayacağın dünya batmayacak, deprem ya da devrim gibi bir şey de olmayacak. Savaş kopacak. Göreceksin, nasıl birden patlak verecek! Herkes bayılacak bu işe; şimdiden düşman üzerine saldırma düşüncesiyle bayram etmeyen yok. İşte öylesine anlamı kalmamış yaşamlarının... Ama göreceksin, Sinclair, bu daha bir başlangıç. Belki büyük bir savaş, çok büyük bir savaş çıkacak. Ama bu kadarla da kalmayacak. Yeni dönem başlıyor, eskiye sarılıp onu bırakmayanlar için korkunç bir şey olacak yeni dönem. Peki, sen ne yapacaksın?"

Afallamıştım, Demian'ın söylediklerini öylesine yabancı ve akıl almaz buluyordum ki!

"Bilmiyorum, ya sen?"

Demian, omuzlarını silkti.

"Seferberlik ilan edilir edilmez, orduya katılacağım. Ben teğmenim."

"Sen mi? Hiç bilmiyordum doğrusu."

"Evet, bu da benim çevreye uyum girişimlerimden biriydi; farkındaysan, şimdiye kadar çevrenin dikkatini çekmekten asla hoşlanmadım. Tatsız bir duruma yol açmamak için de başkalarından hep biraz daha çok çalıştım. Sanırım, sekiz gün içinde cephede olurum."

"Ne diyorsun Allah aşkına!"

"Evet dostum, duygusal açıdan bakmamalısın duruma. Doğrusunu istersen, yaşayan insanların üzerine emir verip kurşun yağdırtmanın zevkli yanı yok benim için. Ama ikinci planda bir şey bu. Bundan böyle o büyük çark içinde yuvarlanmaktan hiçbirimiz yakayı kurtaramayacağız. Sen de kuşkusuz, seni de askere alacaklardır."

"Peki ya annen, Demian?"

Ancak o anda, bir çeyrek saat kadar önceki durum aklıma geldi.

Dünya nasıl da değişivermişti! Bayan Eva'nın o alabildiğine tatlı yüzünü kendimden yana çekmek için tüm gücümü seferber etmiştim; oysa şimdi yüzünde gözdağı veren korkunç maskesiyle yazgı ansızın gözlerini bana çevirmişti.

"Annem mi? İşine bak sen, onu düşünmemize hiç gerek yok. Annem güven içinde; bugün dünyada ondan daha güven içinde olan kimse yok... Annemi o kadar çok mu seviyorsun?"

"Demek biliyordun Demian?"

Demian, çın çın öten rahatlamış bir kahkaha attı.

"Küçük dostum! Elbette biliyordum. Şimdiye kadar anneme Bayan Eva deyip de ona gönlünü kaptırmayanı görmedim. Şey, sen bugün annemi ya da beni çağırdın, değil mi?"

"Evet, Bayan Eva'yı çağırdım."

"Annem senin onu çağırdığını hissetti. Ansızın beni sana yolladı. Az önce kendisine Rusya konusundaki haberleri vermiştim."

Geri döndük, artık pek konuşmuyorduk. Demian, atını çözüp bindi üzerine.

Ancak yukarıya odama çıkınca, Demian'dan işittiğim haberin ve ondan çok daha önce yaşadığım gerilimin beni ne denli bitkin düşürdüğünü hissettim. Ama Bayan Eva beni işitmişti! Gönlümdeki düşüncelerle ona ulaşabilmiştim. Hatta kendisi kalkıp bana gelecekti, eğer... Ne acayip şeylerdi bütün bunlar ve aslında ne hoş şeylerdi! Şimdi de bir savaş kopacaktı. Sık sık konuştuğumuz bir şey gerçekleşmeye başlayacaktı. Ve Demian ileride olacak ne çok şeyin önceden farkına varmıştı. Tuhaf, dünyanın ırmağı bundan böyle yanımızdan yöre-

mizden akıp gitmeyecek, ansızın yüreklerimizin ortasından vurup geçecekti; serüvenler ve ele avuca sığmaz yazgılar bizi kendilerine çağırıyordu; dünyanın bize gereksinim duyduğu, dünyanın değişmek istediği an gelip çatmıştı ya da gelip çatması an meselesiydi. Demian'ın hakkı vardı, olanlara duygusal açıdan bakmamalıydı insan. İşin tuhaf yanı, "yazgı" dediğimiz böylesine yalnızlık isteyen bir şeyi şimdi pek çok kişiyle, tüm dünyayla birlikte yaşayacak oluşumdu. Âlâ, yaşayacaktım ben de!

Hazırdım. Akşam kent içinden geçerken bütün köşe bucağın büyük bir coşkuyla çalkalandığını hissettim. Dört bir yanda "savaş" sözcüğü dökülüyordu ağızlardan.

Bayan Eva'ya gittim, bahçedeki kameriyede oturup akşam yemeği yedik. Evde tek konuk bendim. Ne onun ne de benim ağzımdan savaş sözcüğü çıktı. Ancak geç vakit, benim evden ayrılmamdan biraz önce şöyle dedi Bayan Eva: "Sevgili Sinclair! Bugün beni çağırdınız. Neden gelmediğimi biliyorsunuz. Ama şunu unutmayın ki, artık nasıl çağıracağınızı öğrendiniz. Ne zaman bizim nişanı taşıyan birine gereksinim duyarsanız, o zaman yine başvurursunuz bu çağrıya!"

Ayağa kalkıp bahçenin loşluğunda önden yürüyüp gitti. Gizlerle dolup taşan Eva'nın suskun ağaçlar arasında ağırbaşlı ve görkemli bir yürüyüşü vardı, başının üstünde küçük ve nazlı bir sürü yıldız için için yanıyordu.

Öykümün sonuna geliyorum. Olaylar hızlı bir akış izledi. Çok geçmeden savaş kopmuştu. Demian, gri paltoyla asker üniforması içinde şaşırtıcı ölçüde yabancı, çekip gitti. Eve dönerken annesine eşlik ettim. Az sonra ben de ayrıldım kendisinden. Bayan Eva dudaklarımdan öptü, bir an göğsüne bastırdı beni, iri gözleri yanıp tutuşarak yakıncacık ve uzun uzun gözlerimin içine baktı.

Herkes birbiriyle kardeş olmuştu sanki. Vatan ve şe-

ref sözcüğü dökülüyordu ağızlarından ama bir an için çıplak yüzüne baktıkları, yazgıdan başkası değildi. Genç genç insanlar kışlalardan geliyor, trenlere biniyordu. Birçok yüz gördüm, bir nişan taşıyan yüzler ama bizim nişan değildi bu, sevgi ve ölüm anlamına gelen güzel, ağırbaşlı bir nişandı. Bana da sarılıp kucaklayanlar çıktı; kendilerini daha önce hiç görmemiştim, durumu kavradım ve ben de seve seve karşılıkta bulundum. Her şey bir esriklik içinde olup bitiyordu, yazgının bir istemi değildi; ama yine de esriklikte bir kutsallık vardı, çünkü hepsi de yazgının gözlerinin içine bakmıştı; bu kısa bakış da kendilerini sarsıp silkmiş, uykudan uyandırmıştı.

Cephenin yolunu tuttuğumda kış kapıdaydı.

Savaşmanın heyecanına karşın, başlangıçta tüm yaşadıklarım hayal kırıklığına uğratmıştı beni. Eskiden bir ideal uğruna yaşayacak insanlarla pek seyrek karşılaşıldığını düşünürdüm hep. Cephede pek çok insanın, hatta bütün insanların bir ideal uğruna ölebileceklerini gördüm. Yeter ki kişisellikten uzak, kendilerinin özgür seçtiği bir ideal değil de, başkalarından devralınmış ortak bir ideal olsundu bu.

Ama zamanla insanları küçümsemiş olduğumu fark ettim. Onlara asker üniformalarını giydiren her ne kadar bir görev anlayışı ve ortak tehlikeyse de, yine de hayatta kalanlar ve ölenler arasında yazgının istemine olağanüstü yaklaşım sağlayabilen pek çok kişiye rastladım. Çok ama pek çok kişinin gözlerinde yalnızca düşmanın üzerine saldırırken değil, her an, hedef diye bir şey tanımayıp o korkunç yazgıya tam bir teslimiyet anlamına gelen sağlam, uzaklara çevrilmiş, biraz çılgınca bir bakış okunuyordu. Bu gibileri neye inanırsa inansın, ne söylerse söylesin hazır ve işe yarar durumdaydı, geleceği kotarıp ortaya koyacak olanlar bunlardı. Dünya kendini istediği kadar katı biçimde savaş ve kahramanlığa, şeref ve öbür

ideallere göre ayarlasın, sözde insanlığın sesi ne kadar uzak ve akıl almaz biçimde yankılanırsa yankılansın, bütün bunlar savaşın dışsal ve politik amaçlarına ilişkin sorunlar gibi salt yüzeyi oluşturmaktaydı. Derinlerde olmaya hazırlanan bir şey vardı, yeni bir insanlığa benzeyen bir şey. Çünkü hemen yanı başımda can veren çok kişi gördüm, bir şeyin bilincine varmış; kin ve öfkenin, öldürme ve yok etmenin objelere bağlı olmadığını sezgisel yoldan kavramış pek çok kişi. Hayır, objeler de hedefler de tümüyle rastlantıydı. En azgınları da içinde olmak üzere bu çok eski temel duygular düşmanı hedef almıyordu; söz konusu duyguların kanlı eylemleri insanın içinin, insanın kendi içinde bölünmüş olan ruhunun yalnızca dışa yansımasıydı; bu ruh kasıp kavurmak, öldürmek, yok etmek ve ölmek istiyordu; böylelikle yeniden doğmayı amaçlamaktaydı. Devcileyin bir kuş yumurtadan çıkmak için savaş veriyordu; yumurta ise dünyaydı ve dünyanın bu amaçla yakılıp yıkılması gerekiyordu.

İşgal ettiğimiz bir çiftlikte ilkbahar arifesinde bir gece nöbet tutuyordum. Aklına estiği gibi kesik kesik bir rüzgâr esiyor, Flaman göğünde buluttan ordular at koşturuyor, geride ise belli belirsiz bir ay seçiliyordu. Bütün gün tedirginlik içindeydim, beni tasalandıran bir şey vardı, rahatımı kaçırıyordu. Karanlık nöbet yerinde şimdiye kadarki yaşamımın değişik sahnelerini içtenlikle gözlerimin önünden geçirdim; Bayan Eva'yı, Demian'ı düşündüm. Bir kavağa sırtımı dayamış sallantılı göğe bakıyordum; havada çakan parıltılar çok geçmeden alabildiğine bir kaynaşma içinde görüntülere dönüştü. Nabız atışlarımdaki o tuhaf zayıflamadan, cildimdeki yağmura ve rüzgâra karşı duyarsızlıktan, ruhumda baş gösteren çakmak çakmak bir uyanıklıktan çevremde bir yol göstericinin bulunması gerektiği sonucuna varmıştım.

Bulutlarda büyük bir kent görülüyor, milyonlarca

insan kentten dışarı akın ediyor, geniş topraklar üzerine küme küme dağılıyordu. Derken Tanrısal kılığıyla güçlü biri aralarına karıştı, saçlarında çakıp sönen yıldızlar vardı, dağ gibi boylu boslu biriydi, yüzünde Bayan Eva'nın yüz çizgilerini taşıyor, insanların yüz çizgileri bu çizgilerin içine tıpkı devcileyin bir boşluktan içeri gömülür gibi gömülüp kayboluyordu. Tanrıça yere çömeldi derken, alnındaki nişan pırıl pırıl parlıyordu. Sanki bir düşün egemenliği altındaydı, gözlerini yumdu, kocaman yüzü birden acıyla büzüldü. Ansızın tiz bir çığlık attı, alnından sağa sola yıldızlar uçuştu; ışıl ışıl binlerce yıldız, görkemli kavisler ve yarım daireler çizerek karanlık gökyüzü üzerinden süzülüp gitti.

Yıldızlardan biri tiz bir sesle bana doğru yaklaştı, beni arar gibiydi. Ansızın bir gümbürtüyle parçalanıp binlerce kıvılcıma dönüştü, beni ilkin çekip yukarı aldı, sonra yere bıraktı, dünya çatırdayarak üzerime yıkıldı.

Üstüm toz toprakla örtülü ve vücudum yara bere içinde, kavağın hemen yanı başında buldular beni.

Bir bodrumda yattım, üstümde gümbür gümbür öten topların sesini işitiyordum. Bir arabada yattım ve araba boş tarlalar üzerinde paldır küldür ilerledi. Genellikle uyuyor ya da kendimden geçmiş, baygın yatıyordum. Ama ne kadar derin uyursam, bir şeyin beni kendisine çektiğini, beni avcuna almış bir gücün peşine takılıp gittiğimi o kadar açık seçik hissediyordum.

Bir ahırda samanlar üzerinde yattım bir ara; ortalık karanlıktı, biri elime bastı. Ama içimden daha ilerilere gitmek geliyor, bir şey büyük bir güçle beni kendine çekiyordu. Derken bir başka arabada yattım, daha sonra da bir sedyede ya da merdiven üzerinde; içimde, hep bir yerden beni çağırdıkları duygusu vardı ve bu duygu giderek güçleniyordu, sonunda oraya ulaşmaktan başka şey düşünemez oldum.

Sonunda vardım hedefe. Geceydi, tamamen kendimdeydim; az önce yine o gücün beni kendine çektiğini ve içimdeki şiddetli arzuyu hissetmiştim. Şimdi bir salonda yatıyordum, bir yer yatağındaydım, en sonunda çağrıldığım yere geldiğim gibi bir duygu vardı içimde. Çevreme bakındım. Benim yatağın hemen yanı başında bir yatak daha bulunuyor, üzerinde bir başkası yatıyordu; bir ara öne doğru eğilip bana baktı. Alnında o nişanı taşıyordu, Max Demian'dı bu.

Konuşamıyordum ben; o da konuşamıyor ya da konuşmak istemiyor, yalnızca beni süzüyordu. Tavandan sarkan bir elektrik ampulünün ışığı yüzüne vurmuştu. Derken gülümsedi.

Bana sonsuzmuşçasına uzun gelen bir süre boyunca gözlerime bakıp durdu. Yavaş yavaş yüzünü yüzüme yaklaştırdı. Yüzlerimiz neredeyse birbirine değdi.

"Sinclair!" dedi fısıltıyla.

Gözlerimle bir işarette bulunarak söylediklerini anladığımı belirttim.

Yeniden gülümsedi, neredeyse acımayla karışık bir gülümsemeydi bu.

"Küçük dostum!" dedi gülümseyerek.

O anda ağzı hemen ağzımın yanı başındaydı. Alçak sesle konuşmasını sürdürdü.

"Franz Kromer'i anımsıyor musun hâlâ?" diye sordu.

Gözlerimi kırpıştırarak onayladım soruyu; ayrıca gülümsemeyi de başarabilmiştim.

"Küçük Sinclair! Dinle beni! Benim gitmem gerekiyor. Belki ileride Kromer dolayısıyla ya da bir başka nedenle bana ihtiyaç duyacaksın. O zaman beni çağırdın mı, artık öyle bir at üzerinde ya da trene atlayıp gelemem. O zaman kendi içine kulak verecek, kendi içini dinleyeceksin. O zaman göreceksin ki, ben içindeyim se-

nin. Anlıyor musun? Bir şey daha: Bayan Eva dedi ki, günün birinde seni kötü durumda görürsem, senin için bana emanet ettiği öpücüğü sana vermeliymişim... Gözlerini kapa, Sinclair!"

Dediğini yapıp gözlerimi kapadım. Demian'ın hâlâ biraz kanlı dudaklarıma hafif bir öpücük kondurduğunu hissettim. Ardından uyudum.

Sabahleyin gelip uyandırdılar, yaralarımın sarılacağını söylediler. İyice uyanınca, hemen başımı çevirip bitişiğimdeki yatağı aradım. Şimdiye kadar görmediğim yabancı biri yatıyordu içinde.

Yaralarımın sarılması canımı acıttı. O zamandan bu yana bütün olup bitenler canımı acıttı hep. Ama bazen anahtarı ele geçirip büsbütün kendi içime, karanlık aynada yazgısal görüntülerin uyukladığı yere inmeyegöreyim, siyah aynanın üzerine eğilmem yetiyor, kendi hayalimi görüyorum içinde; hayal şimdi tümüyle ona benziyor, ona, dostum ve yol göstericim Demian'a.